

BREEAM-NL In-Use

Keurmerk voor bestaande duurzame
vastgoedobjecten

Beoordelingsrichtlijn 2016 versie 1.0

BREEAM-NL In-Use

Keurmerk voor bestaande duurzame vastgoedobjecten

Beoordelingsrichtlijn 2016 versie 1.0

September 2016

Uitgave:

Dutch Green Building Council
Vlasmarkt 1c - 4e verdieping,
3011 PW Rotterdam

Wijzigingen BREEAM-NL In Use

Alle wijzigingen van versie tot versie worden gepubliceerd op www.breeam.nl.

Versie	Datum van uitgifte	Opmerkingen
2016 v1.0	september 2016	

Dutch Green Building Council

Bezoekadres:

Vlasmarkt 1c, 4e verdieping
3011 PW ROTTERDAM

E-mail: info@dgbn.nl voor algemene informatie

E-mail: helpdesk@dgbn.nl voor inhoudelijke vragen / opmerkingen

Telefoon: +31(0)10 303 27 77

www.dgbn.nl

www.breeam.nl

www.wiki.dgbn.nl

Foto voorpagina:

Hoofdkantoor Royal HaskoningDHV te Amersfoort

© BRE Global Ltd. 2012.

De BREEAM naam en het BREEAM logo zijn geregistreerde handelsmerken van BRE/BRE Global Limited. De BREEAM-NL naam en het BREEAM-NL logo zijn geregistreerde handelsmerken van DGBC. Deze mogen niet worden gebruikt zonder geschreven toestemming van respectievelijk BRE/BRE Global Limited en DGBC.

Over DGBC en BREEAM

Stichting Dutch Green Building Council

De Dutch Green Building Council (DGBC) is een onafhankelijke stichting die het BREEAM-NL duurzaamheidskeurmerk heeft ontwikkeld voor de gebouwde omgeving in Nederland. Zij verstrekt certificaten aan projecten waarvan de mate van duurzaamheid is beoordeeld volgens vooraf gestelde criteria, vastgelegd in een Beoordelingsrichtlijn (BRL). De BREEAM-NL familie van keurmerken is gebaseerd op de internationale BREEAM familie. De Nederlandse keurmerken volgen de internationale in zeer grote mate. De internationale keurmerken zijn ontwikkeld door de BRE in Engeland (zie verder onder BREEAM).

DGBC wordt in haar activiteiten ondersteund door een groot aantal organisaties die allen een duurzaamheidsambitie hebben en de doelstellingen van DGBC onderschrijven. Deze participanten zijn actief betrokken bij de ontwikkeling en de voortdurende verbetering.

Meer informatie over DGBC vindt u op onze website www.dgbc.nl.

In de voorliggende beoordelingsrichtlijn, genaamd BREEAM-NL In-Use 2016 versie 1.0, vindt u alle informatie over de Nederlandse versie van het keurmerk voor bestaande gebouwen.

BREEAM

Het keurmerk BREEAM staat voor 'Building Research Establishment Environmental Assessment Method' en is een meetinstrument voor de beoordeling van de duurzaamheid van projecten in de gebouwde omgeving. BREEAM is in 1991 ontwikkeld door het Centre for Sustainable Construction, onderdeel van het Engelse Building Research Establishment Global (BRE Global).

Schemabeheer

BREEAM-NL wordt ontwikkeld en beheerd door DGBC onder licentie van BRE Global. Nederland is formeel door de BRE erkend als 'National Scheme Operator' (Schemabeheerder) en is als enige partij in Nederland gerechtigd dit keurmerk te beheren.

DGBC is als Schemabeheerder verantwoordelijk voor de inhoud en het goed functioneren van de BREEAM-NL Beoordelingsrichtlijnen. De interne organisatie is verdeeld in een projectbureau, een bestuur en een onafhankelijk College van Deskundigen (CvD). Het CvD heeft als primaire taak het bewaken van de kwaliteit en het functioneren van de BREEAM-NL schema's. Het CvD stelt zich onafhankelijk op ten opzichte van zowel projectbureau als bestuur. Zowel het CvD als het bestuur zijn (onbezoldigd) samengesteld op basis van het 'all parties concerned' principe en vertegenwoordigen de relevante belanghebbende partijen. Daarnaast worden partijen geraadpleegd via schema specifieke adviesgroepen en thema specifieke werkgroepen.

De gebruikershandleiding voor BREEAM-NL assessments is stapsgewijs beschreven hoe projecten worden gecertificeerd op basis van de BREEAM-NL keurmerken. Ook is beschreven hoe de onafhankelijkheid van de toetsing is geborgd. De meest recente versie van deze handleiding is te vinden op www.breem.nl, via de pagina 'over BREEAM', onder de noemer 'Handleiding, Procedures en Instructies'.

Colofon

De DGBC is veel dank verschuldigd aan BRE Global voor hun voortdurende inzet voor internationale, relevante keurmerken. Maar ook aan onze participanten, die het verder ontwikkelen van BREEAM-NL financieel mogelijk maken en aan alle personen die feedback en aanbevelingen leverden. Veel daarvan is in de creditteksten verwerkt. U kunt input (blijven) leveren via helpdesk@dgbc.nl aangezien deze beoordelingsrichtlijn grotendeels via een 'open source'-benadering tot stand komt, met behulp van kennis en expertise uit de markt. Ten tijde van de afronding van deze versie van de beoordelingsrichtlijn is een groot aantal deskundige en ervaren personen betrokken geweest. Niet in de laatste plaats het College van Deskundigen en de Adviesgroep Bestaande Bouw, die continu de kwaliteit van het keurmerk door het jaar heen borgen en richting geven in het ontwikkelproces:

College van Deskundigen

- Hans Wamelink, TU Delft (voorzitter)
- Bas Niese, Facilicom
- Daan Bruggink, ORGA Architect
- Hans Copier, Propertize
- Jan-Maarten Elias, Unica Ecopower
- Jeroen van Schooten, Team V Architectuur
- Marcel Smulders, Search B.V
- Paul van Bergen, DGMR
- Rene Groen, Gemeente Utrecht

Adviesgroep BREEAM-NL In-Use

- Hans Copier, Propertize (voorzitter)
- Bart van Dongen, Syntrus Achmea Real Estate & Finance
- Henk Vlug, Fortrus
- Henny van Woerkom, CBRE Global Investors
- Ilko van Genderen, VU Amsterdam
- Ilse van de Voort, Royal HaskoningDHV
- Jaap de Jonge, Rijksvastgoedbedrijf
- Jan Roersen, W4Y Adviseurs B.V.
- Klaas Voet, KV Beheer
- Marjon van Bree, Colliers International Corporate Solutions
- Rob Kuipers, ABN-AMRO Facility Management/ Real Estate
- Robert Bakker, Redevco Nederland B.V.
- Rogier Verbeek, Facilicom
- Victor Pastoor, Arcadis Nederland B.V.
- Thomas Metz, DGBC (secretaris)

De inhoud van deze beoordelingsrichtlijn is gecontroleerd en goedgekeurd door de Adviesgroep In-Use, het College van Deskundigen en BRE Global.

Daarnaast zijn er meerdere partijen geweest die inhoudelijk hebben ondersteund bij de vertaling en de ontwikkeling, of die substantieel input hebben gegeven bij de marktconsultatie. Bij de ontwikkeling van deze versie van de beoordelingsrichtlijn zijn de volgende personen betrokken geweest:

- Alex Ivanović, Forta Nova
- Alfred van Kessel, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
- Annelies Visser, W4Y
- Bart Gerritsen, Tauw
- Bas Rutgers, Smits van Burgst Raadgevend Ingenieursbureau
- Cédrique Steenkamer, LBP|SIGHT BV
- Dennis Zwepin, Saxion Hogeschool
- Edwin van Eekhoven, C2N B.V.
- Ed Rooijackers, Halmos
- Ellen van Midlum, Vrije Universiteit Amsterdam
- Femke Kamp, Universiteit Utrecht
- Frans Stuyt, SCCM
- Hannah van der Leij, Universiteit Utrecht
- Harry van de Vranden, Falck
- Irene van Veelen, ISSO
- Jan Willem de Vaal, VIVAT Verzekeringen
- Jacqueline Jones-Driessen, Deloitte
- Jeroen Heslen, Peutz
- Joost Bennekers, 123duurzaam
- Koos van Lindenberg, Liftinstituut
- Leon Burdorf, DWA
- Marieke Nijland-Huinen, DGMR
- Marije Vos, Arcadis
- Mark Spetter, Globalance
- Mark Steneker, Linthorst Techniek
- Martin Dunnik, Nieman Raadgevende ingenieurs
- Nicole van der Waart, Movares
- Niels Piscaer, Van der Valk Haarlem
- Patrick Teunissen, Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
- Petra Paans, Peutz
- Robert-Jan van Baal, AXA Investment Managers
- Rudy van der Helm, SGS Search
- Sannie Verweij, Sannie Verweij Advies/ Gebouwinzicht
- Stef Bots
- Tim Habraken, CBRE
- Theun Lourens, PostNL
- Thijs Meulen, Technische Universiteit Eindhoven
- Tienke Springer, De Groene Ruimte BV
- Wouter Wienk, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
- Yvon van der Voort, SCCM
- Wilbert de Vries, PostNL
- Vincent van Marle, MVO Nederland

Dutch Green Building Council

- Annemarie van Doorn, Directeur
- Martin Mooij, Hoofd certificering en beheer
- Thomas Metz, Senior Projectmanager
- Guido Slokkers, Projectmanager

Daarnaast is de DGBC veel dank verschuldigd aan BRE Global en aan alle personen en participanten die via de werkgroepen, pilots en op andere wijze feedback en aanbevelingen hebben geleverd. Veel daarvan is in de credits van deze versie verwerkt.

Algemene Informatie

Er worden steeds hogere eisen gesteld aan de duurzaamheid van gebouwen. In Nederland waren de eisen voor duurzame gebouwen tot voor de introductie van BREEAM-NL niet geharmoniseerd. Door implementatie van de BREEAM-systematiek is een goed beoordelingskader beschikbaar, waarmee we de duurzaamheidsprestatie van gebouwen op onafhankelijke en eenduidige wijze vast kunnen stellen. BREEAM-NL In-Use sluit aan op de door BRE Global ontwikkelde internationale Code for a Sustainable Built Environment (CSBE). CSBE vormt ook de basis voor de andere BREEAM keurmerken, zoals bijvoorbeeld BREEAM-NOR (Noorwegen), BREEAM-DE (Duitsland), BREEAM-ES (Spanje), BREEAM-SE (Zweden) en natuurlijk de overige keurmerken binnen BREEAM-NL in Nederland.

De internationale Code for a Sustainable Built Environment (CSBE) biedt een kader voor beoordeling op duurzaamheid. De CSBE omvat strategische uitgangspunten en eisen die een geïntegreerde aanpak definiëren voor het ontwerp, beheer, evaluatie en certificatie van de ecologische, sociale en economische impact van de gebouwde omgeving.

Intellectueel Eigendom

Deze beoordelingsrichtlijn, de BREEAM-NL Gebruikershandleiding en gerelateerd materiaal dat op de DGBC websites wordt gepubliceerd en beschikbaar wordt gesteld voor downloads, mag vrijelijk gebruikt worden, maar blijft intellectueel eigendom van BRE Global. Dit materiaal mag niet in een misleidende context of voor commerciële doeleinden worden gebruikt. Als het materiaal aan anderen beschikbaar wordt gesteld, dan is bronvermelding vereist.

Inhoud

Inleiding	19
1. Introductie in BREEAM en BREEAM-NL	20
1.1 Wat is BREEAM?	20
1.2 Doelen en doelstellingen van BREEAM	20
1.3 BREEAM-NL	20
1.4 BREEAM-NL In-Use	20
1.5 Hoe de BREEAM-NL In-Use beoordelingsrichtlijn te gebruiken?	22
2. Reikwijdte van BREEAM-NL In-Use	23
2.1 Projecttypen die met BREEAM-NL In-Use kunnen worden beoordeeld	23
2.2 Minimale vereisten	23
2.3 Aanvullende criteria voor gebruiksfuncties	24
2.4 Beoordeling gebouwen met meerdere huurders (multi-tenant)	26
2.5 Gebouw of gebouwdeel, de fysieke afbakening	27
3. Score en kwalificatie	28
3.1 BREEAM-NL In-Use kwalificatie	28
3.2 Weegfactor per categorie	28
3.3 Het berekenen van een BREEAM-NL In-Use score voor een asset	29
3.4 Museum Credits	30
4. Bewijslast voor BREEAM-NL In-Use	31
4.1 De BREEAM-NL In-Use assessor en expert rol	31
4.2 Type bewijsmateriaal	31
4.3 Te hanteren principes voor bewijsmateriaal	32
4.4 Robuustheid van bewijsmateriaal	33
4.5 Openingsvergadering assessor	35
4.6 Locatiebezoek assessor	35
4.7 Meerdere gebouwen certificeren	35
5. Zelf-assessment en certificeren	36
5.1 Zelf-assessment	36
5.2 Registreren en certificeren	36
5.3 Geldigheidsduur certificaten	36
6. Begrippenlijst	38
7. Leeswijzer	40

Deel 1 - Asset	43
Management	45
Gezondheid	47
HEA01 Percentage glas.....	48
HEA02 Tegengaan lichthinder.....	49
HEA03 Temperatuurregeling.....	51
HEA04 Ventilatie, beïnvloeding door gebruikers.....	53
HEA05 Microbiologische besmetting.....	54
HEA06 Beschikbaarheid van drinkwater.....	56
HEA07 Beschikbare ontspanningsruimte binnen of buiten.....	57
HEA08 Verlichtingsniveau binnen en buiten.....	59
HEA09 Lichtregeling.....	61
HEA10 Ontwerp voor mensen met een beperking.....	63
HEA11 Locatie luchttoevoerpunten ten opzichte van vervuilingbronnen.....	65
HEA101 Hoogfrequente verlichting.....	67
Energie	69
ENE01 Energieprestatie van het gebouw.....	70
ENE04 Luchtdoorlatendheidsmeting en thermografisch onderzoek.....	72
ENE30 Aandeel lokaal opgewekte hernieuwbare energiebronnen.....	74
ENE101 Buitenverlichting en verlichting parkeergarage.....	76
ENE102 Energiezuinige liften, roltrappen en rolpaden.....	78
Transport	81
TRA01 Voorzieningen voor fietsers.....	82
TRA02 Nabijheid openbaar vervoer (OV).....	84
TRA03 Nabijheid basisvoorzieningen.....	86
TRA04 Veiligheid fietsers en voetgangers i.v.m. leveringen.....	88
TRA101 Beperken parkeren.....	89
TRA102 Alternatief vervoer.....	90
Water	91
WAT01 Bemeteren waterverbruik.....	92
WAT02 Waterbesparend sanitair: WC's.....	93
WAT03 Waterbesparend sanitair: Urinoirs.....	95
WAT04 Waterbesparend sanitair: Wastafelkranen.....	96
WAT05 Waterbesparend sanitair: Douches.....	97
WAT06 Percentage witgoed met laag waterverbruik.....	98
WAT07 Lekdetectie hoofdwateraansluiting.....	99
WAT08 Zelfsluitende watertoevoer sanitair.....	100

WAT09	Percentage sanitair en apparatuur met stopkraan	101
WAT10	Beperken watergebruik van openbaar drinkwaternet	103
WAT101	Gescheiden rioolstelsel voor hemelwater	105
Materialen	107
MAT01	Conditiemeting.....	108
MAT02	Beveiligingsadvies - implementatie	110
MAT03	Inbraakalarmsysteem, aanwezigheid.....	112
MAT04	Alarmsysteem, doormelding	113
MAT05	Natuurrampen.....	114
MAT06	Toekomstige aanpasbaarheid	116
MAT07	Beschermende maatregelen tegen beschadigingen	117
MAT101	Milieubelasting materialen van het gebouw	118
Afval	121
WST01	Opslag van gescheiden afvalstromen.....	122
Landgebruik en ecologie	125
LE01	Oppervlak met groenvoorzieningen	126
LE02	Ecologische voorzieningen	128
Vervuiling	131
POL01	Vloeistofafsciders (vet en olie)	132
POL02	Overstromingsrisico asset.....	134
POL03	Maatregelen vermindering afstromend hemelwater	136
POL04	Impact van koudemiddelen	137
POL05	Automatische lekdetectie koudemiddelen	139
POL06	Uitstoot NO _x	140
Deel 2 - Beheer	141
Management	143
MAN01	Gebruikershandleiding.....	144
MAN02	Scholing van medewerkers.....	146
MAN03	Informatieverstrekking gebouwgebruikers	147
MAN04	Onderhouds- en gebruikshandleiding	148
MAN05	Onderhoudsbeleid; reikwijdte	150
MAN06	Onderhoudsbeleid, reactief of proactief	151
MAN07	Milieumanagementsysteem	152
MAN08	Milieubeleid en gestelde doelen	154
MAN09	Procedures voor energiebesparing	155
MAN10	Testen lekkages	157

MAN11 Overeenkomsten met huurders.....	158
MAN12 Periodieke controle GBS.....	159
MAN13 Adaptatiestrategie voor het gebouw	161
Gezondheid	163
HEA12 Meten verse luchttoevoer.....	164
HEA13 Kwaliteit van het binnenklimaat, overschrijdingsuren	166
HEA14 Interne luchtkwaliteit: CO ₂ monitoring	168
HEA15 Interne luchtkwaliteit: CO monitoring.....	170
HEA16 Interne luchtkwaliteit: NO _x monitoring	172
HEA17 Bescherming gebruikers tijdens werkzaamheden.....	174
HEA18 Vluchtige organische stoffen.....	175
HEA19 Binnenklimaat; lokale afzuigvoorziening.....	177
HEA20 Akoestisch onderzoek	178
HEA21 Schoonmaak, dieptereiniging	180
HEA22 Microbiologische besmetting, procedures & processen	181
HEA23 Gebruikerstevredenheidsonderzoek	183
HEA24 Gebruikerstevredenheidsonderzoek: reacties en acties.....	185
Energie	187
Handleiding Energierekenmodel.....	188
ENE31 Startdata energiegebruik.....	190
ENE32 Einddata energiegebruik	191
ENE33 Verbruik elektriciteit	192
ENE34 Verbruik aardgas.....	193
ENE35 Verbruik LPG.....	194
ENE36 Verbruik gasolie	195
ENE37 Verbruik vaste fossiele brandstof	196
ENE38 Verbruik biodiesel	197
ENE39 Verbruik biogas.....	198
ENE40 Verbruik hout/afvalhout.....	199
ENE41 Verbruik warmtelevering	200
ENE42 Emissiefactor warmtelevering	201
ENE43 Verbruik koudelevering	202
ENE44 Emissiefactor koudelevering	203
ENE45 Teruggeleverde elektriciteit.....	204
ENE46 Aantal niet-standaard energiegebruikers	205
ENE47, ENE50, ENE53, ENE56 en ENE59 Type niet-standaard energiegebruikers.....	206
ENE48, ENE51, ENE54, ENE57 en ENE60 Energiegebruik niet-standaard energiegebruikers	208
ENE49, ENE52, ENE55, ENE58 en ENE61 Vloeroppervlak niet-standaard energiegebruikers	209
ENE62 Monitoren van het energiegebruik	210
ENE63 Gebruik van informatie over energiegebruik	211

ENE64 Submeting: aanzienlijke verbruiksgroepen	213
ENE65 Submeting: andere energiegebruikers	214
ENE66 Submeting: huurders	216
ENE103 Energiebesparingsonderzoek.....	217
ENE104 Prestatieborging installaties	219
Transport	221
Water	223
WAT11 Bemeteren waterverbruik	224
WAT12 Waterverbruik: Monitoren en rapporteren	225
WAT14 Waterbesparing bij natuurlijke vervanging	227
WAT15 Onderhoudsbeleid voor watersystemen	228
WAT16 Percentage hergebruikt water	229
WAT17 Grondwateronttrekking	230
Materialen	233
MAT08 Deskundigheid inspecteur conditiemeting	234
MAT09 Duurzaam inkopen	236
MAT10 Reikwijdte duurzaam inkoopbeleid.....	237
MAT11 Brandveiligheid, beschikbaarheid risicobeoordeling.....	238
MAT12 Brandveiligheid, periodieke uitvoering risicobeoordeling	240
MAT13 Noodplan brand, milieurisico's.....	241
MAT14 Rampenbeheersing	243
Afval	245
Landgebruik en ecologie	247
LE03 Ecologisch onderzoek en uitvoering	248
LE04 Beleidsplan ecologie	250
LE05 Ecologisch beheerplan	252
Vervuiling	255
POL07 Beperking lichtvervuiling	256
POL08 Opslagvoorziening chemische stoffen	258
POL09 Periodieke controle opslagruimte chemische stoffen	260
POL10 Onderhoudsbeleid olieafscinders	262
POL11 Vervangen koudemiddelen	264
POL12 Onderzoek bodemverontreiniging	266
POL13 Procedure verontreinigingsincidenten	268
POL14 Klachtenprocedure licht-, geur- en geluidsvervuiling	269

Deel 3 - Gebruik	271
Management	273
MAN14 Milieuprocedures	274
MAN15 Reikwijdte milieubeleid.....	276
MAN16 Milieubeleid, borging uitvoering.....	278
MAN17 Milieudoelstellingen, behaalde resultaten	280
MAN18 Beoordeling milieuprestaties van de organisatie	281
MAN19 Duurzaamheidsrapportage.....	282
MAN20 Green Lease.....	283
MAN101 Afspraken bij op- en afbouw tentoonstelling (Museum credit).....	284
MAN102 Educatie bezoeker (Museum credit)	285
MAN103 Inrichting gebouw afhankelijk van collectie (Museum credit)	286
Gezondheid	287
HEA25 Welzijn medewerkers	288
HEA26 Welzijn en gezondheid, beleidsmaatregelen.....	290
HEA27 Welzijn en gezondheid, behaalde doelstellingen	292
HEA28 Uitzicht	293
HEA29 Gemeenschappelijke ontspanningsruimten.....	295
Energie	297
ENE67 Energiebeleid	298
ENE68 Energiebeleidsmaatregelen	300
ENE69 Trends in energiegebruiksgegevens	302
ENE70 Energiedoelen, resultaten.....	303
ENE71 Besparingen energiegebruik afgelopen jaar	304
ENE105 Omgaan met klimaatschommelingen (Museum credit).....	306
ENE106 Verlichting van de collectie (Museum credit).....	307
Transport	309
TRA05 Transport, reductie/beheersing milieu-impact	311
TRA06 Transportmanagement, beleid	312
TRA08 Lokale voorzieningen, bekendmaking	314
TRA09 Transportbeleid, resultaten	315
TRA10 Milieubelasting woon-werkverkeer medewerkers.....	316
TRA11 Milieubelasting transport bedrijfsvoering (vervoer personeel)	317
TRA12 Milieubelasting goederentransport.....	319
Water	321
WAT18 Beperking waterverbruik	322
WAT19 Implementatie en bewaking waterbeleid	323

WAT20 Waterbeleid, resultaten.....	325
WAT21 Waterverbruik afgelopen kalenderjaar.....	326
Materialen	327
MAT15 Duurzaam inkoopbeleid materialen	328
MAT16 Duurzaam inkoopbeleid materialen, implementatie	330
MAT17 Selectiecriteria leveranciers	332
MAT18 Kwaliteitsmanagementsysteem leveranciers	333
MAT19 Milieumanagementsysteem leveranciers.....	335
MAT23 Resultaten inkoopdoelstellingen materiaal.....	337
Afval	339
WST02 Afvalpreventie, getroffen maatregelen	340
WST03 Afvalstromen, gescheiden inzameling	341
WST04 Afvalpreventie, beheersmaatregelen	342
WST05 Afvalstromen, registratie hoeveelheden.....	344
WST06 Afvalprestaties monitoringsfrequentie.....	345
WST07 Afvalbeheer, resultaten doelstellingen	346
WST08 Hoeveelheid afval naar stortplaats.....	347
WST09 Hoeveelheid afval hergebruikt/gerecycled	348
WST10 Hoeveelheid afval als brandstof voor energie	349
Landgebruik ecologie	351
LE06 Sponsoring & actieve ondersteuning	352
Vervuiling	353
POL15 Milieubeleid gebruik van het asset	354
POL16 Maatregelen ter beperking van milieuverontreiniging en hinder.....	355
POL17 Reductie milieuverontreiniging: doelstellingen.....	357

Lijst van tabellen

Tabel 1: BREEAM-NL In-Use categorieën.....	21
Tabel 2: Gebouwtypen die kunnen worden beoordeeld met BREEAM-NL In-Use.....	23
Tabel 3: Overzicht gebruiksfuncties.	24
Tabel 4: Klanttype waarop elk BREEAM-NL In-Use deel is gericht.....	26
Tabel 5: BREEAM-NL In-Use kwalificatie.	28
Tabel 6: Weging van categorieën binnen BREEAM-NL In-Use.	29
Tabel 7: Voorbeeld BREEAM-NL In-Use berekening Deel 1.....	29
Tabel 8: Principes bewijsmateriaal.	32
Tabel 9: Typen bewijsmateriaal.	33
Tabel 10: Veel voorkomende soorten koudemiddel met een lage GWP.....	138
Tabel 11: Veel voorkomende soorten koudemiddel met een lage GWP.....	265

Lijst van figuren

Figuur 1: Asset met meerdere huurders waarbij de gemeenschappelijke ruimtes, ruimte B, D en E worden meegenomen in het assessment (in groen weergegeven).....	27
Figuur 2: Asset met meerdere huurders waarbij alleen de gemeenschappelijke ruimtes worden meegenomen in het assessment (in groen weergegeven).	27

Inleiding

1. Introductie in BREEAM en BREEAM-NL

1.1 Wat is BREEAM?

BREEAM (Building Research Establishment's Environmental Assessment Method) is wereldwijd de leidende methode voor het beoordelen van de duurzaamheid van gebouwen. Deze methode zet de standaard voor best-practice in duurzaam ontwerp, en is uitgegroeid tot de de-facto maatlat om de duurzaamheidsprestatie van een gebouw te beschrijven. Door BREEAM toe te passen en te gebruiken, worden klanten geholpen bij het meten en verbeteren van de duurzaamheid van hun gebouwen. Zo creëren zij meerwaarde en verlagen risico's.

1.2 Doelen en doelstellingen van BREEAM

- BREEAM vergroot het bewustzijn van onder andere eigenaren, gebruikers, ontwerpers en beheerders over de voordelen van gebouwen met een beperkte milieu-impact.
- BREEAM maakt het mogelijk voor organisaties om vooruitgang aan te tonen bij het bereiken van milieudoelstellingen.
- BREEAM voorziet in erkenning door de markt van gebouwen met een lage milieu-impact.
- BREEAM zorgt ervoor dat 'best-practices' in gebouwen en de gebouwde omgeving worden geïmplementeerd.
- BREEAM zet prestatiestandaarden en stelt criteria, die uitstijgen boven de wettelijke vereisten.
- BREEAM daagt de markt uit om innovatieve, kosteneffectieve oplossingen te leveren, die de milieu-impact van gebouwen minimaliseren.

1.3 BREEAM-NL

DGBC is formeel door de BRE erkend als 'National Scheme Operator' (Schemabeheerder) van BREEAM in Nederland en is als enige partij in Nederland gerechtigd dit keurmerk te beheren. We ontwikkelen en beheren meerdere schema's, elk ontworpen om de duurzaamheidsprestatie van gebouwen en gebieden op verschillende momenten in de levenscyclus te beoordelen. Voor informatie over dit keurmerk en de andere BREEAM-NL keurmerken kunt u terecht op www.breeam.nl. De score van een project kan worden vastgesteld op basis van het uitgegeven certificaat of via de website www.breeam.nl/projecten, waar u gecertificeerde projecten terugvindt inclusief informatie over de geldigheid van het certificaat.

1.4 BREEAM-NL In-Use

BREEAM-NL In-Use is een prestatiegerichte beoordelingsmethode en een certificeringssysteem voor bestaande gebouwen, met uitzondering van woningen en woongebouwen.

Het BREEAM-NL In-Use schema beschouwt duurzaamheid in brede zin (holistische benadering). Dit betekent dat gebouwen met BREEAM-NL In-Use worden beoordeeld op een breed scala aan onderwerpen, zoals management, gezondheid en welzijn, energie, transport, water, materiaalgebruik, afval, landgebruik en ecologie en vervuiling. De duurzaamheidsdoelstellingen stijgen uit boven het wettelijk minimum, zoals vastgelegd in het Bouwbesluit of andere wet- en regelgeving. BREEAM-NL certificering is daarmee 'bovenwettelijk' en is dan ook een vrijwillige keus van de opdrachtgever.

BREEAM-NL In-Use bestaat uit drie onderdelen:

- **Deel 1 Asset** – Beoordeling van de inherente eigenschappen van het gebouw op basis van zijn geometrie, constructie, installaties, inrichting en afwerking (part 1 Asset performance in BREEAM In-Use International).
- **Deel 2 Beheer** – Beoordeling van het management, het beleid, procedures en de praktijk voor de werking van het gebouw, de consumptie van de belangrijkste bronnen, zoals water en andere hulpstoffen, en de milieu-impact, zoals CO₂. (part 2 Building management in BREEAM In-Use International).

- **Deel 3 Gebruik** – Beoordeling van het inzicht in en de uitvoering van het beleid, de procedures en de praktijk; de personele inzet en het leveren van de belangrijkste output gegevens van de gebruiker (part 3 Occupier Management in BREEAM In-Use International).

Een gebouw of gebouwdeel kan zowel op 1, 2 als 3 van de delen worden beoordeeld en gecertificeerd. Klanten worden aangemoedigd om alle drie de delen te beoordelen om op die manier de totale kwaliteit van het gebouw of gebouwdeel te beoordelen.

De uitkomst van een BREEAM-NL In-Use beoordeling is een gecertificeerde BREEAM-NL In-Use score, voor de delen waarvoor het assessment is doorlopen. Deze gecertificeerde BREEAM-NL In-Use score toont de prestatie van het asset op de verschillende milieucategorieën, zoals in Tabel 1 weergegeven. Hiermee kunt u zowel op totaalscore als op categoriescore de prestatie vergelijken met andere assets. Bovendien krijgt u inzicht op basis waarvan u de prestatie kunt optimaliseren.

Doordat een BREEAM-NL In-Use certificaat elk jaar moet worden verlengd of omdat er opnieuw een assessment moet worden uitgevoerd (zie hoofdstuk 5 voor meer informatie), stimuleert BREEAM-NL In-Use een voortdurende verbetering van het asset.

Tabel 1: BREEAM-NL In-Use categorieën

Categorie	Doel
Management	De adaptatie stimuleren van duurzame managementsystemen of methodes, gerelateerd aan operationele activiteiten. Stimuleren dat robuuste duurzaamheidsdoelstellingen zijn geborgd, worden gemonitord en regelmatig bijgesteld.
Welzijn en gezondheid	Het managen, monitoren en verbeteren van het comfort, gezondheid en veiligheid van de werknemers, bezoekers en andere gebruikers.
Energie	Het managen, monitoren en verminderen van het energiegebruik en het stimuleren van het gebruik van apparatuur en installaties die het duurzame gebruik en beheer van energie bevorderen.
Transport	Het invoeren van beleid waarmee de impact van transport en de nabijheid van basisvoorzieningen zichtbaar wordt, en waarmee het gebruik van alternatieve transportvoorzieningen wordt gestimuleerd.
Water	Het managen en monitoren van het waterverbruik tijdens het gebruik van het asset en de locatie, waarmee duurzaam watergebruik wordt gestimuleerd.
Materialen	Het managen, monitoren en verminderen van de milieu-impact van het materiaalgebruik van het gebouw en inkoop. En daarnaast het herkennen van de risico's voor het asset en de gebruikers gerelateerd aan veiligheid, brandveiligheid en mogelijke natuurrampen.
Afval	Het stimuleren en bevorderen van beleidsmaatregelen en systemen waarmee de afvalproductie wordt gereduceerd, en het verbeteren van het scheiden en hergebruiken van afval.
Landgebruik en ecologie	Het managen en monitoren van de impact van activiteiten in en om het asset op de omgeving, en het stimuleren van het verhogen van de ecologische waarde in en om het asset.
Vervuiling	Het voorkomen, managen, monitoren en controleren van vervuiling gerelateerd aan de locatie en het gebruik van het asset.

1.5 Hoe de BREEAM-NL In-Use beoordelingsrichtlijn te gebruiken?

Deze BREEAM-NL In-Use beoordelingsrichtlijn is een technisch document dat is ontwikkeld :

1. Om geregistreerde BREEAM-NL In-Use assessoren in staat te stellen een BREEAM-NL In-Use assessment uit te voeren en een score vast te stellen;
2. Om DGBC in staat te stellen een kwaliteitscontrole uit te voeren over een door een geregistreerde BREEAM-NL In-Use assessor opgesteld assessment rapport, in overeenstemming met de standaarden waartegen DGBC is geaccrediteerd;
3. Als referentie voor klanten van wie het asset/de organisatie wordt beoordeeld tegen BREEAM-NL In-Use.

De beoordelingsrichtlijn is opgesplitst in zeven hoofdstukken:

1. Introductie in BREEAM en BREEAM-NL
2. Reikwijdte van BREEAM-NL In-Use
3. Score en kwalificatie
4. Bewijslast voor BREEAM-NL In-Use
5. Certificeren
6. Begrippenlijst
7. Assessment criteria
 - a. Deel 1: Asset
 - b. Deel 2: Beheer
 - c. Deel 3 Gebruik

In het hoofdstuk over de **reikwijdte (2)** worden de type assets en de fasen van het assessment beschreven waar deze versie van de BREEAM-NL In-Use beoordelingsrichtlijn op kan worden toegepast. De reikwijdte is van belang om te controleren of BREEAM-NL In-Use het correcte schema is om een project tegen te toetsen.

Het hoofdstuk over de score en **kwalificatie (3)**, toont hoe de prestatie van een asset is beoordeeld en gewaardeerd. Het beschrijft de drempelwaarden per kwalificatie van BREEAM-NL In-Use en de weegfactoren per categorie. Daarbij bevat dit onderdeel een beschrijving van de credits binnen BREEAM-NL In-Use, en hoe de prestatie bij credits wordt omgerekend en uitgedrukt in een BREEAM-NL In-Use kwalificatie.

Het hoofdstuk **bewijslast voor BREEAM-NL In-Use (4)** geeft een beschrijving van de verschillende typen en vormen van bewijslast, waarmee kan worden aangetoond dat wordt voldaan aan de BREEAM-NL In-Use vereisten. Dit onderdeel beschrijft daarnaast waarom een dossier met bewijslast benodigd is.

In het hoofdstuk **certificeren (5)** worden de verplichtingen bij het registeren en certificeren genoemd en hoe ervoor gezorgd kan worden dat het certificaat geldig blijft.

In hoofdstuk **begrippenlijst (6)** worden de veelgebruikte begrippen nader toegelicht. Specifieke begrippen staan onder de credits zelf, beschreven bij het onderdeel definities.

Het hoofdstuk **assessment criteria (7)** ligt de opbouw van de credits toe, gevolgd door de credit beschrijvingen. De credits zijn op deel en categorie geordend.

2. Reikwijdte van BREEAM-NL In-Use

De BREEAM-NL In-Use beoordelingsrichtlijn (BRL) kan worden gebruikt voor de beoordeling van de duurzaamheidsprestatie van bestaande gebouwen of gebouwdelen. Is het resultaat van de beoordeling positief en is dit onafhankelijk getoetst? Dan wordt een BREEAM-NL In-Use certificaat afgegeven met daarop de op het asset van toepassing zijnde kwalificaties in de drie onderdelen: Asset, Beheer en Gebruik.

Alle BREEAM-NL In-Use assessments in Nederland moeten met de BREEAM-NL beoordelingsrichtlijn uitgevoerd worden. Dit is overeengekomen tussen de DGBC en BRE Global.

Het is mogelijk om een zelfassessment uit te voeren in de assessmenttool. Hiermee kunt u een niet-onafhankelijk getoetste score berekenen. De scores die uit deze zelfassessment komen mogen niet gepubliceerd of worden gebruikt voor externe doeleinden, zolang er geen certificering heeft plaatsgevonden.

2.1 Projecttypen die met BREEAM-NL In-Use kunnen worden beoordeeld

De gebouwtypen die kunnen worden beoordeeld met BREEAM-NL In-Use zijn beschreven in Tabel 2.

Tabel 2: Gebouwtypen die kunnen worden beoordeeld met BREEAM-NL In-Use.

Deel 1 Asset	Deel 2 Beheer	Deel 3 Gebruik
Alle gebouwtypen die voldoen aan onderstaande vereisten, met uitzondering van woningen of woongebouwen.	Alle gebouwtypen die voldoen aan onderstaande vereisten, met uitzondering van woningen of woongebouwen.	Kantoren
		Retail
		Musea

2.2 Minimale vereisten

Als het asset van een type is dat kan worden beoordeeld met BREEAM-NL In-Use, moeten ook aan de volgende minimale vereisten worden voldaan.

Voor een assessment van elk van de delen:

- Het asset is een volledig en voltooid gebouw of gebouwdeel.
- Het asset is minimaal een jaar geleden in het geheel opgeleverd conform definitie UAV 2012, na nieuwbouw of grootschalige renovatie. Hierop bestaan twee uitzonderingen:
 - o Als het asset is gecertificeerd volgens het BREEAM-NL Nieuwbouw en Renovatie schema kan direct na oplevering een certificering worden uitgevoerd tegen Deel 1 Asset van BREEAM NL In-Use.
 - o Als het asset bij de start van de grootschalige renovatie een geldig BREEAM-NL In-Use certificaat voor Deel 1 Asset heeft, kan direct na oplevering van deze renovatie een hercertificering worden uitgevoerd tegen Deel 1 Asset van BREEAM NL In-Use.
- Het asset moet in gebruik genomen verblijfsruimte(n) bevatten. Met andere woorden: er is een ruimte of er zijn meerdere ruimten binnen het gebouw in gebruik, die bestemd is/zijn voor het verblijven van personen gedurende een periode van 30 minuten of meer per dag.
- Voor een 'Deel 1 assessment' waarbij het asset nog niet in gebruik is, zijn de ruimten bekend die in gebruik worden genomen.
- Het asset hoeft niet een volledig gebouw te betreffen. Ook een gebouwdeel of een losse verdieping kan worden beoordeeld. In dat geval moet de beoordeling met BREEAM-NL In-Use ook de relevante faciliteiten en technische ruimten bevatten. De demarcatie van het te beoordelen gebouwdeel moet helder zijn omschreven en tevens blijken uit

de titel van het project. De demarcatie moet voor alle 3 de onderdelen (Asset, Beheer en Gebruik) gelijk zijn.

- Het asset kan normaal gesproken niet meer dan een gebouw omvatten. De enige uitzondering hierop is als meerdere gebouwen aan de volgende criteria voldoen:
 - o Verbonden met en delen van gemeenschappelijke faciliteiten, waarmee wordt voldaan aan de behoeften van de gebruikers wat betreft comfort en sanitair (bijvoorbeeld verwarming, ventilatie, koeling en warm water).
 - o De gebouwen hebben dezelfde functie, leveren een vergelijkbare prestatie en hebben hetzelfde ontwerp en bouwjaar.
 - o Het gebouwmanagement en het onderhoudsbeleid is voor alle gebouwen gelijk.
 - o De gebouwen staan op hetzelfde perceel.
- Het asset moet voldoen aan alle relevante wet- en regelgeving.

Voor een assessment van Deel 2 en/of Deel 3

- Het asset dient minimaal een jaar in gebruik te zijn voor de start van het assessment.
- Verbruiksgegevens gerelateerd aan het asset moeten beschikbaar zijn over een periode van tenminste een jaar. Deze beoordeling omvat, maar is niet beperkt tot: energie, water, transport en afvalgegevens.

2.3 Aanvullende criteria voor gebruiksfuncties

Binnen BREEAM-NL In-Use worden soms specifieke eisen gesteld aan een gebruiksfunctie. Een gebruiksfunctie is volgens het Bouwbesluit een deel van een bouwwerk met dezelfde gebruiksbestemming, dat samen een gebruikseenheid vormt. Voorbeelden zijn kantoorfunctie, bijeenkomstfunctie en industriefunctie.

Tabel 3: Overzicht gebruiksfuncties.

Gebruiksfunctie	Omschrijving	Scope van deze BRL	Maatwerk
Woonfunctie	Gebruiksfunctie voor het wonen	Niet van toepassing binnen deze beoordelingsrichtlijn	
Bijeenkomstfunctie	Gebruiksfunctie voor het samenkomen van personen voor kunst, cultuur, godsdienst, communicatie, kinderopvang, het verstrekken van consumpties voor het gebruik ter plaatse of het aanschouwen van sport	Wijkgebouw, eetzaal van een restaurant, kantine, cursusruimte, vergaderzaal van een kantoor of restaurant, kinderdagverblijf, kinderopvangruimte van een crèche. Ruimte voor kaart- en bordspelen, expositieruimte, conferentieruimte, leeszaal bibliotheek, café, tentoonstellingsruimte	Tribune in een sportgebouw, bioscoop, theater, casino, kerk, discotheek, schouwburgzaal, beursgebouw
Celfunctie	Gebruiksfunctie voor dwangverblijf van personen	-	Gevangenis, politiecel, op-houdruimte, cel op een station
Gezondheidszorgfunctie	Gebruiksfunctie voor medisch onderzoek, verpleging, verzorging of	Ruimte voor de behandeling of verpleging van patiënten in een ziekenhuis, verpleeghuis, psychiatrische inrichting, praktijkruimte van een huisarts, fysiotherapeut of tandarts	Operatiekamer, intensive care, beeldvormende diagnostiek, nucleaire geneeskunde, verlosafdeling, spoedeisende hulp

Gebruiksfunctie	Omschrijving	Scope van deze BRL	Maatwerk
Industriefunctie	Gebruiksfunctie voor het bedrijfsmatig bewerken of opslaan van materialen en goederen, of voor agrarische doeleinden	Werkplaats, magazijn, fabriek (lichte industrie), laboratorium, keuken restaurant, practicumruimte ('nat')	(gekoelde) opslagruimte in een pakhuis, datacenter, fabriek (zware industrie)
Kantoorfunctie	Gebruiksfunctie voor kantoorwerkzaamheden	Administratiekantoor, bankgebouw, gemeentehuis, kantoor bij winkel	-
Logiesfunctie	Gebruiksfunctie voor het bieden van recreatief verblijf of tijdelijk onderdak aan personen	Hotel, motel, pension, opvangcentrum voor tijdelijk verblijf van mensen	-
Onderwijsfunctie	Gebruiksfunctie voor het geven van onderwijs	Auditorium/collegezaal, leslokaal, practicumruimte ('droog'), lerarenkamer	-
Sportfunctie	Gebruiksfunctie voor het beoefenen van sport	-	Zwembad, manege, tennishal, gymnastieklokaal, squashbaan, sporthal, overdekte wielervedbaan, fitnessruimte, bowlingbaan, biljartzaal, schietbaan, overdekt voetbalstadion (excl. tribune), kleedkamers bij sportfunctie
Winkelfunctie	Gebruiksfunctie voor het verhandelen van materialen, goederen of diensten	Winkelcentrum, warenhuis, supermarkt, pedicure, reisbureau, showroom, kapsalon, apotheek, bibliotheek (uitleendeel)	Tankstation, stationsloket
Overige gebruiksfunctie	Gebruiksfunctie voor activiteiten waarbij het verblijven van personen een ondergeschikte rol speelt	Niet op zichzelf certificeerbaar. Parkeergarage certificeerbaar mits onderdeel van een andere gebruiksfunctie, waarbij het oppervlak van de garage niet meer dan 1/3 van het totale BVO bedraagt	-
Bouwwerk geen gebouw zijnde	Bouwwerk of gedeelte daarvan, voor zover dat geen gebouw of onderdeel daarvan is	Niet op zichzelf certificeerbaar	-

Als er functietypen ontbreken in de tabel, en er onzekerheid bestaat over de vraag of een functietype kan worden beoordeeld met deze beoordelingsrichtlijn, kan contact worden opgenomen met DGBC via helpdesk@dgbc.nl.

Overige gebouwen/BREEAM-NL In-Use maatwerk

Met deze versie van de beoordelingsrichtlijn kunnen alle bouwtypen, zoals benoemd onder paragraaf 2.1, en gebruiksfuncties, zoals benoemd in bovenstaande tabel, worden beoordeeld. Voor afwijkende toepassingen, waarvan voorbeelden in de kolom 'maatwerk' zijn aangegeven, zal er door DGBC een overzicht gegeven worden over hoe moet worden omgegaan met sommige credits.

Gecombineerd gebruik (mixed-use)

Gebouwen waarin meerdere gebruiksfuncties gecombineerd zijn, kunnen ook met BREEAM-NL In-Use worden beoordeeld. Als er meerdere functies zijn, moeten alle functies aan de gestelde vereisten voldoen, voordat de credit mag worden goedgekeurd. Als hier van mag worden afgeweken, dan wordt dit specifiek bij de credit benoemd.

2.4 Beoordeling gebouwen met meerdere huurders (multi-tenant)

Elke van de drie delen van BREEAM-NL In-Use is in basis gericht op een specifiek klanttype. In Tabel 4 ziet u de klanttypes per deel, en hoe u op Asset, Beheer en Gebruik kunt beoordelen bij multi-tenant gebouwen.

Tabel 4: Klanttype waarop elk BREEAM-NL In-Use deel is gericht.

Deel	Klanttype	Multi-tenant assessment
Deel 1 Asset	Gebouweigenaar	De score kan gebaseerd zijn op: <ol style="list-style-type: none">1. Gemeenschappelijke ruimten* waar een facilitymanager/gebouwbeheerder verantwoordelijk voor is;2. Gemeenschappelijke ruimten EN (een deel van de) verhuurde ruimten binnen de asset die worden beheerd door de facilitymanager/gebouwbeheerder van het asset;3. Verhuurde ruimte(n), mits aan de minimum vereisten (paragraaf 2.2) wordt voldaan.
Deel 2 Beheer	Facility manager en/of gebouwbeheerder	De assessor moet de vereiste gegevens van elk type ruimte vergelijken. De uiteindelijke score zal worden bepaald door de ruimte met de laagste score.
Deel 3 Gebruik	Gebruiker	Multi-tenant gebouwen kunnen worden beoordeeld als één gecombineerd asset bij Deel 3. Omdat de aspecten gerelateerd aan de gebruiker zeer waarschijnlijk zullen verschillen per huurder, zal de huurder met de laagste score de uiteindelijke score bepalen.

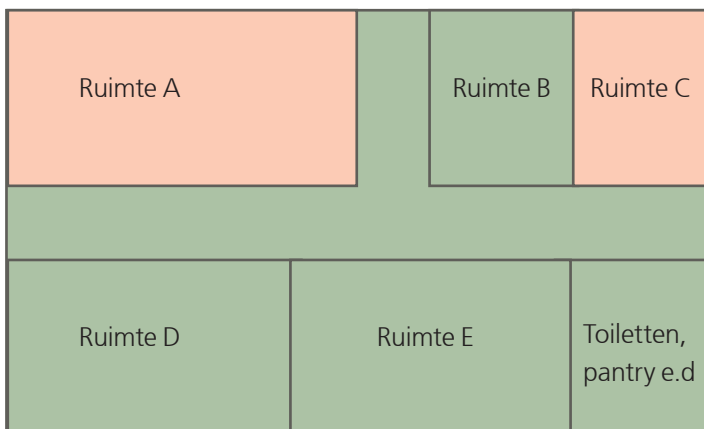
* Gemeenschappelijke ruimten zijn faciliteiten en/of passages die niet in eigendom zijn of onder controle vallen van een van de individuele huurders, maar gebruikt worden door allen. Deze gemeenschappelijke ruimten worden normaal gesproken beheerd en onderhouden door de eigenaar van het gebouw. Voorbeelden van gemeenschappelijke ruimten zijn een atrium, trappenhuis, de hoofdentree, foyer/receptie en externe landschappelijke gebieden.

Wordt het volledige multi-tenant gebouw beoordeeld, dan gelden de vragen voor minimaal 80% van de gebruikers (huurders), gemeten naar bruto vloer oppervlak (bvo). Op voorhand dient deze demarcatie te worden bepaald. De gebruikers binnen de demarcatie doen volledig mee in het assessment. Het is niet mogelijk om een gebruiker bijvoorbeeld wel voor de verlichting mee te laten doen, en niet voor de afvalinzameling.

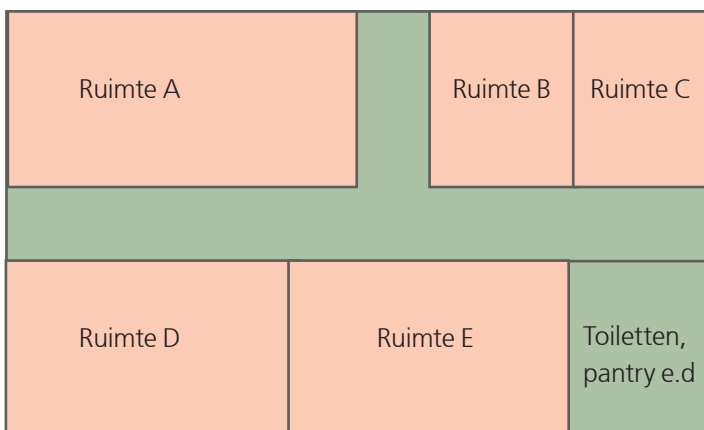
2.5 Gebouw of gebouwdeel, de fysieke afbakening

Men kan er voor kiezen om niet het gehele gebouw in een keer te certificeren, maar slechts een gebouwdeel, mits wordt voldaan aan de minimum vereisten uit paragraaf 2.2. Dit kan bijvoorbeeld één verdieping van een kantoorgebouw zijn of één winkelunit in een winkelcentrum. De afbakening van het gebouwdeel dient duidelijk te kunnen worden gedefinieerd door een fysieke scheiding, zoals bijvoorbeeld muren of vloeren. Alle vragen zijn dan alleen van toepassing op dat fysiek afgebakende deel, het asset. Wordt er een vraag gesteld over het organisatorisch deel (Gebruik), dan richt de vraag zich op de organisatie van dat fysieke deel. Gaat het bijvoorbeeld om het beheer van de installaties, dan richt de vraag zich op de installaties die nodig zijn om dat fysieke deel te voorzien van bijvoorbeeld verse lucht of koude en warmte.

Schematisch is dit als volgt weergegeven:

Figuur 1: Asset met meerdere huurders waarbij de gemeenschappelijke ruimtes, ruimte B, D en E worden meegenomen in het assessment (in groen weergegeven).

Figuur 2: Asset met meerdere huurders waarbij alleen de gemeenschappelijke ruimtes worden meegenomen in het assessment (in groen weergegeven).

Let op: Bevinden zich in het te certificeren deel alleen ruimten met gemeenschappelijke functies?, Zoals de gemeenschappelijke ruimte van een bedrijfsverzamelgebouw of een grote passage van een winkelcentrum? Controleer dan op voorhand of aan de minimum vereisten (paragraaf 2.2) wordt voldaan. Anders is beoordeling met BREEAM-NL In-Use niet mogelijk.

3. Score en kwalificatie

De prestatie van een project dat wordt beoordeeld conform BREEAM-NL In-Use komt tot stand op basis van een aantal elementen, namelijk:

1. BREEAM-NL In-Use kwalificatie
2. Weegfactor per categorie
3. BREEAM-NL In-Use credits en punten

De wijze waarop op een BREEAM-NL In-Use kwalificatie wordt uitgerekend, vatten we hieronder samen.

3.1 BREEAM-NL In-Use kwalificatie

Met BREEAM-NL In-Use worden drie scores berekend voor de onderdelen Asset, Beheer en Gebruik. Deze scores staan los van elkaar, ze kunnen niet worden opgeteld of met elkaar worden vergeleken. Voor alle drie de onderdelen zijn maximaal vijf sterren te behalen. De kwalificaties en bijbehorende scores staan aangegeven in Tabel 5.

Tabel 5: BREEAM-NL In-Use kwalificatie.

Classificatie	% Score	Certificaat	Sterren classificatie
Outstanding	≥ 85%	Ja	★★★★★
Excellent	≥ 70%	Ja	★★★★
Very Good	≥ 55%	Ja	★★★
Good	≥ 40%	Ja	★★
Pass	≥ 25%	Ja	★
Acceptable	≥ 10%	Ja	-
Unclassified	< 10%	Nee	-

De BREEAM-NL In-Use kwalificatie maakt het mogelijk voor de klant of andere belanghebbenden om de prestatie van het asset te vergelijken met andere assets; ook met diegenen die binnen een portfolio vallen.

De classificatie Unclassified geeft aan dat de prestatie niet aan de vereisten van BREEAM-NL In-Use voldoet. Dit kan zijn omdat niet aan de minimum vereisten (zie paragraaf 2.2) wordt voldaan van BREEAM-NL In-Use, of dat de behaalde score niet boven de drempelwaarde van 10% uitkomt. Beide zijn noodzakelijk, wilt u een formeel BREEAM-NL In-Use certificaat behalen.

3.2 Weegfactor per categorie

De weegfactoren per categorie zijn een fundamenteel onderdeel van de beoordeling van de duurzaamheidsprestatie, omdat zij de relatieve impact definiëren van verschillende duurzaamheidsaspecten. BREEAM-NL In-Use gebruikt het wegingssysteem van BREEAM In-Use International. Dit is tot stand gekomen op basis van op consensus gebaseerde wegingen en classificeringen door een expertpanel. De resultaten zijn gebruikt om de relatieve waarde van de verschillende categorieën en hun aandeel op de totale score vast te stellen.

De wegingen voor elk van de negen categorieën binnen de BREEAM-NL In-Use beoordeling ziet u in Tabel 6.

Tabel 6: Weging van categorieën binnen BREEAM-NL In-Use.

Categorieën	Weging Deel 1 Asset	Weging Deel 2 Beheer	Weging Deel 3 Gebruik
Management	-	15%	12%
Gezondheid	17%	15%	15%
Energie	26,5%	31,5%	19,5%
Transport	11,5%	-	18,5%
Water	8%	5,5%	3,5%
Materialen	8,5%	7,5%	4,5%
Afval	5%	-	11,5%
Landgebruik en ecologie	9,5%	12,5%	5%
Vervuiling	14%	13%	10,5%
Totaal	100%	100%	100%

3.3 Het berekenen van een BREEAM-NL In-Use score voor een asset

Een bevoegde BREEAM-NL In-Use assessor moet de score van een project valideren. Daarbij kan hij of zij gebruikmaken van de assessmenttool en moet er voldaan worden aan de vigerende gebruikershandleiding voor BREEAM-NL assessments, te vinden op www.breeam.nl.

Het proces van het vaststellen van een BREEAM-NL In-Use score voor Deel 1, Deel 2 en Deel 3 is hieronder beschreven. In Tabel 7 is een voorbeeldberekening voor deel 1 opgenomen.

1. Binnen elke categorie van BREEAM-NL In-Use wordt per credit het aantal punten dat kan worden toegekend vastgesteld door de assessor, in overeenstemming met de criteria die bij elke credit gelden.
2. Het percentage aan punten dat is behaald, wordt per categorie berekend.
3. Het percentage aan punten dat is behaald per categorie wordt vermenigvuldigd met het wegingspercentage van de betreffende categorie. Dit geeft het aandeel van de score per categorie op de totale score weer.
4. De categorie scores kunnen dan worden opgeteld om de totale BREEAM-NL In-Use score (%) te bepalen voor het deel dat wordt beoordeeld.
5. De assessor vergelijkt de totale BREEAM-NL In-Use score met de drempelwaarden voor de kwalificatieniveaus, om de relevante kwalificatie te kunnen vaststellen.

Tabel 7: Voorbeeld BREEAM-NL In-Use berekening Deel 1.

Categorieën	Behaalde punten	Maximaal aantal punten	% behaalde punten	Weging categorie	Score categorie
Management	-	-	-	-	-
Gezondheid	25	37	68%	17%	11,6%
Energie	80	122	66%	26,5%	17,5%
Transport	16	20	80%	11,5%	9,2%
Water	10	46	22%	8%	1,8%
Materialen	20	36	56%	8,5%	4,8%
Afval	4	4	100%	5%	5,0%

Categorieën	Behaalde punten	Maximaal aantal punten	% behaalde punten	Weging categorie	Score categorie
Landgebruik en ecologie	4	6	67%	9,5%	6,4%
Vervuiling	18	22	82%	14%	11,5%
BREEAM-NL In-Use score			67,8%		
BREEAM-NL In-Use kwalificatie			VERY GOOD		

3.4 Museum Credits

De volgende credits worden alleen meegenomen in de berekening als er sprake is van een museum:

- MAN101 – Afspraken bij op- en afbouw tentoonstelling
- MAN102 – Educatie bezoeker
- MAN103 – Inrichting gebouw afhankelijk van collectie
- ENE105 – Omgaan met klimaatschommelingen
- ENE106 – Verlichting van de collectie

4. Bewijslast voor BREEAM-NL In-Use

BREEAM-NL is een onafhankelijk getoetste beoordelings- en certificeringsmethodiek die werkt in overeenstemming met nationale en internationale richtlijnen. Werken conform internationale richtlijnen zorgt ervoor dat certificeringssystemen, zoals BREEAM-NL op een consistente en betrouwbare wijze functioneren. Het door de assessor opgestelde BREEAM-NL assessmentrapport, en de kwaliteitsborging door de DGBC, is fundamenteel voor BREEAM-NL voor het borgen van de kwaliteit van de BREEAM-NL score en het vertrouwen daarin.

Om de consistentie en betrouwbaarheid zeker te stellen moeten alle beoordelingen binnen de certificering zijn gebaseerd op verifieerbare en betrouwbare informatie, die herleidbaar en relevant is en betrekking heeft op het asset dat wordt beoordeeld. Dit is belangrijk omdat er zo wordt gezorgd voor overeenstemming met de internationale BREEAM standaarden. Maar ook vanuit het oogpunt van risicomanagement richting de klanten en BREEAM-NL assessoren is dit belangrijk, bijvoorbeeld als de uitkomst van een certificering wordt betwist.

4.1 De BREEAM-NL In-Use assessor en expert rol

Waar BREEAM In-Use International 'auditors' en 'assessoren' kent, wordt in Nederland onderscheid gemaakt tussen 'experts' en 'assessoren'.

In de BREEAM-NL Gebruikershandleiding worden deze rollen verder beschreven. Daarnaast worden ook de werkwijze, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en de wijze van indienen van beoordelingsrapporten, versienummering, registratie enz. nader toegelicht.

De BREEAM-NL Gebruikershandleiding gaat boven de beoordelingsrichtlijn, bij eventuele tegenstrijdigheden in procedures.. De BREEAM-NL Gebruikershandleiding is op de BREEAM-NL website te raadplegen en te downloaden.

De gebruiker van deze beoordelingsrichtlijn wordt geacht op de hoogte te zijn van de inhoud van de BREEAM-NL Gebruikershandleiding.

4.2 Type bewijsmateriaal

Bewijs hoeft niet noodzakelijkerwijs speciaal te zijn opgesteld voor een BREEAM-NL In-Use assessment. In veel gevallen kan aan de hand van beschikbare gebouwinformatie en een controle op locatie voor veel credits worden aangetoond, dat wordt voldaan aan de vereisten. Daarom wordt binnen deze beoordelingsrichtlijn geen al te specifieke beschrijving van het benodigde bewijsmateriaal gegeven, hoewel bij sommige credits wel specifieke documenten benodigd zullen blijven.

De betrokkenen bij een BREEAM-NL In-Use assessment zullen merken dat voor sommige credits meerdere typen bewijsmateriaal benodigd zijn. Een stuk bewijsmateriaal kan soms voor meerdere credits bruikbaar zijn als bewijslast. Algemene bewijslast op organisatieniveau moet aantoonbaar betrekking hebben op het asset dat wordt beoordeeld.

Als ondersteuning voor klanten, experts en assessoren bij het verzamelen van informatie voor elk te beoordelen onderdeel, beschrijven we hieronder de verschillende vormen van bewijs die kunnen worden gebruikt.

De typen bewijsmateriaal zijn globaal in drie categorieën te verdelen:

- Generiek bewijsmateriaal
- Specifiek bewijsmateriaal
- Ander bewijsmateriaal

Voor sommige credits zal een combinatie van deze typen bewijsmateriaal moeten worden aangeleverd.

Generiek bewijsmateriaal kan bestaan uit bewijsmateriaal dat normaal gesproken voor een gebouw of een organisatie beschikbaar is. Voorbeelden van generiek bewijsmateriaal zijn opgenomen in Tabel 9. Generiek bewijsmateriaal wordt niet benoemd onder het kopje 'Bewijsvoering' bij de credits, maar kan aanvullend nodig zijn om aan te tonen dat wordt voldaan. Niet alle genoemde voorbeelden in Tabel 9 zijn van toepassing bij alle credits. Bovendien is het de verantwoordelijkheid van de BREEAM-NL In-Use assessor om vast te stellen of het juiste bewijsmateriaal is aangeleverd.

Specifiek bewijsmateriaal is informatie die in ieder geval moet worden aangeleverd om aan te tonen dat aan de gekozen antwoordoptie binnen een credit wordt voldaan. Het specifieke bewijsmateriaal is gedefinieerd en aangegeven bij de betreffende credit onder het kopje 'bewijsvoering'.

Ander bewijsmateriaal is afwijkend van wat is beschreven in Tabel 9 of onder 'bewijsvoering' bij de credits. Om te voorkomen dat dit type bewijsmateriaal niet in overeenstemming blijkt te zijn en daarmee certificering vertraagd, moet het geloofwaardig, robuust en herleidbaar zijn naar hetzelfde niveau, of beter dan het specifieke of generieke bewijs. Neem bij twijfel contact op met de DGBC voorafgaand aan het aanleveren of accepteren van dergelijk bewijs.

4.3 Te hanteren principes voor bewijsmateriaal

Bij het vaststellen van de geschiktheid van het bewijsmateriaal voor elke credit, moet de assessor de principes zoals gesteld in Tabel 8 hanteren, en, voor zover van toepassing, de richtlijnen uit paragraaf 4.4 'robuustheid van bewijsmateriaal'.

Voldoet het bewijsmateriaal hieraan, dan is het toelaatbaar voor het assessment.

De onderstaande principes zijn niet in een hiërarchisch volgorde beschreven. Ze zijn allemaal even belangrijk bij het vaststellen van de toelaatbaarheid van het bewijsmateriaal.

Tabel 8: Principes bewijsmateriaal.

	Samenvatting	Principe	Doel	Te stellen vraag
1	Bewijs aangeleverd voor alle criteria voor alle credits die worden nagestreefd	Bewijs moet aantonen dat ALLE relevante criteria en subcriteria voor de gekozen antwoordoptie binnen de credit worden behaald.	Volledigheid	Worden alle criteria en subcriteria gedekt?
2	Eenduidig assessment	Het assessment moet aantonen dat op eenduidige wijze wordt voldaan. Bewijs (en toelichtingen) moet helder maken aan de toetsende partij dat aan de vereisten wordt voldaan.	Vergelijkbaarheid van onafhankelijke beoordeling	Als een derde partij mijn rapport beoordeeld met het bijgevoegde bewijsmateriaal, is deze dan in staat om te bevestigen dat voldaan wordt aan de vereisten, en dezelfde punten toe te kennen als ik?
3	Robuust	Altijd zeker stellen dat het geselecteerde bewijsmateriaal, robuust en relevant is voor het assessment. Het geselecteerde bewijsmateriaal bevat alle relevante basisinformatie (zie paragraaf 4.4 voor een nadere toelichting).	Het bewijs is aantoonbaar robuust en van een betrouwbare bron.	Is dit de meest robuuste vorm van bewijs dat beschikbaar is om aan te tonen dat wordt voldaan aan de vereisten? Bevat het bewijs alle relevante basisinformatie? Is het volledig controleerbaar?

	Samenvatting	Principe	Doel	Te stellen vraag
4	Maak gebruik van bestaand en beschikbaar bewijsmateriaal.	Maak gebruik van beschikbare en bestaande informatie om aan te tonen dat wordt voldaan. In de meeste gevallen zou bewijsmateriaal niet 'gecreëerd' hoeven te worden voor een BREEAM-NL In-Use assessment.	Door gebruik te maken van bestaand en beschikbaar bewijs, minimaliseer ik tijd en kosten.	Is bewijsmateriaal dat aan de eerdere principes voldoet al aanwezig en bruikbaar? Als ik om meer bewijs moet vragen, zoekt het project dan naar punten waarvan ze onvoldoende kunnen aantonen dat ze voldoen?

4.4 Robuustheid van bewijsmateriaal

Elk bewijs dat wordt gebruikt voor een BREEAM-NL In-Use assessment, moet robuust zijn als het gaat om de bron en de herleidbaarheid. Hieronder staat een overzicht van gegevens die een assessor minimaal moet willen ontvangen, wanneer bepaalde typen bewijsmateriaal worden ingediend:

- **Communicatieve uitingen:** o.a. op nieuwsbrieven en posters en in gespreksverslagen, e-mail conversaties of een andere vorm van media die wordt gebruikt als bewijs, moet duidelijk de naam van de locatie, de identiteit en rol van de auteur, de datum en de identiteit van de ontvanger staan.
- **Formele brieven of correspondentie:** moeten zijn geschreven op papier met een briefhoofd van de organisatie/het bedrijf en zijn ondertekend (ook elektronische ondertekening is acceptabel). Idealiter zijn (digitale) brieven een beveiligd document.
- **Notulen:** bevatten datum, locatie en een overzicht van de aanwezigen (naam, organisatie en rol), samen met een verslag van de bijeenkomst en de overeengekomen acties.
- **Bouwtekeningen/plattegronden/installatietechnische tekeningen:** al deze documenten zijn voorzien van de naam van het asset en/of de locatie, titel van de tekening, datum, revisienummer en de schaal.
- **Specificatie/gebouwhandleidingen:** bij een specificatie/gebouwhandleiding moet duidelijk zijn dat deze gerelateerd zijn aan het project dat wordt beoordeeld, en moeten ze zijn voorzien van een datum en revisienummer. Waar onderdelen van een specificatie beschikbaar zijn gesteld, moeten in ieder geval de inhoudsopgave en het voorblad beschikbaar zijn gesteld. Daarop moeten de naam van het project, het revisienummer en de datum staan. Specificaties moeten altijd gerelateerd zijn aan de daadwerkelijke gebouwde of gebruikte situatie.

Voor andere typen bewijsmateriaal kan onderstaande tabel (Tabel 9) als richtlijn worden gebruikt. Het gebruikte bewijsmateriaal moet altijd minimaal basisinformatie bevatten, zoals de projectnaam, de auteur, datum en het revisienummer (voor zover van toepassing).

Tabel 9: Typen bewijsmateriaal.

Ref	Document/bewijs type	Beschrijving/notitie
E1	Rekeningen/facturen	Bewijs in de vorm van rekeningen/facturaties die ondersteunend zijn aan de gevraagde vereisten in de criteria.
E2	Rapport van locatiebezoek assessor	De rapportage is gebaseerd op het door de BREEAM-NL In-Use assessor zelf uitgevoerde locatiebezoek aan het asset, om vast te stellen dat wordt voldaan aan de BREEAM-NL In-Use criteria. De rapportage dient als afzonderlijk bewijs en kan foto's bevatten die zijn gemaakt door de assessor tijdens het locatiebezoek.

Ref	Document/bewijs type	Beschrijving/notitie
E3	Meterstanden/GBS-output	Bewijs op basis van meterstanden van het verbruik van onder andere gas, elektriciteit en water. Deze gegeven blijken uit individuele meterstanden of uit verzamelde gegevens van het gebouwbeheersysteem (GBS), geïnstalleerd in het asset.
E4	BIM gegevens	BIM (Building information model) of BIM-bestanden die zijn gebruikt voor het project, die relevante informatie/bewijs bevatten, mits leesbaar voor toetsende partij.
E5	Berekeningen	Bewijs aan de hand van uitgevoerde berekeningen, die ondersteunen dat vastgestelde doelen/streefcijfers zijn behaald in het asset.
E6	Erkende certificaten	Voorbeelden zoals ISO14001, FSC (Forest Stewardship Council), EPD (Environmental product declaration).
E7	Communicatieve uitingen	Formele stukken van communicatie met stakeholders en/of derden waaruit een afspraak, uitkomst of actie blijkt. Dit kan zijn in de vorm van een brief, notulen, e-mail correspondentie, een publicatie of een andere vorm van media.
E8	Contractstukken	Documenten/contracten die aantonen hoe onderhoud/monitoring/testen of andere diensten worden uitgevoerd door een (derde) partij.
E9	Andere informatie van derden	Bijvoorbeeld plattegronden, dienstregelingen, productspecificaties, wet- en regelgeving, productlabels.
E10	Fotografisch bewijs	Bewijs aangeleverd door de expert in de vorm van foto's waarmee wordt ondersteund dat installaties en bouwelementen of andere relevante systemen of producten aanwezig of geïnstalleerd zijn bij het asset.
E11	Professioneel onderhoudscontract	Overeenkomst voor het verlenen van professionele (advies)diensten, zoals als onderhoud, testen of juridisch of technisch advies.
E12	Risico beoordelingen	Risico beoordelingen omvatten diverse operationele risico's en andere risico's voor een project. Hierin is meegenomen hoe elk risico wordt gemanaged en wie verantwoordelijk is voor het managen van elk risico. Deze beoordelingen zijn meestal uitgevoerd door een gekwalificeerd persoon of organisatie met voldoende kennis en ervaring.
E13	Expertrapportages	<p>Professionele rapportages op basis van onderzoek, testen of studies door een expert, waaronder (maar niet beperkt tot):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Milieumanagementsysteem • Beoordeling overstromingsrisico • Akoestisch onderzoek • Kwaliteit van de binnenlucht • Vervoersanalyse • Prestatieborging en onderhoudsrapportages en strategieën • Ecologisch onderzoek • Legionella beheersplan <p>Deze studies/onderzoeken/testen zijn meestal uitgevoerd door een gekwalificeerd persoon of organisatie met voldoende kennis en ervaring.</p>

Ref	Document/bewijs type	Beschrijving/notitie
E14	Interviews met medewerkers	Interviewverslagen met medewerkers waarmee wordt aangetoond dat gespecificeerde managementaspecten zijn doorgevoerd. Ze zijn een belangrijk onderdeel om vast te stellen dat formele processen, procedures en documenten beschikbaar zijn gesteld aan medewerkers en gebouwgebruikers.

4.5 Openingsvergadering assessor

Voor een assessment dient er altijd een verslag van de openingsvergadering aanwezig te zijn als onderdeel van de voor certificering ingediende assessment. Het verslag zelf dient ge-upload te in de assessmenttool bij de assetgegevens onder het kopje "Documenten". De inhoud van de vergadering wordt niet voorgeschreven, maar aangezien het een openingsvergadering betreft volgen daar impliciet een aantal verwachtingen uit. Onder andere toelichting van het doel van het overleg, de reikwijdte van het assessment, de werkwijze en de planning.

4.6 Locatiebezoek assessor

De assessor voert tijdens het locatiebezoek (E2) een visuele inspectie uit. Ook bij het locatiebezoek is het uitgangspunt dat de expert de visuele inspectie voorbereid en het voor inspectie benodigde (foto) materiaal of de benodigde verklaringen aanlevert. De assessor kan tijdens en na de rondgang om aanvullend bewijsmateriaal vragen, dan wel zelf aanvullende foto's maken tijdens de rondgang. Als er gebruik wordt gemaakt van fotografisch bewijsmateriaal moet er een toelichting zijn voor de context.

De assessor kan ervoor kiezen om in sommige gevallen niet alle onderdelen waarop de credit van toepassing is te controleren, maar een representatieve steekproef uit te voeren. In dat geval is het van belang dat de assessor zelf de selectie voor de steekproef maakt, niet de expert.

4.7 Meerdere gebouwen certificeren

Bij het certificeren van meerdere gebouwen biedt de In-Use assessmenttool de mogelijkheid om de invoer van credits te kopiëren van een (representatief) asset naar andere assets. Bij gebouwen met een bepaalde mate van vergelijkbaarheid voorkomt dit een grote administratieve last bij het invullen van en valideren van de credits. Let wel: de invoer van de credits wordt over bestaande invoer gekopieerd.

Er is een aanpak in ontwikkeling om het certificeren van grotere groepen vergelijkbare gebouwen verder te optimaliseren. Voor meer informatie over de actuele stand van zaken kan contact worden opgenomen met DGBC via helpdesk@dgbc.nl.

5. Zelf-assessment en certificeren

5.1 Zelf-assessment

Bij BREEAM-NL In-Use kan worden gekozen voor een niet-onafhankelijk getoetste score (zelf-assessment) of een door een assessor getoetste score (certificeren). De resultaten uit een zelf-assessment zijn uitsluitend voor intern gebruik.

De uitkomst van een BREEAM-NL In-Use zelf-assessment geeft inzicht in verbetermogelijkheden voor het gebouw en de organisatie. Het is een middel om het gesprek over duurzaamheid tussen de actoren in een gebouw te ondersteunen. Intern kan in overleg met eigenaar, gebruiker, beheerders en leveranciers (aannemers/ contractanten), verbeterdoelen worden gesteld en SMART afspraken worden gemaakt met de BREEAM-NL In-Use score voor intern gebruik.

5.2 Registreren en certificeren

Een nieuw BREEAM-NL In-Use project moet verplicht worden geregistreerd tegen de vigerende versie. Een registratie is een jaar geldig. Als niet binnen een jaar na registratie een certificaat wordt behaald, dient opnieuw te worden geregistreerd tegen de dan geldende versie.

Een eenmaal gecertificeerd project mag binnen een periode van drie jaar (her)certificeren tegen dezelfde versie. Zo kan er actief beleid worden gevoerd op één versie. Hercertificering tegen een niet-vigerende versie is alleen mogelijk voor de delen (Asset, Beheer en/of Gebruik) met een geldig BREEAM-NL In-Use certificaat., Daarbij mag dit certificaat niet zijn behaald uit een eerdere hercertificering tegen een niet-vigerende versie. Een project is altijd vrij om te (her)certificeren tegen de vigerende versie.

Voorbeeld: als op 1 september 2015 een project is gecertificeerd tegen BREEAM-NL In-Use BRL2014 versie 1.0, mag dit project tot 1 september 2018 nogmaals worden gecertificeerd tegen dezelfde versie, mits er niet al eerder een hercertificering is uitgevoerd.

Bij de release van een nieuwe versie van de beoordelingsrichtlijn mag een nieuw In-Use project tot drie maanden na de releasedatum tegen de vorige versie worden geregistreerd. Deze periode van overlap geeft projecten de ruimte om de consequenties van een versie update te overzien.

Voorbeeld: Als op 1 juli 2018 de versie 2016 operationeel is en versie 2018 wordt gelanceerd, dan mag tot 1 oktober 2018 worden geregistreerd tegen versie 2016, daarna alleen nog tegen versie 2018.

5.3 Geldigheidsduur certificaten

Het BREEAM-NL In-Use certificaat is een jaar geldig. Dit betekent een verplichting om het asset elk jaar te herbeoordelen om het certificaat zijn geldigheid te laten behouden. Op de BREEAM-NL projectenwebsite (www.breeam.nl/projecten) en in de Assessmenttool (www.assessmenttool.nl) wordt gepubliceerd tot wanneer het certificaat geldig is.

Vinden er bij het gecertificeerde gebouw(deel) geen grote wijzigingen in negatieve zin plaats, dan kan het certificaat worden verlengd. Dit is het geval als de actuele score op elk van de afzonderlijk gecertificeerde delen (Asset, Beheer en/of Gebruik), minder dan 5% naar beneden afwijkt.

De verlenging kan maximaal twee keer voor een periode van een jaar plaatsvinden. Voor het verlengen van een BREEAM-NL In-Use certificaat moet de opdrachtgever hebben vastgesteld en bevestigd dat er geen grote wijzigingen in negatieve zin hebben plaatsgevonden. Het beoordelen van het al dan niet optreden van grote wijzigingen, moet tegen dezelfde versie van de beoordelingsrichtlijn gebeuren als waar tegen is gecertificeerd.

In het geval dat de afwijking op een verlengingsmoment meer dan 5% in negatieve zin bedraagt en uiterlijk binnen drie jaar na uitgifte van het certificaat, moet het asset opnieuw worden gecertificeerd (hercertificeren).

In de situatie waarbij er geen grote wijzingen in negatieve zin plaatsvinden, ziet het verlengen en (her)certificeren er als volgt uit:

- Jaar 1: Initiële certificering
- Jaar 2: Verlengen certificaat
- Jaar 3: Verlengen certificaat
- Jaar 4: Hercertificeren

Vervalt een certificaat bijvoorbeeld omdat het niet wordt verlengd of omdat er geen hercertificering plaatsvindt, dan wordt het certificaat formeel ongeldig verklaard. Op dat moment is het niet meer toegestaan om het BREEAM-NL logo te gebruiken.

Het is niet vereist om meerdere delen (Asset, Beheer of Gebied) te certificeren. Er kan voor worden gekozen om alleen 1 of 2 delen te certificeren. Op het certificaat worden altijd alle drie de delen vermeld, ook als niet alle delen zijn behaald. Als er op een later moment delen worden toegevoegd, moet het reguliere certificeringsproces voor alle te certificeren delen van het asset opnieuw worden doorlopen.

6. Begrippenlijst

Onderstaande definities hebben betrekking op de wijze waarop de begrippen toegepast zijn in voorliggende beoordelingsrichtlijn.

Assessment

Het proces waarmee een geregistreerd BREEAM-NL In-Use Assessor de duurzaamheidsprestaties van een project beoordeelt op basis van de desbetreffende documenten voor het BREEAM-NL In-Use schema. Een assessmentproces start formeel op het moment van registratie van het project in de DGBC-Assessmenttool, en eindigt na akkoord op de steekproefsgewijze controle door de DGBC van het assessmentrapport van de assessor.

Assessor

Door de DGBC geregistreerde en op de website vermelde persoon die is opgeleid in, en gekwalificeerd is voor, het uitvoeren van assessments krachtens een BREEAM-NL schema. Een registratie heeft een beperkte geldigheidsduur en dient op gezette tijden volgens de voorschriften verlengd te worden. Een geregistreerd assessor is altijd werkzaam bij een licentie houdende organisatie. Alleen geregistreerde assessoren mogen assessmentrapporten indienen. De assessor dient te allen tijde onafhankelijk te zijn ten opzichte van het door hem/haar beoordeelde project.

Asset (het te beoordelen gebouw/gebouwdeel)

Het asset kan worden gedefinieerd als 'het onderwerp van beoordeling' en kan bestaan uit een geheel gebouw inclusief terrein, een verdieping van een gebouw of een kleiner deel van een gebouw. De opdrachtgever definieert het asset door een beschrijving te geven bij registratie. Gaat het om een deel van het gebouw, dan dient men dat te allen tijde in de communicatie te benoemen.

Beoordeling

Een beoordeling bestaat uit drie delen: Asset, Beheer en Gebruik. Het staat een opdrachtgever vrij om slechts een, twee of drie beoordelingen te doen. Op het certificaat worden wel alle drie de delen benoemd, om de onderlinge samenhang te benadrukken.

Bewijslast

Onder bewijslast staat de daadwerkelijk in te dienen informatie of documentatie beschreven. Deze informatie heeft betrekking op het te certificeren onderdeel.

Certificaat

Een certificaat kan worden uitgereikt als een onafhankelijke derde partij (door DGBC erkend als BREEAM-NL In-Use assessor) de ingevoerde gegevens heeft gecontroleerd en het asset heeft geïnspecteerd volgens de vereisten vermeld in deze beoordelingsrichtlijn en in de BREEAM-NL Gebruikershandleiding, die te vinden is op www.breeam.nl onder 'Processen en procedures'.

Expert

Door de DGBC opgeleide persoon die gekwalificeerd is om opdrachtgevers, andere betrokken partijen en assessoren tijdens het assessmentproces bij te staan en een compleet en correct BREEAM-NL-projectdossier op te bouwen. De BREEAM Expert heeft geen formele rol die vereist is in het certificeringsproces. Een expert mag, en zal doorgaans, een relatie hebben met de opdrachtgever, bijvoorbeeld als vaste of tijdelijke werknemer, en zal het team doorgaans adviseren om de creditscore te optimaliseren. Een expert mag een assessment registreren, maar mag geen assessmentrapport bij DGBC ter controle indienen.

Eigenaar

De partij die het gebouw of gebouwdeel (asset) in eigendom heeft.

Functiegebied*

Gebruiksgebied of een gedeelte daarvan, waar de voor die gebruiksfunctie kenmerkende activiteiten, niet zijnde het verblijven, plaatsvinden.

Functieruimte*

In een functiegebied gelegen ruimte.

Gebouwgebruiker

Alle gebruikers van het gebouw. Hieronder vallen onder andere medewerkers, huurders, patiënten, studenten en bezoekers. Richt de vraag zich alleen op bijvoorbeeld medewerkers of bezoekers, dan wordt dit in de vraag gespecificeerd.

Verblijfsgebied

Gebruiksgebied of een gedeelte daarvan voor het verblijven van personen gedurende ten minste een gemiddelde periode van 30 minuten per dag. Een verblijfsgebied voldoet aan de minimumcriteria voor oppervlakte en hoogte uit het Bouwbesluit.

Verblijfsruimte

In een verblijfsgebied gelegen ruimte voor het verblijven van personen gedurende ten minste een gemiddelde periode van 30 minuten per dag.

Zelf-assessment

Het zelf invoeren of laten invoeren van de gebouwgegevens in de assessmenttool. Dit leidt niet tot een certificaat. De scores die uit deze zelf-assessment komen, mogen niet gepubliceerd of gebruikt worden voor externe doeleinden in combinatie met de merknamen BREEAM, BREEAM-NL Nieuwbouw, BREEAM-NL In-Use of DGBC. Dit, omdat het een score betreft die niet door een onafhankelijke derde partij (een BREEAM-NL In-Use assessor) is beoordeeld en vastgesteld. Pas na beoordeling door een BREEAM-NL In-Use assessor kan worden gecertificeerd.

** Er wordt niet naar functiegebied verwezen, maar de definitie hiervan is ter verduidelijking opgenomen als tegenstelling van verblijfsgebieden/ruimten. Verblijfsgebied en –ruimte verwijzen alleen naar gebieden of ruimten waar de kenmerkende activiteit het verblijven van personen is. En dus niet naar een gebied of ruimte waar het verblijven van personen als onderdeel van de kenmerkende activiteiten een onderschikte rol speelt. Want dat valt onder functiegebied-en ruimte.*

7. Leeswijzer

Er wordt aangegeven binnen welk deel de credit valt en het maximaal te behalen punten.

Elke credit heeft een unieke **code** en **naam**.

Voor elke credit is een **vraag** omschreven, die gesteld wordt om de credit te beoordelen.

Voor elke credit is een **doel** omschreven. Dit geeft het overkoepelende doel van de credit en het effect dat het meet of beperkt.

Onder **punten** staan de verschillende antwoordopties en het aantal punten dat kan worden toegekend per antwoordoptie. Soms kunnen meerdere antwoordopties gekozen worden, soms is er slechts één antwoordoptie. Dit staat aangegeven in de tekst en is gevisualiseerd door het al dan niet aanwezig zijn van selectievakjes (zie credit ENE101).

De **criteria** beschrijft de vereisten waaraan moet worden voldaan om de punten te kunnen toekennen.

TRA03

Nabijheid basisvoorzieningen

Ligt het asset op loopafstand van één of meerdere basisvoorzieningen?

DEEL:
1 - Asset
CATEGORIE:
Transport
MAXIMAAL:
4 punten

Doel van de credit

Het waarden van de aanwezigheid van passende basisvoorzieningen voor gebouwgebruikers binnen loopafstand.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er zijn binnen loopafstand geen voorzieningen aanwezig.
1	Er is een kantine/lunchroom/supermarkt binnen 1 kilometer bereikbaar via een veilige looproute.
2	Er is een kantine/lunchroom/supermarkt binnen 500 meter bereikbaar via een veilige looproute.
2	Er is een kantine/lunchroom/supermarkt en 2 overige basisvoorzieningen aanwezig binnen 1 kilometer bereikbaar via een veilige looproute.
4	Er is een kantine/lunchroom/supermarkt en 2 overige basisvoorzieningen aanwezig binnen 500 meter bereikbaar via een veilige looproute.
0	Anders

Criteria

- De loopafstand wordt gemeten vanaf de hoofdingang van het gebouw via beschikbare veilige looproutes.
- De basisvoorzieningen zijn geopend gedurende werktijden van de gebouwgebruikers.
- Overige basisvoorzieningen zijn bijvoorbeeld:
 - Geldautomaat (pin)
 - Brievenbus
 - Sportfaciliteit
 - Kinderopvang of crèche
 - Boekwinkel
 - Kiosk
 - Apotheek
 - Drogisterij
 - Kapper
 - Fietsenmaker
 - Stomerij
 - Wekelijkse markt
 - Bloemenzaak

TRA03

Nabijheid basisvoorzieningen

Gebruiksfunctie specifieke criteria

Industriefunctie: voor industriefuncties waar een relevant aantal internationale leveringen worden gedaan (minimaal 5% op het totaal aantal leveringen), gelden aanvullend op de in de credit genoemde mogelijkheden de volgende antwoordopties:

- o 1 punt: als er basisvoorzieningen zijn zoals een toilet, douche en kleedruimte waar de chauffeurs gebruik van kunnen maken.
- o 2 punten: als er binnen een straal van 5 kilometer een terrein is waar de vrachtwagens 's nachts kunnen opstellen.

Het maximaal aantal te behalen punten voor deze credit blijft 4.

Aanvulling op de criteria

-

Bewijsvoering

1. Een overzicht met de veilige looproute en afstand tot de aangegeven basisvoorzieningen (als basisvoorzieningen zich extern ten opzichte van het asset bevinden).
2. Plattegronden van het asset met de locatie van de basisvoorzieningen (als basisvoorzieningen zich intern bevinden).
3. Een onderbouwing waaruit blijkt dat de voorzieningen geopend zijn gedurende werktijden.
4. Inspectie door een assessor van de aanwezigheid voorzieningen.

Definities

Veilige looproute: een veilige looproute loopt via voetpaden die van overig verkeer gescheiden zijn, en veilige oversteekplaatsen.

Toelichting

Ook basisvoorzieningen op het terrein of in de gebouwen van het asset tellen mee.

Referenties

-

Hierin worden de eisen beschreven die specifiek zijn voor **gebruiksfuncties**.

Hier staan **aanvullende eisen** en interpretaties omschreven die in specifieke gevallen van toepassing zijn. Vaak worden er uitzonderingssituaties beschreven.

Bewijsvoering beschrijft het type bewijs en informatie dat moeten aangeleverd, zodat de assessor kan valideren of aan de criteria wordt voldaan. Het bewijs rechtvaardigt de toekenning van het geselecteerde aantal punten binnen de BREEAM-NL In-Use credit (zie ook hoofdstuk 4).

Definities of termen die in bovenstaande onderdelen binnen de credit worden gebruikt

Naast bovenstaande elementen wordt er in sommige credits onder het kopje "**toelichting**" meer achtergrondinformatie over de credit gegeven.

Referenties of bronnen van informatie die gebruikt kunnen worden bij het behalen van de credit.

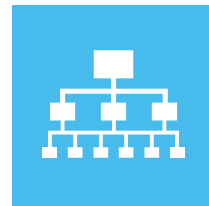

Deel 1 - Asset

Management

De categorie management valt niet binnen de beoordeling van Deel 1 (Asset) van BREEAM-NL In-Use.

Gezondheid

Credit code	Titel	Beschikbare punten
HEA01	Percentage glas in de gevel	2
HEA02	Tegengaan lichthinder	4
HEA03	Temperatuurregeling	4
HEA04	Ventilatie, beïnvloeding door gebruikers	2
HEA05	Microbiologische besmetting	2
HEA06	Beschikbaarheid van drinkwater	2
HEA07	Beschikbare ontspanningsruimte binnen of buiten	4
HEA08	Verlichtingsniveau binnen en buiten	4
HEA09	Lichtregeling	4
HEA10	Ontwerp voor mensen met een beperking	3
HEA11	Locatie luchttoevoerpunten ten opzichte van vervuilingbronnen	2
HEA101	Hoogfrequente verlichting	4
Totaal beschikbaar aantal punten		37

Wat is het percentage glas van de gebouwschil?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Ervoor zorgen dat voor gebouwgebruikers voldoende daglicht beschikbaar is.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	< 5%
1	≥ 5% en <10%
2	≥ 10%

Criteria

1. Het percentage glas van de gebouwschil waardoor daglicht direct het gebouw kan binnentreden.

Aanvullingen op de criteria

Het percentage glas van de gebouwschil kan zelf worden berekend of worden onderbouwd op basis van de berekening van het energielabel. Het gedeelte van de gebouwschil dat ruimten omvat waar het uitsluiten of het beperken van natuurlijk daglicht een functionele eis is, bijvoorbeeld een mediakamer, mag buiten beschouwing worden gelaten

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijs van de totale gebouwschil OF gevel- en daktekeningen waarop de ramen staan aangegeven.
2. Berekening van het totaal aan glasoppervlak als percentage van de gebouwschil
OF de berekening van de energieprestatie (energielabel of EPG) waaruit het glasoppervlak als percentage van de gebouwschil blijkt.

Definities

Gebouwschil: De fysieke scheiding tussen de binnen omgeving en de buiten omgeving van het gebouw. Bij deze BREEAM-NL In-Use credit heeft de gebouwschil alleen betrekking op de gevels en het dak.

Welke voorzieningen om lichthinder te reduceren zijn op of in het asset aangebracht?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het reduceren van lichthinder voor de gebouwgebruikers.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
1	Alle vensters op het zuiden hebben voorzieningen tegen lichthinder.
2	Alle vensters op het zuiden hebben voorzieningen tegen lichthinder, bedienbaar door de gebruiker.
3	Alle vensters op het zuiden, oosten en westen hebben voorzieningen tegen lichthinder, bedienbaar door de gebruiker.
3	Alle vensters hebben voorzieningen tegen lichthinder.
4	Alle vensters hebben voorzieningen tegen lichthinder, bedienbaar door de gebruiker.
0	Anders

Criteria

- Voorzieningen tegen lichthinder zijn in voldoende mate aanwezig in verblijfsgebieden waar lichthinder van instralend zonlicht een probleem kan zijn voor gebouwgebruikers., zoals (maar niet beperkt tot) gebieden met werkplekken en projectschermen.
- De gebruiker is de afzonderlijke gebruiker van het gebouw. Bij deze credit vallen bezoekers daar niet onder (let op: hotelgasten en patiënten zijn GEEN bezoeker).
- De afzonderlijke gebruiker moet met de bedienbare voorzieningen in bepaalde mate de toetreding van daglicht kunnen regelen (gedeeltelijke tot volledige afdekking van instralingsoppervlakte).
- Automatische zon-/lichtwering kan alleen als 'bedienbaar door de gebruiker' worden beschouwd, als de gebruiker plaatselijk de bediening over kan nemen ('overrulen').

Gebruiksfunctie specifieke criteria

- Logiesfunctie:** Gordijnen kunnen bij ruimten met een logiesfunctie als voorziening tegen lichthinder voldoen, ondanks dat er een bepaalde mate van regelbaarheid van daglichttoetreding ontbreekt.

Bewijsvoering

- Fotografisch bewijs van de voorzieningen tegen lichthinder
- Bij vaste en geïntegreerde zon-/lichtwering moet er worden aangetoond dat de lichtwering afdoende functioneert.

Toelichting

- Voorzieningen tegen lichthinder omvatten bijvoorbeeld:
 - o Vaste externe zonwering
 - o Overhangende dakranden
 - o 'Bioclimatic design' voor beschaduwing bij de hoogstaande zomerzon en laagstaande winterzon
 - o Interne zon- of lichtwering
 - o Lichtwerende beglazing
- Gordijnen voldoen niet als voorziening tegen lichthinder, omdat de voorziening een bepaalde mate van regelbaarheid moet bieden, zodat er nog steeds daglicht kan toetreden.

Kunnen de gebruikers van het asset zelf binnen verblijfsruimten de temperatuur beïnvloeden?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het waarderen van een temperatuurregeling, waarmee gebruikers de mogelijkheid hebben om zelf de verwarming en/of koeling te beïnvloeden.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
1	Ja, gebruikers kunnen ramen openen
2	Ja, gebruikers kunnen de temperatuur aanpassen (via bijvoorbeeld thermostaat of thermostaatknop op de radiator).
2	Ja, gebruikers kunnen de mechanische ventilatie aanpassen.
4	Ja, gebruikers kunnen meer dan één van de bovengenoemde aanpassen.
0	Anders

Criteria

- De door een gebruiker zelf te bedienen temperatuurregeling is beschikbaar per afzonderlijke zone, en eenvoudig en begrijpelijk te bedienen.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

- Bijeenkomstfunctie:** als zone geldt een maximale oppervlakte van 60 m².
 - Specifiek bij vergaderruimten geldt als zone elke afzonderlijke ruimte.
 - Specifiek bij groepsruimten bij kinderopvang geldt als zone elke afzonderlijke groepsruimte.
 - Specifiek bij tentoonstellings- en expositieruimten geldt als zone elke afzonderlijke ruimte. De bediening hoeft in dit geval niet in de ruimte zelf te zijn, maar mag regelbaar zijn op beheerdersniveau.
- Gezondheidszorgfunctie:** voor een bedgebied geldt als zone elke afzonderlijke bedruimte. Voor functies als behandel- en operatieruimtes geldt als zone elke afzonderlijke verblijfsruimte.
- Industriefunctie:** als zone geldt elke afzonderlijke ruimte, bediening hoeft niet in de ruimte zelf te zijn, maar mag regelbaar zijn op beheerdersniveau.
- Kantoorfunctie:** als zone geldt elk segment van 4 of 6 werkplekken. Bij ruimten met minder dan 4 werkplekken geldt als zone elke afzonderlijke ruimte.
- Logiesfunctie:** als zone geldt elke afzonderlijke logiesruimte, bijvoorbeeld een hotelkamer.
- Onderwijsfunctie:** als zone geldt elke afzonderlijke onderwijsruimte waarbij de docent de temperatuurregeling kan bedienen. De bediening van een auditorium/collegezaal hoeft niet in de ruimte zelf te zijn, maar mag regelbaar zijn op beheerdersniveau.

- **Winkelfunctie:** als zone geldt elke afzonderlijke winkelunit. In het geval van winkelcentra moet de temperatuur in gemeenschappelijke ruimten regelbaar zijn op beheerdersniveau.

Bewijsvoering

1. Plattegronden met de zonering van representatieve delen.
2. Fotografisch bewijsmateriaal van de bediening.
3. (Steekproefsgewijze) controle van zonering en bediening door de assessor

Definities

Bedgebied: een bedgebied is een bijzondere vorm van een verblijfsgebied met een of meer bedruimten (Bouwbesluit).

Bedruimte: een bedruimte is een bijzondere vorm van verblijfsruimte bestemd voor een of meer bedden bestemd voor slapen of voor het verblijf van bedgebonden patiënten in die ruimte (Bouwbesluit).

Kunnen gebouwgebruikers binnen verblijfsgebieden op natuurlijke wijze ventileren met verse buitenlucht, doordat ramen kunnen worden geopend?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren en waarderen van de mogelijkheid voor de gebruiker om (tijdelijk) direct naar de buitenlucht te ventileren. Dit als aanvulling op de in het gebouw aanwezige basisventilatie.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

1. Elke verblijfsruimte bevat ten minste één te openen raam.
2. Bij verblijfsgebieden die meer dan zeven meter afliggen van de meest nabijgelegen spuivoorziening, moeten zich in de tegenovergelegen gevel eveneens te openen ramen of gelijkwaardige voorzieningen van spuiventilatie bevinden. Daarbij moet de verdeling over beide gevels de doorstroming van ventilatielucht garanderen.
3. De gebruiker moet de ramen eenvoudig kunnen openen.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

- De credit is van toepassing op de gebruiksfuncties '**kantoorfunctie**', '**onderwijsfunctie**' en '**logiesfunctie**'.
- **Bijeenkomstfunctie**: De credit is alleen van toepassing op kinderopvang, vergaderruimten en bedrijfsrestaurant.
- Voor andere gebruiksfuncties dan de bovenstaande is de credit niet van toepassing. Bevat het gebouw alleen andere gebruiksfuncties, dan kan het maximum aantal punten worden toegekend.

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal waaruit de locatie en de wijze van openen van (een representatief deel van) de ramen blijkt.

Is er onderzoek uitgevoerd om de meest effectieve maatregelen te identificeren om het risico van Legionella-besmetting via water of lucht te minimaliseren?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Zekerstellen dat de meest effectieve en goed ontworpen beheersmaatregelen zijn toegepast, om het risico van Legionella-besmetting te beheersen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

- De inventarisatie waarmee de meest effectieve maatregelen voor het minimaliseren van het risico op Legionella-besmetting worden vastgesteld, moet voor collectieve leidingwaterinstallaties zijn uitgevoerd volgens ISSO Publicatie 55.1 of 55.2 en voor klimaatinstallaties volgens ISSO Publicatie 55.3..
- Bij elke collectieve leidingwater- of klimaatinstallatie met een risico op Legionella-besmetting moeten de nodig geachte beheersmaatregelen zijn doorgevoerd. Watersystemen met een risico op besmetting zijn bijvoorbeeld:
 - Koeltorens
 - Verdampingscondensor
 - Warm- en koudwatertappunten
 - Andere installaties en systemen met water met een temperatuur van boven de 20°C en waarbij water tijdens het gebruik of onderhoud als kleine druppeltjes (aerosolen) in de lucht kunnen komen, zijn (maar niet beperkt tot):
 - Luchtbevochtigers en luchtreinigers
 - Spa baden en zwembaden
 - Wasplaats voor auto's, bussen en/of vrachtwagens
 - Rookgasreinigers met behulp van water
 - Fontein en waterpartijen in het asset

Bewijsvoering

- Inventarisatie naar de meest effectieve maatregelen voor het minimaliseren van het risico op legionella-besmetting. De conclusie van de analyse moet aangeven welke maatregelen een beheerder moet doorvoeren. Als er geen maatregelen noodzakelijk zijn, moet dat in de studie worden geconcludeerd.
- Waar legionella beheersmaatregelen zijn doorgevoerd, moet een exemplaar van de operationele gebruikershandleiding en/of productspecificaties kunnen worden overlegd van de betreffende beheersmaatregelen.

Definities

Legionella: legionella is de naam van de bacterie die Legionellose kan veroorzaken. Mensen die worden besmet met legionellabacteriën kunnen blijvende gezondheidsschade oplopen of overlijden. Besmetting vindt plaats door het inademen van de bacterie via zeer kleine druppeltjes water (aerosolen) die door verneveling van water in de lucht kunnen komen.

Collectieve leidingwaterinstallatie: de leidingwaterinstallatie bestaat uit leidingen en daarop aangesloten toestellen, vanaf de watermeter tot aan de tappunten, inclusief de warmtapwaterinstallatie.

Klimaatinstallaties: installaties die ontvankelijk zijn voor Legionella betreffen koeltorens en adiabatische luchtbevochtigers. Adiabatische luchtbevochtigers werken door lucht te vernevelen en toe te voegen aan de ingaande luchtstroom, dit in tegenstelling tot stoombevochtigers die de lucht bevochtigen door middel van stoom.

Referenties

ISSO-publicaties:

- Publicatie 55.1 Praktijkhandleiding Legionellapreventie in leidingwater
- Publicatie 55.2 Handleiding Zorgplicht Legionellapreventie Collectieve Leidingwaterinstallaties
- Publicatie 55.3 Legionellapreventie in klimaatinstallaties
- Publicatie 55.4 Alternatieve technieken voor Legionellapreventie in collectieve leidingwaterinstallaties
- Publicatie 55.5 Beheer en onderhoud van collectieve leidingwaterinstallaties

Is drinkwater beschikbaar voor gebouwgebruikers?**DEEL:**

1 - Asset

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen van de beschikbaarheid van vers drinkwater voor gebouwgebruikers.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
1	Ja, drinkwatervoorziening niet aangesloten op het drinkwaternet
2	Ja, drinkwatervoorziening aangesloten op het drinkwaternet

Criteria

- Drinkwatervoorzieningen moeten:
 - In aantal en locatie geschikt zijn voor het bedienen van de gebouwgebruikers, ter beoordeling door de assessor
 - Hygiënisch zijn wat betreft locatie en staat van de voorziening
- Met alleen kranen in de toiletruimtes kan niet worden voldaan aan deze credit (kranen in keukenruimtes en pantry's voldoen wel).
- De beschikbaarheid van drinkwater geldt voor alle medewerkers in het asset, dit betekent dat u bezoekers van het asset niet hoeft mee te nemen.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

- Gezondheidszorgfunctie:** de beschikbaarheid van drinkwater geldt ook voor cliënten en patiënten.
- Logiesfunctie:** de beschikbaarheid van drinkwater geldt ook voor gasten die gebruikmaken van de logiesfunctie.
- Onderwijsfunctie:** de beschikbaarheid van drinkwater geldt ook voor leerlingen/studenten.

Bewijsvoering

- Visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal van de drinkwatervoorzieningen.

Beschikken de gebouwgebruikers over ontspanningsruimten (binnen en/of buiten)?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het waarderen van de beschikbaarheid van ontspanningsruimten, die kunnen worden gebruikt voor onderbreking van de werkzaamheden en voor ontspanning.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja, er zijn lounge en eetplekken.
2	Ja, er is een toegewezen buitengebied met zitplekken beschermd tegen wind en/of regen, welke zich minimaal 10 meter van wegen, parkeerplaatsen of andere vervuilingsbronnen bevindt.
2	Ja, er zijn thee- en koffiepunten met zitplekken.
2	Ja, er zijn kantine-faciliteiten.
4	Combinaties van twee of meer van bovenstaande opties
0	Anders

Criteria

- Ontspanningsruimten moeten:
 - Voldoende omvang hebben; er moeten zitplaatsen beschikbaar zijn voor meer dan 10% van de gebouwgebruikers, waarbij de capaciteit van de aanwezige voorzieningen mag worden opgeteld
 - Bereikbaar zijn via veilige looproutes
 - Ruimten zijn waar geen geluidsoverlast is van gebouwinstallaties, parkeerplaatsen, laad- en losplaatsen, etc.
- Ontspanningsruimten hoeven niet noodzakelijk beschikbaar te zijn binnen in het gebouw zelf, maar gebouwgebruikers moeten gratis toegang hebben gedurende werktijden.
- Voor gebouwen waar het grootste deel van de gebouwgebruikers niet bestaat uit personeel, zoals bij winkelcentra, hotels en musea, gelden bovenstaande eisen alleen voor het personeel. In aanvulling hierop geldt het volgende:
 - Binnen- en buitenruimtes die als ontspanningsruimte dienen, kunnen worden gedeeld met klanten/bezoekers.
 - Zitplekken bij eettentjes en restaurants tellen mee als beschikbare zitplekken.

Bewijsvoering

- Plattegronden waarin de ruimten met zitgelegenheid binnen in het asset zijn aangegeven.
- Fotografisch bewijsmateriaal, waarmee wordt aangetoond dat de voorzieningen beschikbaar zijn voor de gebouwgebruikers.

Definities

Lounge en eetplekken: ruimten bereikbaar voor alle gebouwgebruikers, waaronder bezoekers en medewerkers, waar zij een pauze kunnen nemen van hun werkomgeving. In deze ruimten staan comfortabele zitplaatsen en staan tafels, en ze zijn ingericht voor langere pauzes. In (warm) eten en drinken kan eventueel worden voorzien.

Thee- en koffiepunten: ruimten die bereikbaar zijn voor alle medewerkers. Deze ruimtes zijn ontworpen voor korte pauzes. Dranken, zoals thee en koffie, zijn beschikbaar. Voorzieningen voor het bereiden van voedsel kunnen eventueel beschikbaar worden gesteld.

Kantinefaciliteiten: ruimten die bereikbaar zijn voor alle medewerkers. Deze ruimtes zijn ontworpen voor langere pauzes. In deze ruimten staan comfortabele stoelen en tafels. Eten (warm of koud) en drinken of voorzieningen om deze te bereiden zijn beschikbaar. Andere gebouwgebruikers, zoals bezoekers van het gebouw, kunnen eventueel toegang hebben tot deze gebieden.

Toelichting

Een ruimte met meerdere gecombineerde voorzieningen, geldt als één voorziening. Met bijvoorbeeld alleen een kantine waar ook kan worden geluncht en koffie en thee kan worden gedronken, kunnen 2 punten worden behaald.

Voldoet de interne en externe verlichting qua verlichtingsniveau aan de actuele normen op dit gebied?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat de verlichting tegemoet komt aan de behoefte aan visueel comfort en visuele prestatie.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja, het verlichtingsniveau komt overeen met de actuele normen.

Criteria

1. Het verlichtingsniveau, uitgedrukt in lux, moet zijn gemeten in relevante ruimten van het gebouw door een persoon of organisatie met relevante kennis en ervaring in het uitvoeren van lichtmetingen.
2. De lichtmetingen zijn uitgevoerd met geteste en gekalibreerde meetinstrumenten (lux meter) voor de uit te voeren lichtmetingen.
3. De richtlijn voor voldoende licht: het verlichtingsniveau is afhankelijk van het soort werk. De eisen staan in de NEN-EN 12464-1 en NEN-EN 12464-2.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

- **Bijeenkomstfunctie:** voor de kenmerkende bijeenkomstfuncties van een museum kunnen de richtlijnen voor museumverlichting van het NSVV werkgroep Museumverlichting en het Instituut Collectie Nederland worden aangehouden; "Verlichting in musea en expositieruimten", 2008.
- **Sportfunctie:** voor sportverlichting (binnen- en buiten) geldt NEN-EN 12193.

Aanvullingen op de criteria

Is een DIALUX berekening of gelijkwaardig uitgevoerd, waaruit blijkt dat aan de in criteria 3 genoemde richtlijnen (NEN-normen) wordt voldaan, kan dit als gelijkwaardig worden beschouwd aan een meting. Hierbij moet worden aangetoond dat de uitgangspunten van de berekening overeenkomen met de huidige situatie van het asset.

Bewijsvoering

1. Documentatie waarmee het verlichtingsniveau in de relevante ruimten van het gebouw wordt bevestigd.
2. De kwalificaties van het meetinstrument en de relevante kennis en ervaring van de persoon of organisatie die de meting heeft uitgevoerd.

Definities

Relevante ruimte: verblijfsruimte of verblijfsgebied binnen het beoordeelde gebouw. Verblijfsruimte of verblijfsgebieden waarbij een lager verlichtingsniveau een functionele eis is, zoals bij productieruimtes voor media of kunst, mag worden uitgesloten van de vereisten.

Referenties

- NEN-EN 12464-1: Licht en verlichting – Werkplekverlichting – Deel 1: Werkplekken binnen
- NEN-EN 12464-2: Licht en verlichting – Werkplekverlichting – Deel 2: Werkplekken buiten
- NEN-EN 12193.: Licht en verlichting – Sportverlichting.

In welke mate kunnen gebruikers de verlichting bij hun werkzaamheden in verblijfsgebieden regelen?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Verzekeren dat de gebouwgebruikers op eenvoudige en toegankelijke wijze de verlichting kunnen bedienen, binnen elke ruimte in een gebouw waar werkzaamheden plaatsvinden.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Geen
2	De lichtregeling is handmatig bedienbaar per zone.
4	De lichtregeling is handmatig bedienbaar per zone en waar nodig is lokale werkplekverlichting beschikbaar en handmatig bedienbaar.
0	Anders

Criteria

- De lichtregeling in alle ruimten met de onderstaande gebruiksfuncties is in zones ingedeeld, voor de gebruiker toegankelijk en eenvoudig te bedienen:
 - Kantoorfunctie: een zone bestaat uit niet meer dan 4 tot 6 werkplekken. Bij ruimten met minder dan 4 werkplekken geldt als zone elke afzonderlijke ruimte.
 - Onderwijsfunctie: klaslokalen, college- en hoorzalen; het presentatiegedeelte (indien van toepassing) en de toehoordersruimte vormen aparte zones.
 - Bibliotheekruimten; boekstellingen, leeshoeken en de balie zijn aparte zones.
 - Vergaderruimten: het gedeelte met whiteboard/presentatiescherm (indien van toepassing) vormt een aparte zone.
 - Auditoria: presentatiegedeelte, zitplaatsen en looppaden vormen aparte zones.
 - Restauratiegebieden (restaurant, café, bar etc.): de serveerruimte (bar, keuken) en het zitgedeelte vormen aparte zones.
 - Laboratoria: zones in laboratoria en practica ruimten hebben een maximale afmeting van 52 m².
 - Logiesfunctie: gang, badkamer en slaapruijme per afzonderlijke ruimte met een logiesfunctie (bijvoorbeeld een hotelkamer) vormen aparte zones.
- Zijn er automatische regelingen aanwezig, zoals daglichtafhankelijke regeling en aanwezigheidsdetectie, dan moeten gebruikers deze handmatig kunnen overnemen om te kunnen voldoen aan deze credit.
- De volgende ruimtes of functies mogen worden uitgesloten van de vereisten:
 - Productieruimtes voor media of kunst
 - Expositieruimten
 - Sportfuncties

HEA09

Lichtregeling

Bewijsvoering

1. Plattegronden met daarop de zonering van representatieve delen.
2. Onderbouwing van de bediening van de verlichting, bijvoorbeeld:
 - a. Gebruikershandleiding betreffende de lichtregeling.
 - b. Fotografisch bewijsmateriaal van de lichtregeling.
3. (Steekproefsgewijze) controle van zonering en regeling door de assessor.

Toelichting

Er zijn verschillende typen lichtregelsystemen, maar deze credit richt zich op de mate waarin gebruikers de verlichting kunnen bedienen. Omdat deze credit zich richt op gezondheid en welbevinden en niet op energie, is het belangrijk dat de gebruiker de mogelijkheid heeft om handmatig de lichtregeling per zone over te nemen om aan zijn of haar behoeftes te voldoen.

Zijn er maatregelen in het gebouw toegepast, die gebruik door mensen met een beperking mogelijk maken?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

3 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren dat het asset dusdanig toegankelijk is, dat alle gebruikers alles kunnen overeenkomstig de bestemming van gebouw.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Onbekend
0	Nee
3	Ja
0	Anders

Criteria

1. Maatregelen in het gebouw die toegang en gebruik mogelijk maken door alle personen.
2. Maatregelen moeten in ieder geval gericht zijn op personen met:
 - a. Motorische beperkingen
 - b. Visuele beperkingen
 - c. Auditieve beperkingen
3. Maatregelen die zijn toegepast betreffen in ieder geval, maar zijn niet beperkt tot:
 - a. De toegang van de hoofdingang; deze moet vlak of slechts licht hellend zijn met een drempelhoogte van maximaal 0,02 meter.
 - b. De ingangen; deze moeten zijn verlicht.
 - c. De ruimte in gangen en bij werkplekken; er moet voldoende ruimte zijn om met een rolstoel te manoeuvreren.
 - d. Mindervalide toiletten; deze zijn in voldoende mate aanwezig, eenvoudig bereikbaar en duidelijk aangegeven.
 - e. Liften; indien van toepassing, moet er minimaal één lift geschikt zijn om mensen met een beperking toegang te geven tot alle verdiepingen.
 - f. Vluchtplannen; vluchtplannen voor noodsituaties moeten rekening houden met de behoeften van mensen met een beperking.

Aanvullingen op de criteria

Aan gebouwen met een ITS-keurmerk (Integrale Toegankelijkheidsstandaard) kunnen het maximum aantal punten worden toegekend.

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal van de toegepaste maatregelen.
2. Waar nodig is het fotografisch bewijsmateriaal aangevuld, bijvoorbeeld met plattegronden waarop de toegepaste maatregelen zijn aangegeven en een specificatie van de toegepaste maatregelen.
3. ITS keurmerk (indien van toepassing).

Toelichting

Richtinggevend voor het in voldoende mate aanwezig zijn van mindervalide toiletten, zijn de eisen uit de Integrale Toegankelijkheidsstandaard voor mindervalide toiletten (Integraal Toegankelijk toilet): de onderlinge afstand tussen mindervalide toiletruimtes $\leq 100\text{m}$, afstand $\leq 75\text{m}$ van de uiterst gelegen verblijfsruimte, gemeten via de obstakelvrije route en minimaal 1 mindervalide toiletruimte per bouwlaag $\geq 1.000\text{m}^2$.

Referenties

- Handboek voor Toegankelijkheid, Maarten Wijk, BIM Media BV
- Integrale Toegankelijkheidsstandaard, PBTconsult, www.pbtconsult.nl/its-criteria.

Zijn de luchttoevoerpunten van het asset voldoende verwijderd van vervuiliingsbronnen, en bevinden de luchtafvoerpunten zich voldoende ver van de inlaten om recirculatie van gebruikte lucht te voorkomen?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Zeker stellen dat het ventilatiesysteem geen lucht aanvoert die mogelijk vervuild is door externe vervuiliingsbronnen EN dat recirculatie van ventilatielucht is geminimaliseerd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

- Bij natuurlijke ventilatie:
 - De te openen ramen of luchttoevoerpunten in het gebouw moeten minimaal 10 meter verwijderd zijn van wegen, parkeerplaatsen en andere mogelijke vervuiliingsbronnen.
 - De luchtafvoerpunten moeten zich minimaal 10 meter van de ramen of luchttoevoerpunten bevinden om recirculatie te voorkomen.
- Bij mechanische ventilatie:
 - Het luchttoevoerpunt van het systeem moet minimaal 20 meter verwijderd zijn van wegen, parkeerplaatsen en andere mogelijke vervuiliingsbronnen.
 - De luchtafvoerpunten moeten zich minimaal 10 meter van de luchttoevoerpunten bevinden om recirculatie te voorkomen.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

Bij winkelfuncties specifiek in winkelcentra waar iedere winkelier zijn eigen mechanisch ventilatiesysteem moet realiseren, zal het fysiek niet mogelijk zijn om luchtafvoerpunten 10 meter van een toevoer te krijgen. Wanneer aantoonbaar is dat er een voorziening is om de kortsluiting tussen systemen van gebruikers onderling te voorkomen, mag hier ook voor antwoordoptie 'Ja' worden gekozen. De minimum afstand tot vervuiliingsbronnen geldt echter wel onverkort.

Bewijsvoering

- Een overzicht met de aanwezige vervuiliingsbronnen.
- Fotografisch bewijsmateriaal en/of een plattegrond, waaruit duidelijk blijkt dat de gebouw locatie voldoet aan de criteria. Voorbeelden zijn tekeningen op schaal of metingen op locatie.
 - Bij mechanische ventilatie: Fotografisch bewijsmateriaal en/of een plattegrond met daarop de locatie van de

luchttoevoerpunten en luchtafvoerpunten, waaruit duidelijk blijkt dat wordt voldaan aan de criteria. Voorbeelden zijn tekeningen op schaal of metingen op locatie.

Toelichting

De vereisten voor de minimale afstand voor luchttoevoerpunten en luchtafvoerpunten betreft niet per definitie de afstand op de plattegronden, maar de driedimensionale afstand om en over objecten. Als voorbeeld kan de afstand tussen een luchttoevoerpunt en een vervuilingsbron op tekening minder dan 20 meter lijken, maar als het luchttoevoerpunt op een 10 verdieping hoog gebouw staat, is de afstand in de praktijk ruim meer dan 20 meter.

Welk deel van de kunstverlichting in verblijfsgebieden van het asset is in normale en in gedimde bedrijfstoestand hoogfrequent?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Verhoging van het visuele comfort door de toepassing van hoogfrequente verlichting in de verblijfsgebieden van het asset.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Geen van de kunstverlichting
1	Ten minste 25% van de kunstverlichting
2	Ten minste 50% van de kunstverlichting
3	Ten minste 75% van de kunstverlichting
4	Alle kunstverlichting

Criteria

- De volgende lichttechnieken zijn voorbeelden van hoogfrequente verlichting of gelijkwaardig:
 - Fluorescentie- en gasontladingsverlichting waarbij de lichtbronnen worden aangestuurd door elektronische hoogfrequente voorschakelapparatuur
 - LED verlichting zonder dimtechniek
 - LED verlichting waarbij de dimtechniek d.m.v. het regelen van stroom gebeurt
 - Temperatuurstralers (bijvoorbeeld halogeenlampen).

Gebruiksfunctie specifieke criteria

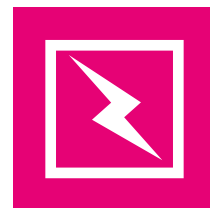
- Visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal dat de kunstverlichting conform de eisen in de verblijfsruimten is geïnstalleerd. Daarbij kan worden volstaan met een representatieve steekproef van de aangebrachte verlichting.
- In geval van dimbare LED verlichting moeten technische specificaties van de armaturen worden aangeleverd, waaruit blijkt dat wordt voldaan aan de crediteisen.

Toelichting

Deze credit richt zich op gezondheid en welbevinden en niet op energie, daardoor zijn voor deze credit punten te behalen bij het toepassen van bijvoorbeeld temperatuurstralers (zoals halogeenlampen), terwijl deze techniek energetisch een slechter rendement heeft.

Energie

Credit code	Titel	Beschikbare punten
ENE01	Energieprestatie van het gebouw	96
ENE04	Luchtdoorlatendheidsmeting en thermografisch onderzoek	4
ENE30	Aandeel lokaal opgewekte hernieuwbare energiebronnen	10
ENE101	Buitenverlichting en verlichting parkeergarage	4
ENE102	Energiezuinige liften, roltrappen en rolpaden	4
Totaal beschikbaar aantal punten		118

ENE01

Energieprestatie van het gebouw

Wat is de energieprestatie van het asset, conform een actueel energielabel?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

96 punten

Doel van de credit

Het stimuleren en waarderen van inzicht in de energieprestatie van het gebouw en dat maatregelen zijn getroffen om het gebouwgebonden energiegebruik te minimaliseren.

Punten

Energietabel op basis van de Basismethode ($X = EI$) of de Detailmethode ($X = E_{p,tot}/E_{p,admin}$ (NEN7120) of $Q_{pres,tot}/Q_{pres,toel}$ (NEN2916):

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
96	Basismethode: $X \leq 0,36$ OF Detailmethode: $X \leq 0,65$
94	Basismethode: $0,36 < X \leq 0,49$ OF Detailmethode: $0,65 < X \leq 1,00$
91	Basismethode: $0,49 < X \leq 0,62$ OF Detailmethode: $1,00 < X \leq 1,06$
88	Basismethode: $0,62 < X \leq 0,75$ OF Detailmethode: $1,06 < X \leq 1,15$
85	Basismethode: $0,75 < X \leq 0,81$ OF Detailmethode: $1,15 < X \leq 1,18$
82	Basismethode: $0,81 < X \leq 0,86$ OF Detailmethode: $1,18 < X \leq 1,20$
77	Basismethode: $0,86 < X \leq 0,96$ OF Detailmethode: $1,20 < X \leq 1,25$
71	Basismethode: $0,96 < X \leq 1,00$ OF Detailmethode: $1,25 < X \leq 1,30$
66	Basismethode: $1,00 < X \leq 1,04$ OF Detailmethode: $1,30 < X \leq 1,35$
61	Basismethode: $1,04 < X \leq 1,09$ OF Detailmethode: $1,35 < X \leq 1,50$
54	Basismethode: $1,09 < X \leq 1,15$
34	Basismethode: $1,15 < X \leq 1,30$
16	Basismethode: $1,30 < X \leq 1,45$
5	Basismethode: $1,45 < X$

Criteria

1. De energieprestatie van het asset wordt betrokken van een op het asset toegesneden Energietabel van niet ouder dan 10 jaar.
2. Het energietabel is afgegeven door een voor het NL-EPBD keurmerk gecertificeerd bedrijf.
3. Berekening van Energietabel is gedaan volgens de Basismethode conform BRL 9500-00 en BRL 9500-03 of Detailmethode conform BRL 9500-00 en BRL 9500-06.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

Meerdere gebruiksfuncties (mixed-use): voor een gebouw dat meerdere afzonderlijke gebruiksfuncties bevat, volstaat een energielabel van het gehele gebouw als dat gebouw een gemeenschappelijk verwarmingssysteem heeft. Daarnaast kan een energieprestatiecertificaat voor een afzonderlijk gedeelte van het gebouw worden afgegeven, op basis van het energieprestatiecertificaat van een ander representatief gedeelte van het gebouw.

Winkelfunctie: voor winkelcentra kan gebruik worden gemaakt van het energielabel voor het gehele winkelcentrum. Wordt een losse winkel gecertificeerd, dan moet gebruik worden gemaakt van het energielabel van de betreffende winkel.

Industriefunctie: er bestaat vooralsnog geen methode voor het bepalen van het energielabel van industriefuncties. Voor industriefuncties die meer dan 10% van het oppervlak van het totale gebouw beslaan, moet de "BIU International – Asset Energy Calculator" worden gebruikt. Neem hiervoor contact op met de DGBC. Industriefuncties die minder dan 10% van het oppervlak van het totale gebouw beslaan, kunnen bij de berekening buiten beschouwing worden gelaten.

Aanvullingen op de criteria

Betreft het asset een gebouwdeel, waarvoor geen energielabel kan worden afgegeven, dan kan als bewijs het energielabel van het gehele gebouw worden gebruikt. Een andere optie is een niet-afgemeld energielabel te berekenen van het specifieke gebouwdeel. In dat geval moet als aanvullend bewijs een geldig diploma EPA-U of EPN van de opsteller van het energielabel worden toegevoegd.

Bewijsvoering

1. Exemplaar van het energielabel, inclusief afmeldnummer.

Definities

Energielabel conform basismethode: bij de basismethode wordt het energielabel vastgesteld op basis van de berekening van de Energie-Index, conform BRL9500-00 'Algemeen deel' en BRL9500-03 'Energielabel, bestaande utiliteitsgebouwen'.

Energielabel conform detailmethode: met name voor de zeer energiezuinige utiliteitsgebouwen is een meer gedetailleerde methode beschikbaar om te komen tot een energielabel, conform BRL 9500-00 Algemeen deel en BRL 9500-06 Energielabel, utiliteitsgebouwen, detailmethode. Dit is een werkwijze om zuinige gebouwen te beoordelen, maar ook om die prestatie met bewijzen aantoonbaar te maken. Het energielabel wordt bepaald op basis van de coëfficiënt van $E_{p,tot}/E_{p,admin}$ volgens NEN 7120 of $Q_{pres,tot}/Q_{pres,toel}$ volgens NEN 2916 (bij bouwplannen van voor 2012).

Toelichting

- Gebouwen waarvoor een geldig energielabel is verstrekt zijn te vinden op de website www.ep-online.nl. Op deze website staan alle in Nederland voor het energielabel afgemelde gebouwen inclusief de Energie-Index.

Referenties

- Rijksdienst voor ondernemend Nederland (www.rvo.nl) - beantwoorden van vragen over energielabel voor gebouwen
- Kwaliteit voor Installaties Nederland (www.kvinl.nl) - Overzicht van bedrijven die gecertificeerd zijn om energielabel voor gebouwen af te geven
- Inspectie Leefomgeving en Transport (www.ilent.nl) - Controle per 1 januari 2015 of definitief label bij verkoop is afgegeven
- Besluit energieprestatie gebouwen (www.wetten.overheid.nl/BWBR0023734)
- Regeling energieprestatie gebouwen (www.wetten.overheid.nl/BWBR0020921)
- BRL9500-00, BRL9500-03 en BRL9500-06
- NEN2916 - Energieprestatie van utiliteitsgebouwen – Bepalingsmethode
- NEN7120 - Energieprestatie van gebouwen - Bepalingsmethode

Wat is de uitkomst van de luchtdoorlatendheidsmeting of thermografisch onderzoek van het asset?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Inzicht in de luchtdichtheid van het asset en de wijze waarop de warmte-isolatie is aangebracht. Daarbij worden verbeteringen gestimuleerd, het warmteverlies verminderd en energie bespaard.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er is in de afgelopen 5 jaar geen luchtdoorlatendheidsmeting of thermografisch onderzoek uitgevoerd.
0	Er is een luchtdoorlatendheidsmeting uitgevoerd met als uitkomst: $> 15 \text{ m}^3/\text{h}$ per m^2 schiloppervlak bij 50 Pascal.
1	Er is een luchtdoorlatendheidsmeting uitgevoerd met als uitkomst: > 10 tot $\leq 15 \text{ m}^3/\text{h}$ per m^2 schiloppervlak bij 50 Pascal OF er is een thermografisch onderzoek uitgevoerd en eventuele gebreken zijn hersteld
2	Er is een luchtdoorlatendheidsmeting uitgevoerd met als uitkomst: > 5 tot $\leq 10 \text{ m}^3/\text{h}$ per m^2 schiloppervlak bij 50 Pascal.
3	Er is een luchtdoorlatendheidsmeting uitgevoerd met als uitkomst: $> 2,5$ tot $\leq 5 \text{ m}^3/\text{h}$ per m^2 schiloppervlak bij 50 Pascal.
4	Er is een luchtdoorlatendheidsmeting uitgevoerd met als uitkomst: $\leq 2,5 \text{ m}^3/\text{h}$ per m^2 schiloppervlak bij 50 Pascal

Criteria

- De luchtdoorlatendheidsmeting of het thermografisch onderzoek is niet langer dan 5 jaar geleden uitgevoerd, en in ieder geval na oplevering van het gebouw en na eventuele doorgevoerde veranderingen in de constructie of gebouwschil.
- De luchtdoorlatendheidsmeting of het thermografisch onderzoek is uitgevoerd door een persoon of organisatie met relevante kennis en ervaring.
- Het thermografisch onderzoek moet voldoen aan NEN-EN 13187.
- De luchtdoorlatendheidsmeting moet voldoen aan NEN-EN 13829 of NEN-EN-ISO 9972 bij een drukverschil van 50 Pascal.
- De aanwezige gebreken blijken uit het advies van de uitvoerder van het thermografisch onderzoek...

Gebruiksfunctie specifieke criteria

Industriefunctie: deze credit is onderdeel van de "BIU International – Asset Energy Calculator", die voor credit ENE01 moet worden gebruikt. Wordt voor de industriefunctie de Asset Energy Calculator toegepast, dan geldt de invulling van ENE04 uit In-Use International en is de Nederlandse invulling niet van toepassing voor het toekennen van punten.

Bewijsvoering

1. Een rapportage met resultaten van de luchtdichtheidsmeting of thermografisch onderzoek.
2. Een onderbouwing van de kennis en ervaring van degene die de meting of het onderzoek heeft uitgevoerd.
3. Fotografisch bewijsmateriaal, een rapportage en/of nieuwe meting waaruit blijkt dat de gebreken die voortkwamen uit het thermografisch onderzoek zijn hersteld (Indien van toepassing).

Toelichting

Met de eenheid $\text{m}^3/\text{h}.\text{m}^2$ (drukverschil per uur per vierkante meter van de schil), wordt aangesloten op de Internationale standaard van BREEAM In-Use. In Nederland is de eenheid $\text{dm}^3/\text{s}.\text{m}^2$ gebruikelijk. De omrekenfactor van $\text{dm}^3/\text{s}.\text{m}^2$ naar $\text{m}^3/\text{h}.\text{m}^2$ is 3,6.

Referenties

- NEN-EN 13187 Thermische eigenschappen van gebouwen – Kwalitatieve detectie van thermische onregelmatigheden in de gebouwschil – Infraroodmethode
- NEN-EN 13829 - Thermische eigenschappen van gebouwen – bepaling van de luchtdoorlatendheid van gebouwen – Overdrukmethode (vervangt NEN-EN 2686)
- NEN-EN-ISO 9972:2015 - Thermische eigenschappen van gebouwen - Bepaling van de luchtdoorlatendheid van gebouwen – Overdrukmethode (vervangt NEN-EN 13829)

Hoeveel procent van het totale energiegebruik komt van op het perceel opgewekte hernieuwbare energie, en van collectieve duurzame energiesystemen?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

10 punten

Doel van de credit

Stimuleren dat hernieuwbare energie lokaal wordt opgewekt, en inzicht in welk deel van het totale energiegebruik dit bestrijkt.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er is geen lokale opwekking van duurzame energie.
2	> 0% tot < 5%
4	≥ 5% tot < 10%
6	≥ 10% tot < 15%
8	≥ 15% tot < 20%
10	≥ 20%

Criteria

1. Het percentage lokaal opgewekte hernieuwbare energie op het totale energiegebruik moet als volgt worden berekend (waarbij het energiegebruik is omgerekend naar kWh voordat de formule wordt toegepast):

$$\frac{E_{\text{her}}}{E_{\text{tot}}} \times 100\% = \text{aandeel hernieuwbare energie}$$

E_{tot} = Totaal energiegebruik van het asset per jaar.

E_{her} = Totaal hernieuwbare energie opgewekt op de locatie per jaar.

2. Alle opgewekte hernieuwbare energie moet apart worden gemeten. De meetgegevens hiervan worden gebruikt om het aandeel hernieuwbare energie te bepalen (in kWh).
3. De lokaal opgewekte hernieuwbare energie moet direct worden gebruikt, terug geleverd aan het net of worden opgeslagen voor gebruik later.
4. Technieken die kunnen bijdragen aan deze credit, moeten energie produceren uit hernieuwbare energiebronnen, zoals gedefinieerd in de Renewable Energy Directive (2009/28/EC) van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009. Daarnaast gelden de volgende vereisten:
 - a. Het aandeel hernieuwbare energie van een energiebron moet berekend zijn conform het Protocol monitoring hernieuwbare energie (herziening 2015) van Agentschap NL.

- b. Bij de levering vanuit een collectief warmte- of koudenet moet de hoeveelheid energie en het percentage dat daarvan duurzaam is opgewekt, worden onderbouwd door de energieleverancier.
 - c. Een luchtwarmtepomp kan alleen in warmtestand worden beschouwd als technologie voor hernieuwbare energie.
5. Inkoop van groene stroom wordt bij deze vraag niet geaccepteerd als hernieuwbare energiebron.

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal van op het perceel aanwezige hernieuwbare energiebronnen of collectieve hernieuwbare energiesystemen.
2. Gemeten energiegebruik over een jaar of jaarrekening met daarin het deel hernieuwbaar opgewekte energie gespecificeerd, of databronnen op basis van energierekeningen of gemeten energiegegevens.
3. Berekening met aandeel hernieuwbare energie conform criterium 1.

Toelichting

Renewable Energy Directive (2009/28/EC): richtlijn van het Europees Parlement en Raad ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen. In artikel 2 staan diverse definities, waaronder de definitie voor energie uit hernieuwbare bronnen: "energie uit hernieuwbare niet-fossiele bronnen, namelijk: wind, zon, aërothermische, geothermische, hydrothermische energie en energie uit de oceanen, waterkracht, biomassa, stortgas, gas van rioolzuiveringsinstallaties en biogassen".

De richtlijn is in te zien via ec.europa.eu/energy/en/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive.

Wat is het type buitenverlichting en verlichting in parkeergarage?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Inzicht in energiezuinige buitenverlichting en energiezuinige verlichting in de parkeergarage bij het asset en het stimuleren van verbeteringen die leiden tot energiebesparing, zonder dat er afbreuk wordt gedaan aan de (sociale) veiligheid.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
0	De verlichting is conventioneel en niet energiezuinig.	☐
1	Er is buitenverlichting aanwezig en deze is energiezuinig OF deze is voorzien van een energiebesparende regeling.	☐
1	Er is verlichting in de parkeergarage aanwezig en deze is energiezuinig OF deze is voorzien van een energiebesparende regeling.	☐
2	Er is buitenverlichting aanwezig en deze is energiezuinig EN deze is voorzien van een energiebesparende regeling.	☐
2	Er is verlichting in de parkeergarage aanwezig en deze is energiezuinig EN deze is voorzien van een energiebesparende regeling.	☐
2	Er is <u>geen</u> buitenverlichting aanwezig en ook niet nodig vanuit het oogpunt van (sociale) veiligheid.	☐
2	Er is <u>geen</u> verlichting parkeergarage aanwezig en ook niet nodig vanuit het oogpunt van (sociale) veiligheid.	☐

Criteria

- Buitenverlichting en de verlichting van een parkeergarage worden aangemerkt als energiezuinig, als ze vallen onder het type LED, TL5, Natrium of gelijkwaardig qua lichtrendement (lumen/watt).
- De regeling buitenverlichting wordt aangemerkt als energiezuinig als deze is voorzien van automatische aan- en uitschakeling. Daarbij gebeurt het aanschakelen met schemerschakeling en het uitschakelen met een tijdschakelaar. Onder uitschakelen valt ook het uitschakelen van de verlichting, tot een verlichtingsniveau dat minimaal is vereist en genormeerd.
- De regeling voor de verlichting van de parkeergarage wordt aangemerkt als energiezuinig als deze is voorzien van een tijdschakeling, aanwezigheidsdetectie of een dimschakeling.

Bewijsvoering

- Opgave van het type armaturen en het regelregime door de gebouwbeheerder (bijvoorbeeld op basis van het meerjaren onderhoudsplan, de bedienings- en onderhoudshandleiding of gebruiksaanwijzing van het asset).
- Steekproefsgewijze controle van de type armaturen en regelstrategie door de assessor.

Definities

Buitenverlichting: gebouwaanlichting en reclameverlichting, verlichting van ingang/uitgang, luifelverlichting, verlichting van paden, wegen, parkeerplaatsen, stallingen en andere buitenterreinen die horen tot het perceel van het gebouw.

Toelichting

Energiebesparing bij buitenverlichting is voor een aanzienlijk deel te realiseren door het schakelpatroon af te stemmen op het daglicht. Het in- en uitschakelen van verlichting met een schakelklok voorkomt dat verlichting onbedoeld blijft branden. Het installeren van een schemerschakelaar levert gemiddeld 180 branduren besparing op ten opzichte van een schakelklok. Het verbruik kan verder omlaag door ook een bewegingssensor te plaatsen. Door het toepassen van een schemerschakelaar met bewegingssensor zal de verlichting tijdens de nachtelijke uren en buiten gebruikstijden circa 90% van de tijd zijn uitgeschakeld.

Verlichting van parkeren op open terrein valt onder terreinverlichting.

Zijn de liften, roltrappen en rolpaden energiezuinig en afgestemd op gebruik?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Inzicht krijgen in de energiezuinigheid van toegepaste liften, roltrappen en paden en het stimuleren van verbeteringen die leiden tot energiebesparing.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
2	Alle liften zijn energiezuinig.	☐
2	Er zijn geen liften aanwezig.	☐
2	Alle roltrappen en rolpaden zijn energiezuinig.	☐
2	Er zijn geen roltrappen en rolpaden aanwezig.	☐

Criteria

- Een lift wordt aangemerkt als energiezuinig als:
 - Het gemeten energiegebruik heeft geresulteerd in een energielabel C, waarbij de meting is uitgevoerd op basis van VDI 4707-1 of ISO 25745-2.
 - De meting door een onafhankelijke instantie en niet langer dan 5 jaar geleden is uitgevoerd.
- Een rolpad/roltrap wordt aangemerkt als energiezuinig als:
 - Het gemeten energiegebruik heeft geresulteerd in een energielabel C, waarbij de meting is uitgevoerd op basis van ISO 25745-3.
 - De meting door een onafhankelijke instantie en niet langer dan 5 jaar geleden is uitgevoerd.
 - De roltrappen en rolpaden zijn voorzien van een stand-bysysteem waarbij de roltrap dan wel het rolpad automatisch uitschakelt en tot stilstand komt als deze gedurende een langere tijdspanne niet wordt gebruikt. NB In sommige gevallen is het energie-efficiënter als de roltrappen of rolpaden blijven draaien op lage snelheid. Kijk voor meer informatie hierover bij Aanvullingen op de criteria-eisen.

Aanvullingen op de criteria

- Het automatisch uitschakelen van de roltrap/het rolpad is sterk afhankelijk van de gebruikssituatie. Dit is alleen zinvol als de roltrap of rolpad voor langere tijd niet wordt gebruikt. Bij frequent gebruik heeft het tot stilstand komen van de roltrap of rolpad een averechts effect op het energiegebruik en kan er beter worden gekozen voor het draaien op lage snelheid. In dit geval moet men dit onderbouwen door een rapport van de adviseur of de leverancier.
- Zijn er meerdere liften of roltrappen van hetzelfde type en bouwjaar aanwezig, dan hoeft slechts een representatief aantal te worden gemeten. Dit is ter beoordeling van de assessor, maar in ieder geval moet hij of zij de lift met de kortste verdiepingsafstand meenemen bij de meting.

- Bij liften van minder dan 5 jaar oud, is een beoordeling van het te verwachten energielabel door de oorspronkelijke leverancier gelijkwaardig aan een meting.

Bewijsvoering

1. Plattegronden waar locaties van de liften, roltrappen en rolpaden op staan.
2. Documentatie waaruit blijkt welk type lift, roltrap en/of rolpad is toegepast.
3. Het gemeten specifieke energiegebruik van de lift(en) conform VDI 4707-1 of ISO 25745 (indien van toepassing).
4. Het gemeten specifieke energiegebruik van de roltrap(pen)/rolpad(en) conform ISO 25745 (indien van toepassing).
5. Documentatie van de leverancier van de rolpaden/roltrappen waaruit aanwezigheid van een stand-by systeem blijkt (voor zover dit niet uit inspectie blijkt).
6. Visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal.

Definities

Lift: een transportsysteem dat met een kooi langs vaste, meer dan 15 graden hellende leiders beweegt (ten opzichte van het horizontale vlak), dat bestemd is voor vervoer van:

1. Personen;
2. Personen en goederen;
3. Uitsluitend goederen als de kooi betreedbaar is. Dat wil zeggen dat een persoon er zonder moeite in kan, en het systeem is uitgerust met bedieningsorganen. Die moeten zich in de kooi of binnen het bereik van de persoon bevinden, die in de lift zit.

Liften die een volstrekt vaste baan in de ruimte volgen, met een hefsnelheid groter dan 0,15 m/s (al bewegen zij niet langs vaste leiders) vallen onder de toepassing van deze richtlijn (bijvoorbeeld door een schaarconstructie geleide liften).

Deze credit is niet van toepassing op:

- Kabelinstallaties, met inbegrip van kabelsporen, voor openbaar of niet-openbaar personenvervoer.
- Liften die speciaal zijn ontworpen en gebouwd voor militaire doeleinden of het handhaven van de orde.
- Mijnliften
- Toneelhefwerktuigen
- Liften die in vervoermiddelen zijn ingebouwd.
- Liften die met een machine zijn verbonden en uitsluitend bestemd zijn om de toegang tot de werkplek mogelijk te maken.
- Tandradbanen
- Bouwliften
- Rolstoelliften
- Trapliften

Roltrap: een diagonaal transportsysteem, bestaande uit een trap met omhoog- of omlaag schuivende treden.

Rolpad: transportsystemen met horizontaal bewegend oppervlak waar personen op kunnen staan of lopen.

Transport

Credit code	Titel	Beschikbare punten
TRA01	Voorzieningen voor fietsers	4
TRA02	Nabijheid openbaar vervoer (OV)	8
TRA03	Nabijheid basisvoorzieningen	4
TRA04	Veiligheid fietsers en voetgangers i.v.m. leveringen	2
TRA101	Beperken parkeren	2
TRA102	Alternatief vervoer	2
Totaal beschikbaar aantal punten		22

Welke voorzieningen zijn er beschikbaar voor fietsers?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van gebouwgebruikers om met de fiets van en naar het gebouw te reizen, door de aanwezigheid van voldoende voorzieningen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
1	Er zijn voldoende, goed verlichte en afsluitbare stallingsplaatsen beschikbaar.
2	Er zijn voldoende, goed verlichte en afsluitbare stallingsplaatsen beschikbaar in combinatie met kleedruimten (man en vrouw gescheiden) inclusief kluisjes.
3	Er zijn voldoende, goed verlichte en afsluitbare stallingsplaatsen beschikbaar in combinatie met kleedruimten (man en vrouw gescheiden) inclusief kluisjes en douchevoorzieningen (man en vrouw gescheiden).
4	Er zijn voldoende, goed verlichte en afsluitbare stallingsplaatsen beschikbaar in combinatie met kleedruimten (man en vrouw gescheiden) inclusief kluisjes, douchevoorzieningen (man en vrouw gescheiden) en een locatie waar natte kleding kan worden opgehangen.
0	Anders

Criteria

1. De aanwezigheid van voldoende stallingsplaatsen kan als volgt worden vastgesteld:

- 10% van het totale aantal gebouwgebruikers tot 500 gebruikers EN
- 7% van het totale aantal gebouwgebruikers van 501 tot 1000 gebruikers EN
- 5% van het totale aantal gebouwgebruikers van 1000 gebruikers of meer.

Voor gebouwen waar het grootste deel van de gebouwgebruikers niet bestaat uit personeel, zoals bij winkelcentra, hotel, musea en onderwijs gelden bovenstaande eisen alleen voor de medewerkers (het equivalent aan fulltime medewerkers). In aanvulling geldt in dergelijke situaties het volgende voor bezoekers:

- 5% van het totaal aantal (auto)parkeerplaatsen is voor bezoekers (exclusief invalidenparkeerplaatsen), met een minimum van 10 stallingsplaatsen. Elke asset die voorziet in minimaal 50 stallingsplaatsen voor bezoekers, ongeacht het aantal aanwezige parkeerplaatsen voldoet aan de eisen.

In aanvulling geldt bij onderwijs het volgende voor leerlingen/studenten:

- Kinderdagverblijf: er zijn minimaal 10 stallingplaatsen per 100 kinderen.
- Basisschool: er zijn minimaal 40 stallingplaatsen per 100 leerlingen.
- Voortgezet onderwijs: er zijn minimaal 60 stallingplaatsen per 100 leerlingen.
- Hoger onderwijs: er zijn minimaal 60 stallingplaatsen per 100 studenten.

2. Voor de stallingsplaatsen geldt:
 - a. Liggen de fietsenstallingsplaatsen niet in een afsluitbare ruimte, dan moet je zowel het wiel als het frame van de fiets aan een geborgd object kunnen bevestigen met een slot.
 - b. Het grootste deel van de stallingsplaatsen ligt niet verder dan 100 meter vanaf de entree van het gebouw.
 - c. Er is verlichting aanwezig.
3. Het aantal kluisjes komt overeen met 20% van het aantal stallingsplaatsen, met een minimum van twee. De kluisjes moeten bereikbaar zijn voor zowel mannen als vrouwen. Deze eis is alleen van toepassing voor de medewerkers.
4. Douches (man en vrouw gescheiden): het aantal douches is minimaal 5% van het aantal stallingsplaatsen met een minimum van 1 (mits afsluitbaar, zodat deze achtereenvolgens door vrouw/man kan worden gebruikt). Een asset dat 4 of meer douches aanbiedt voldoet altijd, ongeacht het aantal stallingsplaatsen. Deze eis is alleen van toepassing voor de medewerkers.
5. Een plek voor het drogen van natte kleding moet speciaal hiervoor geschikt en aangewezen zijn, met voldoende verwarming en ventilatie. Deze eis is alleen van toepassing voor de medewerkers.

Aanvullingen op de criteria

Stallingsplaatsen

Een stallingsplaats kan een fietsenrek zijn of een duidelijk aangegeven oppervlak, bestemd voor het stallen van fietsen met hun eigen standaard.

Publieke stallingsplaatsen

Alleen bij gebouwen waar het grootste deel van de gebouwgebruikers bestaat uit bezoekers, kunnen publieke stallingsplaatsen meetellen tot 50% van het verplichte aantal.

Voldoende stallingsplaatsen

Het aanbieden van voldoende stallingsplaatsen betekent dat er altijd voldoende plek is: blijkt tijdens inspectie door de assessor dat de plaatsen onvoldoende zijn, ondanks dat aan de aantallen wordt voldaan conform de criteria, dan kunnen de punten niet worden toegekend.

Bij een lager aantal aanwezige stallingsplaatsen dan vereist, kunnen alleen punten worden toegekend als u gelijkwaardigheid aantoont op basis van een actueel onderzoek door een onafhankelijke partij, en foto's van maatgevende momenten in het jaar.

Bewijsvoering

1. Een overzichtstekening waarmee de locatie van de voorzieningen wordt aangegeven.
2. Een berekening waarmee voldoende stallingsplaatsen, kluisjes, kleedkamers en douches wordt aangetoond.
3. Visuele inspectie door de assessor, met fotografisch bewijsmateriaal van de toegepaste voorzieningen.

Toelichting

Als het verplichte aantal faciliteiten voor de fiets geen rond getal is, moet het getal worden afgerond naar boven. Als voorbeeld: komt het benodigde aantal stallingsplaatsen uit op 10,2, dan wordt het daadwerkelijke aantal stallingsplaatsen dat u moet realiseren afgerond op 11.

Het aantal kinderen, leerlingen en studenten is het maximaal aantal dat gelijktijdig van het asset gebruikmaakt.

Bevindt het gebouw zich op loopafstand van een openbaar vervoerverbinding met een regelmatige dienstregeling?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

8 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat er geschikte openbaar vervoermogelijkheden beschikbaar zijn voor de gebouwgebruikers.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
1	OV-verbinding op meer dan 1 kilometer afstand, maar maximaal 3 kilometer, van het gebouw met een frequentie van elke 30 minuten tijdens spitsuren. De afstand is gemeten als de loopafstand via een veilige looproute.
2	OV-verbinding op meer dan 1 kilometer afstand, maar maximaal 3 kilometer, van het gebouw met een frequentie van elke 15 minuten tijdens spitsuren. De afstand is gemeten als de loopafstand via een veilige looproute.
3	OV-verbinding op minder dan 1 kilometer afstand van het gebouw met een frequentie van elke 30 minuten tijdens spitsuren. De afstand is gemeten als de loopafstand via een veilige looproute.
6	OV-verbinding op minder dan 1 kilometer afstand van het gebouw met een frequentie van elke 15 minuten tijdens spitsuren. De afstand is gemeten als de loopafstand via een veilige looproute.
4	Aan het begin en het eind van de werkdag rijdt er een pendelbus naar een OV-knooppunt of een stadscentrum.
4	OV-verbinding op minder dan 500 meter afstand van het gebouw met een frequentie van elke 30 minuten tijdens spitsuren. De afstand is gemeten als de loopafstand via een veilige looproute.
8	OV-verbinding op minder dan 500 meter afstand van het gebouw met een frequentie van elke 15 minuten tijdens spitsuren. De afstand is gemeten als de loopafstand via een veilige looproute.

Criteria

1. De afstand tot aan de openbaar vervoerverbinding is vastgesteld en voldoet aan de eisen, zoals die staan vermeld in de gekozen antwoordoptie. Daarbij is gemeten vanaf de hoofdingang van het gebouw.
2. De pendelbus moet rijden naar een OV-knooppunt of een stadscentrum.

Aanvullingen op de criteria

Tenzij kan worden aangetoond dat voor het betreffende asset andere spitsuren gelden, moet worden aangehouden dat de spits loopt van 7:30 tot 9:30 uur en van 17:00 tot 19:00 uur.

Bewijsvoering

1. Overzicht met de veilige looproute en afstand tot de OV-verbinding(en).
2. Dienstregeling van de betreffende OV-verbinding(en).
3. Onderbouwing van de aanwezigheid van de pendelbus, de tijden waarop deze rijdt en de route (indien van toepassing).
4. Inspectie door assessor van aanwezigheid OV-verbinding.

Definities

Veilige looproute: een veilige looproute loopt via van overig verkeer gescheiden voetpaden en veilige oversteekplaatsen.

TRA03

Nabijheid basisvoorzieningen

Ligt het asset op loopafstand van één of meerdere basisvoorzieningen?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het waarderen van de aanwezigheid van passende basisvoorzieningen voor gebouwgebruikers binnen loopafstand.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er zijn binnen loopafstand geen voorzieningen aanwezig.
1	Er is een kantine/lunchroom/supermarkt binnen 1 kilometer bereikbaar via een veilige looproute.
2	Er is een kantine/lunchroom/supermarkt binnen 500 meter bereikbaar via een veilige looproute.
2	Er is een kantine/lunchroom/supermarkt en 2 overige basisvoorzieningen aanwezig binnen 1 kilometer bereikbaar via een veilige looproute.
4	Er is een kantine/lunchroom/supermarkt en 2 overige basisvoorzieningen aanwezig binnen 500 meter bereikbaar via een veilige looproute.
0	Anders

Criteria

1. De loopafstand wordt gemeten vanaf de hoofdingang van het gebouw via beschikbare veilige looproutes.
2. De basisvoorzieningen zijn geopend gedurende werktijden van de gebouwgebruikers.
3. Overige basisvoorzieningen zijn bijvoorbeeld:
 - a. Geldautomaat (pin)
 - b. Brievenbus
 - c. Sportfaciliteit
 - d. Kinderopvang of crèche
 - e. Boekwinkel
 - f. Kiosk
 - g. Apotheek
 - h. Drogisterij
 - i. Kapper
 - j. Fietsenmaker
 - k. Stomerij
 - l. Wekelijkse markt
 - m. Bloemenzaak

Gebruiksfunctie specifieke criteria

Industriefunctie: voor industriefuncties waar een relevant aantal internationale leveringen worden gedaan (minimaal 5% op het totaal aantal leveringen), gelden aanvullend op de in de credit genoemde mogelijkheden de volgende antwoordopties:

- 1 punt: als er basisvoorzieningen zijn zoals een toilet, douche en kleedruimte waar de chauffeurs gebruik van kunnen maken.
- 2 punten: als er binnen een straal van 5 kilometer een terrein is waar de vrachtwagens 's nachts kunnen opstellen.

Het maximaal aantal te behalen punten voor deze credit blijft 4.

Bewijsvoering

1. Een overzicht met de veilige looproute en afstand tot de aangegeven basisvoorzieningen (als basisvoorzieningen zich extern ten opzichte van het asset bevinden).
2. Plattegronden van het asset met de locatie van de basisvoorzieningen (als basisvoorzieningen zich intern bevinden).
3. Een onderbouwing waaruit blijkt dat de voorzieningen geopend zijn gedurende werktijden.
4. Inspectie door een assessor van de aanwezigheid voorzieningen.

Definities

Veilige looproute: een veilige looproute loopt via voetpaden die van overig verkeer gescheiden zijn, en veilige oversteekplaatsen.

Toelichting

Ook basisvoorzieningen op het terrein of in de gebouwen van het asset tellen mee.

Zijn de leveranciersingangen en -routes op het terrein gescheiden van parkeerplaatsen en routes voor voetgangers en fietsers?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van de beschikbaarheid van veilige voetgangerspaden en fietspaden.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

1. De locatie mag als veilig worden beschouwd als er vrij liggende voetpaden en fietspaden aanwezig zijn vanaf de ingang van het terrein naar de (hoofd)ingang van het asset.

Aanvullingen op de criteria

Als het gebouw geen buitenterrein heeft en de toegangen direct uitkomen op openbaar gebied, voldoet het gebouw per definitie aan de vereisten.

Bewijsvoering

1. Een inrichtingstekening van het buitenterrein waarop duidelijk de leveringsgebieden en –routes zijn weergegeven en waaruit blijkt dat deze zijn gescheiden van voet- en fietspaden.
2. Fotografisch bewijsmateriaal van de leveringsgebieden en –routes en de veilige voet- en fietspaden. Als voldoende uit de foto's blijkt dat de situatie veilig is, dan is de bewijsvoering genoemd bij punt 1 niet verplicht. Dit ter beoordeling van de assessor.

Is het parkeerbeleid op de betreffende locatie gericht op het verminderen van het autogebruik en/of is er betaald parkeren ingevoerd?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het bevorderen van de vermindering van het autogebruik.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er zijn geen maatregelen getroffen.
2	Het aantal parkeerplaatsen op de locatie is niet hoger dan 20% boven de gemeentelijke parkeernorm voor de locatie.
2	Er is betaald parkeren ingevoerd op de locatie.
0	Anders

Criteria

1. De credit is van toepassing op alle aan het asset gerelateerde parkeerplaatsen, naast eigen terrein, dus ook de eventueel in de buurt gehuurde parkeerplaatsen.

Bewijsvoering

1. Een overzicht van het aantal parkeerplaatsen, inclusief de nabij gelegen gehuurde parkeerplaatsen en de geldende gemeentelijke parkeernorm (indien van toepassing).
2. Officiële documenten die bevestigen dat op de locatie betaald parkeren is ingevoerd. Het betaald parkeren kan ook met visuele inspectie van de assessor worden aangetoond (indien van toepassing is).

Toelichting

Met de in de buurt gehuurde parkeerplaatsen wordt bijvoorbeeld de situatie bedoeld waarin een vast aantal parkeerplaatsen in een nabijgelegen parkeergarage, of op een nabijgelegen parkeerterrein, beschikbaar zijn gesteld voor de gebruiker van het asset.

Zijn er oplaadpunten voor elektrisch auto's of faciliteiten voor carpooling of autodeling aanwezig?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van het verminderen van de aan autogebruik gerelateerde emissies, door het faciliteren van elektrisch vervoer en het stimuleren van carpooling of autodeling.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
0	Er zijn geen maatregelen getroffen.	☐
1	Er zijn laadpalen voor elektrisch auto's.	☐
1	Er zijn faciliteiten voor het gebruik van carpooling of autodeling	☐
0	Anders	☐

Criteria

1. De laadpalen voor elektrisch auto's zijn bruikbaar voor alle gangbare aansluitingen voor minimaal 3% van het totaal aan parkeerplaatsen, met een minimum van één laadpaal voor bezoekers en één laadpaal voor personeel.
2. Voor carpoolers zijn prioriteitsparkeerplaatsen aangewezen op locaties nabij de (hoofd)toegang van het gebouw.
3. Het aantal carpoolplaatsen bedraagt minimaal 5% van de totale hoeveelheid parkeerplaatsen, met een minimum van één.

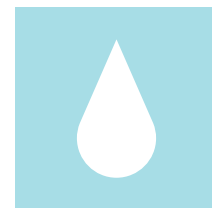
Bewijsvoering

1. Een overzicht van het aantal parkeerplaatsen en berekening van het percentage laadpalen/carpoolplaatsen.
2. Visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal van het aantal laadpunten, carpoolplaatsen en faciliteiten ten aanzien van commerciële autodeling.

Toelichting

Deze credit richt zich op het autogebruik.

Water

Credit code	Titel	Beschikbare punten
WAT01	Bemeteren waterverbruik	6
WAT02	Waterbesparend sanitair: WC's	4
WAT03	Waterbesparend sanitair: Urinoirs	4
WAT04	Waterbesparend sanitair: Wastafelkranen	4
WAT05	Waterbesparend sanitair: Douches	4
WAT06	Percentage witgoed met laag waterverbruik	4
WAT07	Lekdetectie hoofdwateraanluiting	4
WAT08	Zelfsluitende watertoevoer sanitair	4
WAT09	Percentage sanitair en apparatuur met stopkraan	4
WAT10	Beperken watergebruik van openbaar drinkwaternet	4
WAT101	Gescheiden rioolstelsel voor hemelwater	4
Totaal beschikbaar aantal punten		46

WAT01

Bemeteren waterverbruik

Waarvan en tot welk niveau wordt het waterverbruik gemeten?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

6 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat het waterverbruik kan worden bewaakt en beheerd, doordat het wordt gemeten en daarmee het stimuleren van het reduceren van het waterverbruik.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Waterverbruik wordt niet gemeten.
2	Waterverbruik wordt gemeten van het gehele perceel/de locatie.
4	Waterverbruik wordt gemeten van het gehele gebouw/de asset.
6	Elke installatie/apparaat of verdieping/afdeling die/dat meer dan 10% van het totale waterverbruik van het gebouw verbruikt, is voorzien van een submeter of heeft een watermeter die onderdeel is van de installatie/het apparaat. EN Het waterverbruik wordt gemeten per gebruiker/huurder, maar alleen als er meerdere gebruikers/huurders zijn.
0	Anders

Criteria

- Er is een watermeter op de hoofdwatervleiding van het perceel/locatie of gebouw/asset (wat relevant is) ook wanneer het grondwater of water van een andere private bron betreft.
- Het bewijs toont aan dat er watermeters zijn geïnstalleerd op de relevante watertoevoeren, overeenkomend met de gekozen antwoordoptie.
- Als het waterverbruik wordt gemeten op perceel/locatie niveau, wordt al het water bemeten dat wordt gebruikt op het perceel/locatie, waaronder:
 - Levering via hoofdwatervleiding
 - Grondwater
 - Gebruik van regenwater
 - Gebruik van grijswater
- Als er geen waterlevering aan het gebouw is, moet dit worden gevalideerd door de assessor.

Bewijsvoering

- Plattegronden van het perceel/locatie/gebouw/asset waaruit blijkt waar de watermeters zich bevinden.
- Fotografisch bewijsmateriaal van de geïnstalleerde watermeters.
- De meest recente meetgegevens van het waterverbruik, zodat wordt bevestigd dat alle meters daadwerkelijk werken.

Welk percentage van de WC's is waterbesparend uitgevoerd?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het verminderen van het waterverbruik door het stimuleren van waterbesparende WC's.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	0%
1	Alle WC's hebben een spoelvolume van ≤ 6 liter per spoeling.
2	$\geq 75\%$ van alle WC's hebben een spoelvolume van $\leq 4,5$ liter per spoeling (overige WC's hebben een spoelvolume van ≤ 6 liter per spoeling).
3	Alle WC's hebben een spoelvolume van $\leq 4,5$ liter per spoeling.
4	$\geq 50\%$ van alle WC's hebben een spoelvolume van ≤ 3 liter per spoeling (overige WC's hebben een spoelvolume van $\leq 4,5$ liter per spoeling).

Criteria

1. De binnen het asset aanwezige WC's kennen een spoelvolume en/of hebben een spoelkeuzeknop of spoelonderbreker overeenkomend met de gekozen antwoordoptie.
2. Het spoelvolume betreft het 'effectief spoelvolume' en moet worden berekend, zoals beschreven onder 'aanvullingen op criteria'.

Aanvullingen op de criteria

Het 'effectief spoelvolume' is het volume aan water dat benodigd is om de WC door te spoelen en de inhoud ver genoeg af te voeren, zodat de afvoer niet verstopt raakt. Het effectief spoelvolume van een WC zonder spoelonderbreker of spoelkeuzeknop is het volume aan water gebruikt voor een enkele spoeling.

Het effectieve spoelvolume van een WC met een spoelkeuzeknop is het gemiddelde van een volledige spoeling en een gereduceerde spoeling. Hierbij wordt voor niet-woningen aangehouden dat er één volledige spoeling plaatsvindt op drie gereduceerde spoelingen. Het effectieve spoelvolume moet op basis daarvan als volgt worden berekend, waarbij een WC met een 6/4 liter spoelonderbreker als voorbeeld wordt gebruikt:

$$\frac{(6L \times 1) + (4L \times 3)}{4} = 4,5L$$

Bij deze credit kan bij aanwezigheid van een spoelonderbreker worden aangehouden dat het effectieve spoelvolume 75% bedraagt van een volledige spoeling.

Bewijsvoering

1. Plattegronden van het asset waarop de locatie en de hoeveelheid WC's staan aangegeven of een gelijksoortige inventarisatie.
2. Fotografisch bewijsmateriaal waaruit blijkt of de toilet is uitgerust met een spoelkeuzeknop of onderbreker.
3. Fotografisch bewijs van de waterbak, verklaring installateur of productinformatie van leverancier/fabrikant op basis waarvan het maximaal spoelvolumen blijkt.

Zijn er in het asset urinoirs met een laag waterverbruik of worden er volledig waterloze urinoirs toegepast?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het verminderen van het waterverbruik door het stimuleren van waterbesparende urinoirs.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
1	Alle urinoirs hebben een spoelvolumen van maximaal 3 liter.
2	Alle urinoirs hebben een spoelvolumen van maximaal 1,2 liter.
4	Alle urinoirs zijn als volledig waterloos toegepast.
0	Er zijn geen urinoirs aanwezig.

Criteria

- Als er meerdere type urinoirs zijn met verschillende spoelvolumes, geldt het gemiddelde spoelvolumen van alle urinoirs.

Bewijsvoering

- Plattegronden van het asset waarop de locatie en de hoeveelheid urinoirs staan aangegeven of een gelijkwaardige inventarisatie.
- Bewijsmateriaal waaruit blijkt welk merk en type urinoir is toegepast. Zonder productinformatie van leverancier of fabrikant kan de assessor vaststellen of de urinoirs waterloos zijn uitgevoerd.

Hoeveel procent van de wastafels heeft een waterbesparende kraan?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het verminderen van het waterverbruik door het stimuleren van waterbesparende kranen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	0%
1	≥ 1% tot < 25%
2	≥ 25% tot < 50%
3	≥ 50% tot < 75%
4	≥ 75%

Criteria

1. Waterbesparende wastafelkranen hebben een maximum doorstroomvolume van 6 liter/minuut, of hebben een automatische zelfsluiting (bijvoorbeeld met een drukknop met automatische stop of uitgerust met een elektronische sensor).

Aanvullingen op de criteria

Alleen kranen die specifiek worden gebruikt bij wastafels zijn van toepassing. De vereisten gelden niet voor:

- Schoonmaak faciliteiten in klinische ruimten (bijvoorbeeld operatieafdeling) binnen gezondheidszorg
- Schoonmaak gootstenen
- Keuken- en buitenkranen
- Bijvulkransen in technische installaties of gootstenen in technische ruimten
- Andere toepassingen waarbij waterbesparende kranen ongepast zijn vanuit medische of gezondheid-gerelateerde redenen

Bewijsvoering

1. Plattegronden van het asset waarop de locatie van de wastafelkranen staat aangegeven of een gelijkwaardige inventarisatie.
2. Fotografisch bewijsmateriaal van de geïnstalleerde wastafelkraan. Dit mag een representatieve steekproef betreffen.
3. Productinformatie van de fabrikant/leverancier of meting waaruit blijkt dat de waterkranen aan de vereisten voldoen.

Hoeveel procent van de douches heeft een laag waterverbruik?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het verminderen van het waterverbruik door het stimuleren van waterbesparende douches.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	0%
1	≥ 1% tot < 25%
2	≥ 25% tot < 50%
3	≥ 50% tot < 75%
4	≥ 75%
4	Er zijn geen douches aanwezig.

Criteria

1. Een douche heeft een laag waterverbruik als het doorstroomvolume gelijk aan of minder is dan 6 liter per minuut.

Aanvullingen op de criteria

De criteria-eis is niet van toepassing op douches waarbij waterbesparing ongepast is vanuit medische of gezondheid gerelateerde redenen, zoals een nooddouche.

Bewijsvoering

1. Plattegronden van het asset waarop de locaties van de douches staat aangegeven.
2. Fotografisch bewijsmateriaal van de geïnstalleerde douches. Dit mag een representatieve steekproef betreffen.
3. Productinformatie van de fabrikant/leverancier of meting waaruit blijkt dat de douches aan de vereisten voldoen.

Hoeveel procent van het waterverbruikende witgoed (vaatwassers, wasmachines), heeft een laag waterverbruik.

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het verminderen van het waterverbruik gerelateerd aan het gebruik van witgoed.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
1	≥ 1% tot < 25%
2	≥ 25% tot < 50%
3	≥ 50% tot < 75%
4	≥ 75%
4	Er is geen witgoed met waterverbruik.

Criteria

- Witgoed heeft een laag waterverbruik als het waterverbruik minder of gelijk is aan:
 - Professionele vaatwasmachine: 7 liter per rek
 - Huishoudelijke vaatwasmachine: 12 liter per wasbeurt
 - Professionele/industriële wasmachine: 12 liter per kilogram
 - Huishoudelijk wasmachine: 45 liter per wasbeurt
- Alleen water verbruikend witgoed dat onder beheer staat van de gebouwbeheerder/ gebouw eigenaar en/of is aangebracht door de beheerder/gebouweigenaar, moet worden beoordeeld.

Bewijsvoering

- Fotografisch bewijsmateriaal van het geïnstalleerde witgoed.
- Een productspecificatie of energielabel van de fabrikant van het geïnstalleerde witgoed in het asset waarop het waterverbruik staat vermeld.
- Plattegronden van het asset waarop de locatie van het geïnstalleerde witgoed is aangegeven, of een andere inventarisatie van het aanwezige witgoed.

Definities

Onder witgoed wordt binnen deze credit alleen water verbruikend witgoed bedoeld, namelijk vaatwasmachines en wasmachines.

Toelichting

Via het typenummer van het witgoed zijn veel specificaties op internet te vinden.

Is het asset voorzien van een automatisch lekdetectiesysteem?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het beperken van de gevolgen van waterlekkages, die anders onopgemerkt zouden blijven.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja

Criteria

1. Een lekdetectie is geïnstalleerd op de hoofdwateraanluiting, die in staat is hogere stroomvolumes bij meters en/of submeters te detecteren dan normaal. Het is niet vereist dat het systeem lekkage detecteert per afzonderlijk waterleidingdeel in het asset.
2. Het lekdetectie systeem moet:
 - a. In staat zijn om verschillende normaalpatronen in stroomsnelheden te herkennen en optredende lekkages daaruit te filteren en te identificeren.
 - b. Worden geactiveerd wanneer het stroomvolume door de watermeter of datalogger hoger is dan het ingestelde maximumstroomvolume voor een bepaalde tijdsperiode.
3. Het lekdetectie systeem hoeft niet de watertoevoer af te sluiten bij activering.

Aanvullingen op de criteria

1. Zijn er meerdere gebouwen of hoofdwateraanluitingen, dan moeten deze allemaal aantoonbaar voorzien zijn van lekdetectie.

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal van het lekdetectiesysteem;
2. Productspecificatie van de fabrikant van het lekdetectiesysteem.

Toelichting

In deze credit wordt niet gespecificeerd wat de minimale en maximale lekstromen mogen zijn; het systeem moet echter in staat zijn om onderscheid te maken tussen verschillende stroomvolumes, die horen bij de (in te stellen) verbruikspatronen van verschillende gebouwgebruikers/-eigenaren.

WAT08

Zelfsluitende watertoevoer sanitair

Zijn de toiletruimten voorzien van sensoren die de watertoevoer afsluiten als de ruimten niet bezet zijn?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het beperken van de gevolgen van waterlekkages in ruimtes die niet bezet zijn en die anders onopgemerkt zouden blijven.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja

Criteria

1. De zelfsluitende watertoevoer kan een gecombineerde toiletgroep beslaan (bijvoorbeeld de heren- en damestoiletten in een kern). Voorwaarde is dat de bron van de lekkage op een lager niveau, zoals een enkel toilet, (handmatig) kan worden afgesloten op het moment dat het gebouw in gebruik is.
2. Een zelfsluitende watertoevoer is vereist voor de toevoer van koud water naar elke toiletgroep per verdieping.
3. Als de creditvereisten betrekking hebben op faciliteiten met één wc (mogelijk in kleine gebouwen of gebouwen met een lage bezetting), dan kan de besturing van de afsluiter ook geregeld zijn via de dezelfde schakeling als het licht van de toiletruimte (hetzij via aanwezigheidsdetectie, hetzij via een handschakelaar).
4. Programmeerbare tijdschakelaars waarmee de watertoevoer gedurende vaste periodes wordt afgesloten, volstaan bij faciliteiten of type ruimten, waar constant gebruik van de toiletten mag worden verwacht gedurende openingstijden.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

- **Logiesfuncties:** de credit is niet van toepassing op toilet- en douchefaciliteiten in hotelkamers, maar wel op de gemeenschappelijke toiletblokken.

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal van geïnstalleerde waterafsluiters (indien bereikbaar).
2. Onderbouwing van de besturing en de afsluiter (bijvoorbeeld aan de hand van productinformatie).
3. Een plattegrond of installatieschema van de gebieden die worden afgesloten.

Welk percentage van het sanitair en waterverbruikende apparatuur is voorzien van stopkranen?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het beperken van onnodig waterverbruik door mankementen en tijdens onderhoud.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	0% tot < 1%
1	≥ 1% tot < 25%
2	≥ 25% tot < 50%
3	≥ 50% tot < 75%
4	≥ 75%

Criteria

- Aantoonbaar geïnstalleerde stopkranen of gelijkwaardig voor relevante apparatuur of sanitair in het asset. Relevante apparatuur en sanitair is bijvoorbeeld (maar niet beperkt tot):
 - Wastafel (stopkraan)
 - Douche (stopkraan)
 - WC (stopkraan)
 - Urinoir (stopkraan)
 - Wasmachine (stopkraan of waterslot)
 - Vaatwasmachine (stopkraan of waterslot)
- Als stopkranen zijn toegepast in gebieden waar waterverbruikende apparatuur is geïnstalleerd, zoals doucheblokken en toiletgroepen, wordt voldaan aan het doel van deze credit. Deze ruimten kunnen worden meegerekend in het percentage dat voldoet.
- Stopkranen moeten de waterdoorvoer in een waterleidingtoevoer kunnen sluiten.
- De stopkranen moeten eenvoudig bereikbaar zijn.

Aanvullingen op de criteria

Het betreft alleen water verbruikende apparaten die zijn aangesloten op een waterleiding.

Bij wasmachines en vaatwasmachines kan een waterslot, dat de watertoevoer afsluit zodra er lekkage optreedt, als gelijkwaardig aan een stopkraan worden beschouwd.

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal van de aanwezigheid van stopkranen. Dit mag een representatieve steekproef betreffen.
2. Productinformatie van de fabrikant als niet visueel is vast te stellen dat er een stopkraan of waterslot aanwezig is (bijvoorbeeld indien het waterslot is geïntegreerd).

Toelichting

In Nederland worden stopkranen vrijwel standaard toegepast bij apparatuur als koffiemachines (aangesloten op de watervoorziening), vaatwasmachines, wasmachines en boilers. Hierdoor zal het maximum aantal punten bij veel gebouwen kunnen worden behaald. Bij vaatwasmachines en wasmachines is vaak een waterslot aanwezig, ook wel waterstop of aqua stop genoemd. Dit is een beveiligingsklep die de watertoevoer afsluit zodra er lekkage optreedt.

Maakt het asset gebruik van andere waterbronnen dan drinkwater uit het openbare drinkwaternet?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het beperken van het gebruik binnen het asset van drinkwater van het openbare net.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Wettelijke vereisten belemmeren het gebruik van water anders dan van het openbaar drinkwaternet.
2	Hemelwater wordt hergebruikt in het asset.
2	Grijswater wordt hergebruikt in het asset.
4	Zowel hemelwater en grijswater wordt hergebruikt in het asset.

Criteria

1. Toepassingen van hemelwater(regenwater) en grijswater zijn bijvoorbeeld (maar niet beperkt tot):
 - a. Irrigatie groenvoorzieningen
 - b. Toiletspoelingen
 - c. Auto wassen
 - d. Kleding wassen
 - e. Bedrijfsproces/productie

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijs van het aanwezige grijs- of hemelwatersysteem en het opslagmedium.
2. Wanneer er wettelijke of andere bezwaren bestaan tegen de toepassing van grijswater of hemelwater in de asset, dan moet er documentatie zijn waaruit dit blijkt.

Definities

Grijswater: licht verontreinigd afvalwater afkomstig van huishoudelijke handelingen, dat wordt gereinigd en hergebruikt.

Hemelwater: regenwater of smeltwater van ijs, sneeuw en hagel dat wordt afgevangen en wordt hergebruikt.

Toelichting

In de volgende gevallen kunnen wettelijke, waterhuishoudelijke of hygiënische bezwaren bestaan die de toepassing van grijswater of hemelwater in de weg staan:

- Gebouwen met een medische functie of met een kwetsbare doelgroep.

Mogelijke bronnen van grijswaterbronnen in het asset zijn bijvoorbeeld:

- Douches
- Gootstenen
- Wasmachines
- Bedrijfswater

Is er een gescheiden rioleringsstelsel voor hemelwater en afvalwater aanwezig?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het verminderen van de druk op het rioleringsstelsel en rioolwaterzuivering bij hevige regenval en tegengaan van verdroging op locatie.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Hemelwater wordt gebufferd en geleidelijk/vertraagd afgevoerd naar het rioolstelsel.
4	Ja

Criteria

- Buffering en vertraging van de afgifte van hemelwater kan bijvoorbeeld zijn (maar is niet beperkt tot):
 - Vegetatiedaken
 - Vijvers
 - Gedeeltelijke infiltratie van het hemelwater
- Voor 4 punten is er een aansluiting op een gescheiden afvoer van hemelwater in het openbaar rioolstelsel, waarop het hemelwater vanuit het asset gescheiden wordt aangeleverd.

Aanvullingen op de criteria

Deze vraag mag ook met 'ja' worden beantwoord als hemelwaterafvoer volledig is afgekoppeld van de riolering. Als voorwaarde geldt dan dat er voldoende infiltratievoorzieningen zijn of het hemelwater moet na filtering direct wordt geloosd op het oppervlaktewater zonder dat deze lozing tot overlast leidt bij hevig regenval .

Bewijsvoering

- Een plattegrond van het terrein met locatie-aansluitingen op het gescheiden riool.
- Fotografisch bewijsmateriaal van buffering middels opslag, vijver, een groendak en/of tuin.
- Inspectie door een assessor die vaststelt dat er geen aansluiting van regenwater op het openbaar riool is, aangevuld met foto's.

Toelichting

Nog niet alle gemeentes zijn berekend op een gescheiden rioolstelsel. Maar deze stelsels worden inmiddels wel op steeds meer plaatsen toegepast. Voert de gemeente het hemelwater niet gescheiden af, dan kan in deze credit maximaal 2 punten worden behaald (buffering of vertraagde afvoer).

Materialen

Credit code	Titel	Beschikbare punten
MAT01	Conditiemeting	4
MAT02	Beveiligingsadviezen, implementatie	4
MAT03	Inbraakalarmsysteem, aanwezigheid	4
MAT04	Alarmsysteem, doormelding	4
MAT05	Natuurrampen	4
MAT06	Toekomstige aanpasbaarheid	4
MAT07	Beschermde maatregelen tegen beschadigingen	2
MAT101	Milieubelasting materialen van het gebouw	10
Totaal beschikbaar aantal punten		36

Is er een conditiemeting in de afgelopen 5 jaar uitgevoerd van bouw- en installatiedelen en zijn er maatregelen uitgevoerd om de gebreken te verhelpen die uit deze conditiemeting naar voren zijn gekomen?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren dat asset/vastgoedeigenaren inzicht krijgen in de technische staat van zowel de bouw- en installatiedelen, en eventuele tekortkomingen verhelpen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Het asset is meer dan 5 jaar oud en er is geen conditiemeting uitgevoerd in de afgelopen 5 jaar.
0	Er is een conditiemeting uitgevoerd, maar er zijn geen maatregelen uitgevoerd om de gebreken te verhelpen
1	Er is een conditiemeting uitgevoerd en in een onderhoudsplan is vastgesteld wanneer gebreken worden aangepakt.
2	Er is een conditiemeting uitgevoerd en alle grote gebreken zijn verholpen
3	Er is een conditiemeting uitgevoerd en alle grote gebreken zijn verholpen en in een onderhoudsplan is vastgesteld wanneer de resterende tekortkomingen worden aangepakt.
4	Er is een conditiemeting uitgevoerd en alle geïdentificeerde gebreken zijn verholpen.
4	Het asset is jonger dan 5 jaar.
0	Anders

Criteria

1. De conditiemeting van de bouw- en installatiedelen in het asset moet zijn uitgevoerd door een persoon met relevante kennis en ervaring.
2. De conditiemeting is uitgevoerd conform NEN2767, ISSO publicatie 104 en/of ISSO publicatie 106.
3. De conditiemeting is niet langer dan 5 jaar geleden uitgevoerd.
4. Criteria voor het repareren of vernieuwen van gebreken zijn opgesteld om het mogelijk te maken om de maatregelen te prioriteren.

Aanvullingen op de criteria

- Een voorbeeld van een conditiemeting is een inspectie uitgevoerd conform de methode RgdBOEI. Omdat de RgdBOEI-inspecties meer omvatten dan een conditiemeting conform NEN2767, moet de inspecteur die met deze inspectiemethodiek werkt voldoen aan de opleidingseisen die het Rijksvastgoedbedrijf hieraan stelt.

MAT01

Conditiemeting

- Als er een rapportage is opgesteld conform ISSO Publicatie 104 en/of 106, moet worden aangetoond dat de meting betrekking heeft gehad op zowel het bouwkundige als het installatietechnische deel.
- De leeftijd van het asset mag worden gerekend vanaf het moment van oplevering na nieuwbouw of na een grootschalige renovatie.

Bewijsvoering

1. Documentatie van de uitgevoerde conditiemeting.
2. Een actieplan voor de aanpak van gebreken (indien van toepassing).
3. Fotografisch bewijs en/of documentatie om aan te tonen dat de gebreken uit de conditiemeting zijn aangepakt en verholpen (indien van toepassing).
4. Van een asset van 5 jaar of jonger, moet aan de hand van formele documentatie het bouwjaar van het gebouw worden aangetoond.

Definities

Conditiemeting: een conditiemeting is een meting van de staat van onderhoud van bouw- en installatiedelen en kan uitgevoerd zijn conform de NEN2767. NEN 2767 bestaat uit verschillende delen. In deel 1 (NEN2767-1) is de methode omschreven om op objectieve wijze de conditie van een bouw- of installatiedeel te bepalen. In deel 2 (NEN2767-2) zijn de standaardgebrekenlijsten voor de diverse bouw- en installatiedelen vastgelegd. Deel 1 en deel 2 horen samen te worden gebruikt.

Grote gebreken/verstoringen: gebreken/verstoringen die moeten worden verholpen om het gebouw goed te laten functioneren.

Kleine gebreken/verstoringen: gebreken/verstoringen die op een later moment kunnen worden aangepakt, omdat deze niet direct invloed hebben op het functioneren van het gebouw.

Grootschalige renovatie: renovatie met wijziging van de gebouwschil (gevels, vloer, dak, ramen, deuren) en de installaties (verlichting, verwarming, koeling, ventilatie) met als doel levensduurverlenging van het gebouw.

Referenties

- NEN2767-1 Conditiemeting – Methodiek
- NEN2767-2 Conditiemeting van bouw- en installatiedelen – Gebrekenlijsten
- ISSO-publicatie 104 Stappenplan Duurzaam Beheer en Onderhoud
- ISSO-publicatie 106 Functionele inspectiemethode Duurzaam Beheer en Onderhoud

In hoeverre zijn de adviezen van de gekwalificeerde veiligheidsadviseur opgevolgd?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het beperken van veel voorkomende criminaliteit gerelateerd aan het gebouw en de inrichting (o.a. vernielingen, inbraak, diefstal), door het opvolgen en uitvoeren van de adviezen van een gekwalificeerde veiligheidsadviseur.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er is geen beveiligingsadvies opgesteld.
0	Een gekwalificeerd veiligheidsadviseur heeft een beveiligingsadvies opgesteld, maar de adviezen zijn niet opgevolgd.
1	Een gekwalificeerd veiligheidsadviseur heeft een beveiligingsadvies opgesteld en de kleine adviezen zijn opgevolgd en uitgevoerd.
2	Een gekwalificeerd veiligheidsadviseur heeft een beveiligingsadvies opgesteld en de grote adviezen zijn opgevolgd en uitgevoerd.
4	Een gekwalificeerd veiligheidsadviseur heeft een beveiligingsadvies opgesteld en alle adviezen zijn opgevolgd en uitgevoerd.
0	Anders

Criteria

1. Een aantoonbaar gekwalificeerd en onafhankelijke veiligheidsadviseur heeft een beveiligingsadvies opgesteld voor tenminste het gebouw inclusief interieur, bijbehorende parkeergelegenheid en de directe omgeving van het gebouw.
2. Een gekwalificeerde veiligheidsadviseur bezit een van de volgende kwalificaties:
 - a. Diploma Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED);
 - b. Post HBO-diploma Security Management van DHM Security Instituut (voorheen van de Haagse Hogeschool);
 - c. Diploma CPO (Certified Protection Officer);
 - d. Gekwalificeerde medewerker van een BORG- of NBR-gecertificeerd beveiligingsbedrijf.
3. Aanbevelingen zijn conform het beveiligingsadvies opgevolgd en doorgevoerd.

Aanvullingen op de criteria

- Als uit het beveiligingsadvies komt dat er geen aanvullende veiligheidsmaatregelen hoeven te worden getroffen bij het asset, kan het maximum aantal punten worden toegekend.

- Adviezen mogen enkel als opgevolgd of uitgevoerd worden beoordeeld als een voorgedragen oplossing na uitvoering is goedgekeurd door een onafhankelijke gezaghebbende organisatie, dit kan de veiligheidsadviseur zijn die het beveiligingsadvies heeft opgesteld.

Bewijsvoering

1. Beveiligingsadvies uitgevoerd door een gekwalificeerd veiligheidsadviseur.
2. Bewijs waaruit de kwalificaties van de veiligheidsadviseur blijken.
3. Fotografisch bewijsmateriaal en/of documentatie waaruit de opvolging en uitvoering van de adviezen blijkt.

Definities

Beveiligingsadvies: een advies waarin het asset wordt beoordeeld op risico's op het gebied van inbraak en sociale veiligheid. Hierin worden gebreken geconstateerd en advies gegeven hoe deze te verhelpen. Een beveiligingsadvies kan aanvullend ook een groot aantal andere onderwerpen behelzen, zoals het veilig gebruik van social media, het daderprofiel, werkplekbeveiliging, veilig ICT beheer etc.

Toelichting

Kleine en grote aanbevelingen

Of een aanbeveling klein of groot is, hangt af van de inspanning (tijd, kosten) die nodig is om de aanbeveling door te voeren; dit is relatief ten opzichte van de andere aanbevelingen. Bij voorkeur geeft de veiligheidsadviseur in zijn advies aan of een advies als 'klein' of 'groot' moet worden gezien binnen het betreffende project.

Is het asset uitgerust met een goedgekeurde inbraak-alarminstallatie of heeft het asset een 24-uurs bemande bewaking?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat het asset is voorzien van een passend bewakingsstelsel om schade aan het asset te voorkomen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja

Criteria

- De inbraak-alarminstallatie is BORG gecertificeerd
OF
- De bemande bewaking gedurende 24 uur per dag wordt gedaan door getraind personeel. Hetzij in dienst van de organisatie zelf, hetzij ingehuurd.

Aanvullingen op de criteria

- Naast het BORG 2005 versie 2 certificaat kan ook worden voldaan met andere certificaten, als kan worden aangetoond dat deze minimaal gelijkwaardig zijn. Gelijkwaardig zijn in ieder geval: een BORG opleverbewijs, een VEB certificaat of een VEB opleveringsbewijs.
- Gelijkwaardig aan bemande bewaking gedurende 24 uur per dag is ook: bewaking gedurende 24 uur per dag met camera's waarmee opvolging wordt geborgd.

Bewijsvoering

- Een asset met een alarminstallatie, vereist:
 - Documentatie die aantoont dat de inbraak-alarminstallatie is goedgekeurd conform de Nationale Beoordelingsrichtlijn BORG 2005 versie 2 of gelijkwaardig.
- Een asset met bemande bewaking gedurende 24 uur per dag vereist:
 - Bedrijfsgegevens en contractuele overeenkomst met de organisatie die de beveiliging uitvoert.

Zijn aanwezige brand- en inbraakalarminstallaties aangesloten op een 24-uurs alarmcentrale?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat bij een asset passend wordt gereageerd op inbraak en brand wanneer deze niet in gebruik is.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja

Criteria

1. De aanwezige inbraakalarminstallatie is BORG-gecertificeerd.
2. De aanwezige brandmeldinstallatie is gecertificeerd conform het certificatieschema Brandmeldinstallaties 2011 van het CCV, of geïnspecteerd conform het CCV Inspectieschema Brandbeveiliging, conform NEN2535.
3. De alarmcentrale waar de alarminstallatie op is aangesloten, moet te allen tijde bemand zijn.
4. Er zijn procedures afgesproken met bijvoorbeeld de hulpdiensten en andere partijen, waardoor de alarmcentrale operationeel blijft gedurende het onderzoeken van de oorzaak van het alarm.

Aanvullingen op de criteria

- Naast het BORG 2005 versie 2 certificaat kan ook worden voldaan met andere certificaten, als kan worden aangetoond dat deze minimaal gelijkwaardig zijn. Gelijkwaardig zijn in ieder geval: een BORG opleverbewijs, een VEB certificaat of een VEB opleveringsbewijs.
- Een alarmcentrale kan een Particuliere Alarm Centrale (PAC) betreffen. Als dat zo is, dan moet deze PAC op grond van de WPBR een vergunning hebben van de Minister van Justitie.
- Als het asset 24 uur per dag bemande bewaking heeft conform de eisen van MAT03, dan kan het maximaal aantal punten voor deze credit worden toegekend.

Bewijsvoering

1. Documentatie die aantoont dat de brand- en inbraakalarminstallatie is gecertificeerd of geïnspecteerd conform vereisten.
2. Documentatie waarmee wordt aangetoond dat de alarminstallatie in het asset is aangesloten op een alarmcentrale.
3. Relevante (contract) documenten over de bemanning van de alarmcentrale en procedurele afspraken.

Referenties

- NEN2535 - Brandveiligheid van gebouwen - Brandmeldinstallaties - System- en kwaliteitseisen en projectierichtlijnen

Zijn er noodplannen ontwikkeld over hoe met bedreigingen om moet worden gegaan van alle relevante natuurrampen?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat het asset is beschermd tegen de gevolgen van mogelijk voorkomende natuurrampen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja
4	Nee, het asset bevindt zich in een gebied met geen, of een verwaarloosbaar risico op natuurrampen.

Criteria

1. Het noodplan bevat een integrale en samenhangende strategie gericht op bescherming van het asset tegen alle relevante natuurrampen, gedurende een gespecificeerde tijdsperiode.
2. De relevante risico's op natuurrampen moet worden vastgesteld door een persoon met voldoende kennis en ervaring.
3. Een natuurramp is een gebeurtenis die catastrofale gevolgen kan hebben voor levende wezens, met name mensen, in de omgeving. In Nederland kunnen de volgende natuurrampen optreden:
 - a. Overstromingen
 - b. Aardbevingen
 - c. Natuurbranden
4. Noodplannen zijn belegd bij relevante en aangewezen medewerkers binnen de organisatie(s) op locatie.
5. Het noodplan bevat ook een ontruimingsplan.

Aanvullingen op de criteria

Door de overheid wordt via nederland.risicokaart.nl informatie beschikbaar gesteld, waarmee op een eenvoudige manier risico's kunnen worden getraceerd. Als op basis hiervan met zekerheid is te stellen dat het asset in een gebied ligt met geen of een verwaarloosbaar risico op de onder criterium 3 genoemde natuurrampen, dan hoeft er geen persoon met voldoende kennis en ervaring betrokken te worden. Geen of een verwaarloosbaar risico, vastgesteld volgens de risicokaart betreft:

- Overstromingen: een gebied met een 'kleine kans' op overstroming.
- Aardbevingen: een gebied dat niet in de Mercalli zone ligt.
- Natuurbranden: een gebied dat niet binnen de gebieden met een risico op natuurbranden valt.

MAT05

Natuurrampen

Bewijsvoering

1. Een noodplan voor één of meerdere natuurrampen.
2. Documentatie waarbij wordt aangetoond bij wie, en voor welke functie(s) binnen de organisatie(s) de noodplannen zijn belegd.
3. Voor een asset waar geen of een verwaarloosbaar risico op het optreden van een natuurramp bestaat:
 - a. Documentatie van het relevante bureau/expert of op basis van nederland.risicokaart.nl of gelijkwaardig waaruit blijkt dat het asset zich bevindt op een locatie met geen of een verwaarloosbaar risico.

MAT06

Toekomstige aanpasbaarheid

Kan het gebouw worden aangepast bij een veranderende vraag, bijvoorbeeld door toekomstige veranderingen in gebruik en functionaliteit?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het herkennen en stimuleren van gebouwen die gebouwd zijn met een bepaald mate van flexibiliteit en aanpasbaarheid voor een mogelijk gewijzigd toekomstig gebruik.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja

Criteria

1. Het asset moet ontworpen zijn met een bepaalde mate van flexibiliteit, waardoor een verandering in het toekomstig gebruik mogelijk is. Deze flexibiliteit kan zijn (maar niet beperkt tot):
 - a. Verplaatsbare binnenwanden, een scheiding van draagconstructie en gevel, doorbreekbare vloeren.
 - b. Eenvoudig verwijderbare of aanpasbare installaties, wanneer delen niet bezet of intensiever worden gebruikt. Een voorbeeld is het verwijderen van verlichting of het uitbreiden van de verlichting.
 - c. Andere ontwerpmaatregelen die door de assessor geschikt worden geacht.

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijs van (interne) ontwerpmaatregelen die zorgen voor flexibiliteit.
OF
Plannen, studies, rapportages of andere documenten waaruit blijkt het asset ontworpen is met een bepaalde mate van flexibiliteit en aanpasbaarheid.

Is bescherming aangebracht aan gebouwdelen en terreininrichting met een verhoogd risico op beschadigingen, bijvoorbeeld ter plaatse van gebieden met druk voetgangersverkeer of waar voertuig- of (steek)wagentransport plaatsvindt?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Magazine

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het identificeren en stimuleren van maatregelen ter bescherming van blootgestelde gebouwdelen en terreininrichting, waardoor de vervangingsfrequentie hiervan wordt geminimaliseerd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

1. Voorbeelden van maatregelen om schade aan kwetsbare gebouwdelen te voorkomen zijn:
 - a. Afscheiding tussen de buitengevel en autoverkeer door middel van een pad of andere barrière.
 - b. Muur en hoekbescherming
 - c. Verkeerspaaltjes
2. Voorbeelden van maatregelen om schade aan de terreininrichting te voorkomen zijn:
 - a. Goed toegankelijke paden, die gebouwgebruikers ervan weerhouden om buiten de paden te lopen.
 - b. Groene zones (buiten de paden) zijn afgescheiden door middel van een hek.

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal van de kwetsbare gebieden en de getroffen maatregelen.

Wat is de milieubelasting van de materialen die in het gebouw zijn verwerkt?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

10 punten

Doel van de credit

Het identificeren en stimuleren van het gebruik van materialen met een lage milieu-impact gedurende de volledige levenscyclus van het gebouw.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
1	Gemiddelde leeftijd: ≥ 10 en < 20 jaar OF waar de schaduwprijs boven het referentieniveau ligt
2	Gemiddelde leeftijd: ≥ 20 en < 30 jaar
3	Gemiddelde leeftijd: ≥ 30 en < 40 jaar OF waar de schaduwprijs tot 10% onder het referentieniveau ligt
4	Gemiddelde leeftijd: ≥ 40 en < 50 jaar OF waar de schaduwprijs ten minste 10% lager ligt dan het referentieniveau
5	Gemiddelde leeftijd: ≥ 50 jaar OF waar de schaduwprijs ten minste 20% lager ligt dan het referentieniveau
6	Waar de schaduwprijs ten minste 30% lager ligt dan het referentieniveau
7	Waar de schaduwprijs ten minste 40% lager ligt dan het referentieniveau
8	Waar de schaduwprijs ten minste 50% lager ligt dan het referentieniveau
9	Waar de schaduwprijs ten minste 60% lager ligt dan het referentieniveau
10	Waar de schaduwprijs ten minste 70% lager ligt dan het referentieniveau

Criteria

- Toepassing van de door DGBC beschikbaar gestelde rekentool waarmee de 'gemiddelde leeftijd van het gebouw' wordt bepaald. Hiermee kunnen maximaal 5 punten worden behaald.
- Bepaling van de milieubelasting met een berekening van de totale schaduwprijs per m² BVO die wordt behaald ten opzichte van de referentieschaduwprijs.
 - Voor de beoordeling van de schaduwprijs wordt gebruik gemaakt van de meest recente versie van de Bepalingsmethode Milieuprestatie Gebouwen en GWW-werken, inclusief de daarbij behorende Nationale Milieudatabase.
 - De berekening is uitgevoerd door een kundig persoon met aantoonbare ervaring in het maken van materialenberekeningen. Deze persoon kan de aandachtspunten in de berekening benoemen en de oplossingen onderbouwen.

Aanvullingen op de criteria

De schaduwprijs kan met verschillende rekentools worden berekend, niet alle tools voldoen echter aan de criteria die BREEAM-NL daaraan stelt. Daarnaast zijn zowel de tools als de Nationale Milieudatabase nog aan wijzigingen onderhevig. Kijk voor een actueel overzicht van de beschikbare tools en instructies op www.breeam.nl/hulp. Hier staat ook het referentieniveau per functie en per database versie aangegeven, die moet worden aangehouden.

Bewijsvoering

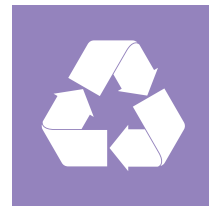
1. Bij een asset waarbij de gemiddelde leeftijd van het gebouw is gebruikt voor het toekennen van punten, moet aan de hand van formele documentatie de leeftijd van het gebouw worden aangetoond (dit hoeft niet voor afzonderlijke componenten).
2. Bij een asset waarbij een schaduwprijsberekening is uitgevoerd moet worden aangeleverd:
 - a. Een onderbouwing van het totale BVO van het gebouw.
 - b. Een berekening waaruit blijkt wat de schaduwprijs per m² BVO is volgens de door BREEAM-NL aangewezen en erkende methode.
 - c. Documenten die ervaring en kennis aantonen van de persoon die de berekening heeft uitgevoerd.

Toelichting

Bestaande gebouwen zijn al gerealiseerd en daarmee ligt het grootste deel van het materiaalgebruik vast. Deze credit geeft inzicht in de destijds gemaakte keuzes inclusief eventuele wijzigingen, en in de impact daarvan op het milieu. Vervolgens wordt een zo lang mogelijk gebruik van de toegepaste materialen gestimuleerd en ook de keuze van materialen met een lage milieu-impact bij eventuele verbouwingen, renovaties en uitbreidingen.

Afval

Credit code	Titel	Beschikbare punten
WST01	Opslag van gescheiden afvalstromen	4
Totaal beschikbaar aantal punten		4

Is er op het perceel voldoende ruimte voor het gescheiden inzamelen en opslaan van verschillende recyclebare afvalstromen?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Afval

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het zeker stellen dat het asset voldoende ruimte heeft voor het op eigen locatie scheiden van recyclebare afvalstromen, waarmee recycling en hergebruik mogelijk wordt gemaakt en daarmee het storten en verbranden van afval wordt beperkt.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
1	Ja, er is voldoende ruimte voor de gescheiden inzameling en afvoer van 1 afvalstroom.
2	Ja, er is voldoende ruimte voor de gescheiden inzameling en afvoer van 2 afvalstromen.
3	Ja, er is voldoende ruimte voor de gescheiden inzameling en afvoer van 3 afvalstromen.
4	Ja, er is voldoende ruimte voor de gescheiden inzameling en afvoer van 4 afvalstromen.
0	Anders

Criteria

- Verschillende containers zijn beschikbaar gesteld voor verschillende afvalstromen (indien relevant), zoals:
 - Glas
 - Papier en karton
 - Metaalafval
 - Kunststof (folie)
 - Swill (voedselresten) en frituurvet
 - Andere recyclebare stromen, specifiek voor het asset.
- Restafval telt niet mee als aparte afvalstroom, want het betreft de restfractie waar de recyclebare stromen juist gescheiden ingezameld moeten worden.
- Gevaarlijke afvalstromen worden niet meegeteld als aparte afvalstromen, omdat de gescheiden inzameling en afvoer wettelijk is verplicht.
- Het scheiden van verschillende soorten gekleurd glas wordt aangemerkt en geteld als 1 (samengestelde) afvalstroom.
- Het scheiden van verschillende soorten metaal wordt aangemerkt en geteld als 1 (samengestelde) afvalstroom.
- Het scheiden van papier en karton wordt aangemerkt en geteld als 1 (samengestelde) afvalstroom.
- Het scheiden van Swill en frituurvet wordt aangemerkt en geteld als 1 (samengestelde) afvalstroom.
- Containers op de locatie zijn:
 - Bij elkaar gegroepeerd;
 - Eenvoudig herkenbaar voor welke afvalstroom ze zijn bedoeld.

9. Containers staan op een geschikte locatie en zijn eenvoudig bereikbaar voor degenen die afval moeten weggooien.
10. Op de opslagfaciliteit is voldoende ruimte voor gescheiden inzameling en opslag van de afvalstromen, inclusief restafval en gevaarlijk afval.

Aanvullingen op de criteria

Of er voldoende ruimte is wordt bepaald door de hoeveelheid afval en de wijze waarop dit wordt ingezameld. Relatief kleinere ruimten kunnen toch aantoonbaar voldoende zijn, als bijvoorbeeld gebruik wordt gemaakt van een perscontainer of een hogere ophaalfrequentie. Is de ruimte netjes en verzorgd en is er geen overvloed aan inzamelmiddelen aanwezig? Dan mag worden aangenomen dat er voldoende ruimte is.

Bij twijfel over of er voldoende ruimte is, kan het volgende worden gehanteerd:

- 2 m² per 1000 m² netto vloeroppervlak (NVO) voor assets of 10 m² NVO voor assets > 5000 m² (in totaal voor alle stromen)
- Aanvullend 2 m² per 1000 m² NVO bij assets of aanvullend minimaal 10 m² NVO bij assets > 5000 m² waarin catering is voorzien.

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal van de opslaglocatie.
2. Documentatie van de afvalinzamelaar waaruit blijkt dat de onderscheiden, recyclebare afvalstromen gescheiden zijn afgevoerd ten opzichte van restafval of de andere afvalstromen.
3. Een berekening van het aantal m² ruimte (indien van toepassing).

Landgebruik en ecologie

Credit code	Titel	Beschikbare punten
LE01	Oppervlak met groenvoorzieningen	4
LE02	Ecologische voorzieningen	2
Totaal beschikbaar aantal punten		6

Welk percentage van de voetafdruk van het asset is uitgevoerd als externe groenvoorziening?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Landgebruik en ecologie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het meten en stimuleren van externe groenvoorzieningen binnen de voetafdruk van het asset, waardoor de ecologische waarde van het asset wordt versterkt.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	0%
1	≤ 10%
2	> 10% tot ≤ 40%
3	> 40% tot ≤ 70%
4	> 70%
0	Anders

Criteria

- Het oppervlak aan externe groenvoorzieningen kan zowel horizontale als verticale beplanting zijn.
- Horizontale beplanting kan een groen dak zijn.
- Verticale beplanting of groene gevels zijn:
 - Vrijstaand of deel van het gebouw, zolang ze zich bevinden binnen de voetafdruk van het asset.
 - Gedeeltelijk of volledig bedekt zijn met vegetatie en in sommige gevallen grond of een anorganische voedingsbodem.

Bewijsvoering

- Fotografisch bewijsmateriaal van de externe groenvoorzieningen.
- Een plattegrond en/of zijaanzicht van het grondoppervlak waarop de groenvoorzieningen zijn aangegeven (inclusief berekening van het percentage externe groenvoorziening)

Definities

Groen dak: een groen dak/vegetatiedak is een dak dat gedeeltelijk of volledig bedekt is met vegetatie en grond of een andere voedingsbodem, gesitueerd boven een waterdicht membraam. Er wordt onderscheid gemaakt tussen een extensief en intensief vegetatiedak:

Oppervlak met groenvoorzieningen

- a. Een extensief vegetatiedak: een verzamelnaam voor sedum-, mos-, gras- en kruidendaken. De dikte van de groendak-opbouw bedraagt maximaal 15 cm en de hoogte van de begroeiing maximaal 50 cm. Deze begroeiing vraagt meestal een minimum aan onderhoud, hoeft niet geïrrigeerd te worden en stelt minder zware eisen aan de draagconstructie.
- b. Een intensief vegetatiedak: een daktuin met een opbouwhoogte van meer dan 15 cm dikte. De begroeiing kenmerkt zich door de aanwezigheid van struiken en bomen eventueel in combinatie met gazon en/of bodembedekkers. Deze begroeiing maakt intensief onderhoud noodzakelijk en is, afhankelijk van de gebruikte beplanting, ook een vorm van irrigatie. Bovendien stelt een intensief vegetatiedak zwaardere eisen aan de draagconstructie.

Verticale beplanting/groene gevel: een verticale beplanting of groene gevel is een gevel die gedeeltelijk of volledig is bedekt met vegetatie. De vegetatie kan in de volle grond zijn geplaatst en groeit, eventueel met behulp van constructies, tegen de gevel óf kan zo zijn aangelegd dat een voedingsbodem tegen de gevel is aangebracht, waarin vegetatie kan groeien. De verticale beplanting/groene gevel heeft een verbinding met de gevel.

Toelichting

Ecologische waarde

De ecologische waarde van een groenvoorziening is afhankelijk van het type groenvoorziening en de ligging ten opzichte van de groenstructuren in de omgeving. In het algemeen geldt dat flora (planten, struiken en bomen) een intrinsieke waarde heeft, maar dat de ecologische waarde van de groenvoorziening groter is als de soorten van nature in Nederland voorkomen (inheemse soorten) en passend zijn in de omgeving (duinsoorten passen bijvoorbeeld bij de kuststreek). En als de groenvoorziening (meerdere) functies voor (verschillende) dieren vervult; De aanwezige flora biedt bijvoorbeeld voedsel voor tal van dieren en een plek om te rusten of schuilen.

Berekenen %

Het oppervlak aan groenvoorziening, zowel van het groen dak als van de verticale vegetatie, betreft een momentopname. Uitsluitend het aanwezige ontwikkelde groen kan worden meegerekend, en niet het potentiële oppervlak dat de groenvoorziening kan hebben.

Bij de berekening moet het oppervlak van de verticale beplanting bij het oppervlak van de horizontale beplanting worden opgeteld. Dit moet vervolgens worden gedeeld door het oppervlak van de voetafdruk van het asset. Het percentage kan daarmee boven de 100% uitkomen.

LE02

Ecologische voorzieningen

Welke ecologische voorzieningen zijn beschikbaar binnen de grenzen van het perceel?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Landgebruik en ecologie

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het meten en stimuleren van ecologische voorzieningen van het asset waarmee de ecologische waarde wordt verbeterd.

Punten

Voor deze vraag kunnen maximaal 2 punten worden verdiend. Kies uit de volgende mogelijkheden.

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
0	Nee	☐
1	Traditionele groenvoorzieningen, zoals plantenbakken, beplanting bij parkeerplaatsen en rondom de asset	☐
1	Ander groenvoorzieningen, zoals groene daken, groene gevels, wadi, bloemrijk gras, bosstrook	☐
1	Voorzieningen om de lokale diersoorten te ondersteunen	☐
0	Anders	☐

Criteria

- Toepassing van inheemse plantensoorten of plantensoorten waarvan bekend is dat inheemse diersoorten profiteren, kunnen worden beschouwd als een verbetering van de ecologische waarde.
- Voorzieningen die inheemse diersoorten ondersteunen, zijn bijvoorbeeld:
 - Vogelkasten
 - Vleermuiskasten
 - Kasten voor ongewervelde dieren (bijvoorbeeld bijenkast)
 - Geïntegreerde voorzieningen voor dieren
- Ecologische voorzieningen moeten voldoende omvang hebben om de ecologische waarde (flora en fauna) te versterken.

Aanvullingen op de criteria

- Bij meerdere assets op een perceel, mag bij de beoordeling van 1 asset het gehele perceel worden meegenomen, mits de ecologische voorzieningen wel gelijk zijn verdeeld over het perceel.
- Voor het bepalen van de ecologische waarde, of de omvang voldoende en de toepassing juist is, is een erkend ecooloog nodig. Een eerder uitgevoerd ecologisch onderzoeksrapport of advies met onderbouwing dat de aanbevolen maatregelen op juiste wijze zijn uitgevoerd, kan ook voldoen. Voorwaarde dan is dat er sinds die tijd geen grote wijzigingen aan het asset, het terrein en de omgeving zijn doorgevoerd.

LE02

Ecologische voorzieningen

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal van de ecologische voorzieningen.
2. Bewijs (verklaring, advies of rapport van een erkend ecooloog) waaruit blijkt dat de ecologische voorzieningen op juiste wijze en in voldoende omvang zijn aangebracht en onderhouden.

Definities

Erkend Ecooloog: Een erkend ecooloog is een persoon die (definitie RVO.nl):

1. op hbo- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie, en/of
2. als ecooloog werkzaam is voor ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en/of
3. zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties.

Toelichting

- Het plaatsen van voorzieningen wordt gewaardeerd met punten. De expert moet bij de ecologische voorzieningen aantonen dat deze correct zijn geïnstalleerd en zijn onderhouden. Bij bijvoorbeeld geplaatste vogel- of vleermuiskasten betekent dit een onderbouwing van de hoogte en de oriëntatie van de kast. Dit vraagt om de inzet van een ecooloog. In veel gevallen is een enkel veldonderzoek voldoende. Wordt ook Deel 2 Beheer gecertificeerd met de LE-credits, dan kan de ingezette erkende ecooloog alle credits in een keer meenemen.
- Zie voor een toelichting van ecologische waarde credit LE01.

Vervuiling

Credit code	Titel	Beschikbare punten
POL01	Vloeistofafscidders (vet en olie)	4
POL02	Overstromingsrisico asset	4
POL03	Maatregelen vermindering afstromend hemelwater	2
POL04	Impact van koudemiddelen	4
POL05	Automatische lekdetectie koudemiddelen	4
POL06	Uitstoot No _x	4
Totaal beschikbaar aantal punten		22

Zijn er vloeistofafscheiders aanwezig in het afvoersysteem van de parkeerplaatsen en/of keukens?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het verminderen van het risico op vervuiling en verstopping van natuurlijke waterlopen en/of het openbaar riool door olie van parkeerplaatsen of vet van keukenfaciliteiten.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja, er zijn olieafscheiders geplaatst waar voertuigen worden gebruikt/geparkeerd OF vetafscheiders geplaatst bij de keukenfaciliteiten.
4	Ja, er zijn olieafscheiders geplaatst waar voertuigen worden gebruikt/geparkeerd EN vetafscheiders geplaatst bij de keukenfaciliteiten.
4	Er zijn geen parkeerplaatsen die een olieafscheider nodig hebben en geen keukenfaciliteiten die een vetafscheider nodig hebben.

Criteria

- Olieafscheiders zijn geïnstalleerd bij alle locaties waar voertuigen worden gebruikt en/of geparkeerd en vetafscheiders zijn geïnstalleerd binnen de keukenfaciliteiten waar vethoudend afvalwater wordt geloosd. Is een van deze ruimten en/of faciliteiten afwezig, dan zijn de desbetreffende eisen niet van toepassing. Is er bijvoorbeeld alleen een parkeerplaats, en geen keukenfaciliteiten, dan gelden alleen de eisen voor de parkeerplaats. Zijn die eisen behaald, dan kunnen de volle 4 punten worden toegekend.
- Kan worden aangetoond dat er geen drainage- of afspoelinstallaties zijn die water van binnen de ondergrondse of overdekte gebieden naar natuurlijke watergangen kunnen leiden, dan voldoen deze gebieden aan de eisen.
- Een asset heeft geen olie- of vetafscheider nodig, als er geen verkeers- en/of keukenfaciliteiten aanwezig zijn.
- De volgende gebieden (voor zover aanwezig) vereisen olieafscheiders in het waterafvoersysteem:
 - Parkeerplaatsen groter dan 800 m² of met 50 of meer parkeerplaatsen
 - Kleinere parkeerplaatsen die afvoeren op een gevoelig natuurgebied
 - Gebieden waar vrachtverkeer wordt geparkeerd of gemanoeuvreed
 - Voertuig onderhoudsgebieden
 - Wegen
 - Industriële gebieden waar olie wordt bewaard of gebruikt
 - Tankstations

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal van de toegepaste vloeistofafscheimers (vet en/of olie).
2. Plattegronden waarop de locatie staat van de vloeistofafscheimers (vet en/of olie).

Staat het asset in een gebied met een klein overstromingsrisico?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Stimuleren dat het overstromingsrisico inzichtelijk is gemaakt en mitigerende maatregelen zijn genomen, voor zover mogelijk en noodzakelijk.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
2	Nee, mitigerende maatregelen zijn vereist en geïmplementeerd.
4	Ja

Criteria

1. Wanneer is vastgesteld dat het asset zich bevindt in een gebied met een laag risico, hoeven er geen aanvullende stappen te worden genomen voor het beperken en controleren van vervuiling gerelateerd aan overstromingen.
2. Als het asset in een gebied met een middelgrote of grote kans op overstroming ligt, moeten er door een relevante organisatie of autoriteit of een kundig en ervaren persoon aanbevelingen zijn gedaan om vervuiling door overstromingen te beperken.
3. Er moet worden aangetoond dat aanbevelingen zijn doorgevoerd.

Aanvullingen op de criteria

Risico op overstroming door een van de volgende bronnen moet zijn meegenomen:

- a. Rivieren
- b. Getij
- c. Oppervlaktewater: afstromend water van aangrenzend land (stedelijk of landelijk)
- d. Grondwater: meest voorkomend in laaggelegen gebieden op doorlaatbare grondlagen (aquifers)
- e. Riolering: gecombineerde, vuil- of oppervlaktewaterriolering
- f. Reservoirs, kanalen

Door de overheid wordt via nederland.risicokaart.nl informatie beschikbaar gesteld, waarmee op een eenvoudige manier het risico op overstroming kan worden bepaald. Als op basis hiervan met zekerheid is te stellen dat het asset in een gebied ligt met klein risico op overstromingen, dan hoeft er geen persoon met voldoende kennis en ervaring betrokken te worden. Een laag risico is op nederland.risicokaart.nl weergegeven als "kleine kans (zeer onwaarschijnlijk optreden binnen een mensenleven)".

Bewijsvoering

1. Onderbouwing van de wijze waarop de risico's op overstroming zijn vastgesteld.
2. Een rapport met aanbevelingen om vervuiling te beperken door overstromingen (indien van toepassing).
3. Fotografisch bewijsmateriaal of een uitvoeringsrapport van de uitgevoerde aanbevelingen (indien van toepassing).

Zijn er maatregelen getroffen om afstromend regenwater naar openbare riolen en watergangen te voorkomen, verminderen en vertragen?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het beperken van het risico van plaatselijk wateroverlast, vervuiling van natuurlijke watergangen en andere milieuschade.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

1. Maatregelen om de afvoer van (vervuild) hemelwater te minimaliseren zijn bijvoorbeeld:
 - a. Duurzaam stedelijk afwateringssysteem (Sustainable Urban Drainage Systems, SUDS)
 - b. (Water)doorlaatbare oppervlaktes
 - c. Infiltratiegeulen
 - d. (Dak)beplanting
 - e. Regenwateropslag
2. Waar van toepassing zijn maatregelen getroffen om de afvoer te beperken van toegepaste chemische reinigingsmiddelen, door bijvoorbeeld:
 - a. Het indammen van opslag in de buurt van drainage systemen
 - b. Tanks met een dubbele wand
 - c. Olie afscheiders
 - d. Sluitkleppen in het drainage systeem waarmee voorkomen kan worden dat chemicaliën naar natuurlijke watergangen kunnen stromen (in het geval van morsen of indien het indammen faalt).

Bewijsvoering

1. Een opsomming van de getroffen maatregelen, aangevuld met foto's van eventuele installaties.

Welke koudemiddelen worden gebruikt in de koelinstallaties en -systemen van het asset?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van het gebruik van koudemiddelen in de koelinstallaties en -systemen, met een lage bijdrage aan het broeikaseffect en aan klimaatverandering.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Alle koudemiddelen hebben een GWP-100 van > 10 CO ₂ -equivalenten (bijvoorbeeld de meeste CFK's en HCFC's).
2	Alle koudemiddelen hebben een GWP-100 van ≤ 10 CO ₂ -equivalenten (bijvoorbeeld Propaan en Butaan).
4	Alle koudemiddelen hebben een GWP-100 van ≤ 1 CO ₂ -equivalenten (bijvoorbeeld Ammonia, Water, Koolstofdioxide).
4	Er worden geen koudemiddelen toegepast.
0	Anders

Criteria

- Deze credit is niet van toepassing op huishoudelijke koelkasten, kleine plug-in-koelers en systemen met een hoeveelheid koelmiddel van minder dan 5 kg. Daarom vallen in veel gevallen individueel geïnstalleerde of kleine meervoudige installaties buiten de scope van deze credit. De klant moet wel bevestigen dat de totale hoeveelheid per toestel of systeem minder dan 5 kg is.
- De credit heeft betrekking op koudemiddelen die worden gebruikt in de volgende situaties:
 - Koude circuit, wanden, vloeren en plafond van koelcellen
 - Voorzieningen zoals koelwater leidingwerk, koudemiddelen leidingwerk en kanalen
 - Koeling ten behoeve van klimaatbeheersing (o.a. warmtepompsystemen, gesloten warmte/koude opslagsystemen, compressiekoelmachines)
- Een lijst met specifieke koudemiddelen met een lage GWP is weergegeven onder de toelichting van deze credit.
- Deze credit is alleen van toepassing op koudemiddelen die zijn toegepast in installaties en systemen die op locatie zijn geïnstalleerd.

Bewijsvoering

- Documentatie van het toegepaste koudemiddel en de GWP
OF
Fotografisch bewijs van de installatie, -systemen en het typeplaatje waarop het toegepaste koudemiddel staat vermeld (meestal het R-nummer), waarbij de GWP is bepaald op basis van onderstaande tabel.

2. Bevestiging van de gebouwbeheerder dat zich in het asset geen installaties bevinden waarin koudemiddelen worden toegepast (indien van toepassing).

Definities

GWP-100: GWP staat voor Global Warming Potential. Dit is de bijdrage aan het broeikaseffect uitgedrukt in CO₂-equivalenten. De toevoeging 100 jaar betreft de zichtperiode (de bijdrage van het koudemiddel over 100 jaar).

ODP: ODP staat voor Ozone Depletion Potential. Dit is een maat voor de aantasting van de ozonlaag, uitgedrukt in CFK-11-equivalenten. De ODP vergelijkt de invloed van het koudemiddel met het jaren '30 koudemiddel R11 (CFK-11), dat vastgesteld is op 1,0.

Toelichting

In onderstaande tabel staan een aantal veel voorkomende soorten koudemiddel met een lage GWP.

Tabel 10: Veel voorkomende soorten koudemiddel met een lage GWP.

R-nummer	Chemische naam	GWP (100-jr)
R-30	Dichloormethaan	9
R-170	Ethaan	3
R-290	Propaan	3
R-600	Butaan	3
R-600a	Isobutaan	3
R-702	Waterstof	5,8
R0717	Ammoniak (NH ₃)	0
R-718	Water (H ₂ O)	<1
R-729	Lucht (stikstof (N ₂), zuurstof (O ₂), argon (Ar))	0
R-744	Koolstofdioxide (CO ₂)	1
R-1150	Ethyleen	3
R-1234yf	2,3,3,3-Tetrafluorpropeen	<1
R-1270	Propyleen	3

Bron: BREEAM In-Use International SD221 – 1.0:2015 – Version: 0 – Version Date: March 2015

Is er automatische lekdetectie aanwezig voor alle koelinstallaties die koudemiddelen gebruiken?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het beperken van de emissie van broeikasgassen door lekkages van koelinstallaties.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee, er is geen lekdetectie aanwezig.
3	Ja, er is lekdetectie met een waarschuwingsalarm/licht.
4	Er zijn geen koudemiddelen aanwezig OF de toegepaste koudemiddelen hebben een GWP -100 van kleiner dan of gelijk aan 1 CO ₂ -equivalent.
4	Ja, er is lekdetectie met een waarschuwingsalarm/licht inclusief automatische afsluiting en wegpompen van koudemiddelen.
0	Anders

Criteria

- Een lekdetectiesysteem is aanwezig voor systemen die zijn geïnstalleerd in het gebouw met de volgende functies:
 - Koeling voor klimaatbeheersing
 - Vaste koel- en vrieskasten. Regulier witgoed zoals koelkasten en vriezers valt hier niet onder.
 - Proceskoeling, bijvoorbeeld voor servers en IT apparatuur.
- Een lekdetectie systeem dat daadwerkelijk het koudemiddel registreert is niet vereist.
- Een maximaal aantal punten kan worden toegekend als:
 - Er alleen kleine op zichzelf staande systemen aanwezig zijn met een hoeveelheid koudemiddel per afzonderlijke unit van minder dan 5kg.
 - Koudemiddelen zijn toegepast met een GWP van kleiner dan of gelijk aan 1 CO₂-equivalent, zoals lucht en water.
 - Vaste koudemiddelen worden gebruikt, waarbij slechts zeer beperkt koudemiddelen zullen worden afgegeven aan de atmosfeer bij lekkages of systeemfalen. Dit moet worden bevestigd door de fabrikant van het systeem.

Bewijsvoering

- Fotografisch bewijsmateriaal van geïnstalleerd lekdetectie of bewijs op basis van documentatie, onderhoudscontract en/of handleidingen waaruit de aanwezigheid en uitvoering van de lekdetectie blijkt.
- In het geval van vaste koudemiddelen een bevestiging van de fabrikant van het minimale risico op afgifte aan de atmosfeer.
- Een bevestiging van de gebouwbeheerder dat het asset geen installaties bevat waarin koudemiddelen worden toegepast, of de toegepaste koudemiddelen een GWP -100 hebben van kleiner dan of gelijk aan 1 CO₂-equivalent (indien van toepassing).

Worden er bij het opwekken van warmte voor ruimteverwarming of warmtapwater op locatie van het asset stikstofdioxiden (NO_x) uitgestoten?

DEEL:

1 - Asset

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van het gebruik van verwarmingsinstallaties die geen NO_x uitstoten op de locatie.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Ja
2	Nee

Criteria

Deze vraag betreft voornamelijk de uitstoot van NO_x bij hoge temperatuur verbranding van brandstof met stikstofelementen, zoals kolen, olie en gas.

1. Als 'Nee' als antwoord is gekozen, moet door de assessor worden bevestigd dat de relevante installaties op de locatie of in het asset niet dergelijke brandstoffen gebruiken.

Bewijsvoering

Productinformatie van de fabrikant van de installaties en indien relevant de droge NO_x-emissie in mg/kWh.

Definities

NO_x-emissie: schadelijke gassen die ontstaan bij de verbranding van fossiele brandstoffen. Door warmte en zonlicht reageert NO_x waardoor ozon ontstaat. Dit veroorzaakt serieuze ademhalingsproblemen. Ozon reageert ook met water, waardoor zure regen ontstaat. Dit heeft nadelige effecten voor ecosystemen.

Toelichting

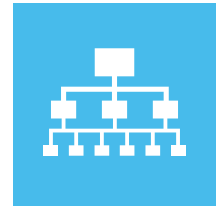
Door de aanwezigheid van het aardgasnet in Nederland worden de meeste gebouwen verwarmd met een aardgasgestookte installatie op de eigen locatie. In die gevallen kunnen bij deze credit geen punten worden toegekend. Elektriciteit die wordt afgenomen van het elektriciteitsnet, heeft indirect ook NO_x-emissie tot gevolg bij de productie van stroom in bijvoorbeeld energiecentrales. Dit is echter geen onderdeel van deze vraag. Het betreft hier alleen de NO_x-uitstoot op de eigen locatie. Bij een volledige elektrische warmteopwekking kunnen daardoor het maximaal aantal punten worden toegekend.

Deel 2 - Beheer

Management

Credit code	Titel	Beschikbare punten
MAN01	Gebruikershandleiding	2
MAN02	Scholing van medewerker	2
MAN03	Informatieverstrekking gebouwgebruikers	2
MAN04	Onderhouds- en gebruikshandleiding	2
MAN05	Onderhoudsbeleid; reikwijdte	6
MAN06	Onderhoudsbeleid, reactief of proactief	4
MAN07	Milieumanagementsysteem	4
MAN08	Milieubeleid en gestelde doelen	4
MAN09	Procedures voor energiebesparing	4
MAN10	Testen lekkages	4
MAN11	Overeenkomsten met huurders	4
MAN12	Periodieke controle GBS	4
MAN13	Adaptatiestrategie voor het gebouw	4
Totaal beschikbaar aantal punten		46

Is relevante informatie uit de gebruikershandleiding voor het asset beschikbaar en toegankelijk voor alle gebruikers in het asset?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren dat relevante informatie beschikbaar is gesteld voor gebouwgebruikers, waardoor ze de gebouwvoorzieningen en –installaties begrijpen en in staat zijn deze efficiënt te gebruiken.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

1. Een actuele gebruikershandleiding voor de asset is voorhanden. Deze geeft de niet-technische onderlegde gebouwgebruikers informatie. Daardoor begrijpen zij de gebouwvoorzieningen en –installaties en kunnen ze efficiënt gebruiken, conform de oorspronkelijke ontwerpdoelstellingen.
2. De gebruikershandleiding voorziet in eenvoudig beschikbare informatie (gedrukt of digitaal), relevant en toegankelijk voor in ieder geval de volgende gebruikers:
 - a. Medewerkers (of waar van toepassing bewoners)
 - b. Niet-technische onderlegde facility managers/gebouwbeheerder
 - c. Overige gebouwgebruikers, bijvoorbeeld bezoekers.
3. De specifieke inhoud van de handleiding is afhankelijk van het gebouwtype en de gebruiker, maar bevat in het algemeen de volgende informatie:
 - a. Algemene gebouwinformatie, in het bijzonder de duurzaamheidsaspecten
 - b. Beleid voor milieubeleid/strategie, zoals energie, water, afval, en informatie over de wijze waarop de gebruikers bijdragen aan het behalen van de doelstellingen
 - c. Informatie over de gebouwvoorzieningen en -installaties die aanwezig zijn in het gebouw en informatie over de bediening; zoals waar deze te vinden is, wat er moet worden bediend en hoe en hoe de bediening efficiënt te gebruiken is.
 - d. Bezoekersinformatie; o.a. over de toegankelijkheid en veiligheidsprocedures en voorzieningen
 - e. Informatie over de beschikbaarheid en bereikbaarheid van gedeelde faciliteiten
 - f. Informatie over het optreden bij calamiteiten; ontruimingsplan, aard en locatie van nood-, brandbestrijdingsinstallaties en EHBO-apparatuur
 - g. Een scheidingsregeling voor afvalinzameling
 - h. Procedures voor specifieke gebouwtypen of werkzaamheden/processen, zoals laboratoria

MAN01

Gebruikershandleiding

- i. Een gebouw gerelateerde meldings- en klachtenprocedure met een procedure voor feedback
 - j. Informatie over ingeplande trainingen voor het gebruik van bijzondere voorzieningen en gebouwinstallaties
 - k. Informatie over beschikbaarheid en bereikbaarheid van transportfaciliteiten, zoals openbaar vervoer, fietsenstallingen en looproutes
 - l. Informatie over beschikbaarheid en bereikbaarheid van lokale voorzieningen, zoals supermarkt en apotheek
 - m. Overwegingen bij herinrichting van ruimten
 - n. Verwijzingen, referenties en relevante contactgegevens
4. Er is geen verplichte vaste verschijningsvorm voor de gebruikershandleiding.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

Logiesfunctie:

Voor logiesfuncties moet er voor de gasten een beknopte gebruikershandleiding voor gebruik van de kamer (inclusief plattgrond van het gebouw met voorzieningen en noodprocedures) aanwezig zijn op de kamer zelf.

Toelichting

De gebruikshandleiding hoeft niet in het geheel beschikbaar te zijn voor alle gebouwgebruikers, het gaat erom dat relevante informatie beschikbaar is gesteld. Bezoekers hoeven bijvoorbeeld geen informatie te krijgen over overwegingen bij herinrichting van ruimten.

De gebruikershandleiding kan zijn opgenomen in een B&O-handleiding (Beheer en Onderhoud).

Voorbeelden van gebouwvoorzieningen zijn onder andere ramen en zonwering. Voorbeelden van installaties zijn onder andere verwarming, koeling, verlichting en liften.

Referenties

- BREEAM-NL Nieuwbouw en Renovatie, credit MAN4
- NEN5509:1998 nl (Gebruikershandleidingen, -inhoud, structuur, formulering en presentatie)
- CIBSE Building log book toolkit.

Wordt er regelmatig via formele kanalen (bijvoorbeeld intranet) gecommuniceerd of worden er bijeenkomsten gehouden met de medewerkers om gebouw gerelateerde kwesties (waaronder milieuzaken) te bespreken? En worden deze kwesties of de uitkomsten gerapporteerd aan het management?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het faciliteren van structurele terugkoppeling en het creëren van bewustzijn, waardoor leidinggevenden en medewerkers begrijpen hoe zij het gebouw beter kunnen gebruiken.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

1. Bijeenkomsten worden regelmatig op geschikte locaties ingepland OF er worden regelmatig andere formele communicatievormen gebruikt. Dit gebeurt in ieder geval op het moment dat er nieuwe procedures worden ingevoerd, of nieuwe systemen/bedieningen worden geïnstalleerd.
2. De communicatie behelst tenminste de volgende onderwerpen:
 - a. Bediening en efficiënt gebruik van nieuwe installaties of gebouwvoorzieningen
 - b. Nieuwe procedures op milieukundig gebied, calamiteiten of noodgevallen
 - c. Wijzigingen in het gebouw en de milieukundige gevolgen daarvan
 - d. Wijzigingen in de milieuregels
 - e. Overige onderwerpen die aansluiten bij de elementen die opgenomen zijn in de gebruikershandleiding conform credit MAN01
3. Uitkomsten van bijeenkomsten en andere communicatievormen worden teruggekoppeld aan het management.

Aanvullingen op de criteria

Bijeenkomsten kunnen samenvallen met regulier overleg met gebruikers, bijv. periodiek huurdersoverleg, mits duidelijk is vastgelegd dat de uitkomsten worden teruggekoppeld en gecommuniceerd naar het relevante management.

Bewijsvoering

1. De bevestiging dat de relevante deelnemers (geïdentificeerd op basis van bijvoorbeeld de notulen) de bijeenkomsten regelmatig hebben bijgewoond OF kopieën van andere formele communicatievormen van de organisatie, zoals notulen van bijeenkomsten en formele mededelingen, van in ieder geval afgelopen jaar.
2. Een bewijs van terugkoppeling van de uitkomsten van de bijeenkomsten aan het management.

Is er in het asset een informatievoorziening aanwezig waar mededelingen over beleid en prestaties op het gebied van milieu en duurzaamheid kunnen worden gecommuniceerd naar gebouwgebruikers?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren dat vanuit gebouwbeheer de gebouwgebruikers over de prestaties van het gebouw op het gebied van milieu en duurzaamheid worden geïnformeerd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

- De informatievoorziening kan bijvoorbeeld bestaan uit een of meerdere mededelingenborden, beamers of digitale schermen.
- De informatievoorziening wordt gebruikt om actuele informatie over te brengen gerelateerd aan het gebouw en/of de organisatie, bijvoorbeeld:
 - Beleid/procedures op het gebied van veiligheid, gezondheid en milieu
 - De milieuprestatie van het gebouw en/of de organisatie (waaronder energie-, water- en materiaalverbruik);
 - Informatie over openbaar vervoer (OV), zie aanvullingen op de criteria
 - Aan milieu- en duurzaamheid gerelateerde 'best practices'
- De informatievoorziening is geplaatst op een centrale plek in het asset, zodat deze beschikbaar en bereikbaar is voor de gebouwgebruikers.

Aanvullingen op de criteria

Een informatievoorziening met OV-informatie voldoet alleen als het een dynamisch reizigers informatiesysteem (DRIS) betreft en het informatiepunt bij de hoofdentree is gesitueerd. Dus zo, dat voor alle gebouwgebruikers bij het verlaten van het asset snel, eenvoudig en zonder extra handelingen de informatie voor openbaar vervoer beschikbaar is.

Bewijsvoering

- Fotografisch bewijsmateriaal van de informatievoorziening en de onderwerpen;
- Een plattegrond met de locatie van de informatievoorziening.

Zijn er handleidingen voor beheer en onderhoud beschikbaar en toegankelijk voor de technisch onderlegde facility manager/gebouwbeheerder?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van de beschikbaarheid van technische informatie voor de technisch onderlegde facility manager/ gebouwbeheerder en opdrachtnemers die het onderhoud en beheer aansturen, respectievelijk uitvoeren.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

- In de onderhouds- en gebruikshandleiding zijn alle actuele en relevante gebouwinstallaties en bouwelementen opgenomen, waaronder:
 - Verwarmings- en koelsystemen
 - Waterdistributie systeem
 - Ventilatiesysteem
 - Verlichtingsinstallatie
 - Buitenzonweringinstallaties
 - Bouwdetails/specificaties van de gebouwschil
 - Overige installaties en voorzieningen, specifiek voor en aanwezig in het asset
 - Duurzame en besparende technieken (indien relevant)
 - Ecologische voorzieningen
- De inhoud van de onderhouds- en gebruikshandleiding komt overeen met de in het asset aanwezige bouwelementen, -voorzieningen en –installaties en is actueel.
- De onderhouds- en gebruikshandleiding is beschikbaar en toegankelijk voor alle gebouwbeheerders en facility managers.

Bewijsvoering

- Een overzicht van alle actuele en relevante gebouwinstallaties en bouwelementen, die zijn opgenomen in de onderhouds- en gebruikshandleiding.
- De beheer- en onderhoudshandleiding (fotografisch bewijs van de voorkant en de inhoudsopgave is voldoende).
- Een onderbouwing van de wijze waarop, en voor wie de onderhoud- en gebruikershandleiding beschikbaar is gesteld.

Toelichting

De assessor is niet verplicht om de inhoud van de beheer en onderhoudshandleiding te beoordelen, maar moet wel vaststellen dat alle relevante documenten beschikbaar en toegankelijk zijn.

Als het gebouwbeheer valt onder een externe partij zou het kunnen zijn dat de handleidingen buiten het gebouw worden bewaard. Maar het is wel belangrijk dat de informatie in een bepaalde vorm beschikbaar is, zodat het voor opdrachtnemers eenvoudig is om een exemplaar te krijgen en te gebruiken in het gebouw.

Referenties

- NEN5509:2016 nl - Gebruikershandleidingen

Voor welke gebouwinstallaties of bouwelementen is er een onderhoudsbeleid beschikbaar?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

6 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van een planmatige onderhoudsaanpak en het toepassen van 'best practices' bij het onderhoud en proactieve en relevante inspecties. Dit, om zeker te stellen dat het gebouw en de installaties in goede conditie worden gehouden en efficiënt werken.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
2	Er is onderhoudsbeleid beschikbaar voor de gebouwschil.	☐
2	Er is onderhoudsbeleid beschikbaar voor verwarming, koeling, ventilatie en warmwaterbereiding (als dat van toepassing is).	☐
2	TEr is een onderhoudsbeleid beschikbaar voor verlichting.	☐

Criteria

1. Een onderhoudsbeleid en onderhoudsprocedures zijn beschikbaar voor de aanwezige systemen uit de gekozen antwoordopties.
2. Het onderhoudsbeleid omvat zowel onderhoud als inspecties.
3. Onderhoudsrapportages worden opgesteld, deze vermelden minimaal:
 - a. De persoon of organisatie die het onderhoud uitvoert.
 - b. De data waarop het onderhoud en/of de inspecties zijn uitgevoerd.
 - c. Een beschrijving van de gebouwinstallatie of het bouwelement waarop het onderhoud en/of de inspecties zijn uitgevoerd.
 - d. De uitkomsten van de onderhoudsprocedure en/of de inspecties.
 - e. De te nemen acties die volgen uit de onderhoudsprocedure en/of de inspecties.
 - f. De vervaldatum voor het volgende interval van onderhoud en/of inspecties.

Bewijsvoering

1. Formele documenten van de organisatie, die het onderhoudsbeleid en de onderhoudsplanning tonen, zoals een MJOB of een onderhoudscontract.
2. Streeksproefsgewijze controle door de assessor van de onderhoudsrapportages met fotografisch bewijsmateriaal, bijvoorbeeld van het voorblad en de inhoudsopgave. Dit moet duidelijkheid geven over:
 - a. De persoon en organisatie die het onderhoud en/of inspectie uitvoerde.
 - b. De datum waarop het onderhoud en/of inspectie is uitgevoerd.
 - c. Een beschrijving van de gebouwinstallatie en het bouwelement waarop het onderhoud en/of de inspectie is uitgevoerd.

Is het onderhoudsbeleid van de organisatie reactief of proactief?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van proactief onderhoudsbeleid waardoor een efficiënte werking van het gebouw wordt bevorderd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
1	Er is alleen reactief onderhoudsbeleid. Beleid is <u>minimaal</u> 1 jaar oud.
2	Er is alleen reactief onderhoudsbeleid. Beleid is <u>maximaal</u> 1 jaar oud.
3	Proactief onderhoudsbeleid. Beleid is <u>minimaal</u> 1 jaar oud.
4	Proactief onderhoudsbeleid. Beleid is <u>maximaal</u> 1 jaar oud.
0	Anders

Criteria

- De leeftijd van het beleid mag worden bepaald aan de hand van de opsteldatum en/of de revisiedatum.
- Uit het onderhoudsbeleid blijkt:
 - De omvang en het doel van het beleid.
 - Wie het beleid heeft goedgekeurd en verantwoordelijk is voor het beleid.
 - Hoe het beleid wordt geïmplementeerd en de behaalde beleidsdoelstellingen.
 - Welk onderhoud volgens vaste intervallen wordt uitgevoerd, via een schematisch overzicht.
- Het pro-actief onderhoudsbeleid omvat periodiek uitgevoerd planmatig onderhoud (bijvoorbeeld een meerjarenonderhoudsplanung), waarmee het gebouw en de installaties in goede conditie worden gehouden.
- Pro-actief onderhoudsbeleid moet regelmatig worden herzien. Dit beleid moet in ieder geval zijn vervangen op het moment dat significante veranderingen zijn doorgevoerd in het gebouw of installaties.

Bewijsvoering

- Een exemplaar van het onderhoudsbeleid;
- Documentatie waaruit blijkt hoe oud het beleid is en wanneer een eventuele herziening is doorgevoerd.

Definities

Reactief onderhoudsbeleid: beleid waarbij onderhoud wordt verricht na melding van problemen.

Proactief onderhoudsbeleid: beleid waarbij onderhoud volgens vaste intervallen wordt uitgevoerd, met als doel fouten en storingen te voorkomen.

Heeft de gebouwbeheersorganisatie een milieumanagementsysteem dat betrekking heeft op de locatie?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van het aanwezig zijn een milieumanagementsysteem. Hiermee worden het milieubeheer en de milieuprestaties geborgd binnen de beheersactiviteiten die de gebouwbeheerorganisatie uitoefent binnen het asset.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
1	Er is een goedgekeurd milieumanagementsysteem ontwikkeld en geïmplementeerd.
2	Er is een goedgekeurd milieumanagementsysteem ontwikkeld en geïmplementeerd, dat o.a. de milieudoelstellingen, het werkgebied en streefcijfers bevat.
3	Het hierboven genoemde is beschikbaar en toegankelijk binnen de gebouwbeheersorganisatie. Tevens zijn daarin de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden vastgelegd.
4	De bij 3 punten benoemde informatie is beschikbaar en tevens is het milieumanagementsysteem gecertificeerd conform ISO14001 of een gelijkwaardige norm. Bovendien is het certificaat nog geldig.
0	Anders

Criteria

1. Het milieumanagementsysteem moet zijn goedgekeurd en uitgedragen door het bestuur of hoger management.
2. Het milieumanagementsysteem moet in werking zijn en de continue verbetering van de milieuprestaties zeker stellen.
3. Het milieumanagementsysteem is van toepassing op de beheertaken die worden verricht bij het te beoordelen asset.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van het milieumanagementsysteem;
2. Bewijs dat het systeem beschikbaar en toegankelijk is binnen de gebouwbeheerorganisatie;
3. Bewijs waaruit duidelijk wordt in hoeverre het milieumanagementsysteem het werkgebied, de milieudoelstellingen en streefcijfers bevat (indien van toepassing).
4. Een lijst van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, inclusief verantwoordelijke personen voor het (helpen) implementeren (indien van toepassing).
5. Als het milieumanagementsysteem door een derde partij is gecertificeerd: een geldig milieumanagementsysteem certificaat.
6. Als het milieumanagementsysteem is gecertificeerd conform ISO14001, hoeft de assessor niet meer de inhoud of structuur te controleren.

MAN07

Milieumanagementsysteem

Definities

Milieumanagementsysteem: een milieumanagementsysteem is, bij voorkeur, een onderdeel van het gangbare managementsysteem en richt zich speciaal op het beheersen en verbeteren van prestaties op milieugebied. Via een milieumanagementsysteem wordt structureel aandacht besteed aan milieu in de bedrijfsvoering, en wordt het milieubeheer geïntegreerd binnen de dagelijkse bedrijfsvoering.

Beschikt de eigenaar van het asset of namens hem de gebouwbeheerder over een milieubeleid met geborgde verbeterdoelen?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van milieubeleid waarmee de milieu-impact van het asset wordt gereduceerd, met vastgelegde verbeterdoelen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
1	Ja, er zijn verbeterdoelen vastgelegd voor energiegebruik.
2	Ja, er zijn verbeterdoelen vastgelegd voor energiegebruik en waterverbruik.
2	Ja, er zijn verbeterdoelen vastgelegd voor energiegebruik en afvalbeheer/hergebruik.
3	Ja, er zijn verbeterdoelen vastgelegd voor energiegebruik, waterverbruik en afvalbeheer/hergebruik.
4	Ja, er zijn verbeterdoelen vastgelegd voor alle bovengenoemde gebieden plus andere hulpbronnen en duurzaamheidsindicatoren.
0	Anders

Criteria

1. Een energiemanagementsysteem geaccrediteerd conform ISO50001 of gelijkwaardig voldoet voor 1 punt.
2. Verbeterdoelen voor andere hulpbronnen zijn onder andere biodiversiteit, vervuiling en duurzaam inkopen.
3. Het milieubeleid moet zijn goedgekeurd door het hoger management.
4. De eigenaar van de asset, of namens deze de gebouwbeheerder, toont met voorbeelden aan hoe het beleid op locatie is geïmplementeerd en invloed heeft. Door documenten of onderzoek op organisatieniveau, of met project gerelateerde initiatieven en management strategieën.
5. Een milieumanagementsysteem gecertificeerd conform ISO14001 of gelijkwaardig voldoet, mits en voor zover er verbeterdoelen zijn vastgelegd voor de thema's bij de gekozen antwoordoptie.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van het milieubeleid, met daarin gemarkeerd de gedeeltes met de verbeterdoelen.
2. Een milieujaarverslag, duurzaamheidsverslag, milieurapportages of milieuregistraties en – metingen, waaruit blijkt hoe de ontwikkelingen op de onderscheiden milieugebieden van jaar tot jaar verlopen tegen de achtergrond van de gestelde doelen.
3. Een geldig energiemanagementsysteem certificaat, zoals ISO50001 (indien van toepassing).
4. Een geldig milieumanagementsysteem certificaat, zoals ISO14001, met documentatie waaruit blijkt voor welke thema's verbeterdoelen zijn gesteld (indien van toepassing).

Zijn er plannen en/of procedures aanwezig, gerelateerd aan het gebruik en beheer, die bijdragen aan het verminderen van het energiegebruik?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van procedures die borgen dat het energiegebruik van het gebouw wordt gemonitord, en waar mogelijk gereduceerd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee, er zijn geen plannen en/of procedures voor het verminderen van het energiegebruik.
2	Ja, er zijn plannen en/of procedures voor het verminderen van het energiegebruik.
4	Ja, er zijn plannen en/of procedures met jaarlijkse budgetten voor efficiënt energiegebruik en besparingsmaatregelen.
0	Anders

Criteria

1. De plannen en/of procedures zijn formeel gedocumenteerd en beschikbaar voor alle relevante gebouwgebruikers.
2. De procedures worden regelmatig geactualiseerd om in lijn te blijven met het overkoepelende energiemanagementplan (of andere gerelateerde documenten). Deze actualisaties zijn in ieder geval doorgevoerd bij:
 - a. De introductie van nieuwe energie gebruikende technologieën/producten of diensten in het asset.
 - b. De herziening van het energiemanagementplan (of andere gerelateerde documenten).
3. Procedures, die bijdragen aan het verminderen van het energiegebruik moeten het volgende bevatten (maar zijn niet beperkt tot):
 - a. Het toewijzen van voldoende middelen (geld, tijd en capaciteit) aan energiemanagement;
 - b. Een betrouwbaar en effectief systeem voor monitoring en rapportering van energieprestaties;
 - c. En is gericht op alle relevante ruimten en gebruikers en actieve betrokkenheid van de medewerkers rondom energie kwesties.

Aanvullingen op de criteria

Als er een energiemanagementsysteem met certificering aanwezig is (ISO50001 of gelijkwaardig), kan worden gekozen voor het antwoord met het maximale aantal punten. De assessor hoeft dan niet meer de inhoud of structuur te controleren.

Bewijsvoering

1. Relevante documentatie met een overzicht van de beschikbare procedures die bijdragen aan het verminderen van het energiegebruik.
2. Actualisatie van de procedures;
3. Een beschrijving van de wijze waarop de relevante ruimten en gebruikers worden betrokken.
4. Waar het energiemanagementsysteem door een derde partij is gecertificeerd: een geldig energiemanagementsysteem certificaat (zoals ISO50001).

Worden de ventilatiekanalen en luchtbehandelingskasten op reguliere basis gecontroleerd op lekkages? En worden deze bij constatering hersteld?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat het ventilatiesysteem werkt met een optimale efficiency.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee, wordt niet gecontroleerd
4	Ja, er wordt periodiek getest en lekkages worden bij constatering hersteld.
4	Niet van toepassing

Criteria

1. De controle moet jaarlijks worden uitgevoerd. Door een geschikte medewerker van de gebouwbeheersorganisatie of door een professionele derde partij.
2. De ventilatiekanalen en de luchtbehandelingskasten moeten worden getest in overeenstemming met ISSO Publicatie 17, NEN-EN 1751 of gelijkwaardig.
3. De antwoordoptie niet van toepassing geldt voor een situatie met natuurlijke ventilatie, zonder luchtbehandeling.

Bewijsvoering

1. Een bewijs van relevante gebouwmonitorings- en/of testprocedures. Dit kan opgenomen zijn in de relevante stukken van MAN04 Onderhouds- en gebruikshandleiding.
2. Inspectierapportage(s) en bewijs van herstel.

Referenties

- ISSO-Publicatie 17 - Kwaliteitseisen voor luchtkanaalsystemen in woning- en utiliteitsbouw
- NEN-EN1751:2014 - Ventilatie van gebouwen - Onderdelen van het luchtverdeelsysteem - Aerodynamische beproeving van dempers en afsluiters.

MAN11

Overeenkomsten met huurders

Zijn er tussen eigenaar en huurder afspraken vastgelegd over de milieuprestatie (green lease) van het asset?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen van overeenkomsten waarmee de huurder wordt gestimuleerd efficiënter met energie, water, afval of andere grondstoffen en hulpbronnen om te gaan.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja, er zijn kwalitatieve doelstellingen vastgesteld.
4	Ja, er zijn afspraken vastgelegd over kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen voor ten minste energie, water en afval.

Criteria

- De afspraken betreffen in ieder geval de doelstellingen waarbij is opgenomen hoe verbeteringen worden gestimuleerd. Daarnaast kan de overeenkomst bijvoorbeeld het volgende bevatten:
 - Besparingsdoelstellingen
 - Een milieubeleid/ energiebeheerplan
 - Verbeteringen/een overzicht van gebreken
 - Financiële stimulansen
 - Het separaat meten van energie, water en/of gas
 - Een geschillenbeslechtsprocedure
- Wanneer er meerdere huurders in het asset zijn, moet er een overeenkomst zijn met ten minste 75% van de huurders.

Aanvullingen op de criteria

Als de eigenaar ook de gebruiker is, moet worden aangetoond hoe de organisatie in de asset wordt gestimuleerd om efficiënter met energie, water en afval om te gaan.

Bewijsvoering

- Een huurcontract waarin de overeenkomst over milieuonderwerpen is gemarkeerd of duidelijk weergegeven OF een andere overeenkomst tussen eigenaar en huurder(s) waarin deze afspraken zijn vastgelegd.
- Is de eigenaar ook de gebruiker, dan moet er documentatie zijn waaruit blijkt dat deze de vereiste doelstellingen heeft vastgelegd. Voert deze organisatie een gecertificeerd ISO 14001 milieumanagementsysteem? Dan kan worden volstaan met een geldig ISO 14001 certificaat.

Wordt de werking van het gebouwbeheersysteem (GBS) periodiek beoordeeld en geborgd, om zeker te stellen dat dit volledig functioneert en werkt zoals bedoeld?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat het gebouwbeheersysteem (GBS) efficiënt en effectief functioneert.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja, de werking van het GBS wordt gecontroleerd door de gebouwbeheerder.
4	Ja, de werking van het GBS wordt gecontroleerd en/of gecertificeerd door een geaccrediteerde controleur van een derde partij.
0	Niet van toepassing, er is geen gebouwbeheersysteem in het asset.

Criteria

1. De gebouwbeheerder of een installateur of adviseur namens hem, die het GBS beheert, moet opgeleid zijn om het GBS met een hoge efficiency te laten werken.
2. De werking van het GBS moet ten minste elke 6 maanden worden beoordeeld, bijvoorbeeld met ISSO publicatie 94.
3. De geaccrediteerde controleur van een derde partij is een expert wat betreft de werking van het specifieke GBS dat is geïnstalleerd, dit kunnen bijvoorbeeld zijn:
 - a. Leden van relevante organisaties, zoals de 'European Building Automation and Controls Association' (eu.bac)..
4. De actuele regeltechnische omschrijvingen komen overeen met de instellingen en uitwerking van het GBS.

Aanvullingen op de criteria

De credit is gericht op gebouwbeheersystemen (GBS). Individuele automatische (regel)systemen, zoals aanwezigheidsdetectie voor verlichting worden niet als een GBS beschouwd.

Efficiënt en effectief functioneren kan betrekking hebben op energiegebruik, inspanning, middelen, kosten enz.

Bewijsvoering

1. Inspectierapportage(s)
2. Bevestiging dat de persoon die het GBS beheert, voldoende is opgeleid.
3. Bevestiging dat de persoon die de periodieke beoordeling van het GBS uitvoert, geaccrediteerd is.

MAN12

Periodieke controle GBS

Toelichting

- Een GBS (centrale computer) regelt, registreert, bewaakt en bestuurt diverse systemen en installaties in het gebouw zoals luchtbehandelingen, verwarming, koeling, verlichting, beveiliging.
- Een regeltechnische omschrijving is een document waarin de beoogde functionele werking van de installaties staat omschreven.
- Meer informatie over het eu.bac systeem kan gevonden worden op system.eubac.org.

Referenties

- NEN-EN 15232:2012: Energieprestatie van gebouwen - Invloed van Gebouwautomatisering, Regelingen en Gebouwbeheer
- ISSO publicatie 94: Regeltechniek voor klimaatinstallaties en warmtapwaterbereiding.

Zijn er adaptatiestrategieën en -procedures voor het asset beschikbaar om aan toekomstige behoeften te voldoen, gerelateerd aan onder andere klimaatverandering en veranderingen in functionaliteit?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het managementteam van het asset stimuleren om adaptatiestrategieën en procedures op te stellen, die mogelijke aanpassingen beschrijven om aan toekomstige behoeften te voldoen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja

Criteria

1. De scope van de strategie omvat in ieder geval, maar is niet beperkt tot:
 - a. De mogelijkheden van een grote renovatie, waaronder het vervangen van de buitengevel
 - b. Ontwerpaspecten die het mogelijk maken om alle grote installaties te vervangen, zoals het verwijderen van delen uit vloer of wand zonder dat dit invloed heeft op de constructie en het toepassen van hefbalken en takels
 - c. De aanpasbaarheid van het binnenklimaat om wijzigingen in de functie en gebruik te kunnen accommoderen
 - d. De aanpasbaarheid van de interne fysieke ruimte en de buitenschil om veranderingen in gebruik te accommoderen
 - e. De mate van beschikbaarheid van faciliteiten, als energie, data- en communicatie infrastructuur.

Bewijsvoering

1. Adaptatiestrategieën en -procedures van het asset om aan toekomstige behoeften te voldoen.

Gezondheid

Credit code	Titel	Beschikbare punten
HEA12	Meten verse luchttoevoer	4
HEA13	Kwaliteit van het binnenklimaat, overschrijdingsuren	4
HEA14	Interne luchtkwaliteit: CO ₂ monitoring	2
HEA15	Interne luchtkwaliteit: CO monitoring	2
HEA16	Interne luchtkwaliteit: NO _x monitoring	2
HEA17	Bescherming gebruikers tijdens werkzaamheden	2
HEA18	Vluchtige organische stoffen	2
HEA19	Binnenklimaat; lokale afzuigvoorziening	4
HEA20	Akoestisch onderzoek	4
HEA21	Schoonmaak, dieptereiniging	4
HEA22	Microbiologische besmetting, procedures & processen	2
HEA23	Gebruikerstevredenheidsonderzoek	3
HEA24	Gebruikerstevredenheidsonderzoek: reacties en acties	4
Totaal beschikbaar aantal punten		39

HEA12

Metten verse luchttoevoer

Als het asset is voorzien van mechanische ventilatie, wordt er dan gemeten hoeveel 'verse' lucht deze aanzuigt?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van een gezond binnenklimaat door de toevoer van voldoende 'verse' lucht.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja, er wordt gemeten hoeveel verse lucht er wordt aangezogen.
3	Ja, er wordt gekeken naar het verse-luchtdebiet conform de nieuwbouweisen van het relevante actuele Bouwbesluit (NEN1087).
4	Ja, er is sprake van verse-luchtdebiet conform Klasse IDA 3 uit EN 13779, tabel A.11.
2	Niet van toepassing, het asset wordt niet mechanisch geventileerd.

Criteria

1. De metingen zijn uitgevoerd door een persoon met relevante kennis en ervaring.
2. De metingen mogen niet ouder zijn dan 12 maanden ten opzichte van het moment van het assessment. Bovendien zijn ze aanvullend uitgevoerd nadat grote veranderingen zijn doorgevoerd aan het gebouw of de bezetting.
3. De metingen zijn uitgevoerd in alle representatieve verblijfsruimten en verblijfsgebieden in het gebouw.

Aanvullingen op de criteria

- Klasse IDA 3 staat voor Retail en kantoor gelijk aan 6 – 10 l/s verse lucht per persoon;
- Bij een ventilatiesysteem met goede regelingen in de kasten zelf (variabel en reagerend op de vraag) is het ook voldoende om eens in de 5 jaar de uitblaas kasten te laten doormeten en de inregeling van de kasten zo te controleren. Dit hoeft dan niet continu.

Bewijsvoering

1. Meetrapport waarin wordt bevestigd:
 - a. De datum waarop de meting is uitgevoerd
 - b. De gemeten toevoer van verse lucht;
 - c. Dat in alle verblijfsruimten en verblijfsgebieden is gemeten;
 - d. Dat de metingen conform NEN1087 of EN13779 zijn uitgevoerd (indien van toepassing);
 - e. Dat de hoeveelheid verse lucht overeenkomt met de eisen waartegen het gebouw beoordeeld is in het kader van deze credit.

HEA12

Meten verse luchttoevoer

2. Bevestiging van de bekwaamheid van de persoon of organisatie die de ventilatiemeting heeft uitgevoerd, bijvoorbeeld aan de hand van een curriculum vitae (cv).

Aan welk thermisch comfortniveau voldoet het binnenklimaat in relevante verblijfsgebieden?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van een goed thermisch comfortniveau in het asset.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
2	Een goed thermisch comfortniveau.
4	Een uitstekend thermisch comfortniveau.

Criteria

1. Er moet een berekening worden gemaakt conform NEN7730 of ISSO74 om het comfortniveau te bepalen.
2. De simulatieberekening is uitgevoerd conform NEN5060:2008, uitgevoerd met het referentiejaar RA2008T1.
3. Punten worden toegekend als minimaal aan de eisen voor het betreffende gebouwtype wordt voldaan, zoals gesteld onder 'Gebruiksfunctie specifieke criteria'.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

Kantoorfunctie

- Een goed comfortniveau: NEN-ISO 7730:2005 categorie B ($-0,5 < PMV < +0,5$) met maximaal 150 overschrijdingsuren OF ISSO 74:2014 (ATG) Klasse B met maximaal 150 overschrijdingsuren
- Een uitstekend comfortniveau: NEN-ISO 7730:2005 categorie A ($-0,2 < PMV < +0,2$) met maximaal 100 overschrijdingsuren OF ISSO 74:2014 (ATG) Klasse A met maximaal 125 overschrijdingsuren.

Onderwijsfunctie

- Een goed comfortniveau: Programma van Eisen Frisse Scholen (2015), Klasse B, onderdeel temperatuur OF ISSO 74:2014 (ATG) Klasse B met maximaal 150 overschrijdingsuren
- Een uitstekend comfortniveau: Programma van Eisen Frisse Scholen (2015), Klasse A, onderdeel temperatuur OF ISSO 74:2014 (ATG) Klasse A met maximaal 125 overschrijdingsuren.

Bijeenkomstfunctie, industriefunctie, Winkel en Logies

- Een goed comfortniveau: NEN-ISO 7730:2005 categorie B ($-0,5 < PMV < +0,5$) met maximaal 300 overschrijdingsuren OF ISSO 74:2014 (ATG) Klasse B met maximaal 300 overschrijdingsuren.
- Een uitstekend comfortniveau: NEN-ISO 7730:2005 categorie A ($-0,2 < PMV < +0,2$) met maximaal 250 overschrijdingsuren OF ISSO 74:2014 (ATG) Klasse A met maximaal 250 overschrijdingsuren.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van de rapportage die:
 - a. Bevestigt dat een berekening is uitgevoerd volgens de vereisten van deze credit
 - b. De naam en beschrijving bevat van het type software dat gebruikt is
 - c. De resultaten en uitgangspunten van de berekening bevat, en bevestigt dat deze voldoen aan de vereisten voor het aangegeven aantal punten.
2. Een inspectie van de assessor op locatie, waarmee wordt aangetoond dat de uitgangspunten overeenkomen met de praktijk.

Referenties

- NEN5060:2008: Hygrothermische eigenschappen van gebouwen - Referentieklimaatgegevens
- NEN-EN-ISO 7730:2005: Klimaatomstandigheden - Analytische bepaling en interpretatie van thermische behaaglijkheid door berekeningen van de PMV en PPD-waarden en lokale thermische behaaglijkheid
- ISSO 74:2014: Thermische behaaglijkheid - Eisen voor de binnentemperatuur in gebouwen

Wordt het gehalte aan CO₂ in de binnenlucht gemonitord en wordt dit zo nodig bijgestuurd?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van de monitoring en inregeling van de CO₂-concentratie in de binnenlucht om zeker te stellen dat er sprake is van een gezond binnenklimaat.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja
0	Anders

Criteria

1. De CO₂-concentratie moet als volgt worden gemeten in alle relevante verblijfsgebieden:
 - a. Bij verblijfsgebieden binnen het gebouw met hoge en onvoorspelbare of sterk wisselende bezetting zijn CO₂ sensors toegepast, EN
 - i. **In mechanisch geventileerde ruimten:**
Is een automatisch monitoringsysteem aanwezig dat het gehalte aan CO₂ in de binnenlucht meet en het debiet van de luchtverversing daarop automatisch aanpast.
 - ii. **In natuurlijk geventileerde ruimten:**
Geven de CO₂-sensoren een alarmsignaal naar de verantwoordelijke (technische) beheerder, wanneer een maximale concentratie wordt overschreden of sturen automatisch de toevoer van verse lucht, bijvoorbeeld door automatisch openende ventilatieroosters of ramen.
 - b. Voor alle andere verblijfsgebieden in het gebouw is monitoring van de CO₂ voor tenminste 4 keer per jaar (ieder seizoen) voldoende. Waarbij elke keer tenminste gedurende een week gemeten wordt bij standaard bezetting van het gebouw.
2. De geplaatste meters bij ruimten met een hoge en onvoorspelbare of sterk wisselende bezetting, moeten zijn aangesloten op een monitoringssysteem of een gebouwbeheersysteem.

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal van de meetapparatuur
2. Specificaties van de gebruikte meetapparatuur, met daarbij een korte toelichting van het gebied waarop het van toepassing is
3. Procedures en/of de meetgegevens

Toelichting

Voorbeelden van ruimten met een hoge en onvoorspelbare of sterk wisselende bezetting: vergaderruimten, aula's, klaslokalen, wachtruimten, gehoorzalen.

Wordt het gehalte aan koolstofmonoxide (CO) in de binnenlucht gemonitord en wordt dit zo nodig bijgestuurd bij de aanwezigheid van mogelijke bronnen van CO binnen het asset en/of in de buurt van toevoerpunten van buitenlucht?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van de monitoring en inregeling van het CO-concentratie in de binnenlucht, om zeker te stellen dat er sprake is van een gezond binnenklimaat.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja
2	Er bevinden zich geen mogelijke bronnen van CO binnen het asset en in de buurt van toevoerpunten van buitenlucht.
0	Anders

Criteria

- De CO-concentratie moet continu worden gemeten in de volgende gebieden:
 - Locaties in het asset met mogelijke bronnen van CO
 - Als de toevoer van buitenlucht zich binnen 20 meter van een mogelijke bron van CO bevindt
- CO-bronnen omvatten elk brandstofverbrandingsapparaat, zoals:
 - CO-emissies gerelateerd aan verwarmen, koelen of de opwekking van elektriciteit
 - Verkeer van nabijgelegen wegen
 - Verkeer op laad-/loslocaties en parkeerplaatsen
 - Noodgeneratoren
- Een alarm moet worden geactiveerd als de CO-concentratie boven een vooraf ingesteld maximum uitkomt, gedurende een vooraf ingestelde periode.
- De geplaatste meters moeten zijn aangesloten op een monitoringssysteem of een gebouwbeheersysteem.

Bewijsvoering

- Fotografisch bewijsmateriaal van de meetapparatuur;
- Specificaties van de gebruikte meetapparatuur, met daarbij een korte toelichting van het gebied waarop deze van toepassing zijn
- Procedures en/of de meetgegevens
- Schema's, foto's of plattegronden waarop de potentiële CO-bronnen en de locaties zijn aangegeven

5. Als er zich geen CO-bronnen in het gebouw of binnen 20 meter van een luchttoevoerpunt van buitenlucht bevinden:
 - a. Bevestiging van de gebouwbeheerder dat er geen CO-bronnen aanwezig zijn.

Definities

Koolmonoxide (chemische formule CO): een onzichtbaar, kleurloos en reukloos gas. Het ontstaat bijvoorbeeld bij onvolledige verbranding in apparaten die branden op organische stoffen, zoals olie, gas, benzine, kolen en hout (niet in elektrische apparaten). Blootstelling aan een te hoge CO-concentratie kan koolmonoxidevergiftiging opleveren. Hierop kan hersenschade en de dood volgen.

Wordt het gehalte aan stikstofoxiden (NO_x) in de binnenlucht gemonitord en wordt dit zo nodig bijgestuurd bij de aanwezigheid van mogelijke bronnen van NO_x binnen het asset en/of in de buurt van toevoerpunten van buitenlucht?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van de monitoring en inregeling van de NO_x-concentratie in de binnenlucht, om zeker te stellen dat er sprake is van een gezond binnenklimaat.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja
2	Dit is niet noodzakelijk voor het asset omdat er geen sprake is van NO _x bronnen in of nabij het asset.
0	Anders

Criteria

- De NO_x-concentratie moet continu worden gemeten in de volgende gebieden:
 - Locaties in het asset met mogelijke bronnen van NO_x
 - Als de toevoer van buitenlucht zich bevindt binnen 20 meter van een mogelijke bron van NO_x.
- Een alarm moet worden geactiveerd als de NO_x -concentratie boven een vooraf ingesteld maximum uitkomt gedurende een vooraf ingestelde periode.
- NO_x-bronnen omvatten elk brandstofverbranding apparaat, zoals:
 - NO_x-emissies gerelateerd aan verwarmen, koelen of de opwekking van elektriciteit;
 - Verkeer van nabijgelegen wegen
 - Verkeer op laad-/loslocaties en parkeerplaatsen
 - Noodgeneratoren
- De geplaatste meters moeten zijn aangesloten op een monitoringssysteem of een gebouwbeheersysteem.

Bewijsvoering

- Fotografisch bewijsmateriaal van de meetapparatuur
- Specificaties van de gebruikte meetapparatuur, met daarbij een korte toelichting van het gebied waarop het van toepassing is
- Procedures en/of de meetgegevens
- Schema's, foto's of plattegronden waarop de potentiële NO_x-bronnen en de locatie zijn aangegeven

5. Als er zich geen NO_x-bronnen in het gebouw of binnen 20 meter van een inlaat van buitenlucht bevinden:
 - a. Een bevestiging van de gebouwbeheerder dat er geen NO_x-bronnen aanwezig zijn.

Definities

NO_x-emissies: schadelijke gassen die ontstaan bij de verbranding van fossiele brandstoffen. Door warmte en zonlicht wordt NO_x omgezet in ozon, dat serieuze ademhalingsproblemen kan veroorzaken. NO_x-verbindingen reageren ook met water, waardoor zure regen ontstaat. Dit heeft nadelige effecten voor ecosystemen.

Is er beleid/procedures om de blootstelling aan chemische stoffen en stof voor de gebruikers te minimaliseren tijdens opknop-, renovatie- en herinrichtingswerkzaamheden?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het beperken van gezondheidsrisico's door de blootstelling aan chemische stoffen of stof.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

1. Beleid/procedures om het risico voor gebouwgebruikers bij opknop-, renovatie- en herinrichtingswerkzaamheden te minimaliseren zijn ingevoerd. Ze kunnen zijn:
 - a. Opgenomen in risicoanalyses die worden uitgevoerd voorafgaand aan de werkzaamheden;
 - b. Opgenomen in het interne beleid van de organisatie (bijvoorbeeld een programma van eisen (PvE) voor werkzaamheden of een verhuisplan), waarbij het betreffende beleid en/of de procedures eenvoudig te identificeren zijn.

Bewijsvoering

1. Het beleidsstuk met daarin gemarkeerd de methodes en relevante clausules, en de onderbouwing waaruit blijkt dat hiermee blootstelling aan chemische stoffen en stof wordt geminimaliseerd gedurende de werkzaamheden.
2. Bewijs van doorgevoerde voorzorgsmaatregelen bij eerder uitgevoerde werkzaamheden, waaronder de risicobeoordeling waarmee de geïdentificeerde voorwaarden en risico's worden beoordeeld (als beleid al van toepassing was bij eerder uitgevoerde werkzaamheden).

Toelichting

Voorbeelden van voorzorgsmaatregelen tijdens werkzaamheden zijn:

1. Het verhogen van de ventilatiecapaciteit voor de ruimte
2. Het plaatsen van stofschotten
3. Het afsluiten van de ruimte/verdieping (en het ventilatiesysteem) voor gebruikers
4. Het tijdelijk verhuizen van de gebruikers
5. Alleen gebruikmaken van stofvrije en emissievrije producten
6. Aangepaste (renovatie)werktijden.

Is er beleid om het gebruik van materialen en stoffen in het asset die schadelijke vluchtige organische stoffen (VOS) uitstoten, te minimaliseren?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van een gezond binnenklimaat in het asset door het gebruik van afwerkingsmaterialen, meubilair en schoonmaakproducten met beperkte of geen emissies van VOS.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja
2	Ja, onderdeel van het onderhoudsbeleid.

Criteria

- Beleid om het gebruik van de emissie van schadelijke vluchtige organische stoffen vanuit materialen en stoffen te beperken kan staan in afzonderlijke documenten, of onderdeel zijn van een breder milieubeleid.
- Het beleid is gebaseerd op (een combinatie van):
 - Inkoop
 - Proces
 - Risicomijding
 - Onderhoud
- Specifieke materialen en stoffen die (indien toegepast) onderdeel zijn van het beleid, zijn:
 - Verven, lijmen en schoonmaakmiddelen
 - Elektrische apparatuur, zoals printers
 - Vloerbedekking en andere vloerafwerkingen
 - Plafondtegels
 - Gelijmde houtdelen en -laminaten
 - (Kantoor)meubelen
- Beleid en procedures worden uitgevoerd.

Bewijsvoering

- Relevante beleidsstukken

Definities

Vluchtige organische stoffen (VOS): vluchtige organische stoffen zijn een veelheid aan stoffen die kunnen worden aangetroffen in assets. Ze zijn afkomstig van gebruikte bouwmaterialen inclusief afwerkingsmaterialen als stofferingen, wand- en vloerbedekking, gebruikte lijmen en katten, verven, lakken en meubilair. Van deze materialen is aangetoond dat zij in bepaalde concentraties irritaties kunnen veroorzaken bij inademing en boven bepaalde concentraties zelfs gezondheidsproblemen, zoals het 'sick building syndrome'. Bij de bepaling van deze credit worden onder VOS de stoffen verstaan die genoemd zijn in de EU 1999/13/CE Richtlijn oplosmiddelen. Onder VOS worden hier ook verstaan de sVOC, ofwel de 'semi volatile organic compounds'.

Is er voldoende afzuiging van ventilatielucht beschikbaar in relevante ruimten om de concentratie van schadelijke stoffen in de lucht van printers en specialistische apparatuur op een acceptabel niveau te houden?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het binnen acceptabele grenzen houden van de luchtkwaliteit binnen het asset.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja

Criteria

1. Relevante ruimten of gebieden zijn gebieden binnen het gebouw waar printers of specialistische apparatuur zijn geïnstalleerd/geplaatst.
2. Voldoende ventilatie moet beschikbaar zijn voor specialistische apparatuur als dit wordt aangegeven in de productleidingdraad van de fabrikant.

Aanvullingen op de criteria

Een lokale afzuigventilatievoorziening is een middel om voldoende afzuiging te realiseren. Een lokale afzuigingsvoorziening hoeft niet aanwezig te zijn als wordt voldaan aan de volgende criteria:

- Er zijn geen apparaten aanwezig die de binnenlucht nadelig beïnvloeden.
- Kopieerapparatuur en printers met een productie van minder dan 50.000 vel A4 papier per maand staan niet nabij werkplekken, ze zijn geplaatst op een gang of in een open ruimte.

Er dient in ieder geval een lokale afzuigventilatievoorziening aanwezig te zijn bij de volgende criteria:

- Printers op een afdeling en in de nabijheid van werkplekken;
- Printers en kopieerapparatuur met een productie van meer dan 50.000 vel A4 per maand.

Bewijsvoering

1. Representatieve overzichtstekeningen waarop is aangegeven waar relevante apparatuur is geplaatst en waar ventilatievoorzieningen zijn getroffen.
2. Onderbouwing waaruit blijkt dat er geen afzuigventilatievoorzieningen nodig zijn, dan wel dat er voldoende ventilatievoorzieningen zijn getroffen.
3. (Steekproefsgewijze) controle door de assessor van de aanwezige voorzieningen met fotografisch bewijs.

Is er een akoestisch onderzoek uitgevoerd en zijn de maatregelen uitgevoerd?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat een hoge mate van geluidcomfort binnen het asset wordt bereikt.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja
4	Ja, en alle aanbevelingen zijn uitgevoerd of ingepland.

Criteria

1. Er is een akoestisch onderzoek uitgevoerd en hij is minimaal herzien, nadat er aanpassingen zijn doorgevoerd aan het gebouw (intern en extern), of aan de installaties die van invloed zijn op de akoestische prestatie in de relevante ruimten van het gebouw.
2. Het onderzoek moet zijn uitgevoerd door een daartoe opgeleid en gekwalificeerd akoestisch adviseur conform NEN-EN-ISO 16283 of NEN 5077 (inclusief NPR 5092 en NPR 5097) of een gelijkwaardige norm of richtlijn.
3. De akoestische prestatie moet zijn vastgesteld voor alle representatieve ruimten van het gebouw om aan deze credit te kunnen voldoen.
4. Akoestische prestaties moeten voldoen aan het vigerende Bouwbesluit of aan de van toepassing zijnde 'best practices'.

Aanvullingen op de criteria

Als er geen aanbevelingen worden gegeven, omdat er in de ogen van de akoestisch adviseur al een hoge mate van geluidcomfort binnen het asset wordt bereikt, kan het maximaal aantal punten worden toegekend.

Het is aan de akoestisch adviseur om vast te stellen wat 'best practices' zijn. Richtinggevend hierbij zijn de akoestische prestaties zoals beschreven in het Handboek Bouwfysische Kwaliteit Gebouwen, Versie 2.2 (16 mei 2016) van de NVBV.

Bewijsvoering

1. De rapportage van het akoestisch onderzoek, waaruit blijkt dat deze door een opgeleid en gekwalificeerd persoon is uitgevoerd
2. Meetgegevens met onderbouwing waaruit blijkt dat wordt voldaan
3. Een overzicht met uitgevoerde maatregelen, dan wel de planning (met opdrachtverstrekking) voor deze uitvoering (indien van toepassing)

Definities

Relevante ruimten: een ruimte of gebied binnen het asset bestemd voor het verblijven van mensen gedurende ten minste een aaneengesloten periode van 30 minuten per dag. Dit omvat ook openbare ruimten.

Referenties

- NEN-EN-ISO 16283 Akoestiek - Praktijkmeting van geluidsisolatie in gebouwen en van bouwelementen
- NEN 5077 Geluidwering in gebouwen - Bepalingsmethoden voor de grootheden voor geluidwering van uitwendige scheidingsconstructies, luchtgeluidisolatie, contactgeluidisolatie, geluidniveaus veroorzaakt door installaties en nagalmtijd.

Is er beleid om volgens een passende frequentie dieptereinigingswerkzaamheden uit te voeren?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van beleid voor regelmatige dieptereinigingswerkzaamheden, om het risico op gezondheidsproblemen door slechte gebouwreiniging te verminderen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
1	Ja, dieptereiniging van stoffering en tapijten wordt elke 3 jaar uitgevoerd.
2	Ja, dieptereiniging van stoffering en tapijten wordt meer dan eens per 3 jaar uitgevoerd
4	Ja, dieptereiniging van stoffering en tapijten wordt jaarlijks uitgevoerd.
4	Er zijn geen zachte materialen (stoffering en tapijt) waardoor dieptereiniging niet mogelijk/nodig is.

Criteria

1. Dieptereiniging wordt uitgevoerd met specialistische methodes en apparatuur.
2. Het dagelijks schoonmaken van stoffering en tapijten wordt niet beschouwd als 'dieptereiniging'.
3. Het gebruik van schadelijke chemicaliën bij dieptereiniging wordt geminimaliseerd om het (negatieve) effect op het binnenmilieu zo klein mogelijk te houden.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van het onderhouds-/reinigingsbeleid waarin de betreffende clausule is gemarkeerd;
2. Dossiers van de uitvoering van diepe reinigingswerkzaamheden of een exemplaar van het contract met het schoonmaakbedrijf;
3. Als dieptereiniging niet noodzakelijk is, moet met visuele inspectie vastgelegd met foto's, worden vastgesteld dat er geen tapijt en stoffering aanwezig is.

Toelichting

Stoffering betreft in ieder geval (maar is niet beperkt tot) gordijnen, stoelbekleding en kussens.

Zijn er processen/beheersmaatregelen om het gevaar van microbacteriële verontreiniging door Legionella te minimaliseren?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat er processen/beheersmaatregelen zijn om te voorkomen dat er besmetting met Legionella plaats kan vinden.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja, periodieke inspectie en onderhoud van de leidingwaterinstallatie en luchtbehandeling van de asset, door een erkend extern bedrijf.
0	Anders

Criteria

- De beheersing van de risico's op Legionellabesmetting is uitgewerkt in een beheersplan. Dit beheersplan bevat, maar is niet beperkt tot:
 - Een overzicht van waar de Legionellabacteriën in de leidingwaterinstallatie of luchtbehandelingsinstallatie kunnen (gaan) groeien;
 - Beheersmaatregelen voor de leidingwaterinstallatie of luchtbehandelingsinstallatie waarbij (minimaal) de intervallen zijn aangegeven voor:
 - Inspecties (minimaal elk jaar)
 - Onderhoud en beheer
 - Revisie
 - Schoonmaken en desinfectie
- Het beheersplan is opgesteld voor een collectief leidingwaterinstallatie conform ISSO Publicatie 55.1 of 55.2 en voor klimaatinstallaties conform ISSO Publicatie 55.3.

Aanvullingen op de criteria

Als er geen installaties zijn waarbij mensen een risico lopen om besmet te raken met Legionellose, kan het maximaal aantal punten worden toegekend. Dan moet minimaal de inventarisatie uit het proces van ISSO 55.2 zijn opgenomen

Bewijsvoering

- Een beheersplan, waarin de relevante delen zijn gemarkeerd
- Een logboek waaruit blijkt dat de beheersmaatregelen periodiek volgens het plan worden uitgevoerd en de resultaten

3. Als 'geen maatregelen noodzakelijk' is gekozen, moet dit blijken uit een eerder gehouden risicoanalyse conform ISSO Publicatie 55.1 (leidingwaterinstallatie) of ISSO Publicatie 55.3 (klimaatinstallatie), zie hiervoor ook credit HEA05.

Definities

Legionella: Legionella is de naam van de bacterie die legionellose kan veroorzaken. Mensen die worden besmet met Legionellabacteriën kunnen een ernstige longontsteking (de veteranenziekte) krijgen. Besmetting vindt plaats door het inademen van de bacterie via zeer kleine druppeltjes water (aerosolen) die door verneveling van water in de lucht kunnen komen.

Leidingwaterinstallatie: de leidingwaterinstallatie bestaat uit leidingen en de daarop aangesloten toestellen, vanaf de watermeter tot aan de tappunten, inclusief de warmtapwaterinstallatie.

Klimaatinstallaties: installaties die ontvankelijk zijn voor Legionella betreffen koeltorens en adiabatische luchtbevochtigers. Adiabatische luchtbevochtigers werken door lucht te vernevelen en toe te voegen aan de ingaande luchtstroom, dit in tegenstelling tot stoombevochtigers die de lucht bevochtigen door middel van stoom.

Toelichting

Het onderwerp Legionella is opgenomen in Nederlandse wetgeving. Zogenaamde prioritaire instellingen moeten vanuit wetgeving voldoen aan het gestelde in deze credit. Voor niet-prioritaire instellingen zijn de credit vereisten bovenwettelijk.

Referenties

- Informatieblad Legionella, uw zorg van Inspectie voor Leefomgeving en Transport met de wettelijke taak voor prioritaire instellingen. Te vinden via www.ilent.nl.
- ISSO-publicaties:
 - Publicatie 55.1: Praktijkhandleiding Legionellapreventie in leidingwater
 - Publicatie 55.2: Handleiding Zorgplicht Legionellapreventie Collectieve Leidingwaterinstallaties
 - Publicatie 55.3: Legionellapreventie in klimaatinstallaties
 - Publicatie 55.4: Alternatieve technieken voor Legionellapreventie in collectieve leidingwaterinstallaties
 - Publicatie 55.5: Beheer en onderhoud van collectieve leidingwaterinstallaties

Zijn er procedures om de tevredenheid van de gebouwgebruikers over het binnenmilieu te onderzoeken en te registreren?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

3 punten

Doel van de credit

bevorderen dat de gebruikerstevredenheid over het gebouw regelmatig wordt gemonitord en geëvalueerd, zodat verbeteringen kunnen worden doorgevoerd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja
3	Ja, het onderzoek is gebaseerd op een extern systeem.
0	Anders

Criteria

1. Regelmatig onderzoek naar en registratie van de gebruikerstevredenheid van de gebouwgebruikers (waarbij een gevestigde methode wordt toegepast) moet minimaal elke 3 jaar worden uitgevoerd. Bovendien moet dit aanvullend bij grote doorgevoerde veranderingen op het gebied van facilitaire voorzieningen, gebouwinrichting, gebouwinstallaties etc.
2. Het onderzoek moet tenminste de volgende aspecten meenemen:
 - a. Binnenmilieu omstandigheden
 - b. Regelbaarheid binnenklimaat
 - c. Inrichting en het meubilair
 - d. Gemeenschappelijke faciliteiten in het gebouw
3. Het gebruikerstevredenheidsonderzoek van de gebouwgebruikers kan intern worden uitgevoerd en geanalyseerd. Dit, op voorwaarde dat de organisatie zelf aantoonbaar de benodigde onderzoeksvaardigheden en ervaring heeft voor een dergelijk onderzoek.
4. Methodes, zoals het uitvoeren van gestandaardiseerde interviews en/of een klankbordgroep kunnen ook voldoen, op voorwaarde dat zij een doorsnede vormen van de gebouwgebruikers en dat aspecten zoals genoemd onder criteria-eis 2 worden meegenomen.
5. De resultaten en de hierop volgende acties worden teruggekoppeld aan de deelnemers en overige gebouwgebruikers.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

- **Gezondheidszorgfunctie:** het gebruikerstevredenheidsonderzoek heeft ook betrekking op de cliënten en patiënten.
- **Logiesfunctie:** het gebruikerstevredenheidsonderzoek heeft ook betrekking op de gasten.

- **Onderwijsfunctie:** het gebruikerstevredenheidsonderzoek heeft ook betrekking op de studenten.

Aanvullingen op de criteria

- Het gebruikerstevredenheidsonderzoek heeft betrekking op de medewerkers van het gebouw, niet op overige gebouwgebruikers, tenzij anders aangegeven onder de betreffende gebruiksfunctie
- Een klachtenregistratie is niet voldoende voor deze vraag.

Bewijsvoering

1. Een onderzoeksrapportage van het gebruikerstevredenheidsonderzoek;
2. De procedure en het onderzoeksproces.
3. Bewijs waaruit blijkt dat de resultaten worden teruggekoppeld aan deelnemers en relevante overige gebouwgebruikers.

Toelichting

- Voor wat betreft het vertrouwelijk omgaan met de gegeven antwoorden, is een onafhankelijke adviseur mogelijk eerder aanvaardbaar voor de ondervraagden.
- In de ISSO-publicatie 103 Monitoring van Duurzaam Beheer en Onderhoud is een methode opgenomen om de comfortbeleving van de bewoners te monitoren.

Zijn er procedures voor het verwerken van de feedback uit het gebruikerstevredenheidsonderzoek en voor het aanpakken van de hierin benadrukte problemen?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat onderzoeksresultaten worden verwerkt in reguliere procedures en werkzaamheden, waarmee de gebouwprestatie daadwerkelijk wordt geoptimaliseerd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja
4	Ja, de doelstellingen zijn vastgesteld en op bevoegd niveau onderschreven.
0	Anders

Criteria

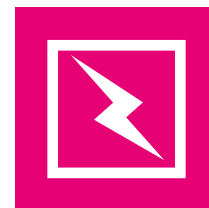
1. Het verwerken van de onderzoeksresultaten in reguliere procedures en maatregelen moet zo vaak plaatsvinden als dat het gebruikerstevredenheidsonderzoek plaatsvindt. Daarbij geldt de minimumfrequentie zoals die wordt geëist bij credit HEA23.
2. De doelstellingen zijn vastgelegd voor alle onderwerpen waar gebouwgebruikers op problemen hebben gewezen.
3. Alle doelstellingen en procedures die voortkomen als een resultaat van het gebruikerstevredenheidsonderzoek, moeten toegankelijk zijn voor alle gebouwgebruikers.
4. De voortgang van de procedures en de doelstellingen moet jaarlijks worden beoordeeld.

Bewijsvoering

1. Documentatie van de beoordelingen/doelstellingen die zijn vastgesteld op basis van de feedback uit het gebruikerstevredenheidsonderzoek.
2. Een document waaruit blijkt hoe de informatie over de doelstellingen en de ontwikkeling van procedures wordt teruggekoppeld aan de gebouwgebruikers. Dit kan via papieren of digitale communicatie.

Energie

Credit code	Titel	Beschikbare punten
ENE31	Startdata energiegebruik	Maximaal 40 punten. Punten worden berekend binnen het Energier rekenmodel.
ENE32	Einddata energiegebruik	
ENE33	Verbruik elektriciteit	
ENE34	Verbruik aardgas	
ENE35	Verbruik LPG	
ENE36	Verbruik gasolie	
ENE37	Verbruik vaste fossiele brandstof	
ENE38	Verbruik biodiesel	
ENE39	Verbruik biogas	
ENE40	Verbruik hout/afvalhout	
ENE41	Verbruik warmtelevering	
ENE42	Emissiefactor warmtelevering	
ENE43	Verbruik koudelevering	
ENE44	Emissiefactor koudelevering	
ENE45	Teruggeleverde elektriciteit	
ENE46	Aantal niet-standaard energiegebruikers	
ENE47, 50, 53, 56 en 59	Type niet-standaard energiegebruikers	
ENE48, 51, 54, 57 en 60	Energiegebruik niet-standaard energiegebruikers	
ENE49, 52, 55, 58 en 61	Vloeroppervlak niet-standaard energiegebruikers	
ENE62	Monitoren van het energiegebruik	4
ENE63	Gebruik van informatie over energieverbruik	4
ENE64	Submeting: aanzienlijke verbruiksgroepen	4
ENE65	Submeting: andere energiegebruikers	4
ENE66	Submeting: huurders	4
ENE103	Energiebesparingsonderzoek	8
ENE104	Prestatieborging installaties	8
Totaal beschikbaar aantal punten		76

Handleiding Energierekenmodel

Introductie

Om het aantal toe te kennen punten te berekenen voor credit ENE31 tot en met ENE61 wordt gebruik gemaakt van een Energierekenmodel, dat is geïntegreerd in de assessmenttool. Deze handleiding licht de werking van het Energierekenmodel nader toe, en verduidelijkt hoe besparingen op het energiegebruik worden doorberekend in de score van het Energierekenmodel.

Samenvatting

Om de score van het Energierekenmodel te berekenen wordt de CO₂ emissie door het werkelijke energiegebruik vergeleken met de CO₂ emissie van een vergelijkbaar referentiegebouw. De berekeningsmethodiek bestaat uit drie hoofddelen:

- Het bepalen van de referentie
- Het bepalen van het daadwerkelijke energiegebruik
- Het vergelijken van de referentie benchmark met het daadwerkelijke energieverbruik.

Bepalen van de referentie

De referentie wordt bepaald op basis van de hoofdfunctie van het te beoordelen gebouw. Bij gebouwen, waarin verschillende activiteiten plaatsvinden, bijvoorbeeld een gebouw met zowel een kantoorfunctie als een winkelfunctie, is het mogelijk om in totaal 5 verschillende activiteiten als input te selecteren per assessment. Wanneer er verschillende functies worden geselecteerd, dan wordt de referentie berekend op basis van de verhouding van de oppervlakte per functie. Om rekening te houden met het lokale klimaat is de referentie aangepast, door gebruik te maken van specifieke graaddagen voor de betreffende locatie. De referentie is gebaseerd op een mix van zowel mechanische als natuurlijke geventileerde gebouwdelen. Zo worden ook gebouwen met natuurlijke ventilatie en een laag energieverbruik gewaardeerd.

Het energiegebruik van het referentiegebouw wordt omgerekend naar een kg CO₂ per m², door het referentie energiegebruik te vermenigvuldigen met emissiefactoren. Bij de referentie is de CO₂-emissiefactor voor alle het niet-elektrische energiegebruik gebaseerd op een mix van aardgas/stookolie. Deze factor en is vastgesteld ongeacht het land van beoordeling (Referentie is opgesteld door BRE). De carbon emissiefactor voor al het elektrische energieverbruik is afhankelijk van het land van beoordeling.

Bepalen werkelijke energieverbruik

Het gemeten energiegebruik wordt gebruikt als uitgangspunt om het werkelijke energiegebruik van het gebouw te bepalen. Het ingevoerde energiegebruik kan op drie punten worden gecorrigeerd:

- “Niet-standaard energiegebruik”: Energiegebruik van niet-standaard energiegebruikers kan worden afgetrokken, op voorwaarde dat deze apart wordt gemeten. Een niet-standaard energiegebruiker is een energiegebruiker die niet typerend is voor het te beoordelen gebouwtype. In de credit staan voorbeelden aangegeven.
- Alle elektriciteit die wordt geëxporteerd vanuit de locatie kan worden afgetrokken, op voorwaarde dat er een aparte exportmeter is.
- Een correctie kan worden gemaakt om rekening te houden met gebruiksgegevens die niet zijn gebaseerd op een periode van 365 dagen.
- Tot slot kan een correctie worden gemaakt om rekening te houden met het oppervlak dat leeg heeft gestaan, zie de toelichting op de volgende pagina, onder ‘leegstand’.

Gebruikers kunnen het gemeten energiegebruik van de volgende brandstoffen invoeren: geleverde elektriciteit, aardgas, LPG, gasolie, fossiele brandstoffen, biodiesel, biogas, hout, stads- verwarming en koeling.

Als al het energiegebruik is ingevuld, berekent het programma de bijbehorende CO₂-emissie voor het gebouw per type brandstof door de gebruiksgegevens te vermenigvuldigen met de relevante emissiefactoren. Als uitzondering is het bij stadsverwarming en koeling mogelijk om de werkelijke emissiefactor in te vullen.

Bepalen definitieve score

Uiteindelijk wordt de score van het Energierakenmodel berekend door de werkelijke CO₂ emissie te vergelijken met de CO₂ emissie van de referentie. Er is een glijdende schaal gebruikt, waarbij het maximum aantal punten wordt toegekend voor een energieneutraal gebouw en de helft van de punten aan de CO₂-emissie dat overeenkomt met dat van de referentie. Er kunnen geen punten worden toegekend waar de werkelijke emissie meer dan twee keer zo groot is, vergeleken met de emissie van de referentie.

Leegstand

Om te zorgen dat de referentie in het geval van leegstand representatief blijft, moeten delen van het te beoordelen asset die niet in gebruik zijn of niet worden gebruikt overeenkomstig de functie van het asset in mindering worden gebracht op het in te voeren oppervlak. Daarbij gelden de volgende voorwaarden:

- Als het totale BVO dat leegstond groter is dan 10% van het totale BVO van het te beoordelen asset, wordt het leegstaande BVO in mindering gebracht.
- Als er gedurende een periode van meer dan 6 maanden sprake is van leegstand, wordt dit leegstaande BVO in mindering gebracht.
- Het BVO van gemeenschappelijke ruimtes die niet in gebruik zijn door leegstand, wordt in mindering gebracht.
- Het BVO van gemeenschappelijke ruimtes die wel in gebruik zijn, maar onderbezet zijn door leegstand, wordt niet in minder gebracht.
- Bij meerdere gebouwfuncties in het asset wordt het BVO dat leegstond in mindering gebracht bij de gebouwfunctie waar het betrekking op heeft. zie voorbeeld 3.

De berekening van het in mindering te brengen oppervlak is als volgt.

$$A_{\text{invoer}} = A_{\text{totaal}} - \left(A_{\text{leegstand}} \times \frac{T_{\text{leegstand}}}{T_{\text{meetperiode}}} \right)$$

A_{invoer} :	In te voeren BVO in het energierakenmodel
A_{totaal} :	Totale BVO van het te beoordelen asset
$A_{\text{leegstand}}$:	Totale BVO dat leegstond gedurende (een deel van) de meetperiode
$T_{\text{leegstand}}$:	De periode binnen de meetperiode dat het vloeroppervlak leeg stond
$T_{\text{meetperiode}}$:	De aangehouden meetperiode zoals ingevoerd in ENE31 en ENE32.

Voorbeeld 1: Als het asset een BVO heeft van 10.000 m² en er een totaal van 900 m² BVO leegstond, wordt dit niet in mindering gebracht op het in te voeren BVO (want minder dan 10%).

Voorbeeld 2: Als het asset een BVO heeft van 10.000 m² en gedurende 9 maanden van een meetperiode van 12 maanden er 2.000 m² BVO leegstond, wordt de uitkomst als volgt:

$$10000 - \left(2000 \times \frac{9}{12} \right) = 8500$$

De in te voeren waarde is daarmee 8.500 m².

Voorbeeld 3: Als het asset bestaat uit onderwijs (8.000 m²) en kantoor (2.000 m²) en gedurende 9 maanden van een meetperiode van 12 maanden er 2.000 m² BVO leegstond binnen het onderwijs gedeelte, wordt de uitkomst als volgt voor het onderwijsdeel:

$$8000 - \left(2000 \times \frac{9}{12} \right) = 6500$$

Voor het onderwijsdeel is de in te voeren waarde daarmee 6.500 m², voor het kantoor 2000 m².

Let op: Het in te voeren energiegebruik blijft het totale asset beslaan, daardoor moet ook het energiegebruik van het leegstaande deel worden meegenomen.

ENE31

Startdata energiegebruik

Vul de startdatum in van de aangehouden meetperiode van de energiegebruiksgegevens die van toepassing zijn op de vragen ENE33 tot en met ENE45.

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: DD/MM/JJJJ
N/A	

Criteria

1. De aangehouden meetperiode moet tussen de 11 en 13 maanden vallen.

Bewijsvoering

1. Een afschrift van energierekeningen of geverifieerde meterstanden, van het begin en het einde van de meetperiode.

Toelichting

Het is de bedoeling dat gebruikers het energiegebruik baseren op een meetperiode van 365 dagen. Het is echter ook mogelijk om een meetperiode in te vullen van tussen de 11 en 13 maanden. Een periode minder dan 11 maanden of meer dan 13 maanden is ongeldig, en betekent dat de punten niet kunnen worden toegekend.

Vul de einddatum in van de aangehouden meetperiode van de energiegebruiksgegevens die van toepassing zijn op de vragen ENE33 tot en met ENE45.

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: DD/MM/JJJJ
N/A	

Criteria

1. De aangehouden meetperiode moet tussen de 11 en 13 maanden vallen.

Bewijsvoering

1. Een afschrift van energierekeningen of geverifieerde meterstanden van het begin en het einde van de meetperiode.

Toelichting

Het is de bedoeling dat gebruikers het energiegebruik baseren op een meetperiode van 365 dagen. Het is echter ook mogelijk om een meetperiode in te vullen van tussen de 11 en 13 maanden. Een periode minder dan 11 maanden of meer dan 13 maanden is ongeldig, en betekent dat de punten niet kunnen worden toegekend.

Hoeveel elektriciteit van het elektriciteitsnet wordt er binnen de aangehouden meetperiode verbruikt in het asset in kWh/jaar?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. Er is zeker gesteld dat alle verbruiksgegevens zijn gerelateerd aan het bruto vloeroppervlak van de te beoordelen asset.
2. Assessoren moeten valideren dat de meetperiode overeenkomt met de start- en einddatum van de rekeningen.

Bewijsvoering

1. Een afschrift van energierekeningen of geverifieerde meterstanden van het begin en einde van de meetperiode.

Hoeveel aardgas wordt er binnen de aangehouden meetperiode door het asset in kWh/jaar verbruikt?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. Er is zeker gesteld dat alle verbruiksgegevens zijn gerelateerd aan het bruto vloeroppervlak van de te beoordelen asset.
2. Assessoren moeten valideren dat de meetperiode overeenkomt met de start- en einddatum van de rekeningen.

Bewijsvoering

1. Een afschrift van energierekeningen of geverifieerde meterstanden van het begin en einde van de meetperiode.

Toelichting

Let op: al het brandstofverbruik moet worden ingevuld van ENE 34 tot en met ENE 43. Als het asset een brandstoftype gebruikt dat niet is vermeld, neem dan contact op met DGBC over hoe hiermee moet worden omgegaan.

Hoeveel LPG wordt er binnen de aangehouden meetperiode door het asset in kWh/jaar verbruikt?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. Er is zeker gesteld dat alle verbruiksgegevens zijn gerelateerd aan het bruto vloeroppervlak van de te beoordelen asset.
2. Assessoren moeten valideren dat de meetperiode overeenkomt met de start- en einddatum van de rekeningen.
3. Het LPG-verbruik kan worden bepaald met:
 - a. Meten
 - b. Berekeningen gebaseerd op voorraadgegevens (het aantal gebruikte vaten op locatie) tijdens de meetperiode (indien de specificatie bekend zijn).

Bewijsvoering

1. Een afschrift van energierekeningen of geverifieerde meterstanden van het begin en einde van de meetperiode
2. Berekeningen gebaseerd op de inventarisatie data

Toelichting

Let op: al het brandstofverbruik moet worden ingevuld van ENE 34 tot en met ENE 43. Als het asset een brandstoftype gebruikt dat niet is vermeld, neem dan contact op met DGBC over hoe hiermee moet worden omgegaan.

Hoeveel gasolie (lichte stookolie/diesel) wordt er binnen de aangehouden meetperiode door het asset in kWh/jaar verbruikt?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. Er is zeker gesteld dat alle verbruiksgegevens zijn gerelateerd aan het bruto vloeroppervlak van de te beoordelen asset.
2. De gegeven hoeveelheid betreft brandstof die in het asset wordt verbruikt en NIET het gebruik voor voertuigen en andere apparaten die op het terrein opereren, tenzij dit is gespecificeerd in de scope.
3. Assessoren moeten valideren dat de meetperiode overeenkomt met de start- en einddatum van de rekeningen.
4. Het brandstofverbruik kan worden bepaald door:
 - a. Bemetering van het verbruik van de installaties
 - b. Schattingen van de efficiëntie van het systeem en de gebruikstijden
 - c. Berekeningen op basis van voorraadgegevens

Bewijsvoering

1. Een afschrift van energierekeningen of geverifieerde meterstanden van het begin en einde van de meetperiode
2. Berekeningen gebaseerd op geïnventariseerde data
3. Fotografisch bewijsmateriaal van submeters.

Toelichting

Let op: al het brandstof verbruik moet worden ingevuld van ENE 34 tot en met ENE 43. Als het asset een brandstoftype gebruikt dat niet is vermeld, neem dan contact op met DGBC over hoe hiermee moet worden omgegaan.

Hoeveel vaste fossiele brandstof wordt er binnen de aangehouden meetperiode door het asset in kWh/jaar verbruikt?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. Er is zeker gesteld dat alle verbruiksgegevens zijn gerelateerd aan het bruto vloeroppervlak van de te beoordelen asset.
2. Vaste fossiele brandstof betreft het verbranden van vaste materialen met als doel het opwekken van warmte, zoals steenkool en antraciet.
3. Assessoren moeten valideren dat de meetperiode overeenkomt met de start- en einddatum van de rekeningen.
4. De hoeveelheid vaste fossiel brandstof kan worden bepaald met:
 - a. Een submeting van de installaties die gebruikmaken van vaste brandstoffen.
 - b. Facturen van aangekochte materialen in de meetperiode, en berekeningen op basis van de calorische inhoud van het materiaal.

Bewijsvoering

1. Een afschrift van energierekeningen of geverifieerde meterstanden van het begin en einde van de meetperiode
2. Berekeningen gebaseerd op de geïnventariseerde data
3. Fotografische bewijsmateriaal van de submeters (indien van toepassing)

Toelichting

Let op: al het brandstofverbruik moet worden ingevuld van ENE 34 tot en met ENE 43. Als het asset een brandstoftype gebruikt dat niet is vermeld, neem dan contact op met DGBC over hoe hiermee moet worden omgegaan.

Hoeveel biodiesel wordt er binnen de aangehouden meetperiode door het asset in kWh/jaar verbruikt?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. Er is zeker gesteld dat alle verbruiksgegevens zijn gerelateerd aan het bruto vloeroppervlak van de te beoordelen asset.
2. Kookolie mag alleen gebruikt worden als het op de juiste wijze verfijnd is tot een standaard die geschikt is voor brandstof gebruik.
3. Assessoren moeten valideren dat de meetperiode overeenkomt met de start- en einddatum van de rekeningen.
4. De hoeveelheid biodiesel worden bepaald door:
 - a. Een submeting van de installaties die gebruik maken van biodiesel
 - b. Facturen van ingekochte biodiesel in de meetperiode en berekeningen gebaseerd op de calorische inhoud van het materiaal

Bewijsvoering

1. Een afschrift van energierekeningen of geverifieerde meterstanden van het begin en einde van de meetperiode
2. Berekeningen gebaseerd op de geïnventariseerde data
3. Fotografisch bewijsmateriaal van de submeters (indien van toepassing)

Toelichting

Let op: al het brandstofverbruik moet worden ingevuld van ENE 34 tot en met ENE 43. Als het asset een brandstoftype gebruikt dat niet is vermeld, neem dan contact op met DGBC over hoe hiermee moet worden omgegaan.

Hoeveel biogas wordt er binnen de aangehouden meetperiode door het asset in kWh/jaar verbruikt?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. Er is zeker gesteld dat alle verbruiksgegevens zijn gerelateerd aan het bruto vloeroppervlak van het te beoordelen asset.
2. Biogas kan worden gebruikt indien geleverd vanuit een off-site of als resultaat van on-site productieproces, zoals een vergistingsproces etc.
3. Assessoren moeten valideren dat de meetperiode overeenkomt met de start- en einddatum van de rekeningen.
4. De hoeveelheid biogas kan worden bepaald door:
 - a. Een submeting van de installaties die gebruikmaken van biogas
 - b. Facturen van geïmporteerd biogas in de meetperiode.

Bewijsvoering

1. Een afschrift van energierekeningen of geverifieerde meterstanden van het begin en einde van de meetperiode
2. Berekeningen gebaseerd op de geïnventariseerde data
3. Fotografisch bewijsmateriaal van submeters (indien van toepassing).

Toelichting

Let op: al het brandstofverbruik moet worden ingevuld van ENE 34 tot en met ENE 43. Als het asset een brandstoftype gebruikt dat niet is vermeld, neem dan contact op met DGBC over hoe hiermee moet worden omgegaan.

Hoeveel hout/afvalhout wordt er binnen de aangehouden meetperiode door het asset in kWh/jaar verbruikt?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. Er is zeker gesteld dat alle verbruiksgegevens zijn gerelateerd aan het bruto vloeroppervlak van het te beoordelen asset.
2. De hoeveelheid gebruikte vaste brandstof kan worden berekend door de inkoopfacturen van het gekochte materiaal tijdens de meetperiode, en berekeningen gebaseerd op de calorische inhoud van het materiaal.
3. Assessoren moeten valideren dat de meetperiode overeenkomt met de start- en einddatum van de rekeningen.

Bewijsvoering

1. Een afschrift van energierekeningen of geverifieerde meterstanden van het begin en einde van de meetperiode
2. Berekeningen gebaseerd op de geïnventariseerde data

Toelichting

Let op: al het brandstofverbruik moet worden ingevuld van ENE 34 tot en met ENE 43. Als het asset een brandstoftype gebruikt dat niet is vermeld, neem dan contact op met DGBC over hoe hiermee moet worden omgegaan.

Hoeveel warmte geleverd door een collectief warmtenet wordt binnen de aangehouden meetperiode door het asset in kWh/jaar verbruikt?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. Er is zeker gesteld dat alle verbruiksgegevens zijn gerelateerd aan het bruto vloeroppervlak van het te beoordelen asset.
2. Assessoren moeten valideren dat de meetperiode overeenkomt met de start- en einddatum van de rekeningen.
3. Een accurate berekening is beschikbaar van de hoeveelheid warmte geleverd vanuit het collectieve warmtenet. Dit houdt in, maar is niet beperkt tot:
 - a. Relevante meetgegevens van de installaties
 - b. Energie managementsysteem
 - c. Berekening via energiefacturen voor brandstoftypen als deze typen gebruikt zijn voor het collectieve warmtenet.

Bewijsvoering

1. Een afschrift van energierekeningen of geverifieerde meterstanden van het begin en einde van de meetperiode;
2. Berekeningen gebaseerd op de geïnventariseerde data;
3. Fotografisch bewijsmateriaal van de submeters (indien van toepassing).

Definities

Collectief warmtenet verwijst naar warmte die vanuit een centrale bron wordt geleverd aan verschillende gebouwen. Stadsverwarming is hiervan een voorbeeld.

Toelichting

Let op: al het brandstofverbruik moet worden ingevuld van ENE 34 tot en met ENE 43. Als het asset een brandstoftype gebruikt dat niet is vermeld, neem dan contact op met DGBC over hoe hiermee moet worden omgegaan.

Wat is de CO₂-emissiefactor van warmte geleverd vanuit het collectief warmtenet in kgCO₂/kWh (indien bekend)?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. De CO₂-emissiefactor van warmte geleverd vanuit het collectief warmtenet is afkomstig van de leverancier van dit systeem.

Bewijsvoering

1. Relevante literatuur/dossiers/data of informatie van de warmteleverancier die de CO₂-emissiefactor van het systeem vermelden.

ENE43

Verbruik koudelevering

Hoeveel koude geleverd door een collectief koudenet wordt binnen de aangehouden meetperiode door het asset in kWh/jaar verbruikt?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. Er is zeker gesteld dat alle verbruiksgegevens zijn gerelateerd aan het bruto vloeroppervlak van het te beoordelen asset.
2. Assessoren moeten valideren dat de meetperiode overeenkomt met de start- en einddatum van de rekeningen.
3. Een accurate berekening is beschikbaar van de hoeveelheid koude geleverd vanuit het collectieve koudenet. Dit houdt in, maar is niet beperkt tot:
 - a. Relevante meetgegevens van de installaties
 - b. Energie managementsysteem

Bewijsvoering

1. Een afschrift van energierekeningen of geverifieerde meterstanden van het begin en einde van de meetperiode
2. Berekeningen gebaseerd op de geïnventariseerde data
3. Fotografisch bewijsmateriaal van de submeters (indien van toepassing)

Definities

Collectief koudenet: verwijst naar koude die vanuit een centrale bron wordt geleverd aan verschillende gebouwen.

Toelichting

Let op: al het brandstofverbruik moet worden ingevuld van ENE 34 tot en met ENE 43. Als het asset een brandstoftype gebruikt dat niet is vermeld, neem dan contact op met DGBC over hoe hiermee moet worden omgegaan.

ENE44

Emissiefactor koudelevering

Wat is de CO₂-emissiefactor van koude geleverd vanuit het collectief koudenet in kgCO₂/kWh (indien bekend)?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. De CO₂-emissiefactor van koude geleverd vanuit het collectief koudenet is afkomstig van de leverancier van dit systeem.

Bewijsvoering

1. Relevante literatuur/dossiers/data of informatie van de koudeleverancier die de CO₂-emissiefactor van het systeem vermelden.

Hoeveel elektriciteit wordt er teruggeleverd aan het elektriciteitsnet binnen de aangehouden meetperiode door het asset in kWh/jaar verbruikt?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	In te vullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. De hoeveelheid elektriciteit die wordt teruggeleverd aan het elektriciteitsnet, kan alleen worden meegenomen als er aparte meters zijn voor zowel de afname, als de teruglevering van elektriciteit. Als er alleen een gecombineerde meter is, is de bijdrage van de op locatie opgewekte elektriciteit en teruggeleverde elektriciteit al verrekend in het totale elektriciteitsverbruik.
2. Bij aparte meters voor de afname en teruglevering van elektriciteit, kan alleen de teruggeleverde elektriciteit die is af te lezen op de 'exportmeter' in beschouwing worden genomen.
3. Assessoren moeten valideren dat de meetperiode overeenkomt met de start- en einddatum van de energiefacturen.

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal van de relevante 'exportmeter';
2. Gegevens uit het gebouwbeheersysteem (indien relevant) data;
3. Geverifieerde data van de meetperiode.

Hoeveel niet-standaard energiegebruikers worden apart bemeterd in het asset (0-5 systemen)?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	Antwoordopties
N/A	Vraag niet beantwoord
N/A	0
N/A	1
N/A	2
N/A	3
N/A	4
N/A	5

Criteria

- Niet-standaard energiegebruikers zijn (maar niet beperkt tot):
 - Lokale serverruimte
 - Beursvloer
 - Bakkersoven
 - Verlichting op sportvelden
 - Oven en vormingsproces
 - Snelterugkoeler en shockvriezer
- Niet-standaard energiegebruikers betreft (een verzameling van) apparatuur, die niet typerend is voor het te beoordelen type asset.

Bewijsvoering

- Fotografisch bewijsmateriaal van submeters; een voorbeeld is voldoende;
- Plattegronden die de locatie van de meters aangeven.

ENE47, ENE50, ENE53, ENE56 en ENE59

Type niet-standaard energiegebruikers

Selecteer de niet-standaard energiegebruikers die afzonderlijk worden bemeten.

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	Antwoordopties
N/A	Vraag niet beantwoord
N/A	Lokale serverruimte
N/A	Beursvloer
N/A	Bakkersoven
N/A	Verlichting op sportvelden
N/A	Oven en vormingsproces
N/A	Snelterugkoeler en shockvriezer
N/A	Overig

Criteria

1. Niet-standaard energiegebruikers zijn als volgend gedefinieerd:
 - a. Serverruimte: het energieverbruik van een serverruimte die meerdere kantoren/ servers dient.
 - b. Beursvloer: het energiegebruik van een afdeling waar meerdere handelaren zijn verzameld om op de financiële markten te werken.
 - c. Bakkersoven: het energiegebruik van commerciële ovens die worden gebruikt om voedsel te bakken.
 - d. Verlichting op sportvelden: het energiegebruik van kunstlicht (meestal buitenverlichting) voor het verlichten van sportvelden.
 - e. Oven en vormingsproces:
 - i. Het energiegebruik van de oven: een industrieel apparaat gebruikt in verschillende toepassingen, zoals voor het winnen van metalen of als warmtebron in chemische fabrieken.
 - ii. Het energiegebruik vormingsproces: een productieproces waarin gebruik gemaakt wordt van warmte voor het vervormen van materialen tot een gewenste vorm.
 - f. Snelterugkoeler en shockvriezer: Het energiegebruik voor het (snel)koelen van producten (vaak voedsel).
 - g. Overig: Het energiegebruik van (een verzameling van) apparatuur, die niet typerend is voor het te beoordelen type asset.

ENE47, ENE50, ENE53, ENE56 en ENE59

Type niet-standaard energiegebruikers

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal van de niet standaard energieverbruik systemen;
2. Een schriftelijke verklaring waar in staat wat het niet standaard energieverbruik inhoudt.

ENE48, ENE51, ENE54, ENE57 en ENE60

Energiegebruik niet-standaard energiegebruikers

Wat is het energiegebruik van die afzonderlijk bemeterde niet-standaard energiegebruikers?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	Invullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

1. De niet-standaard energiegebruikers moeten afzonderlijk worden gemeten om het energiegebruik vast te kunnen stellen.

Bewijsvoering

1. Geverifieerde data van de gespecificeerde 12 maandelijkse periode
2. Fotografisch bewijsmateriaal van de submeters voor de niet-standaard energiegebruikers

ENE49, ENE52, ENE55, ENE58 en ENE61

Vloeroppervlak niet-standaard energiegebruikers

Wat is het vloeroppervlakte gerelateerd aan de niet-standaard energiegebruikers (m²)?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

Punten worden berekend door het energierekenprogramma.

Doel van de credit

Deze informatie is nodig om de score van het Energierekenmodel te bepalen.

Punten

Punten	Invullen als: kWh/jaar
N/A	

Criteria

- De vloeroppervlakte die is gerelateerd aan de ruimtes waar niet standaard energie wordt verbruikt moet gemeten worden. Het vloeroppervlak wordt als volgt berekend:
 - Regionale serverruimte: de oppervlakte van het gebied van de datacenter.
 - Beursvloer: de oppervlakte van het gebied van de beursvloer.
 - Bakkersoven: de oppervlakte bestaande uit de oven plus het gebied van het bijbehorende proces.
 - Verlichting op sportvelden: oppervlakte die wordt verlicht door de sportveldverlichting.
 - Oven en vormingsproces:
 - De oppervlakte bestaand uit de oven, plus het bijbehorende proces.
 - De oppervlakte bestaand uit de apparatuur/installaties benodigd voor het vormingsproces.
 - Snelterugkoeler en shockvriezer: de oppervlakte bestaande uit de apparatuur plus het gebied van het bijbehorende proces.
- Voor andere dan de bovenstaande niet-standaard energiegebruikers moet het berekende vloeroppervlak betrekking hebben op de apparatuur zelf en op het bijbehorende proces.

Bewijsvoering

- Plattegronden die het vloeroppervlak van het gebied van de niet-standaard energiegebruikers aantonen.

ENE62

Monitoren van het energiegebruik

Wordt het energiegebruik bijgehouden en zijn de gegevens toegankelijk?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen van de monitoring van het energiegebruik op basis waarvan gebouwbeheerders verbeterdoelen kunnen stellen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja

Criteria

- Energiegebruiksgegevens kunnen worden verkregen van:
 - Meters (handmatig of automatisch uitgelezen);
 - Gegevens van de aangeleverde energie en indien relevant gehanteerde voorraden.
- De verantwoordelijke voor het bijhouden van de energiegegevens, stelt de gegevens beschikbaar op een vaste locatie. Daarbij worden ze overzichtelijk gepresenteerd en zijn ze toegankelijk voor medewerkers.

Bewijsvoering

- Gegevens van het energiegebruik, berekend op basis van energiegegevens of energierekeningen.

Toelichting

De assessor is voor deze credit niet verplicht om de inhoud van de energiegegevens te beoordelen, maar moet wel vaststellen dat alle relevante gegevens toegankelijk en overzichtelijk gepresenteerd zijn.

Wat wordt er gedaan met informatie over energiegebruik?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het gestructureerd en systematisch beschikbaar stellen van gegevens over het energiegebruik, om de gebouwgebruikers inzicht te geven, plus het bewaken en bijstellen van besparingsdoelstellingen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
1	Gearchiveerd
2	Er is energiemonitoring en -bewaking.
3	Er is energiemonitoring en -bewaking en er wordt intern gerapporteerd.
4	Er is energiemonitoring en -bewaking, en er wordt intern gerapporteerd en gepubliceerd in een openbaar jaarverslag.
0	Anders

Criteria

- Het gemeten energiegebruik van het asset wordt gemonitord en vergeleken met doelstellingen en streefcijfers. Ook wordt het tenminste gerapporteerd aan het hoger management binnen de organisatie, dat verantwoordelijk is voor het beheer van het asset.
- Er zijn vastgelegde energiemanagement/reductie doelstellingen goedgekeurd door een raad van bestuur of hoger management binnen de organisatie. Uit de doelstellingen moet blijken dat:
 - De organisatie zich in wil zetten voor het verminderen van het energiegebruik, gerelateerd aan de werkzaamheden in het asset.
 - De organisatie samenwerkt met gebruikers/toeleveranciers om het effect van het gebruik van energie te adresseren, en het beperken van energie op te pakken (indien relevant).

Aanvullingen op de criteria

Door deelnemers aan de MJA-3 kunnen vanuit de verplichtingen van MJA-3 de eerste drie punten worden toegekend. Voorwaarde is dat de voor deze credit relevante verplichtingen specifiek worden gemaakt voor het te beoordelen gebouw.

Bewijsvoering

- Bewijs dat de organisatie de energiegegevens gebruikt op een manier zoals aangegeven, bijvoorbeeld:
 - Een energiemanagementrapportage, een MVO-rapportage of een duurzaamheidsjaarverslag, met daarin beschreven de streefcijfers voor energiegebruik, de vastgelegde energiegebruiksgegevens en de analyse daarvan

in het kader van energiemonitoring en –bewaking.

- b. Het bewijs dat deze rapportage is gecommuniceerd aan het management van de gebouwgebruiker (indien van toepassing).
- c. Het bewijs dat deze rapportage openbaar wordt gepubliceerd (indien van toepassing).

Definities

Energiemonitoring en –bewaking: analyse van het verloop in het energiegebruik om dit te kunnen bewaken en te vergelijken in een benchmark, of met profielgebruiken. Met als doel het beheersen van het energiegebruik en het bewaken van doelstellingen.

Voor welke aanzienlijke verbruiksgroepen worden submeters toegepast voor de registratie van het energiegebruik?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van het afzonderlijk meten van energiegebruikers in de asset, zodat er inzicht ontstaat in welke energiegebruiker hoeveel energie gebruikt en gericht kan worden op specifieke verbeteringen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er is geen submetering van energie.
1	Er is submetering voor 1 aanzienlijke verbruiksgroep.
2	Er is submetering voor 2 aanzienlijke verbruiksgroepen.
3	Er is submetering voor 3 aanzienlijke verbruiksgroepen..
4	Er is submetering voor 4 aanzienlijke verbruiksgroepen.
0	Anders

Criteria

- Deze credit beslaat het meten van de belangrijkste verbruiksgroepen. Het gaat om de volgende groepen:
 - Verwarming
 - Koeling
 - Binnenverlichting
 - Ventilatie

De submeting van andere energiegebruikers wordt beoordeeld in credit ENE65 – Submeting: andere energiegebruikers.
- De assessor moet controleren of de submeters in gebruik zijn gedurende de meetperiode.

Bewijsvoering

- Geverifieerde meetgegevens van in ieder geval de start en het einde van een 12 maanden durende meetperiode. Als kan worden aangetoond dat de submeters recentelijk zijn geplaatst, waardoor een meetperiode van 12 maanden nog niet beschikbaar is, is het voldoende om te onderbouwen dat de meters in gebruik zijn.
- Een plattegrond of installatieschema waarop de submeters en de gemeten verbruiksgroepen zijn aangegeven.

Voor welke energiegebruikers worden afzonderlijke submeters toegepast voor de registratie van het energiegebruik?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van het afzonderlijk meten van energiegebruikers in het asset, zodat inzicht ontstaat in welke energiegebruikers hoeveel energie gebruikt en gericht kan worden op specifieke verbeteringen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er is geen submetering van energiegebruikers.
1	Er is submetering voor 1 energiegebruiker.
2	Er is submetering voor 2 energiegebruikers.
3	Er is submetering voor 3 energiegebruikers.
4	Er is submetering voor 4 of meer energiegebruikers.
0	Anders

Criteria

- Deze credit beslaat het meten van specifieke energiegebruikers. Het gaat om de volgende gebruikers:
 - Buitenverlichting
 - Alle vormen van verticaal transport (bijvoorbeeld liften en roltrappen)
 - Sfeer en effectverlichting
 - Datazalen in het gebouw
 - Centrale keuken
 - Ventilatie en airconditioning in verkeersruimten, bijvoorbeeld luchtgordijnen en draaideuren
 - Gebruiksapparatuur
- Het submeten van de belangrijkste verbruiksgroepen wordt beoordeeld in credit "ENE64 – Submeting: aanzienlijke verbruiksgroepen".
- 'Sfeer- en effectverlichting' en 'gebruiksapparatuur' kan lastig afzonderlijk worden gemeten op een kosteneffectieve manier. Daarom mag verlichting en gebruiksapparatuur per verdieping gemeten worden.
- De assessor moet controleren of de submeters in gebruik zijn gedurende de meetperiode.

Aanvullingen op de criteria

Andere aanzienlijke energiegebruikers kunnen ook worden meegeteld, mits:

- Ze een submeter hebben

ENE65

Submeting: andere energiegebruikers

- Het energiegebruik van de betreffende verbruiksgroep meer dan 5% van het totale gebouwgebonden energiegebruik bedraagt
- Het geen verbruiksgroep betreft, die al wordt gehonoreerd onder ENE64 of ENE66.

Het totaal aantal punten blijft maximaal 4.

Bewijsvoering

1. Geverifieerde meetgegevens van in ieder geval de start en het einde van een 12 maanden durende meetperiode. Als kan worden aangetoond dat de submeters recentelijk zijn geplaatst, waardoor een meetperiode van 12 maanden nog niet beschikbaar is, is het voldoende om te onderbouwen dat de meters in gebruik zijn.
2. Een plattegrond of installatieschema waarop de submeters en de gemeten verbruiksgroepen zijn aangegeven.

Beschikken de huurders over een eigen meter?**DEEL:**

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van het afzonderlijk meten van energiegebruikers in het asset, om inzicht te krijgen in waar hoeveel energie wordt gebruikt en gericht kan worden op specifieke verbeteringen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Er is slechts één huurder in het pand (totaal gebruik pand is gelijk aan gebruik huurder).
4	Ja, per huurder of per verdieping (of logische eenheid) is er een meter.
0	Anders

Criteria

1. Het betreft een eigen meter voor alle geleverde energie, zoals elektriciteit en gas;
2. Een gebouw met slechts één huurder kan pas het maximale aantal punten behalen, als er per verdieping (of logische eenheid) een meter aanwezig is.
3. Aan heel kleine gebouwen (< 250 m², zelfs met meerdere gebruikers) mogen 2 punten worden toegekend.

Bewijsvoering

1. Geverifieerde meetgegevens van in ieder geval de start en het einde van een 12 maanden durende meetperiode. Als kan worden aangetoond dat de submeters recentelijk zijn geplaatst, waardoor een meetperiode van 12 maanden nog niet beschikbaar is, is het voldoende om te onderbouwen dat de meters in gebruik zijn.
2. Een plattegrond of installatieschema, waarop de submeters en de gemeten verbruiksgroepen zijn aangegeven.

Toelichting

Als er slechts één huurder is heeft deze automatisch een eigen meter. Dus als het pand slechts één huurder kent, hoeft geen submetering plaats te vinden. De waardering is minder, omdat het ontbreken van submeters het gebouw minder flexibel maakt naar de toekomst toe als die ene huurder vertrekt en multitenant verhuurd gaat/moet worden. Een gebouw waarbij elke verdieping van het gebouw apart is bemeterd, heeft flexibiliteit met het oog op toekomstige wijzigingen in verhuur van het pand. De beoordeling van 'logische eenheid' kan verschillen. Dit is aan de assessor ter beoordeling.

Is er een energiebesparingsonderzoek uitgevoerd voor het asset?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

8 punten

Doel van de credit

Het inzichtelijk maken van de mogelijkheden om energie te besparen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er is geen energiebesparingsonderzoek uitgevoerd.
4	Ja, er is een energiebesparingsonderzoek uitgevoerd.
6	Ja, er is een energiebesparingsonderzoek uitgevoerd, en tenminste alle maatregelen met een terugverdientijd van kleiner dan of gelijk aan 5 jaar zijn uitgevoerd.
8	Ja, er is een energiebesparingsonderzoek uitgevoerd, en tenminste alle maatregelen met een terugverdientijd van kleiner dan of gelijk aan 10 jaar zijn uitgevoerd.

Criteria

1. Voor het energiebesparingsonderzoek volstaat een EPA-U maatwerkadvies of gelijkwaardig.
2. Het energiebesparingsonderzoek is maximaal 4 jaar oud.
3. Het energiebesparingsonderzoek en de maatregelen zijn specifiek gemaakt voor het te beoordelen asset.

Aanvullingen op de criteria

- Een EPA-U maatwerkadvies moet zijn uitgevoerd conform ISSO 75.2 en volgens BRL9500-04.
- Een uitgevoerde energie-audit conform de EED of een energie-efficiëntieplan (EEP) in het kader van het MEE-convenant en het MJA3-convenant kan als gelijkwaardig worden beschouwd aan een EPA-U maatwerkadvies.
- Voor 6 of 8 punten: Als het asset een vestiging betreft die valt onder het activiteitenbesluit en voor de betreffende bedrijfstak 'erkende maatregelen' zijn opgesteld, zijn deze 'erkende maatregelen' uitgevoerd.

Bewijsvoering

1. EPA-maatwerkrapport of het adviesrapport van een gelijkwaardig energiebesparingsonderzoek (indien van toepassing)
2. Documentatie van de uitgevoerde energie-audit conform de EED of gelijkwaardig (indien van toepassing);
3. Bewijs van deelname aan MJA3 of MEE (indien van toepassing)
4. Fotografisch bewijsmateriaal van de uitgevoerde maatregelen of documentatie waaruit blijkt welke maatregelen zijn uitgevoerd.

ENE103

Energiebesparingsonderzoek

Definities

Auditverplichting conform EED: op basis van de richtlijn energie-efficiëntie 2012/27/EU dienen grote ondernemingen een energie-audit (artikel 8) uit te voeren en vervolgens tenminste elke 4 jaar te herhalen. Zie www.rvo.nl voor meer informatie over voor welke ondernemingen deze verplichting geldt.

Erkende maatregelen: In de activiteitenregeling milieubeheer is een overzicht gegeven van erkende maatregelen voor verschillende bedrijfstakken. Erkende maatregelen zijn maatregelen die een terugverdientijd hebben van kleiner dan of gelijk aan 5 jaar. Zie www.rvo.nl voor meer informatie over welke vestigingen onder het activiteitenbesluit vallen.

EPA-U Maatwerkadvies: in het maatwerkadvies komen alle relevante energiebesparende maatregelen aan bod, en wordt de energiebesparing en de terugverdientijd berekend. Het maatwerkadvies is afgestemd op het gebouw en het specifieke gebruik ervan. In het maatwerkadvies wordt een koppeling gemaakt tussen het doorvoeren van energiebesparende maatregelen, en de onderhoudsplanning van het gebouw.

MJA3: Meerjarenafpraak energie-efficiëntie 2001-2020.

MEE: Meerjarenafpraak energie-efficiënte ETS ondernemingen.

Referenties

- ISSO 75.2 – Handleiding energieprestatie advies utiliteitsgebouwen
- BRL9500-04 - EPA-maatwerkrapport, bestaande utiliteitsgebouwen

Wordt het juist functioneren van de installaties geborgd voor energie-efficiency en de prestaties op het gebied van binnenklimaat?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

8 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen van een juiste werking van de installaties met prestatieborging, waarmee verspilling van energie en een negatief effect op het binnenklimaat wordt voorkomen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
4	Met een contractuele overeenkomst wordt georganiseerd dat op basis van analyses en/of monitoring minimaal 3-jaarlijks een functionele inspectie wordt uitgevoerd. Daarmee wordt geborgd dat de installaties terug op prestatie worden gebracht.
8	Met een contractuele overeenkomst wordt georganiseerd dat op basis van continue (performance) monitoring het juist functioneren van installaties wordt bewaakt. Daarmee wordt geborgd dat daarbij de installaties minimaal jaarlijks op prestatie worden gehouden.

Criteria

- De volgende installatieonderdelen zijn (indien aanwezig) onderdeel van de prestatieborging:
 - Verwarming
 - Ruimtekoeling
 - Warm tapwater
 - Ventilatie/luchtbehandeling
 - Verlichting
- De prestatieborging wordt uitgevoerd conform de Installatie Performance Scan (IPS) of ISSO Publicatie 106 en ISSO Publicatie 104. Continue monitoring overeenkomstig bijlage B van ISSO publicatie 31.
- De prestatieborging wordt uitgevoerd door een organisatie of persoon met voldoende kennis en ervaring.
- De juiste functionele werking van de installaties is bekend en gedocumenteerd, optimalisaties en wijzigingen worden geregistreerd. Bijvoorbeeld door het opstellen en bijhouden van een kerndocument met bijbehorende bijlagen.

Aanvullingen op de criteria

Ook een eigen/andere methode van een (retro) commissioningsproces dan conform IPS of ISSO en continue monitoring conform ISSO publicatie 31 kan worden gehonoreerd, mits gelijkwaardigheid kan worden aangetoond. Dit ter beoordeling van de assessor.

ENE104

Prestatieborging installaties

Bewijsvoering

1. Documentatie waaruit blijkt dat:
 - a. Een contractuele overeenkomst is aangegaan voor de functionele inspectie en/of (performance) monitoring en de installaties terug op prestatie brengen conform gestelde in de criteria-eisen.
 - b. De juiste werking van de installaties bekend is en geactualiseerd.

Toelichting

Prestatieborging van installaties helpt de daadwerkelijke prestatie van installaties inzichtelijk te maken en waar mogelijk te optimaliseren. Omdat in veel gebouwen de installaties niet goed ingeregeld/ingesteld blijken en/of zijn afgestemd op de actuele gebruikswijze van het gebouw, is het energiebesparingspotentieel hoog. Bovendien draagt een goede werking van de installaties bij aan een gezonder binnenklimaat en een daling van het ziekteverzuim.

Met een functionele inspectie en het daarop volgende aanpassen van de inregeling/instelling brengt u het gebouw terug op de prestatie. Daar focust deze credit op. Het vasthouden van de prestaties gedurende het jaar of de drie jaarlijkse termijn, is grotendeels in andere credits geborgd.

Referenties

- ISSO Publicatie 104 Stappenplan Duurzaam Beheer en Onderhoud
- ISSO Publicatie 106 Functionele inspectie Duurzaam Beheer en Onderhoud
- ISSO Publicatie 31 Meetpunten en meetmethoden voor klimaatinstallaties
- ISSO Publicatie 105 kerndocument gebouwtechniek
- Installatie Performance Scan, zie www.rvo.nl

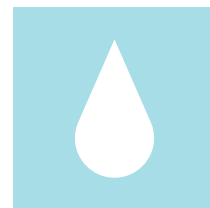
Transport

De categorie transport valt niet binnen de beoordeling van Deel 2 (Beheer) van BREEAM-NL In-Use.

Water

Credit code	Titel	Beschikbare punten
WAT11	Bemeteren waterverbruik	4
WAT12	Waterverbruik: Monitoren en rapporteren	8
WAT14	Waterbesparing bij natuurlijke vervanging	2
WAT15	Onderhoudsbeleid voor watersystemen	4
WAT16	Percentage hergebruikt water	4
WAT17	Grondwateronttrekking	2
Totaal beschikbaar aantal punten		24

WAT11

Bemeteren waterverbruik

Hoeveel water wordt er jaarlijks verbruikt?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Bevorderen dat de gebouwbeheerder zich bewust is van het jaarlijkse verbruik van drinkbaar en niet-drinkbaar water.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
4	Het jaarlijks waterverbruik bedraagt..... m ³

Criteria

1. Het jaarlijks waterverbruik omvat de som van al het water dat binnen de grenzen van het asset door de organisatie wordt gebruikt. Dit betreft het gebruik van zowel drinkbaar als niet-drinkbaar water uit bijvoorbeeld grondwater, hemelwater en water van het drinkwaterleidingbedrijf, voor elk mogelijk gebruik gedurende de gerapporteerde periode.
2. Het waterverbruik betreft de meest recente periode van 12 maanden.

Aanvullingen op de criteria

Het waterverbruik wordt meestal door de leveranciers gefactureerd over een gebroken jaar, bijv. van maart t/m februari. Een dergelijk overzicht volstaat, mits het de verbruiken weergeeft van 12 aaneengesloten kalendermaanden.

Bewijsvoering

1. Meetwaarden over een periode van een jaar, bijvoorbeeld een factuur van het drinkwaterleidingbedrijf
2. Een overzicht van het volledig watergebruik op basis van meterstanden en/of facturaties

Toelichting

Bij meerdere gebruikers in het asset kan via een overzicht, bijvoorbeeld Excel, inzicht worden gegeven in de onderverdeling van het gebruik.

Is er beleid aanwezig om het waterverbruik te minimaliseren met behulp van verbruiksgegevens, streefcijfers, doelstellingen en interne rapportages?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

8 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van het gebruik van monitoringsgegevens om het algehele waterverbruik te verminderen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
1	Er is beleid, maar er zijn geen vervolgacties.
2	Er is beleid, meetgegevens worden gearhiveerd, maar er zijn geen vervolgacties.
4	Er is beleid en meetgegevens worden vergeleken met doelstellingen en streefcijfers.
6	Er is beleid en meetgegevens worden vergeleken met doelstellingen en streefcijfers en intern gerapporteerd.
8	Er is beleid en meetgegevens worden vergeleken met doelstellingen en streefcijfers en intern gerapporteerd en gepubliceerd in een openbaar jaarverslag.

Criteria

1. Het beleid moet beschrijven hoe de meetgegevens worden gebruikt om het waterverbruik te minimaliseren. Dit kan bijvoorbeeld door:
 - a. Het omschrijven van taken en verantwoordelijkheden voor verbruiksregistratie, monitoring en te nemen vervolgacties
 - b. Het identificeren van gebieden en periodes met een onverwacht hoog waterverbruik. Dit kan op lekkages of storingen duiden.
 - c. Het identificeren van gebieden en periodes met een hoog waterverbruik, zodat gerichte waterbesparende acties kunnen worden ondernomen.
 - d. Het beschikbaar stellen van meetgegevens aan gebouwgebruikers, om het gedrag te beïnvloeden.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van het beleid waarin de clause over waterverbruik gemarkeerd is, bijvoorbeeld een onderhouds- of milieubeleid.
2. Documentatie van de analyse van het waterverbruik, zoals spreadsheets of samenvattende rapportages.
3. Voorbeelden van hoe het waterverbruik en de analyse intern zijn gerapporteerd (indien van toepassing), zoals:
 - a. Interne memo's

WAT12

Waterverbruik: Monitoren en rapporteren

- b. Nieuwsbrieven
 - c. Posters
 - d. E-mails
4. De paragraaf van het jaarverslag waarin het waterverbruik is gepubliceerd, bijvoorbeeld het MVO-verslag of duurzaamheidsverslag (indien van toepassing).

Is vastgelegd in beleid dat bij renovatiewerkzaamheden of bij natuurlijke vervangingsmomenten waterverbruikende apparaten en appendages, (zoals kranen, douches en wc's) worden vervangen door waterbesparende alternatieven?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van waterbesparing door het toepassen van waterbesparende voorzieningen, bij natuurlijke vervangingsmomenten of renovaties.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

- Het beleid schrijft minimaal het volgende voor:
 - Een vervangingsprogramma, bijvoorbeeld opgenomen in het meerjarenonderhoudsplan dat op natuurlijke vervangingsmomenten waterbesparende apparaten en appendages worden toegepast.
 - In een renovatie- en verbouwingsplan staat opgenomen dat waterbesparende apparaten en appendages moeten worden toegepast (indien van toepassing).
 - Een overzicht met goedgekeurde vervangende alternatieven OF selectiecriteria waarmee wordt vastgesteld of vervangende alternatieven voldoende waterbesparend zijn.
- Als alle waterverbruikende apparaten en voorzieningen al waterbesparend zijn uitgevoerd, moet nog steeds beleid beschikbaar zijn. Dit om te garanderen dat deze situatie gehandhaafd blijft, bij mogelijke toekomstige wijzigingen.

Bewijsvoering

- Exemplaar van het beleidsdocument met daarin het vervangingsprogramma en het overzicht van goedgekeurde vervangende alternatieven. En, als dat van toepassing is, het renovatie- en verbouwingsplan.

Beschikt de organisatie over een onderhoudsbeleid voor watersystemen?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat de bedrijfszekerheid en goede werking van de watervoorziening wordt behouden, zodat verspilling door lekkages wordt beperkt.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
2	Ja
4	Ja, er is een proactief onderhoudsbeleid.

Criteria

1. Een proactief onderhoudsbeleid is aanwezig en het wordt uitgevoerd. Zo wordt de bedrijfszekerheid en goede werking van het watersysteem geborgd. Dit beleid bestaat normaal gesproken uit twee delen:
 - a. Preventief onderhoud: onderhoud, metingen, inspecties, testen, vervangingen etc. om te voorkomen dat er gebreken ontstaan.
 - b. Predictief onderhoud: onderhoud technieken die zijn ontworpen om de staat van de voorzieningen of het systeem te controleren en om te kunnen voorspellen wanneer onderhoud moet worden gepleegd.

Bewijsvoering

1. Een relevante clause uit het onderhoudsbeleid, meerjarenonderhoudsplan of onderhoudscontract.
2. Een logboek waaruit blijkt dat het preventieve en proactieve onderhoud ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd (indien van toepassing).

Toelichting

Vaak is er geen specifiek beleid voor watersystemen, maar is dit verankerd in het meerjarenonderhoudsplan en een preventief onderhoudscontract waarin dit is opgenomen.

WAT16

Percentage hergebruikt water

Welk percentage van het totale waterverbruik wordt hergebruikt vanuit een grijswatersysteem of hemelwatersysteem?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van het hergebruik van grijswater en hemelwater om het gebruik van drinkwater te beperken.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	0%
1	≥ 1% tot < 25%
2	≥ 25% tot < 50%
3	≥ 50% tot < 75%
4	≥ 75%

Criteria

1. Een alternatieve watervoorziening kan water betreffen dat is behandeld, maar ook water dat voor gebruik niet is behandeld.
2. Zowel hemelwater als grijswater kunnen worden beschouwd als een alternatieve waterbron.
3. Andere waterbronnen, zoals eigen waterbronnen, kunnen bijdragen aan deze credit op het moment dat het water hiervan wordt gebruikt om de vraag te beperken van 'vers' drinkwater van het drinkwaterleidingbedrijf.

Bewijsvoering

1. Meetgegevens van zowel de drinkwateraansluiting als de alternatieve watervoorzieningen.
2. Berekeningen (gebaseerd op meetgegevens van zowel de drinkwateraansluiting als alternatieve watervoorzieningen) om het percentage aan te tonen van het hergebruikte water.

Toelichting

Onbehandeld, hergebruikt water betreft bijvoorbeeld opvang van hemelwater in een ton of bassin waarmee groenvoorzieningen worden geïrrigeerd.

Wordt grondwateronttrekking uit de omgeving gemeten en gemonitord om te voorkomen dat er teveel water wordt onttrokken?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het voorkomen van impact op het grondwaterpeil doordat er teveel water wordt onttrokken.

Punten

Punten	Antwoardoptyes
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Er wordt geen water onttrokken.
2	Ja

Criteria

- De netto hoeveelheden onttrokken grondwater worden op een betrouwbare wijze gemeten en geregistreerd. De netto hoeveelheid is het verschil tussen de hoeveelheid onttrokken en de hoeveelheid teruggelooosd grondwater. Van beide stromen zijn de hoeveelheden gemeten en geregistreerd op basis waarvan de netto hoeveelheid is bepaald.
- Deze metingen en registraties vinden plaats:
 - Bij grondwateronttrekking voor gebruik als drink- of proceswater (eigen grondwaterbron)
 - Bij bodemsaneringen
 - Bij open warmte/koude systemen (WKO's)
- Aan de hand van bovengenoemde gegevens wordt vastgesteld:
 - Dat de aanvulling van de bron in balans is met de onttrekking (voor een gezonde waterkwaliteit)
 - De mogelijkheden voor het gebruik van meerdere bronnen bij eventuele nieuwe onttrekkingen (indien relevant)
 - Dat de vergunningsvoorwaarden worden nageleefd

Bewijsvoering

- Een bewijs van de meetgegevens, bijvoorbeeld in de vorm van (de verplichte) rapportages aan het bevoegde gezag.
- Als dat mogelijk is kunt u de meetgegevens aanvullen met een beleidsdocument waarin wordt bepaald dat monitoring plaats moet vinden.

Toelichting

In deze credit wordt de situatie waarin geen grondwater wordt onttrokken gehonoreerd met 2 punten. Normaal wordt drinkwater via het waterleidingbedrijf ook meest onttrokken aan het grondwater en via het openbaar net geleverd. Een eigen waterbron kent echter een aantal milieukundige en waterhuishoudelijke nadelen: de onttrekking is geconcentreerd

WAT17

Grondwateronttrekking

op één plek en vindt ongecontroleerd plaats ten opzichte van de totale waterhuishouding van een gebied. Bovendien kost eigen onttrekking relatief meer energie en is het meer belastend voor het milieu, in verband met filtering en voorbehandeling, in vergelijking met collectieve waterbronnen.

Materialen

Credit code	Titel	Beschikbare punten
MAT08	Deskundigheid inspecteur conditiemeting	4
MAT09	Duurzaam inkopen	2
MAT10	Reikwijdte duurzaam inkoopbeleid	4
MAT11	Brandveiligheid, beschikbaarheid risicobeoordeling	2
MAT12	Brandveiligheid, periodieke uitvoering risicobeoordeling	2
MAT13	Noodplan brand, milieurisico's	2
MAT14	Rampenbeheersing	2
Totaal beschikbaar aantal punten		18

Wie heeft de conditiemeting van de bouw- en installatiedelen in het asset uitgevoerd?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het zeker stellen dat een deskundige partij de conditiemeting heeft uitgevoerd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord.
0	Weet niet
0	Er is geen conditiemeting uitgevoerd.
1	Interne medewerkers hebben de conditiemeting uitgevoerd.
2	Een interne medewerker heeft de conditiemeting uitgevoerd, waarbij procedures zijn gevolgd, die door een derde partij zijn goedgekeurd.
3	Een onafhankelijke deskundige externe partij heeft de conditiemeting uitgevoerd.
4	Een erkende gebouwinspecteur heeft de conditiemeting uitgevoerd.
4	Het gebouw is jonger dan 5 jaar.
0	Anders

Criteria

1. De partij/persoon die de conditiemeting heeft uitgevoerd, beschikte over voldoende kennis en ervaring. Een deskundig persoon, kan zijn een:
 - a. Facility manager/gebouwbeheerder
 - b. Civiel ingenieur of een andere relevante ingenieursdisciplines
 - c. Architect
 - d. Erkende gebouwinspecteur
2. Een erkende gebouwinspecteur is opgenomen in het register van:
 - a. NVDO (Nederlandse Vereniging voor Doelmatig Onderhoud) als Gediplomeerde Inspecteur Conditie-meting, of
 - b. Sertum als Integraal Inspecteur Vastgoed IIV, of
 - c. gelijkwaardig.

Aanvullingen op de criteria

Betreft het een inspectie conform Handboek RgdBOEI-inspecties, dan moet de inspecteur die met deze inspectiemethodiek werkt, een opleiding voor Integraal Inspecteur Vastgoed (IVV) hebben gevolgd en een Hobéon persoonscertificaat hebben om 4 punten te kunnen behalen.

Bewijsvoering

1. Het deel of de pagina van de conditiemeting, waarin de naam van de persoon en de organisatie staat van de partij die de conditiemeting heeft uitgevoerd.
2. Bewijs waaruit blijkt dat de persoon die de conditiemeting heeft uitgevoerd, voldoende gekwalificeerd en ervaren is.
3. Van gebouwen die minder dan 5 jaar oud zijn moet aan de hand van formele stukken het bouwjaar van het gebouw worden aangetoond.

Beschikt de organisatie die verantwoordelijk is voor het beheer over een milieuvriendelijk/duurzaam inkoopbeleid, met daarin opgenomen eisen aan materialen, producten en diensten?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van een inkoopbeleid waarmee de inkoop van duurzame materialen, producten en diensten wordt bevordert.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

1. Het milieuvriendelijk/duurzaam inkoopbeleid is in ieder geval gericht op dagelijks onderhoud, (interne) verhuizingen, herstel- en opknopwerkzaamheden en herinrichting. Het beleid is goedgekeurd op een hoog (senior) managementniveau.
2. Het onderdeel houtproducten moet minimaal zijn opgenomen in het inkoopbeleid. Alle houtproducten die worden ingekocht moeten op een (duurzaam) verantwoorde manier zijn geproduceerd en afkomstig zijn van een legale bron.
3. Het duurzaam inkoopbeleid is geïmplementeerd in de organisatie, hetzij door documenten of onderzoek op organisatieniveau of door project gerelateerde initiatieven en managementstrategieën.
4. Het duurzame inkoopbeleid wordt uitgevoerd.

Aanvullingen op de criteria

Koopt de beheersorganisatie volledig duurzaam in conform de gestelde criteria voor duurzaam inkopen/maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI), zoals gepubliceerd op www.pianoo.nl, dan kan het maximaal aantal punten worden toegekend.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van het milieuvriendelijke/duurzame inkoopbeleid;
2. Bewijs waaruit blijkt dat het inkoopbeleid ook wordt toegepast, bijvoorbeeld een overzicht van recente gebouwgebonden aankopen waaruit blijkt dat de inkoop conform het inkoopbeleid heeft plaatsgevonden.

Definities

Verantwoord en legaal geproduceerd hout: gecertificeerd met een keurmerk dat is goedgekeurd door de Timber Procurement Assessment Committee (TPAC). Voor een actueel overzicht: www.tpac.smk.nl.

Wat is de reikwijdte van het milieuvriendelijke/ duurzame inkoopbeleid?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het waarden en stimuleren van een duurzaam inkoopbeleid waarmee de milieu-impact, gerelateerd aan het beheer van het asset, wordt geminimaliseerd.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
0	Er is geen milieuvriendelijk of duurzaam inkoopbeleid.	☐
1	De organisatie werkt samen met de keten aan een reductie van de milieueffecten .	☐
1	Er wordt rekening gehouden met de milieueffecten van materialen, producten en diensten daarbij wordt gewerkt met streefcijfers om de negatieve effecten te beperken.	☐
1	Er wordt rekening gehouden met de CO ₂ -uitstoot als gevolg van het transport voor materialen, producten en diensten en daarbij wordt gewerkt met streefcijfers om de uitstoot te beperken.	☐
1	De organisatie vermindert actief het gebruik van schadelijke materialen.	☐
0	Anders	☐

Criteria

1. Het beleid is goedgekeurd door het hoger management.
2. Het beleid wordt daadwerkelijk uitgevoerd.

Aanvullingen op de criteria

Deze credit betreft asset- en beheergerelateerde inkoop. Denk hierbij aan zaken voor onderhoud, reparatie, materialen en bijvoorbeeld schoonmaak. Inkoop van gebruiksgoederen (printerpapier, toilet papier) vallen niet onder deze vraag.

Bewijsvoering

1. Het inkoopbeleid waarin de relevante delen zijn gemarkeerd;
2. Bevestiging van de naam en de positie van de hoogste manager die verantwoordelijk is voor de implementatie.
3. Bewijs waaruit blijkt dat het inkoopbeleid wordt uitgevoerd en in overeenstemming is met de beleidsdoelstellingen. Bijvoorbeeld een overzicht van recente gebouwgebonden inkopen waaruit blijkt dat de inkoop conform het inkoopbeleid heeft plaatsgevonden.

Is er een integrale risicobeoordeling op het gebied van brandveiligheid uitgevoerd?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van het uitvoeren van een risicobeoordeling op het gebied van brandveiligheid, waarmee risico's worden geïdentificeerd voor het asset en het milieu en waarbij procedures worden gegeven om de impact zoveel mogelijk te minimaliseren.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

1. Een risicobeoordeling (brandveiligheidsonderzoek) is uitgevoerd, die verder gaat dan wettelijke bepalingen en die het asset, de potentiële milieurisico's en de gevolgen voor de directe omgeving en de omwonenden van het asset omvat. De risicobeoordeling moet de gevolgen van brand binnen het asset benoemen, analyseren en voorzien van mitigerende en/of preventieve maatregelen.
2. Een risicobeoordeling van de brandveiligheid moet worden uitgevoerd door een bekwaam persoon. Bekwaam betekent in deze context dat de persoon genoeg opleiding, kennis en/of ervaring heeft om op basis van een veiligheidsketen brede benadering te adviseren welke maatregelen moeten worden uitgevoerd. Voor meer complexe assets moet de kennis niet bij een individu alleen liggen, maar moet deze interdisciplinair worden geleverd door een team.
3. Een risicobeoordeling is uitgevoerd en verwoord in een door deskundigen opgestelde adviesrapportage in lijn met bijvoorbeeld:
 - a. BRL-K21016 Brandveilig Gebruik Bouwwerken (BGB)
 - b. NPR6059 (Praktijkrichtlijn brandveiligheid) of NEN6059 (Beoordeling brandveiligheid bouwwerken)
 - c. Inspectie conform de RgdBOEI methodiek van het Rijksvastgoedbedrijf

Aanvullingen op de criteria

In de risicobeoordeling moet, voor zover relevant, zijn meegenomen; de opslag van gevaarlijke stoffen, asbest, opslagtanks noodstroomaggregaten en gasflessen.

De risicobeoordeling is minimaal herzien, nadat er wijzigingen plaats hebben gevonden aan het asset die van invloed zijn op de brandveiligheid.

Controle door de brandweer mag worden gezien als controle door een externe partij, mits deze voldoet aan de criteria.

Bewijsvoering

1. De meest recente risicobeoordeling van de brandveiligheid
2. Documentatie (zoals een certificaat) of informatie waarmee de bekwaamheid van de persoon wordt aangetoond die de risicobeoordeling heeft uitgevoerd.

Wordt de risicobeoordeling van de brandveiligheid regelmatig uitgevoerd?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van het regelmatig en proactief uitvoeren van een risicobeoordeling van de brandveiligheid. Dit, om te zorgen dat het asset op het gewenste brandveiligheidsniveau blijft en de kans op brand in het asset tot een minimum wordt beperkt.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

1. De risicobeoordeling brandveiligheid (brandveiligheidsonderzoek) wordt regelmatig herzien, gemonitord en gemanaged door een externe partij.
2. Voor de eisen aan de inhoud en de wijze van uitvoeren van de risicobeoordeling, zie credit MAT11.
3. Procedures die uit de risicobeoordeling voor brand naar voren komen moeten minimaal jaarlijks worden beoordeeld, en op het moment dat er veranderingen aan het gebouw of gebruik zijn doorgevoerd.

Aanvullingen op de criteria

Bij NEN6059, de RgdBOEI inspectiemethodiek of vergelijkbaar wordt eenmaal per vijf jaar een risicobeoordeling uitgevoerd. Deze cyclus van 5 jaar wordt als richtlijn voor 'regelmatig' beschouwd.

Controle door de brandweer mag worden gezien als controle door een externe partij, mits deze de verplichte elementen bevat zoals geëist bij criterium 2.

Bewijsvoering

1. Bewijs dat is aangeleverd voor MAT11 "Brandveiligheid, beschikbaarheid risicobeoordeling";
2. Documenten die aantonen wanneer de risicobeoordeling is herzien of aangevuld en dat de beoordeling periodiek wordt uitgevoerd. Een verslag van een inspectie van de brandweer voldoet, als aantoonbaar kan worden gemaakt dat deze periodiek wordt uitgevoerd en de verplichte elementen bevat zoals geëist bij criterium 2.

Referenties

- Informatie over de RgdBOEI inspecties: www.rijksvastgoedbedrijf.nl/expertise-en-diensten/r/rgd-boei-inspecties.

Is er een bedrijfsnoodplan beschikbaar dat rekening houdt met de bescherming van het asset en/of de milieurisico's bij brand?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van de beschikbaarheid van een brand-/bedrijfsnoodplan, dat verder gaat dan wettelijke bepalingen (mens gericht) en als doel heeft om het asset en het milieu te beschermen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
1	Ja, het noodplan voorziet in bescherming van het asset.
2	Ja, het noodplan voorziet in bescherming van het asset en het milieu.

Criteria

- Het bedrijfsnoodplan of calamiteitenplan houdt rekening met het asset en/of de milieurisico's en sluit hierin aan op aanbevelingen uit de integrale risicobeoordeling.
- Bij eenvoudige panden, hoeft het bedrijfsnoodplan niet meer te omvatten dan een ontruimingsplan.
- Bij complexe panden is het bedrijfsnoodplan meer gedetailleerd en pas opgesteld na consultatie met andere verantwoordelijke personen. Denk aan de eigenaar en andere medewerkers, die een bepaalde mate van zeggenschap of verantwoordelijkheid hebben over het gebouw.
- Is een asset in gebruik of kunnen er mensen aanwezig zijn, dan zijn opgeleide medewerkers nodig (o.a. BHV-ers). Zij kunnen andere personen helpen bij een (bijna) incident en/of calamiteit in contact treden met de brandweer. E.e.a. dient te zijn vastgelegd en toegelicht in het bedrijfsnoodplan.
- Het volgende moet in ieder geval zijn meegenomen of in beschouwing zijn genomen bij de ontwikkeling van een bedrijfsnoodplan:
 - Het aanbieden van goed begaanbare vluchtroutes.
 - Rekening houden met het maximaal aantal gebruikers dat van het asset gebruik maakt, met specifiek aandacht voor mensen met een beperking en bezoekers.
 - Het geheel zelfstandig kunnen afwickelen van een ontruiming, zonder dat wordt uitgegaan van ondersteuning door brandweer of reddingswerkers.
 - Aanvullend op de veiligheidsaspecten, bevat het bedrijfsnoodplan:
 - Mitigerende maatregelen voor de milieurisico's bij brand
 - Risicomangement, bedrijfscontinuïteit, noodplanning, opstart planning
 - Noodmaatregelen voor reddingswerkzaamheden en schadebeperking

Aanvullingen op de criteria

- Waar sprake is van een collectie of cultureel erfgoed is er naast het bedrijfsnoodplan of calamiteitenplan ook een Collectiehulpverlening (CHV)-plan, zoals beschreven door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Bewijsvoering

1. Het bedrijfsnoodplan, met daarin aangegeven de onderdelen gerelateerd aan de bescherming van het asset en het beperken van milieurisico's.

Toelichting

- Het bedrijfsnoodplan is bij voorkeur integraal afgestemd met de risicobeoordeling van MAT 11.

Referenties

- Website Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed over collectiehulpverlening (CHV): veilig-erfgoed.nl/onderwerpen/preventie/collectiehulpverlening.

Is er beleid aanwezig om het asset te beschermen tegen de risico's van natuurrampen?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van beleid om het risico op schade door natuurrampen te beperken.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

1. Er is beleid aanwezig om het asset te beschermen tegen risico's van relevante natuurrampen.
2. De relevante natuurrampen zijn geïdentificeerd en het beleid is geschreven door een bekwaam persoon of relevante organisatie.
3. De relevantie van natuurrampen hangen af van de geografie, geologie, hydrologie en klimaatfactoren. In Nederland kunnen onder andere de volgende natuurrampen voorkomen:
 - a. Overstromingen (onderdeel van credit POL2)
 - b. Aardbevingen
 - c. Natuurbranden

Aanvullingen op de criteria

- Beleid kan opgenomen zijn in bijvoorbeeld een rampenbeheersingsplan, noodplan of een calamiteitenplan.
- Door de overheid wordt via nederland.risicokaart.nl informatie beschikbaar gesteld, waarmee op een eenvoudige manier risico's worden getraceerd. Is op basis hiervan met zekerheid te stellen dat het asset in een gebied ligt met geen of een verwaarloosbaar risico op de onder criterium 3 genoemde natuurrampen, dan hoeft er geen persoon met voldoende kennis en ervaring betrokken te worden. Geen of een verwaarloosbaar risico, vastgesteld volgens de risicokaart betreft:
 - o Overstromingen: een gebied met een 'kleine kans' op overstroming.
 - o Aardbevingen: een gebied dat niet in de Mercalli zone ligt.
 - o Natuurbranden: een gebied dat niet binnen de gebieden met een risico op natuurbranden valt.
- Als het asset zich bevindt in een gebied met geen of een verwaarloosbaar risico op natuurrampen, hoeft er geen beleid aanwezig te zijn en kan het maximum aantal punten worden toegekend.

MAT14

Rampenbeheersing

Bewijsvoering

1. Documentatie waaruit het beleid voor de beheersing van natuurrampen blijkt, zoals een rampenbeheersingsplan, noodplan of calamiteitenplan.
2. Onderbouwing van de bekwaamheid van de persoon die het rampenbeheersingsplan of het overeenkomstige deel van het nood- of calamiteitenplan heeft geschreven.
3. Documentatie op basis van nederland.risicokaart.nl (als het asset zich op een locatie bevindt waar geen risico op het optreden van een natuurramp bestaat).

Definities

Bekwaam persoon: een individu of meerdere individuen met relevante technische en professionele ervaring die in staat is/ zijn om:

1. Het risico op natuurrampen in de regio van het asset te bepalen
2. De te verwachten gevolgen te bepalen van de natuurrampen op het asset en de omgeving
3. Geschikte mitigerende maatregelen vast te stellen

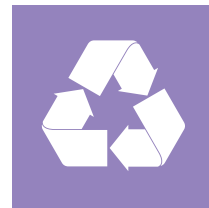
Toelichting

Op nederland.risicokaart.nl zijn onder natuurrampen de locaties te zien waar natuurbranden en aardbevingen plaats kunnen vinden. Overstromingen zijn onderverdeeld in drie frequenties:

- Grote kans (gemiddeld 1 keer in 10 jaar)
- Middelgrote kans (gemiddeld 1 keer in 100 jaar)
- Kleine kans (gemiddeld 1 keer in 1000 jaar)

Bevindt het asset zich in een gebied met een kleine kans, dan kan dit worden beschouwd als een locatie met geen of een verwaarloosbaar risico op overstromingen. Afhankelijk van de ligging ten opzichte van natuurbranden en aardbevingen kunnen al dan niet 2 punten worden toegekend.

Afval

De categorie afval valt niet binnen de beoordeling van Deel 2 (Beheer) van BREEAM-NL In-Use.

Landgebruik en ecologie

Credit code	Titel	Beschikbare punten
LE03	Ecologisch onderzoek en uitvoering	4
LE04	Beleidsplan ecologie	4
LE05	Ecologisch beheerplan	2
Totaal beschikbaar aantal punten		10

Is er een ecologisch onderzoek uitgevoerd en zijn de eventuele aanbevelingen uitgevoerd?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Landgebruik en ecologie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van organisaties om de ecologische waarde van hun gebouw en de omgeving in beeld te brengen en te verbeteren op basis van aanbevelingen door een erkende ecooloog.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Onbekend
0	Nee
1	Een ecologisch onderzoek is uitgevoerd, maar de aanbevolen maatregelen zijn niet uitgevoerd.
2	Een ecologisch onderzoek is uitgevoerd en een groot deel van de aanbevolen maatregelen is uitgevoerd.
4	Een ecologisch onderzoek is uitgevoerd en alle aanbevolen maatregelen zijn uitgevoerd.
0	Anders

Criteria

- Er is een ecologisch onderzoek uitgevoerd door een onafhankelijke, erkende ecooloog en het onderzoek is minimaal herzien, nadat er wijzigingen zijn opgetreden bij het asset, de directe omgeving of in wetgeving die van invloed kunnen zijn op de uitkomsten van het ecologisch onderzoek.
- Het ecologisch onderzoek kan zijn uitgevoerd en beschreven door een niet-erkende ecooloog, op voorwaarde dat het rapport is beoordeeld door een daadwerkelijk erkende ecooloog op de volgende aspecten:
 - Het betreft een binnen het vakgebied geaccepteerde aanpak
 - De beschrijving is objectief (voorkomen van onvolledige, bevooroordeelde en overdreven verklaringen)
 - Het onderzoek is relevant gezien de lokale omstandigheden en de scope

Bewijsvoering

- Het ecologisch onderzoek met de daarin opgenomen verbetermaatregelen.
- Bewijs dat het ecologisch onderzoek is uitgevoerd door een erkend ecooloog.
- Fotografisch bewijsmateriaal van de uitgevoerde maatregelen.

Definities

Erkend Ecoloog: Een erkend ecooloog is een persoon die (definitie RVO.nl):

1. Op hbo- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie, en/of
2. als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en/of
3. zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties.

Is er een beleidsplan voor de groen- en ecologische voorzieningen opgesteld voor de locatie?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Landgebruik en ecologie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van het toepassen van een beleidsplan voor de groen- en ecologische voorzieningen van het asset en de open ruimte met de bedoeling om de ecologische waarde te behouden en verbeteren.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja
4	Niet van toepassing, uit het ecologisch onderzoek bleek dat er geen sprake was ecologische waarde of mogelijkheden om de ecologische waarde te verbeteren.

Criteria

- In het beleidsplan zijn de maatregelen en doelen als volgt geformuleerd:
 - Specifieke doelen voor de groen- en ecologische voorzieningen voor het asset en de open ruimte;
 - Meetbaar en Acceptabel
 - Realistisch en Tijdsgebonden
- Het beleidsplan is geschreven (of inhoudelijk goedgekeurd) door een erkend ecooloog.
- Het beleidsplan heeft een looptijd van minimaal 6 jaar.
- Het beleidsplan is gebaseerd op de uitkomsten van het ecologisch onderzoek van de locatie, dat is uitgevoerd door een erkend ecooloog.
- Het beleidsplan is in ieder geval herzien bij grote wijzigingen aan het asset of de open ruimte.
- Het beleidsplan is zo mogelijk afgestemd met het gemeentelijk groenstructuurplan en voldoet hieraan. In het plan wordt rekening gehouden met de groeninrichting en de effecten hiervan op de lokale flora en fauna.

Bewijsvoering

- Een exemplaar van het beleidsplan
- Bewijs dat het beleidsplan is geschreven (of goedgekeurd) door een erkend ecooloog
- Bewijs dat het beleidsplan voor zover mogelijk is afgestemd met het gemeentelijk groenstructuurplan.

LE04

Beleidsplan ecologie

Definities

Erkend Ecoloog: Een erkend ecooloog is een persoon die (definitie RVO):

1. Op hbo- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie, en/of
2. als ecooloog werkzaam is voor ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of
3. zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties.

Is er een beheerplan aanwezig om de ecologische kenmerken van het asset en het perceel te onderhouden en te verbeteren?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Landgebruik en ecologie

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van organisaties om een beheerplan te ontwikkelen en implementeren, waardoor de ecologische kenmerken van het gebouw en het perceel worden onderhouden en verbeterd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Onbekend
0	Nee
2	Ja

Criteria

- De organisatie, die verantwoordelijk is voor het beheer van de ecologische kenmerken, heeft:
 - Een eigen beheerplan waarin is vastgelegd dat het werk dat zij uitvoeren de ecologische kenmerken van het gebouw en het perceel zal onderhouden en verbeteren.
OF
 - Contractuele overeenkomsten met het gebouwmanagement of de gebouweigenaar waarin is vastgelegd dat het werk dat zij uitvoeren de ecologische kenmerken van het gebouw en het perceel zal onderhouden en verbeteren.
- Het beheerplan is opgesteld of goedgekeurd door een erkend ecooloog en bevat minimaal, maar is niet beperkt tot:
 - Een ecologische visie (gebaseerd op het beleid op het gebied van ecologie);
 - Een visie op landschapsinrichting;
 - Het schoonmaken van gevel, landschappelijk inrichting en het verharde oppervlak.
 - Een beschrijving van het beheer/onderhoud van groen- en ecologische voorzieningen die de flora en fauna versterken.
- Het beheerplan heeft een looptijd van 6 jaar.

Bewijsvoering

- Een exemplaar van het beheerplan
- Bewijs van implementatie in de organisatie of contractuele overeenkomst waarin de relevante clausules zijn gemarkeerd.
- Bewijs dat het beheerplan is opgesteld door een erkend ecooloog of een verklaring van goedkeuring plan door erkend ecooloog.

LE05

Ecologisch beheerplan

Definities

Erkend Ecoloog: Een erkend ecoloog is een persoon die (definitie RVO):

1. Op hbo- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie, en/of
2. als ecoloog werkzaam is voor ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of
3. zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties.

Toelichting

De basis van het beheerplan wordt gevormd door de uitkomsten van het ecologisch onderzoek (zie LE03) en het beleidsplan groen- en ecologische voorzieningen (zie LE04). Dit zorgt ervoor dat de ecologische waarde is vastgelegd en dat de juiste maatregelen en plannen voorhanden zijn om het behoud van de ecologische waarde te verzekeren.

Vervuiling

Credit code	Titel	Beschikbare punten
POL07	Beperking lichtvervuiling	4
POL08	Opslagruimte chemische stoffen	4
POL09	Periodieke controle opslagruimte chemische stoffen	2
POL10	Onderhoudsbeleid olieafscidders	2
POL11	Vervangen koudemiddelen	2
POL12	Onderzoek bodemvervuiling	4
POL13	Procedure verontreinigingsincidenten	2
POL14	Klachtenprocedure licht-, geur- en geluidsvervuiling	4
Totaal beschikbaar aantal punten		24

POL07

Beperking lichtvervuiling

Zijn er maatregelen getroffen om de lichtvervuiling van binnen- en buitenverlichting te minimaliseren?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Garanderen dat binnen- en buitenverlichting zo wordt ingericht dat de beoogde gebieden worden verlicht en naar boven en zijwaarts gericht licht wordt geminimaliseerd, waardoor onnodige lichtvervuiling en hinder naar aangelegene kavels wordt beperkt.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
2	Ja, er vinden routinecontroles plaats en monitoring gericht op lichtvervuiling (registratie en beheersing).
4	Ja, er heeft een audit plaatsgevonden gericht op lichtvervuiling, die is uitgevoerd door een externe partij en alle aanbevelingen zijn uitgevoerd.

Criteria

- Een audit gericht op lichtvervuiling moet (ten minste) zijn uitgevoerd:
 - Eens in de 4 jaar
 - Bij aanzienlijke aanpassingen aan het asset of de omgeving
- De aanwezige binnen- en buitenverlichting moet ontworpen zijn om lichtvervuiling te beperken. Ontwerpmaatregelen zijn bijvoorbeeld:
 - Een keuze voor armaturen die het licht alleen richten op de bestemde gebieden.
 - Een keuze voor lichtbronnen waarvan de lichtintensiteit niet meer is dan minimaal benodigd voor het behalen van de gewenste verlichtingssterkte.
 - De binnen- en buitenverlichting (met uitzondering van veiligheidsverlichting) kan automatisch uitgeschakeld worden tussen 23.00 en 6.00 uur. Dit kan bijvoorbeeld worden gerealiseerd door:
 - Een timer op de betreffende uren
 - Vastgelegde taakstellingen van medewerkers die als laatste de in gebruik zijnde ruimten verlaten
- Als er geen buitenverlichting, reclameverlichting of verlichting voor het aanlichten van het gebouw aanwezig is, gelden de vereisten alleen voor de binnenverlichting.
- Alle lichtarmaturen die nodig zijn om veiligheidsredenen, mogen buiten beschouwing worden gelaten als de veiligheidseisen en bovenstaande BREEAM-NL eisen niet overeenstemmen. In deze gevallen moet met bewijsstukken worden aangetoond dat dergelijke eisen voor het gebouw van toepassing zijn.
- Als de verlichting binnen de onder criterium 2 genoemde tijdstippen niet wordt uitgeschakeld, moet dit nader worden onderbouwd. Een reden is bijvoorbeeld dat de verlichting voldoende lang aan moet blijven staan om bij het afsluiten van een activiteit of dienst het vertrek van mensen te faciliteren, vooral als het om grotere groepen mensen gaat.

6. Als verlichting anders dan veiligheidsverlichting (zie criteria 4) noodzakelijk is tussen 23.00 en 6.00 uur, dan moet deze worden gedimd gedurende deze uren conform de richtlijnen van de NSVV en NEN-EN 12464-2. Dit kan bijvoorbeeld door het gebruik van een automatische schakelaar om het verlichtingsniveau te verlagen vanaf 23.00 uur of eerder.
7. Wegdekverlichting en wegdekreflectoren die worden gebruikt vanuit veiligheidsoogpunt in gebieden waar voertuigen manoeuvreren mogen buiten beschouwing worden gelaten voor deze credit.

Bewijsvoering

1. Fotografisch bewijsmateriaal waarmee wordt bevestigd dat de armaturen voor buitenverlichting ontworpen zijn om naar boven gericht licht en verspilling van licht te beperken.
2. Bevestiging dat de verlichting wordt uitgeschakeld binnen de vereiste tijdstippen.
3. Een dossier met geregistreerde signaleringen van verbeteringen en klachten en getroffen maatregelen om lichtvervuiling te minimaliseren.
4. Een exemplaar van de audit van externe partij met de resultaten en aanbevelingen (indien van toepassing).

Definities

Buitenverlichting: verlichting van paden, wegen, ingang/uitgang, parkeerplaatsen, stallingen en andere buitenterreinen die behoren tot het perceel van het gebouw, reclameverlichting, gevelaanlichting en wegdekverlichting.

Worden alle gevaarlijke chemische stoffen opgeslagen in een opslagvoorziening die geschikt is voor de opvang van meer dan 110% van de opgeslagen chemicaliën?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het beperken van de impact van lekkage of morsen van gevaarlijke chemische stoffen, door het zeker stellen dat de opslagvoorziening ook in die gevallen effectief is.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Niet van toepassing, er worden geen gevaarlijke chemische stoffen opgeslagen in het asset.
4	Ja

Criteria

- De opslagvoorziening voor gevaarlijke stoffen voldoet aan de richtlijnen uit de PGS 15 of gelijkwaardig.
- Bij de opslag van vloeibare gevaarlijke stoffen is het noodzakelijk om voorzieningen te treffen zodat ze kunnen worden opgevangen. Mogelijke voorzieningen kunnen zijn:
 - Tanks met een dubbele wand
 - Lekbakken
 - Ondoordringbare membranen in ruimten waar vloeistof wordt opgeslagen
 - Het indammen van opslag

Aanvullingen op de criteria

De genoemde opvangcapaciteit geldt alleen voor vloeistoffen. Lege niet gereinigde verpakkingen tellen daarbij niet mee.

Bewijsvoering

- Fotografisch bewijsmateriaal van de opslag van gevaarlijke chemische stoffen.
- Documentatie waaruit blijkt dat de opslag voldoet aan de richtlijnen uit PGS 15.

Toelichting

In de PGS 15 zijn in paragraaf 3.9.1 en paragraaf 4.7 eisen voor productopvang vastgelegd. Uitgangspunt voor productopvang is dat er geen vloeistof uit de opslagvoorziening mag stromen. De opvangcapaciteit van de gevaarlijke vloeistoffen moet tenminste 110% zijn van het volume van de grootste verpakking binnen de opslagvoorziening. Als

110% van de grootste verpakking minder is dan 10% van het totale volume van verpakkingen, dan moet 10% van het totale volume van verpakkingen worden aangehouden.

Referenties

- GS 15 betreft de publicatie Gevaarlijke Stoffen 15:2011 versie 1.1 (december 2012) "Opslag van verpakte gevaarlijke stoffen". De PGS 15 geeft richtlijnen over de manier van opslag en tijdelijke opslag van verpakte gevaarlijke stoffen voor brandveiligheid, arbeidsveiligheid en milieuveiligheid. In juni 2015 is een concept versie voor een update van de PGS openbaar gemaakt.

Worden de opslagruimten voor gevaarlijke chemische stoffen periodiek gecontroleerd?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat de opslagruimte of voorziening voldoende onderhouden wordt en volledig operationeel en veilig is.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Niet van toepassing, er worden geen gevaarlijke chemische stoffen opgeslagen in het asset of op het perceel.
2	Ja

Criteria

1. Waar een opslagvoorziening voor gevaarlijke chemische stoffen aanwezig is, worden periodieke controles uitgevoerd om te borgen dat de ruimte of voorziening voldoende onderhouden wordt en volledig operationeel is.
2. Een bekwaam persoon of relevante organisatie voert de controles uit.

Aanvullingen op de criteria

Er wordt voldaan aan de in de PGS 15 beschreven voorschriften voor periodieke controles, voor zover de voorschriften relevant zijn voor de betreffende opslagruimte of voorziening.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van de dossiers van de uitgevoerde periodieke controles of een controleformulier dat regulier wordt gebruikt, en waarop de controle van de opslagruimte of voorziening is opgenomen.

Definities

Bekwaam persoon: de persoon die de controles doet, voldoet aan de bekwaamheidseisen als hij of zij voldoende kennis heeft van gevaarlijke stoffen en van de PGS15 richtlijnen. Dit kan specifiek gericht zijn op de in het asset aanwezige gevaarlijke stoffen. Personen met een VCA certificaat Veiligheid voor Operationeel Leidinggevend (VOL-VCA) of met een ADR diploma Basis of gelijkwaardig voldoen.

Referenties

- PGS 15: Publicatie Gevaarlijke Stoffen 15:2011 versie 1.1 (december 2012) Opslag van verpakte gevaarlijke stoffen. De PGS 15 geeft richtlijnen over de manier van opslag en tijdelijke opslag van verpakte gevaarlijke stoffen met betrekking tot brandveiligheid, arbeidsveiligheid en milieuveiligheid.
- VCA certificaat Veiligheid voor Operationeel Leidinggevenden (VOL-VCA)
- ADR (Accord européen relatif au transport international de marchandises Dangereuses par Route) Certificaat Basis

Is er onderhoudsbeleid voor olieafscheimers aanwezig?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat olieafscheimers voldoende worden onderhouden om te werken zoals beoogd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Het asset heeft geen afvoer waar olieafscheiming nuttig is.
2	Ja

Criteria

1. Is er een olieafscheimder aanwezig, dan moet deze verplicht worden onderhouden conform NEN-EN 858-2. De gedetailleerde vereisten voor controle en onderhoud moeten zijn benoemd in het onderhoudsbeleid.
2. Onderhoud aan het systeem moet zo vaak als nodig, maar tenminste 1 keer per 6 maanden worden uitgevoerd door vakkundig personeel.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van het onderhoudsbeleid waarin de relevante clause is gemarkeerd.
2. Documentatie die de frequentie van onderhoud aantoont, en de vakkundigheid van het personeel.

Toelichting

In de NEN-EN 858-2 staan de voorschriften voor het onderhoud van de olieafscheimder en slibvangput. In het activiteitenbesluit wordt naar deze norm verwezen.

Voor het reguliere onderhoud stelt de NEN-EN 858-2 stelt (globaal) de volgende eisen:

Alle onderdelen van de olieafscheimder die regulier onderhouden moeten worden, moeten altijd bereikbaar zijn.

Onderhoud aan het systeem moet tenminste 1 keer per 6 maanden uitgevoerd worden door vakkundig personeel. Het onderhoud moet worden uitgevoerd in overeenstemming met de instructies van de fabrikant en bevat tenminste de volgende onderdelen:

- Slibvanggedeelte: bepaling slibvolume
- Afscheimder: meting dikte olielaag, controle functionering automatische vlotter, controle van het; waarschuwingsinstrument
- Bemonsteringsschacht: schoonmaken van het afvoerkanal.

Olie en slijb moeten, zo nodig, verwijderd worden. De inhoud van een olieafscheimder (en van de bijbehorende slijbvangput) is gevaarlijk afval en moet worden ingezameld door een erkende inzamelaar.

Naast het halfjaarlijkse onderhoud wordt een 5 jaarlijkse controle benoemd in de NEN-EN 858-2:2003, hieraan worden globaal de volgende eisen gesteld:

In intervallen van maximaal 1 keer per 5 jaar moet de afscheider gekeurd worden en aan een algemene controle onderworpen worden. Deze controle omvat de volgende aspecten:

- Lekkage van het systeem
- Controle van de constructie
- Controle van eventueel aangebrachte coatings
- Het functioneren van de verschillende onderdelen
- Het functioneren van elektronische instrumenten en installaties
- Controle van de instelling van de automatische afsluiting, bijvoorbeeld drijvende bestanddelen

Referenties

- NEN-EN 858-1:2002 (en NEN-EN 858-1:2002/A1:2004): Afscheiders en slijbvangputten voor lichte vloeistoffen (bijv. olie en benzine) - Deel 1: Ontwerp, eisen en beproeving, merken en kwaliteitscontrole.
- NEN-EN 858-2:2003: Afscheiders en slijbvangputten voor lichte vloeistoffen (bijv. olie en benzine) - Deel 2: Bepaling van nominale afmeting, installatie, functionering en onderhoud.

Is er beleid gekoppeld aan een planning om koudemiddelen te vervangen door minder milieubelastende alternatieven en wordt dit uitgevoerd?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het beperken van de milieu-impact van koudemiddelen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Nee, alle koudemiddelen zijn al vervangen door alternatieven met een lage milieu-impact (GWP < 10)/ er worden geen koudemiddelen gebruikt.
2	Ja

Criteria

1. Er is beleid omschreven voor de vervanging van koudemiddelen door minder milieubelastende alternatieven en dit beleid beschrijft:
 - a. Apparatuur waarvan de koudemiddelen worden vervangen
 - b. Door welke alternatief koudemiddel met lage milieu-impact het bestaande koudemiddel wordt vervangen.
 - c. De planning waarbinnen de vervanging wordt doorgevoerd.
2. Het beleid omvat systemen voor klimaatbeheersing en koeling die zijn geïnstalleerd binnen het gebouw, zoals:
 - a. Koeling voor klimaatbeheersing (o.a. warmtepompsystemen, gesloten warmte/koude opslagsystemen, compressiekoelmachines)
 - b. Gesloten warmtecirculatie en -distributiesystemen
 - c. Vaste koel- en vrieskasten. Regulier witgoed zoals koelkasten en vriezers valt hier niet onder
 - d. Proceskoeling, bijvoorbeeld voor servers en IT apparatuur
3. Kleine op zichzelf staande systemen zijn vrijgesteld als de hoeveelheid koudemiddel in elke unit minder is dan 5kg.
4. Als de koudemiddelen al zijn vervangen door alternatieven met een lage milieu-impact kan het volle aantal punten worden toegekend.
5. Het beleid wordt uitgevoerd.

Bewijsvoering

1. Het relevante beleid en de planning

POL11

Vervangen koudemiddelen

Toelichting

In de onderstaande tabel worden voorbeelden gegeven van koudemiddelen met een lage milieu-impact. In deze context betekent dit een GWP (Global Warming Potential) van minder dan 10.

Tabel 11: Veel voorkomende soorten koudemiddel met een lage GWP.

R-nummer	Chemische naam	GWP (100-jr)
R-30	Dichloormethaan	9
R-170	Ethaan	3
R-290	Propaan	3
R-600	Butaan	3
R-600a	Isobutaan	3
R-702	Waterstof	5,8
R0717	Ammoniak (NH ₃)	0
R-718	Water (H ₂ O)	<1
R-729	Lucht (stikstof (N ₂), zuurstof (O ₂), argon (Ar))	0
R-744	Koolstofdioxide (CO ₂)	1
R-1216	Ethyleen	3
R-1234yf	2,3,3,3-Tetrafluorpropeen	<1
R-1270	Propyleen	3

Bron: BREEAM In-Use International SD221 – 1.0:2015 – Version: 0 – Version Date: March 2015

POL12

Onderzoek bodemverontreiniging

Is het perceel volledig gecontroleerd op bodemverontreiniging?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Voorkomen, of het risico beperken dat het perceel een negatieve impact heeft op de omgeving, door inzicht in aanwezige bodemverontreiniging en de oplossingsmogelijkheden.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja
4	Ja, er is onderzoek uitgevoerd en alle aanbevelingen van het bodemverontreinigingsonderzoek zijn opgevolgd.
4	Ja, er is onderzoek uitgevoerd en er is geen bodemverontreiniging aangetroffen.

Criteria

- Voor 2 punten: een door een specialist uitgevoerd onderzoek naar bodemvervuiling voor het asset is beschikbaar. Daarin staan (bijvoorbeeld conform NEN5727 of NEN5740):
 - De locaties van eventuele bodemverontreiniging en de mate van verontreiniging;
 - Verontreinigingsbronnen/typen
 - De mogelijkheden voor bodemsanering voor de gevallen die een onacceptabel risico vormen voor de locatie zelf en de omgeving
- De specialist die het bodemonderzoek of de bodemsanering uitvoert, is daartoe gecertificeerd en erkend.
- Bij een nader onderzoek (conform NTA5755) moet er ook een beschikking van bevoegd gezag zijn.
- Komen er uit het onderzoek geen aanbevelingen voort, of worden er geen ernstige verontreinigingen (> interventiewaarde) aangetroffen, dan kan het volledig aantal punten worden toegekend.

Aanvullingen op de criteria

- Het onderzoek is ten minste herzien op het moment dat er activiteiten op en om de locatie plaatsvinden of hebben plaatsgevonden die mogelijk bodemverontreiniging hebben kunnen veroorzaken.
- Ligt het asset ligt in een gebied waar vermoedelijk geen sprake is van bodemverontreiniging, en is er geen verder onderzoek nodig? Dan kan het maximaal aantal punten worden toegekend. Deze conclusie moet wel zijn onderbouwd door een vooronderzoek, uitgevoerd door een specialist conform NEN5725, een verkennend onderzoek conform NEN5740 of een nader onderzoek conform NTA5755 of gelijkwaardig.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van het bodemonderzoek, een bodemvervuilingsrapport
2. Een rapportage (of relevante delen daarvan), waaruit blijkt dat de aanbevelingen zijn opgevolgd en waar de verontreinigingen zijn gesaneerd (indien van toepassing)
3. Beschikkingen van bevoegd gezag (indien van toepassing)

Referenties

- NEN 5740:2009 Bodem - Landbodem - Strategie voor het uitvoeren van verkennend bodemonderzoek - Onderzoek naar de milieuhygiënische kwaliteit van bodem en grond
- NEN 5725:2009 Bodem - Landbodem - Strategie voor het uitvoeren van vooronderzoek bij verkennend en nader onderzoek
- NTA 5755:2010 Bodem - Landbodem - Strategie voor het uitvoeren van nader onderzoek - Onderzoek naar de aard en omvang van bodemverontreiniging

Is er een bedrijfsnoodplan voor verontreinigingsincidenten dat voldoet aan nationale of lokale vereisten?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het beperken van de impact van verontreinigingsincidenten op de omgeving.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Er zijn geen risico's op verontreiniging geïdentificeerd voor het asset.
2	Ja
2	Niet van toepassing omdat er geen bronnen van verontreiniging op de locatie aanwezig zijn.

Criteria

- Er is een bedrijfsnoodplan of gelijkwaardig aanwezig waarin staat beschreven hoe om te gaan met potentiële verontreinigingsincidenten. Bronnen van verontreinigingen zijn bijvoorbeeld:
 - Opslag van brandstoffen (bijvoorbeeld diesel voor noodgeneratoren) of andere gevaarlijke stoffen
 - Opslag schoonmaakmiddelen
 - Koudemiddelen die op locatie zijn opgeslagen
- Het bedrijfsnoodplan moet periodiek worden geëvalueerd, vooral na een ongeluk of noodsituatie.
- Het bedrijfsnoodplan moet 'up-to-date' zijn en als dit praktisch mogelijk is wordt de procedure of het actieplan periodiek getest.

Aanvullingen op de criteria

In Nederland is het voldoende als er een bedrijfsnoodplan voor incidenten aanwezig is.

Bewijsvoering

- Het bedrijfsnoodplan met een beschrijving van hoe wordt omgegaan met verontreinigingen en incidenten (indien van toepassing).
- Documentatie van periodieke evaluaties en uitgevoerde controles van het bedrijfsnoodplan.
- Een verklaring van de gebouweigenaar of gebouwbeheerder dat er geen bronnen van vervuiling op de locatie aanwezig zijn (indien van toepassing).

Is er een klachtenprocedure voor de afhandeling van klachten gerelateerd aan het (gebruik van het) asset (bijvoorbeeld licht-, geur- en geluidsoverlast)?

DEEL:

2 - Beheer

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat issues die invloed hebben op gebouwgebruikers of omwonenden via een formele route kunnen worden ingebracht en effectief worden afgehandeld.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja

Criteria

1. Er is een klachtenprocedure aanwezig en in werking. Deze geeft een gedetailleerde omschrijving van de wijze waarop de klachten snel en onpartijdig worden afgehandeld.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van de gedocumenteerde klachtenprocedure.

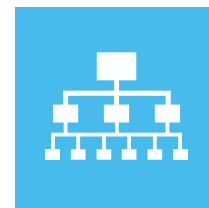

Deel 3 - Gebruik

Management

Credit code	Titel	Beschikbare punten
MAN14	Milieuprocedures	4
MAN15	Reikwijdte milieubeleid	11
MAN16	Milieubeleid, borging uitvoering	4
MAN17	Milieudoelstellingen, behaalde resultaten	4
MAN18	Beoordeling milieuprestaties van de organisatie	2
MAN19	Duurzaamheidsrapportage	3
MAN20	Green Lease	4
MAN101	Afspraken bij op- en afbouw tentoonstelling (Museum credit)	4
MAN102	Educatie bezoeker (Museum credit)	6
MAN103	Inrichting gebouw afhankelijk van collectie (Museum credit)	4
Totaal beschikbaar aantal punten (totaal museum)		32 (46)

Is er een milieubeleid en/of zijn er milieuprocedures ontwikkeld?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het herkennen en stimuleren van implementatie van een formeel milieubeleid of milieuprocedures. Daarin zijn concrete doelstellingen vastgelegd voor het managen van milieu-initiatieven, inclusief verantwoordelijkheden.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee, er is geen milieubeleid en/of -procedure.
1	Ja, er is een milieubeleid en/of er zijn -procedures in ontwikkeling.
2	Ja, er is een milieubeleid en/of er zijn -procedures in ontwikkeling, en goedkeuring vindt binnen ≤ 1 jaar plaats.
3	Ja, er is een milieubeleid en/of er zijn -procedures en deze worden ondersteund op het hoogste managementniveau.
4	Ja, er is een milieubeleid en/of -procedures waarbij eisen en wensen van stakeholders zijn geïdentificeerd conform de richtlijnen van ISO14001 of gelijkwaardig en de opmerkingen van de stakeholders zijn verwerkt.
0	Anders

Criteria

- Het milieubeleid en of milieuprocedures moet:
 - In overeenstemming zijn met de aard, omvang en milieu-impact van de activiteiten van de organisatie.
 - Een systematiek bevatten tot continue verbetering en het voorkomen van negatieve milieu-impact.
 - Een verplichting bevatten om te voldoen aan de van toepassing zijnde milieuwet- en regelgeving
 - Een raamwerk bieden voor het vaststellen en evalueren van werkwijzen, procedures en incidenten op het gebied van milieuzorg
 - Gedocumenteerd, geïmplementeerd en onderhouden zijn.
 - Bekend gemaakt zijn aan alle personen die werken voor of namens de organisatie.
- 4 punten: een door een onafhankelijke derde partij ge-audit en goedgekeurd milieumanagementsysteem, zoals ISO14001 of gelijkwaardig.

Bewijsvoering

- Bevestiging dat en/of milieuprocedures worden ontwikkeld met de voorgestelde planning (indien van toepassing).

MAN14

Milieuprocedures

2. Een formele brief van het management waarin wordt bevestigd dat goedkeuring binnen 1 jaar zal plaatsvinden (indien van toepassing).
3. Documentatie die de ondersteuning door het management aantoont (indien van toepassing).
4. Een certificaat van een milieumanagementsysteem, zoals ISO14001 of gelijkwaardig, en het bewijs van stakeholderconsultatie en de wijze waarop de input is verwerkt (indien van toepassing).

Toelichting

Onderwerpen, aan de hand van de BREEAM-NL categorieën die in het milieubeleid beschreven kunnen zijn:

- Gezondheid (binnenmilieu en –klimaat)
- Energie
- Transport en vervoer
- Water
- Materialen (inkoop producten)
- Afval
- Landgebruik en Ecologie (natuur, landschap en ecologie)
- Vervuiling (lucht, geluid, gevaarlijke stoffen)

Leidend voor de onderwerpkeuze is het materialiteitsprincipe. Een onderneming moet informatie verstrekken die voor de oordeelsvorming en besluitvorming van de stakeholders van belang is. Als voorbeeld: een oliemaatschappij kan niet stellen dat mobiliteit van de medewerkers wel, en exploratie niet van belang is.

Welke van de volgende onderwerpen worden door beleidsmaatregelen specifiek gemeten/uitgevoerd?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

11 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van milieubeleid met een breed scala aan milieukwesties.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
0	Er is geen gespecificeerd milieubeheerbeleid en/of procedure.	☐
1	Er zijn besluitvormingsprocessen waarbij milieu- en duurzaamheidsaspecten naast kosten, tijd en kwaliteit een rol spelen bij de inkoop van producten en diensten.	☐
1	Er zijn besluitvormingsprocessen waarbij milieu- en duurzaamheidsaspecten naast kosten, tijd en kwaliteit een rol spelen bij het plannen van de kapitaaluitgaven.	☐
1	Er zijn besluitvormingsprocessen waarbij milieu- en duurzaamheidsaspecten naast kosten, tijd en kwaliteit een rol spelen bij het plannen van de accommodatie-eisen.	☐
1	Er is beleid voor minimalisering van het energiegebruik, energiezuinigheid en levering	☐
1	De CO ₂ uitstoot als gevolg van woon-werk verkeer wordt vastgesteld en gecompenseerd, waarbij CO ₂ -compensatie gebeurt via Gold Standard of gelijkwaardig.	☐
1	De CO ₂ uitstoot als gevolg van zakenreizen wordt vastgesteld en gecompenseerd, waarbij CO ₂ -compensatie gebeurt via Gold Standard of gelijkwaardig.	☐
1	De CO ₂ -footprint van de interne bedrijfsvoering van het bedrijf wordt vastgesteld (o.a. energie, afval, processen, vervoer)..	☐
1	De CO ₂ -footprint van de interne bedrijfsvoering (o.a. energie, afval, processen, vervoer) wordt gecompenseerd, waarbij CO ₂ -compensatie gebeurt via Gold Standard of gelijkwaardig.	☐
1	Er is beleid voor minimalisering van het waterverbruik, zuinigheid en verspilling.	☐
1	Afval wordt geminimaliseerd en beheerd.	☐
1	Vervuiling wordt verminderd en beheerst.	☐

Criteria

1. De organisatie heeft inzicht in de milieuaspecten van de eigen bedrijfsactiviteiten. Daarbij wordt ook rekening gehouden met de indirecte effecten van de activiteiten (bedoeld en onbedoeld).
2. Binnen de reikwijdte valt de huidige situatie, maar er wordt ook rekening gehouden met ingeplande en nieuwe ontwikkelingen.
3. De organisatie stelt procedures vast en implementeert en beheert deze. Zo wordt zeker gesteld dat significante

MAN15

Reikwijdte milieubeleid

milieuaspecten worden meegenomen bij het vaststellen, implementeren en beheren van milieubeleid.

4. De organisatie richt zich op die aspecten, waarop ze invloed heeft. Denk bijvoorbeeld aan aspecten gerelateerd aan goederen en diensten die de organisatie gebruikt, producten die de organisatie verkoopt en diensten die ze verleent.

Bewijsvoering

1. Documentatie van het milieubeleid waarin de gekozen opties zijn gemarkeerd.
2. Controle door assessor tijdens inspectie of het beleid daadwerkelijk wordt nageleefd.

In hoeverre zijn milieubeleidsmaatregelen geïmplementeerd?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren dat milieubeleidsmaatregelen worden geïmplementeerd door de gehele organisatie.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
0	Er zijn geen gespecificeerde milieubeleidsmaatregelen.	☐
1	Alle milieuaspecten (inclusief preventiebeleid) zijn geïdentificeerd en beschreven.	☐
1	Alle milieubeleidsmaatregelen die te maken kunnen hebben met het asset worden periodiek beoordeeld.	☐
1	Streefcijfers voor de milieubeleidsmaatregelen zijn vastgesteld en worden bewaakt om de uitvoering te borgen.	☐
1	Milieubeleidsmaatregelen omvatten procedures om feedback van medewerkers, klanten en andere stakeholders te integreren.	☐
1	Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn gemaakt voor de implementatie van het milieubeleid, de milieudoelstellingen en streefcijfers.	☐
1	Stafmedewerkers die een milieuverantwoordelijkheid hebben worden regulier en formeel getraind.	☐
Bij ontwikkeling of aanwezigheid van een EMS:		
1	Als er geen EMS aanwezig is, is er een EMS in ontwikkeling.	☐
2	Een EMS is ontwikkeld en bevat procedures om de positie, ten opzichte van een vergelijkbare groep organisaties, te vergelijken en te beoordelen met gepubliceerde richtlijnen en benchmarking.	☐
4	Een EMS is ontwikkeld en minimaal 3 jaar in werking voor alle bedrijfsonderdelen en voor alle voor het bedrijf relevante milieuaspecten, en het managementsysteem is gecertificeerd conform ISO 14001 of gelijkwaardig.	☐

Criteria

1. Er moeten voldoende middelen beschikbaar zijn voor het vaststellen, implementeren, onderhouden en verbeteren van het milieubeleid.
2. Rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd en gecommuniceerd met goedkeuring van het hoger kader van het management of een raad van bestuur.
3. Er vindt regelmatige terugkoppeling plaats op basis waarvan het hoger kader van het management of een raad van bestuur de milieubeleidsmaatregelen kan evalueren, en verbeterpunten kan meegeven.

4. De organisatie heeft inzicht in de kennis, ervaring en competenties die de uitvoerenden nodig hebben voor het uitvoeren van het milieubeleid en milieubeleidsmaatregelen. Competenties worden bijgehouden en verder ontwikkeld met opleiding, training en ervaring.
5. De medewerkers zijn zich bewust van het milieubeleid en de milieubeleidsmaatregelen van de organisatie en de milieu-impact van de activiteiten, producten en diensten van de organisatie waar ze met hun werk invloed op kunnen hebben.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van dossiers waaruit de implementatie van het milieubeleid blijkt.
2. Een bewijs van evaluatie door het hoger kader van het management; stukken, verbeterpunten, actieplannen (indien van toepassing).
3. Gebruikte gepubliceerde richtlijnen waarmee een referentiegroep ('peer group') is bepaald en gegevens van de benchmark (indien van toepassing).
4. Een exemplaar van de EMS-controle door een externe EMS-controleur OF een extern certificaat. Is er geen formeel dossier, dan kan de EMS-controleur een controle doen op basis van de relevante clausules van ISO14001 (indien van toepassing).

Definities

EMS (Environmental Management System): een milieumanagementsysteem. Dit kan een eigen systematiek zijn of een systematiek opgesteld en gecertificeerd volgens bijvoorbeeld NEN-EN-ISO 14001 of een vergelijkbare methodiek.

Welk percentage van de geformuleerde milieudoelstellingen zijn er het afgelopen kalenderjaar behaald?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat milieudoelstellingen zijn behaald én het stimuleren van de voortdurende verbetering van de milieuprestatie.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er zijn geen doelstellingen bepaald of bereikt.
0	< 25%
1	≥ 25% tot < 50%
2	≥ 50% tot < 75%
3	≥ 75% tot < 100%
4	100%

Criteria

1. De doelstellingen hebben betrekking op (maar zijn niet beperkt tot) de onderwerpen die vermeld staan in MAN15.
2. De doelstellingen zijn zoveel mogelijk specifiek en meetbaar en consistent met het milieubeleid.
3. De organisatie moet kunnen aantonen op basis van actuele gegevens van de milieu-impact op locatie dat de criteria vereisten zijn behaald.
4. De in deze credit beoordeelde doelstellingen hebben een relevante en significante milieu-impact waarvoor de organisatie verantwoordelijk is, zoals benoemd in het milieubeleid.
5. De organisatie moet kunnen aantonen hoe de doelstellingen zijn bereikt.

Bewijsvoering

1. Documentatie waaruit de milieudoelstellingen blijken en de relevantie en significantie wordt onderbouwd.
2. Een exemplaar van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI) met bewijsvoering/gegevensbron en/of eventuele Service Level Agreements (SLA's).
3. MVO-rapportages waarin prestaties ten opzichte van doelstellingen worden beschreven.

Hoe frequent beoordeelt de raad van bestuur/het hoger kader van het management, de prestaties van de organisatie op de milieudoelen?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van de ontwikkeling en beoordeling van milieudoelstellingen voor het continue verbeteren van de prestaties van de organisatie.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nooit
0	Niet standaard elk jaar
1	Minimaal 1 keer per jaar
2	Minimaal 2 keer per jaar

Criteria

- In de beoordeling wordt meegenomen:
 - Evaluatie of er wordt voldaan aan de wettelijke vereisten;
 - Reacties van externe partijen, waaronder klachten;
 - De prestatie ten opzichte van de doel- en taakstellingen;
 - Vervolgacties van eerdere beoordelingen;
 - Veranderende omstandigheden, waaronder ontwikkelingen in wetgeving of andere verplichtingen gerelateerd aan de milieudoelen van de organisatie;
 - Verbetervoorstellen.
- De beoordeling van de raad van bestuur/het hoger kader van het management omvat de reikwijdte van het milieubeleid. Niet alle elementen uit het milieubeleid hoeven in een keer te worden beoordeeld en het beoordelingsproces mag plaatsvinden gedurende een tijdsperiode.

Bewijsvoering

- Documentatie waaruit blijkt wat de frequentie van beoordelen is door een raad van bestuur/het hoger kader management (bijvoorbeeld notulen en/of een vergaderschema met agendapunten).
- Documentatie waaruit blijkt dat in de beoordeling de vereiste punten zijn meegenomen.

Is er over het afgelopen jaar een duurzaamheidsrapport opgesteld?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

3 punten

Doel van de credit

Het bevorderen van transparante communicatie over sociale, economische en milieuprestaties.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
1	Ja, er is een intern opgesteld rapport, dat niet door een onafhankelijke partij is getoetst.
2	Ja, het rapport is door een derde en onafhankelijke partij getoetst en is beschikbaar voor alle interne en externe stakeholders
3	Ja, het rapport is opgesteld conform de Global Reporting Initiative (GRI), Integrated Reporting (IR) of gelijkwaardig en is door een onafhankelijke partij getoetst en publiekelijk beschikbaar.

Criteria

1. Het duurzaamheids-/MVO-rapport geeft een evenwichtige en reële weergave van de prestaties van de rapporterende organisatie. Dit betreft sociale en ecologische aspecten, en zowel de kosten als de baten. Integratie met de financiële rapportage is niet verplicht.
2. De rapportage moet zijn gebaseerd op accurate, verifieerbare gegevens, verzameld door de organisatie over een periode van een jaar. Een rapport dat een periode van meer dan een jaar beslaat, kan worden goedgekeurd wanneer de data voor elke jaarlijkse interval is opgenomen.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van het duurzaamheids-/MVO-rapport.
2. Documentatie waaruit blijkt dat de toetsing heeft plaatsgevonden door een onafhankelijke partij (indien van toepassing).
3. Controle door de assessor van de toegankelijkheid van de rapportage (indien van toepassing).

Toelichting

Global Reporting Initiative (GRI): om de inhoud van duurzaamheidsverslagen te uniformiseren is er een internationale richtlijn voor duurzaamheidsverslaggeving door de internationale en onafhankelijke organisatie Global Reporting Initiative (GRI) samengesteld. In de richtlijnen van het GRI worden sociale, milieu- en economische prestatie-indicatoren onderscheiden waarover dient te worden gerapporteerd.

Integrated Reporting (IR): door de International Integrated Reporting Council (IIRC) gestart model voor het integreren van het financieel jaarverslag en het duurzaamheidsrapport (geïntegreerd jaarverslag).

Zijn huurders actief betrokken bij de uitvoering van een 'green lease' contract met de eigenaar/verhuurder?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen van samenwerking tussen de eigenaar/verhuurder en de gebruiker/huurder, om de milieuprestatie van het asset te verbeteren.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja (met kwalitatieve doelstellingen).
4	Ja (met kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen voor tenminste verlichting en energie).
4	Niet van toepassing, de eigenaar is ook de gebruiker van het asset.

Criteria

1. Zie de vereisten voor een 'green lease' huurcontract in MAN11 – Overeenkomsten met huurders (Deel 2 Beheer);
2. De huurder heeft inzicht in de voordelen van het 'green lease' contract voor de eigen organisatie en duidelijkheid over wat hij mag verwachten van de verhuurder/eigenaar, bijvoorbeeld:
 - a. Er zijn duidelijke afspraken over de maatregelen die worden genomen door de eigenaar/verhuurder en wat van de huurder wordt verwacht.
 - b. De bijdrage van het 'green lease' huurcontract aan de verduurzaming van het asset is inzichtelijk gemaakt.
 - c. De voordelen, zoals kostenbesparing, comfort en kwaliteit binnenklimaat zijn inzichtelijk gemaakt.

Aanvullingen op de criteria

Als de samenwerking tussen eigenaar en gebruiker al zeker is gesteld, bijvoorbeeld doordat eigenaar en gebruiker één partij zijn, mag het maximale aantal punten worden toegekend.

Bewijsvoering

1. Exemplaar van het 'green lease' huurcontract, met voor zover relevant de kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen gemarkeerd.
2. Documenten waaruit blijkt dat de voordelen van het 'green lease' contract voor de eigen organisatie inzichtelijk zijn gemaakt.

Zijn er afspraken gemaakt over duurzaamheid met partijen bij het op- en afbouwen van tentoonstellingen?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van afspraken over duurzaamheid, om het hergebruik van materialen en minimaliseren van energie- en watergebruik te bevorderen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee, er zijn geen afspraken gemaakt
1	Er zijn afspraken gemaakt, maar de reikwijdte is niet vastgelegd.
2	Er zijn afspraken vastgelegd op het gebied van hergebruik van materialen en minimaliseren van het energieverbruik.
4	Er zijn afspraken vastgelegd op het gebied van hergebruik van materialen en minimaliseren van het energieverbruik en partijen worden hierop geselecteerd,

Criteria

- De afspraken betreffen in ieder geval een optimaal hergebruik van materialen en het minimaliseren van energie- en waterverbruik.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

Deze vraag is alleen van toepassing voor musea. Bij andere gebruiksfuncties vervalt deze credit en wordt deze credit niet meegenomen in de berekening.

Bewijsvoering

- Een exemplaar van een document waaruit blijkt welke afspraken zijn vastgelegd.

Hoe wordt de bezoeker actief geïnformeerd over duurzaamheid?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

6 punten

Doel van de credit

Het bevorderen van inzicht en bewustzijn bij de bezoeker over de doorgevoerde duurzaamheidsmaatregelen bij het museum.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
0	Nee, er zijn geen maatregelen getroffen .	☐
1	Ja, er is actieve energiemonitoring via een energiebord/informatiezuil.	☐
1	Ja het energielabel is zichtbaar opgehangen voor bezoekers en medewerkers.	☐
1	Ja, er is informatieverstrekking over de gesteunde goede doelen.	☐
1	Ja, er is informatieverstrekking over gerealiseerde CO ₂ -compensatie.	☐
2	Het restaurant en/of winkel werkt volgens het fair trade principe en vooral met lokale leveranciers.	☐
2	Het museum biedt programma's aan over duurzaamheid.	☐

Criteria

1. De informatie voor bezoekers is op een centrale plek weergegeven.
2. Bij restaurant en/of winkel is duidelijk te zien dat ze volgens het fair trade principe werkten met lokale leveranciers.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

Deze vraag is alleen van toepassing voor musea. Bij andere gebruiksfuncties vervalt deze credit en wordt deze credit niet meegenomen in de berekening.

Bewijsvoering

1. Visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal.

Is bij de plaatsing van de collectie in het museum rekening gehouden met de klimaateisen van de collectie?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Management

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Bevorderen dat de collectie op een zo optimaal mogelijke locatie wordt geplaatst, zodat aanvullend klimatiseren wordt voorkomen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja

Criteria

- Dat rekening is gehouden met de klimaateisen van de collectie kan blijken uit (maar is niet beperkt tot) het feit dat:
 - Het minder klimaatgevoelige gedeelte van de collectie is geplaatst langs de gevels;
 - De collectie is verdeeld in noord en zuid;
 - De collectie is gecompartmenteerd.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

Deze vraag is alleen van toepassing voor musea. Bij andere gebruiksfuncties vervalt deze credit en wordt deze credit niet meegenomen in de berekening.

Bewijsvoering

- Documentatie waaruit dit blijkt, bijvoorbeeld de uitgangspunten van het ontwerp.

Gezondheid

Credit code	Titel	Beschikbare punten
HEA25	Welzijn medewerkers	10
HEA26	Welzijn en gezondheid, beleidsmaatregelen	56
HEA27	Welzijn en gezondheid, behaalde doelstellingen	4
HEA28	Uitzicht	2
HEA29	Gemeenschappelijke ontspanningsruimten	2
Totaal beschikbaar aantal punten		74

Worden de volgende belangrijke onderwerpen op het gebied van welzijn van de medewerkers beheerst?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

10 punten

Doel van de credit

Bevorderen dat de organisatie het welzijn van medewerkers verbetert, hun mogelijkheden vergroot en hun competenties versterkt.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
1	Vaardigheden en capaciteiten van medewerkers.	☐
1	Sociale interactie tussen collega's en/of teambuilding	☐
1	Comfort van de werkplek	☐
1	Productiviteit.	☐
2	Tevredenheid van medewerkers.	☐
2	Voortdurende professionele ontwikkeling.	☐
2	Management betrokkenheid.	☐

Criteria

- De beheersing van de onderwerpen uit de antwoordopties wordt volgens een geformaliseerd proces uitgevoerd. Bijvoorbeeld door:
 - Regelmatige functionerings-/beoordelingscycli
 - Vragenlijsten/enquêtes (tevredenheid, sociale interactie)
 - Audits (ARBO)
- Uitkomsten uit vragenlijsten, enquêtes en audits zijn doorgevoerd, tenzij is aangetoond dat deze niet relevant of niet door te voeren zijn.
- Er is sprake van voortdurende professionele ontwikkeling van alle medewerkers in het asset, bijvoorbeeld met een functionerings- en beoordelingssystematiek als PCB en een persoonlijk ontwikkelingsplan.
- Het management is betrokken bij de gezamenlijke afspraken en het beschikbaar stellen van budgetten.

Bewijsvoering

- Een beschrijving van de formele processen waarmee de onderwerpen worden beheerst, met voorbeelden van bijvoorbeeld dossiers van de beoordelingscycli. De assessor controleert (steekproefsgewijs) dat de dossiers worden geactualiseerd bij bijvoorbeeld vertrek of inhuur van de medewerkers.

2. Feedback formulieren, de procedure en/of het onderzoek naar o.a. de tevredenheid van de gebouwgebruikers en de sociale interactie.
3. Onderbouwing op welke wijze verbeterpunten uit de doorlopen processen zijn doorgevoerd.
4. Beleid, bedrijfsregels, ten aanzien van opleiding van medewerkers, bijvoorbeeld met een voorbeeld van een Persoonlijk Opleidings Plan (POP) en hoe hiermee wordt gewerkt.

Definities

PCB: een functionerings- en beoordelingssystematiek. PCB staat voor Plannen – Coachen – Beoordelen.

Zijn er beleidsmaatregelen die doelen stellen voor de volgende gebieden van welzijn en gezondheid, en die de implementatie daarvan beheersen?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

56 punten

Doel van de credit

Het herkennen en stimuleren van beleidsmaatregelen waarmee relevante doelstellingen voor welzijn en gezondheid worden gesteld en bewaakt. Met als doel het verbeteren van het welzijn en de gezondheid van de medewerkers.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
1	De reikwijdte en doelstellingen op het gebied van welzijn en gezondheid zijn vastgesteld.	☐
1	Gezondheids- en comfortproblemen van medewerkers worden gemonitord en geregistreerd.	☐
1	Acties op het vlak van welzijn en gezondheid zijn vastgelegd en worden bijgehouden om ervoor te zorgen dat ze worden doorgevoerd.	☐
1	Minimaal 1 jaarlijks wordt een medewerkerstevredenheidsonderzoek uitgevoerd met een steekproef.	☐
1	Er zijn procedures in werking gesteld om feedback van gebruikers op te nemen in procedures of in de strategie.	☐
1	Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor gezondheid, welzijn en veiligheid.	☐
1	Borden, mededelingen en posters worden zichtbaar en op een geschikte plek aangebracht, om te wijzen op ruimten die een gevaar voor de gezondheid en de veiligheid vormen.	☐
2	Ziekteverzuim en productiviteit worden beoordeeld en bewaakt in relatie tot de kwaliteit van het binnenklimaat	☐
Ontplooidde initiatieven op het gebied van welzijn en gezondheid:		
2	Ruimten met installaties of gevaarlijke materialen zijn goed aangegeven.	☐
2	Werkplekken hebben comfortabele en bedienbare verlichting.	☐
4	Er wordt gecontroleerd of er geen geluidsoverlast aanwezig is bij werkplekken, dit betekent dat in ieder geval aan de streefwaarden wordt voldaan conform de actuele NPR 3438 'Ergonomie - Geluidhinder op de arbeidsplaats'.	☐
4	De kwaliteit van de binnenlucht wordt gemonitord en er wordt actie ondernomen als dat nodig is.	☐
4	Er staat geen apparatuur in de werkruimten (printers, kopieerapparatuur) zonder benodigde afzuiging.	☐
4	Er is een klachten/feedback regeling die specifiek rekening houdt met het comfort in het gebouw.	☐
4	Sporten door medewerkers wordt gesubsidieerd/financieel ondersteund of beschikbaar gesteld.	☐

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
4	Sociale activiteiten worden gesteund, bijvoorbeeld teambuilding, personeelsvereniging of een sociaal evenement.	☐
2	Er zijn eet- en drinkfaciliteiten, bv een restaurant, kantine of automaten, waar gezonde voeding wordt aangeboden.	☐
4	Er is een rustruimte of er zijn rustige hoeken in het gebouw.	☐
2	Er staan planten in de werkruimten, die zichtbaar zijn vanaf de werkplekken.	☐
4	Er wordt voorzien in een gezondheidsplan voor medewerkers, een bijdrage in de ziektekosten en medische kosten.	☐
1	Er worden seminars gehouden en cursussen gegeven om alle medewerkers bewust te maken van gezondheid, welzijn en veiligheid.	☐
1	Aan medewerkers met verantwoordelijkheid voor gezondheid, welzijn en veiligheid (zoals BHV en ARBO) worden formele, regelmatige cursussen aangeboden.	☐
1	Er zijn streefcijfers voor verbetering vastgesteld conform de beschikbare informatie over 'best practices' (onder meer over werkplekcomfort en Human Resources-management).	☐
1	Er is een certificering behaald volgens een norm voor people-management.	☐
1	De prestaties op het gebied van welzijn en gezondheid worden met een benchmark vergeleken.	☐
1	Er wordt geregeld gecommuniceerd met de medewerkers over gezondheids-, welzijns- en veiligheidsvraagstukken (onder meer via nieuwsbrieven, vergaderingen, posters en gepubliceerde statistieken).	☐
1	Er is een mentor-/ondersteuningssysteem aanwezig dat onafhankelijk is van de prestaties van de medewerkers.	☐

Criteria

1. Voor de geselecteerde onderwerpen zijn beleidsmaatregelen en initiatieven met concrete doelstellingen vastgelegd, en er is aangegeven dat de implementatie wordt bewaakt.
2. Beleidsmaatregelen zijn gedocumenteerd en in te zien, als dat van toepassing is.
3. Beleidsmaatregelen kunnen zijn opgenomen in een separaat document, of in een onderdeel van het algemeen beleid.

Bewijsvoering

1. Een document waarin voor de geselecteerde onderwerpen de beleidsmaatregelen (met concrete doelstellingen) zijn opgenomen, ondersteund met fotografisch bewijsmateriaal van de fysieke voorzieningen; bijvoorbeeld aangevuld met interviews met medewerkers.
2. De uitkomsten van onderzoek, registratie en monitoring (indien van toepassing).
3. Een visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal van de fysieke voorzieningen.

Welk percentage doelstellingen op het gebied van welzijn en gezondheid is het afgelopen jaar behaald?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat verbeteringen op het gebied van gezondheid en welzijn worden doorgevoerd en doelstellingen worden behaald.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er zijn geen doelstellingen bepaald of bereikt.
0	< 25%
1	≥ 25% tot < 50%
2	≥ 50% tot < 75%
3	≥ 75% tot < 100%
4	100%

Criteria

1. De doelstellingen hebben betrekking op (maar zijn niet beperkt tot) de onderwerpen die vermeld staan in HEA26.
2. De in deze credit beoordeelde doelstellingen hebben een ter zake doende en duidelijke impact op het gebied van welzijn en gezondheid.

Bewijsvoering

1. Een rapportage/beleidsstuk met de gestelde doelstellingen en streefcijfers op het gebied van welzijn en gezondheid voor het afgelopen jaar.
2. Een documentatie/overzicht waaruit blijkt dat de doelstellingen zijn behaald.
3. Een onderbouwing van de relevantie en significantie van de doelstellingen.

Is er beleid of een handelswijze aanwezig waarmee wordt geborgd dat relevante werkplekken in verblijfsruimten over voldoende 'vrij uitzicht naar buiten' beschikken?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het vergroten van het welzijn van de gebouwgebruiker door de mogelijkheid om inspannende visuele taken als beeldschermwerk en lezen af te wisselen met uitzicht op de omgeving, waardoor het risico op vermoeide en droge ogen wordt verminderd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
1	Ja, er is een beleid en 75% van de werkplekken heeft voldoende 'vrij uitzicht naar buiten'.
2	Ja, er is een beleid en 95% van de werkplekken heeft voldoende 'vrij uitzicht naar buiten'.

Criteria

1. Het uitzicht betreft zicht door een raam of gevelopening op een landschap of gebouwen (niet alleen de hemelkoepel) vanaf zithoogte (1,2 – 1,3 meter) in de relevante verblijfsruimten.
2. Ziet het raam of de gevelopening uit op een atrium, binnenplaats, binnentuin of binnenplein, dan moet de afstand loodrecht gerekend vanaf het raam of de gevelopening ten minste 10 meter bedragen tot de achtermuur van het atrium, de binnenplaats, de binnentuin of het binnenplein.
3. De afstand tussen het raam of de gevelopening en een uitzicht belemmerend object buiten (zoals gebouwen, muren en schermen) bedraagt minimaal 10 meter.
4. Uitzicht door een tussengelegen kamer heen voldoet niet, omdat de kans reëel is dat het zicht wordt belemmerd door schotten, kasten en dergelijke.
5. Daklichten en hoog gepositioneerde ramen die onvoldoende uitzicht bieden, voldoen niet aan de eisen.
6. Relevante werkplekken in verblijfsruimten moeten zich binnen 7 meter van een gevel met ramen of permanente gevelopeningen bevinden met een 'vrij uitzicht naar buiten'.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

- **Winkelfunctie:** werkplekken binnen een winkelfunctie voldoen, als een minimaal percentage van 50% van de pui open is, zodat u uitzicht naar buiten of op een passage kunt waarborgen.

Bewijsvoering

1. Visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal.
2. Plattegronden van het gebouw waaruit de maximale afstand tussen een raam of gevelopening en de meest

HEA28

Uitzicht

verafgelegen werkplek blijkt.

3. Een locatietekening waaruit de minimale afstand tussen een raam of gevelopening en uitzicht belemmerende objecten blijkt.

Definities

Relevante werkplek in een verblijfsruimte: een werkplek in een verblijfsruimte is relevant als het een werkplek is waar mensen langer dan 30 minuten aaneengesloten verblijven. Bovendien moet de werknemer activiteiten uitvoeren aan bijvoorbeeld een bureau, tafel of balie. Dit is inclusief concentratiewerkplekken of vergaderruimten. Alle ruimten waar het uitsluiten of het beperken van natuurlijk daglicht een functionele eis is, bijvoorbeeld een mediakamer, mogen buiten beschouwing worden gelaten.

Toelichting

Als het niet mogelijk is aantoonbaar te maken welke verblijfsruimten werkplekken bevatten, moeten alle verblijfsruimten binnen het asset voldoen aan de gestelde criteria.

Zijn er stappen ondernomen om zeker te stellen dat ontspanningsruimten binnen of buiten niet gebruikt worden voor andere doeleinden?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Gezondheid

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het herkennen en stimuleren van de beschikbaarheid van ontspanningsruimten voor gebouwgebruikers, die niet naderhand worden gebruikt voor andere doeleinden tijdens piekdrukke.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
2	Ja

Criteria

- Als een ruimte wordt gebruikt als gemeenschappelijke rustruimte, is het niet toegestaan de ruimte te gebruiken voor formele vergaderingen.
- Ontspanningsruimten voldoen aan de eisen van HEA07 – Beschikbare ontspanningsruimte binnen of buiten (Deel 1 Asset).

Bewijsvoering

- Fotografisch bewijsmateriaal van de gemeenschappelijke ontspanningsruimte(n), aanduidingen en/of een handleiding voor het gebruik van de ruimte.
- Beleidsstukken beschikbaar gesteld aan het personeel, waarin staat hoe de gemeenschappelijke ontspanningsruimten worden gebruikt.

Energie

Credit code	Titel	Beschikbare punten
ENE67	Energiebeleid	3
ENE68	Energiebeleidsmaatregelen	48
ENE69	Trends in energiegebruiksgegevens	2
ENE70	Energiedoelen, resultaten	4
ENE71	Besparingen energiegebruik afgelopen jaar	4
ENE105	Omgaan met klimaatschommelingen (Museum credit)	20
ENE106	Verlichting van de collectie (Museum credit)	10
Totaal beschikbaar aantal punten (Totaal museum)		61 (91)

Welke van de volgende onderwerpen zijn opgenomen in het energiebeleid?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

3 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van meerdere initiatieven, om conform de trias energetica te komen tot vermindering en verduurzaming van het energiegebruik.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
1	Beperken van de energievraag (voorkomen van verspilling)	☐
1	Hernieuwbare energiebronnen (op het perceel en lokaal)	☐
1	Efficiënte opwekking	☐

Criteria

- Het beperken van de energievraag (gebouw- en gebruikersgebonden), door bijvoorbeeld:
 - Het verbeteren van de gebouwschil;
 - Het toepassen van aanwezigheidsdetectie op verlichting;
 - Het informeren van de gebruiker over het efficiënt gebruik van het pand, bijvoorbeeld het niet openen van ramen in de zomer als er koeling aanwezig is.
- Hernieuwbare energiebronnen (conform definitie ENE30) zijn op of nabij het perceel geïnstalleerd en de opgewekte energie wordt gebruikt door het te beoordelen asset.
- Fossiele brandstoffen worden efficiënt gebruikt, om in de energiebehoefte te voorzien, door bijvoorbeeld:
 - Hoog rendementsinstallaties;
 - Lage temperatuurverwarming en hoge temperatuur koeling;
 - Het toepassen van energiezuinige verlichting.
- Het energiebeleid moet door het hoger kader van het management of de raad van bestuur zijn goedgekeurd en actief worden geïmplementeerd door toegewezen medewerkers binnen de organisatie.

Aanvullingen op de criteria

- De onderwerpen hebben een relevante en significante invloed op het totale energiegebruik van het asset.
- Als het asset een vestiging betreft die valt onder het activiteitenbesluit en voor de betreffende bedrijfstak 'erkende maatregelen' zijn opgesteld, bevat het beleid een plan van aanpak die het uitvoeren van de 'erkende maatregelen' binnen een periode van 3 jaar borgt.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van het energiebeleid voorzien van bedrijfsregels (referentie- en uitgavenummers), met de relevante clausules.
2. (Kopie van) een plan van aanpak uitvoeren 'erkende maatregelen' (indien van toepassing)

Definities

Erkende maatregelen: In de activiteitenregeling milieubeheer is een overzicht gegeven van erkende maatregelen voor verschillende bedrijfstakken. Erkende maatregelen zijn maatregelen die een terugverdientijd hebben van kleiner dan of gelijk aan 5 jaar. Zie www.rvo.nl voor meer informatie over welke vestigingen onder het activiteitenbesluit vallen.

vervolgtekst credit

Zijn er beleidsmaatregelen met energiedoelstellingen en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

48 punten

Doel van de credit

Het waarderen en stimuleren van beleidsmaatregelen gericht op het verbeteren van de energieprestatie en het efficiënt gebruik van de asset.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
1	Streefcijfers (kwantitatieve energiereductie doelstellingen) zijn vastgesteld t.o.v. een referentiejaar en worden gemonitord om ervoor te zorgen dat de handelingen worden uitgevoerd.	☐
1	De streefcijfers voor verbetering zijn gebaseerd op 'best practices'.	☐
1	Doelstellingen op langere termijn worden omgezet in jaarlijkse actieplannen met concrete maatregelen ter verwezenlijking.	☐
1	Er wordt informatie beschikbaar gesteld of voorlichting gegeven aan alle medewerkers om inzicht te geven in energiegebruik en energiezuinigheid.	☐
1	Er is/zijn een energie- of milieucoördinator, een continu energieteam of tijdelijke projectgroepen aangesteld en die krijgen regelmatig formele, cursussen aangeboden.	☐
1	Er zijn procedures in werking gesteld om feedback van gebruikers op te nemen in procedures of in de strategie.	☐
1	De organisatie voert een reguliere dialoog met belanghebbenden binnen de overheid en NGO's over haar CO ₂ reductiedoelstellingen en strategie.	☐
4	Er is een externe certificering krachtens een energiebeheernorm als ISO 50001:2011. Deze wordt onafhankelijk gecontroleerd of gecertificeerd.	☐
Ontplooide initiatieven op het gebied van energiebesparing:		
4	Er wordt gebruik gemaakt van 'best practices' van computers en schermen op het gebied van energiezuinigheid.	☐
2	Er wordt gebruik gemaakt van 'best practices' van witgoed op het gebied van energiezuinigheid	☐
2	Er wordt gebruik gemaakt van energiezuinige printers en kopieerapparaten met een 'slaapstand'.	☐
2	Er zijn geen losse verwarmers, koelers of ventilatoren in het gebouw aanwezig/in gebruik.	☐
2	Er zijn tijdschakelaars of aanwezigheidsschakelaars ingesteld bij relevante apparatuur.	☐
2	Buiten werktijden is binnenverlichting geminimaliseerd.	☐
4	Er wordt gebruik gemaakt van energiezuinige thin clients of laptops met een server voor de applicaties en data.	☐

ENE68

Energiebeleidsmaatregelen

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
4	Er wordt gebruik gemaakt van 'best practices' van servers op het gebied van energiezuinigheid en/of er wordt gebruik gemaakt van virtualisering van servers (het delen en benutten van capaciteit van servers waardoor er minder nodig zijn).	☐
2	Er is beleid om printen te minimaliseren.	☐
1	Er staan energiebesparingstips op de ICT apparatuur en deze is voorzien van signalering.	☐
2	Er wordt voorlichting gegeven (mag digitaal) over het gebruikmaken van daglicht in relatie tot de gordijnen/lichtwering.	☐
2	Er wordt voorlichting gegeven (mag digitaal) over het gebruik van de verwarming en de koeling.	☐
2	Er worden jaarlijks één of meerdere promotie/campagnes georganiseerd om het energiebewust zijn te vergroten, zoals warme truien dag, participatie bij Earth Hour etc.	☐
2	Er wordt de voorkeur gegeven aan het uitschakelen van apparatuur in plaats van gebruik te maken van de slaap- of sluimerstand.	☐
4	De transformator van het gebouw heeft de mogelijkheid om de spanning af te stellen op 230V/400V (TAP).	☐

Criteria

1. De geselecteerde doelstellingen en initiatieven zijn vastgelegd en implementatie wordt bewaakt.
2. Beleidsmaatregelen zijn gedocumenteerd en in te zien, als dat van toepassing is.

Aanvullende criteria vereisten

Alleen apparatuur (ICT, witgoed etc.) dat onder beheer staat en/of is aangebracht door de gebruiker moet worden beoordeeld.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van het energiebeleid voorzien van bedrijfsregels (referentie- en uitgavenummers) en met de relevante clausules.
2. Een visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal.
3. De beschrijving van het energiemonitoringsproces (indien van toepassing).
4. Een overzicht van de streefcijfers, het referentiejaar en de monitoringsgegevens (indien van toepassing).

Hoe vaak worden de energiegebruiksgegevens beoordeeld en vergeleken met historische gegevens en doelstellingen?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het identificeren van de korte en lange termijn ontwikkeling van het energiegebruik. Het belichten van kansen voor energiebesparing en het identificeren van impact van het doorvoeren van energiemaatregelen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nooit
0	Niet volgens een vaste frequentie.
1	Minimaal eens per jaar
2	Minimaal twee maal per jaar

Criteria

- Al het energiegebruik binnen het asset wordt gemeten en vergeleken met historische gegevens en doelstellingen, gecorrigeerd naar klimaatinvloeden.

Bewijsvoering

- Een relevant rekenblad of een ander gegevensoverzicht waarmee de ontwikkeling van de energieprestatie wordt geïdentificeerd.
- Relevante documentatie waaruit blijkt welke energiemaatregelen zijn doorgevoerd en welk effect deze hebben op de ontwikkeling van de energieprestatie.

Welk percentage van de energiedoelstellingen is het afgelopen kalenderjaar bereikt?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Welk percentage van de energiedoelstellingen is het afgelopen kalenderjaar bereikt?

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er zijn geen energiedoelstellingen bepaald of bereikt.
0	< 25%
1	≥ 25% tot < 50%
2	≥ 50% tot < 75%
3	≥ 75% tot < 100%
4	100%

Criteria

1. De doelstellingen hebben betrekking op (maar zijn niet beperkt tot) de onderwerpen die vermeld staan in 'ENE67 – Energiebeleid'.
2. De energiebeheerdoelen moeten een relevante en significante impact hebben op het totale energiegebruik.
3. De beoordeling vindt plaats op basis van het afgelopen boekjaar.

Bewijsvoering

1. Documentatie waaruit de gestelde doelen blijken.
2. Een rapport of document waarmee aangetoond wordt dat resultaten zijn behaald.
3. Een exemplaar van de energiemanagement strategie (gerelateerd aan de doel- en taakstellingen).

Wat was de energiebesparing in het afgelopen jaar?**DEEL:**

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het inzichtelijk maken van energiebesparing bij de afzonderlijke energiebronnen en systemen binnen het asset, waarmee verdere energiebesparing wordt bevorderd.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
1	Op elektriciteit voor het asset is kWh/jaar/m ² bespaard.	☐
1	Op aardgas voor het asset is kWh/jaar/m ² bespaard.	☐
1	Op het gebruik van olie voor het asset is kWh/jaar/m ² bespaard.	☐
1	Op het gebruik van vaste brandstoffen voor het asset is kWh/jaar/m ² bespaard.	☐
1	De lokaal opgewekte hernieuwbare energie is toegenomen met ... kWh/jaar/m ²	☐
1	Op de afname van warmte bij centrale warmtelevering is kWh/jaar/m ² bespaard.	☐
1	Op de afname van koude bij centrale koudelevering is kWh/jaar/m ² bespaard.	☐
2	De besparing over het totale energiegebruik van het asset bedraagt kWh/jaar/m ² .	☐

Criteria

1. Het energiegebruik is berekend over het afgelopen kalenderjaar en de besparing is berekend ten opzichte van het voorgaande jaar.
2. Er kunnen maximaal 4 punten worden toegekend.
3. De besparing moet worden gecorrigeerd naar klimaatinvloeden.
4. De punten kunnen worden toegekend bij een besparing, ongeacht de mate van besparing (bv 2% of 50%).

Bewijsvoering

1. Een dossier van de energiefacturen van voorgaande jaren, de meetwaarden en analyse van de energiebesparing en de invloed van klimaatfactoren;
2. Toegepaste hernieuwbare energietechnologie (indien van toepassing).

Toelichting

Besparingen worden ingevoerd in kWh/jaar/m², daarmee wordt de mate van besparing ten opzichte van de andere energiebronnen inzichtelijk gemaakt. Vaak wordt op de afrekening van de energieleverancier het energiegebruik ook in de

ENE71

Besparingen energiegebruik afgelopen jaar

eenheid kWh weergegeven. Zie [BREEM.nl/hulp](https://www.breem.nl/hulp) voor omrekenfactoren.

Als het gebouw over een jaar gezien evenveel energie op locatie duurzaam opwekt (zie definitie bij ENE30 voor duurzame technieken) als het gebruikt, kan het maximaal aantal punten worden toegekend.

Is de mogelijkheid voor het variëren van het klimaat (oprekken van de bandbreedte) onderzocht?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

20 punten

Doel van de credit

Het bevorderen van inzicht in ruimere minima en maxima binnen de temperatuur en relatieve vochtigheid, waardoor het benodigde energiegebruik wordt verminderd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee, er is geen onderzoek verricht naar de mogelijkheden om de bandbreedte qua temperatuur en relatieve vochtigheid op te rekken.
5	Ja, er is in de afgelopen drie jaar een gesprek over dit onderwerp geweest met de gebouw- en collectiebeheerder van het museum.
10	Ja, er is in de afgelopen drie jaar een gesprek geweest met de gebouw- en collectiebeheerder en er is een onderzoek verricht naar de mogelijkheden.
20	Ja, en de mogelijkheid voor klimaatschommelingen is geïmplementeerd.

Criteria

1. Voor de tentoonstellingen van musea wordt gesteld dat er een constante temperatuur en een relatieve vochtigheid heerst in de ruimten.
2. De onderzoeken of implementaties hebben betrekking op het verhogen van de bandbreedte voor relatieve luchtvochtigheid en temperatuur in tentoonstellingsruimte van musea.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

Deze vraag is alleen van toepassing voor musea. Bij andere gebruiksfuncties vervalt deze credit en wordt niet meegenomen in de berekening.

Bewijsvoering

1. Documenten die aantonen dat voldaan wordt aan de vereisten. Bijvoorbeeld GBS gegevens en een onderzoeksrapport en/of notulen van een gesprek met de gebouw- en collectiebeheerder.

Wat is het type verlichting voor het aanlichten van de collectie?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Energie

MAXIMAAL:

10 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van energiezuinige verlichting om het gebruik van energie en daaraan gerelateerde milieu-impact te minimaliseren.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	De verlichting is conventioneel en niet energiezuinig.
2	10 - 25% van de collectieverlichting is energiezuinig.
4	25 - 50% van de collectieverlichting is energiezuinig.
6	50 - 75% van de collectieverlichting is energiezuinig.
8	75 - 100% van de collectieverlichting is energiezuinig.
10	Alle collectieverlichting is energiezuinig of er is geen collectieverlichting.

Criteria

- Onder energiezuinige verlichting wordt verstaan: verlichting met een energielabel A (van de verlichting), een specifieke lichtopbrengst van minimaal 50 lumen/Watt en minimaal 25.000 branduren volgens de fabrikant.

Gebruiksfunctie specifieke criteria

Deze vraag is alleen van toepassing voor musea. Bij andere gebruiksfuncties vervalt deze credit en wordt niet meegenomen in de berekening.

Bewijsvoering

- Een opgave van het energielabel voor de verlichting, de specifieke lichtopbrengst en branduren door de fabrikant. Het aantal en type lamp(en) kan steekproefsgewijs worden gecontroleerd tijdens een visuele inspectie door de Assessor.

Transport

Credit code	Titel	Beschikbare punten
TRA05	Transport, reductie/registratie milieu-impact	12
TRA06	Transportmanagement, beleid	43
TRA08	Lokale voorzieningen, bekendmaking	4
TRA09	Transportbeleid, resultaten	4
TRA10	Woon-werkverkeer afstanden medewerkers	4
TRA11	Milieubelasting transport bedrijfsvoering (vervoer personeel)	4
TRA12	Milieubelasting goederentransport	4
Totaal beschikbaar aantal punten		75

Van welke van onderstaande vervoersstromen wordt de milieu-impact gereduceerd en/of beheerst?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

12 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat de milieu-impact van vervoersstromen naar en van het asset worden gereduceerd en/of beheerst.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
2	Reizen van klanten/bezoekers	☐
2	Leveringen van leveranciers	☐
4	Woon-werkverkeer medewerkers	☐
4	Zakenreizen	☐

Criteria

- De milieu-impact gerelateerd aan de genoemde vervoersstromen is vastgesteld en gereduceerd en/of beheerst. De milieu-impact omvat bijvoorbeeld (maar niet beperkt tot):
 - Het gebruik van fossiele brandstoffen
 - Emissies gerelateerd aan het vervoer
 - Vervuiling gerelateerd aan het vervoer
 - Geluid
- Beleid/maatregelen is/zijn opgenomen in een separaat document (vervoersplan) of opgenomen in een algemeen beleidsdocument.

Bewijsvoering

- Organisatiespecifieke beleidsmaatregelen gerelateerd aan de milieu-impact van vervoersstromen.
- Een onderzoek/beoordeling van het locatie-specifieke transport.
- Een beleidsdocument/procedures voor de vervoersstromen.
- Fotografisch bewijsmateriaal waarmee het doorvoeren van maatregelen conform beleid wordt bevestigd.

Definities

Vervoersplan: een plan van aanpak voor het beheren en beheersen van het woon-werkverkeer en het zakelijk verkeer om de bereikbaarheid van een gebied te handhaven of te verbeteren (bevordering van selectief autogebruik). Het vervoersplan moet gericht zijn op de volgende aspecten:

TRA05

Transport, reductie/beheersing milieu-impact

- Voorkom vervoer (bijv. stimuleer telewerken).
- Voorkom autogebruik (bijv. stimuleer gebruik van fiets, openbaar vervoer en andere alternatieven).
- Verbeter het vervoermiddel (zoals zuinige auto's, cruise control).
- Verbeter het gebruik van het vervoermiddel (bijv. door rijstijltraining, carpoolen en betere beladingsgraad).

Het vervoersplan bevat tenminste (maar is niet beperkt tot):

- Het besparingspotentieel
- Een inventarisatie van maatregelen
- Een motivatie van de keuze
- Planning en verantwoordelijken

Het vervoersplan kan zo simpel of complex zijn als het gebouw en het gebruik vereist.

Zijn er transportbeleidsdoelstellingen gericht op het beperken van het milieueffect van vervoersbewegingen en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

43 punten

Doel van de credit

Het stimuleren en herkennen van beleid gericht op het beperken van de milieueffecten van transport, en het verhogen van het bewustzijn van de impact van vervoer.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
1	De scope en doelstellingen voor transportmanagement zijn vastgesteld.	☐
1	Er zijn streefcijfers vastgelegd om ervoor te zorgen dat de nodige handelingen ook worden uitgevoerd.	☐
Ontplooidde initiatieven om de negatieve milieueffecten van transport te beperken:		
2	Voetgangers- en fietspaden op en om het gebouw zijn goed verlicht.	☐
4	Verduurzamen van woon-werk verkeer wordt gestimuleerd via financiële incentives (mobiliteitsbudget).	☐
2	Er zijn parkeercriteria o.b.v. functionele behoefte (of soort auto).	☐
2	Er is betaald parkeren ingevoerd op de locatie.	☐
4	Er is een ruimte voor video-conferenzen of dit is beschikbaar in vergaderruimten.	☐
2	Er is een thuiswerkregeling / er kan thuis gewerkt worden.	☐
4	Er gaan bussen /shuttles naar OV verbindingknooppunten/treinstation.	☐
2	Er is een carpoolregeling / autodeelregeling.	☐
2	De organisatie stimuleert carpooling voor zakelijke ritten of OV-gebruik.	☐
2	Alle carpool auto's of deelauto's hebben een energielabel B of zuiniger.	☐
2	Alle huurauto's en leasewagens hebben een energielabel B of zuiniger.	☐
1	Er worden CO ₂ -verantwoorde transportmiddelen aan medewerkers en bezoekers aangeboden (bijvoorbeeld leenfietsen, elektrische taxi).	☐
2	De organisatie stimuleert het minimaliseren van de CO ₂ -footprint van zakenreizen (vervoer personeel).	☐
2	De organisatie stimuleert het minimaliseren van de CO ₂ -footprint van goederentransport.	☐
2	De organisatie stimuleert het minimaliseren van de CO ₂ -footprint van woon-werkverkeer door personeel.	☐
1	Er worden seminars gehouden en cursussen gegeven om alle medewerkers bewust te maken van het minimaliseren en beheersen van de milieueffecten van transport.	☐

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
1	Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor transportgerelateerde milieueffecten.	☐
1	Medewerkers met verantwoordelijkheid voor transportbeheer krijgen cursussen aangeboden gerelateerd aan het verminderen van de negatieve effecten van transport.	☐
1	Er zijn streefcijfers voor verbetering vastgesteld conform de beschikbare informatie over best practices.	☐
1	Het milieubeheerssysteem bevat procedures om de relatieve positie ten opzichte van een vergelijkbare situatie te beoordelen, aan de hand van openbaar gemaakte informatie, maatstaven, benchmarks e.d.	☐
1	Leveringen worden zo gepland, dat overlast voor de medewerkers of de burens (omgeving) wordt beperkt.	☐

Criteria

1. Beleidsmaatregelen zijn gedocumenteerd en in te zien, als dat van toepassing is.
2. Transportbeleidsdoelstellingen zijn opgenomen in een separaat document (vervoersplan) of opgenomen in een algemeen beleidsdocument.
3. De medewerkers worden op de hoogte gebracht van de mogelijkheid tot commerciële autodeling, en gefaciliteerd bij het reserveren en gebruik (als dat van toepassing is).

Bewijsvoering

1. De beleidsstukken/rapportages voor het transport en/of vervoerplan, waarin de volgende clausules worden gemarkeerd (voor zover relevant):
 - a. Locatiespecifiek vervoersonderzoek/beoordeling
 - b. Vervoersbeleid/procedures
 - c. Documenten waaruit de regelmatige evaluatie van het transportbeleid blijkt
 - d. Stimuleringsmaatregelen voor medewerkers
 - e. Trainingsmateriaal, data en certificaten voor het afronden van trainingen
 - f. Interviews met medewerkers
 - g. Informatie over toelieferingen op de locatie
 - h. Fotografisch bewijs
 - i. Verslag van visuele inspectie

Is er informatie over de lokale voorzieningen beschikbaar voor gebruikers?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van het gebruikmaken van nabij gelegen voorzieningen, om zo extra reizen te voorkomen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Nee
4	Ja

Criteria

- De lokale voorzieningen betreffen, maar zijn niet beperkt tot:
 - Supermarkt
 - Geldautomaat (pin)
 - Kinderopvang of crèche
- Informatie over lokale voorzieningen wordt bekendgemaakt aan alle gebouwgebruikers via bijvoorbeeld intranet of een informatiescherm of informatiebord.
- De afstand/benodigde tijd tot de lokale voorzieningen moet bij de informatie aan de gebouwgebruikers worden meegenomen.

Bewijsvoering

- Een schermafdruck of document met informatie, beschikbaar voor alle gebruikers OF een inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal.

Welke percentage van de doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen voor transport zijn in het afgelopen kalenderjaar bereikt?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat doelstellingen gerelateerd aan transport zijn behaald, waardoor nieuwe streefcijfers kunnen worden gesteld en de continue vermindering van de milieueffecten van transport wordt geborgd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er zijn geen doelstellingen voor transport bepaald of bereikt.
0	< 25%
1	≥ 25% tot < 50%
2	≥ 50% tot < 75%
3	≥ 75% tot < 100%
4	100%

Criteria

1. De transportdoelen zijn conform (maar niet beperkt tot) wat beschreven staat bij credit TRA06 - Transportmanagement, beleid.
2. De beoordeling vindt plaats op basis van het afgelopen jaar.
3. De in deze credit beoordeelde transportdoelen hebben een relevante en significante impact op de milieueffecten van het transport.

Bewijsvoering

1. Documentatie/rapportage voor het transport over de behaalde resultaten in het afgelopen kalenderjaar.

Wat is het totaal aan woon- en werkverkeer per vervoersmiddel (in brandstof, kilometer of CO₂) van de medewerkers in het afgelopen kalenderjaar?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van het meten van de jaarlijks afgelegde afstanden of CO₂-emissie voor woon- en werkverkeer door de medewerkers, en met dit inzicht mogelijk maken dat er kwantitatieve doelstellingen worden vastgesteld.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er wordt geen afstand, brandstof of CO ₂ -emissie geregistreerd.
1	1 relevant vervoermiddel is geïnventariseerd.
2	2 relevante vervoermiddelen zijn geïnventariseerd.
4	Alle relevante vervoermiddelen zijn geïnventariseerd.

Criteria

1. Woon- en werkverkeer betreft het vervoer van de mensen van en naar het werk, die werken in het asset. Dus aanvullende zakenreizen vallen hier niet onder; denk bijvoorbeeld aan reizen voor externe bijeenkomsten.
2. Relevante vervoermiddelen zijn (maar niet beperkt tot):
 - a. Auto
 - b. Trein
 - c. Metro/tram
 - d. Bus
 - e. Motorfiets
 - f. Fiets
3. Inventarisatie van vervoersgegevens gebeurt op basis van betrouwbare gegevensbronnen of onderzoek over het afgelopen kalenderjaar.
4. De inventarisatie mag uitgevoerd zijn in brandstof, kilometers of CO₂, met als voorwaarde dat voor alle vervoermiddelen dezelfde eenheid wordt gehanteerd.
5. Als wordt gekozen wordt voor het uitdrukken in CO₂, dan moet het onderzoek zijn uitgevoerd door een persoon met relevante kennis en ervaring.

Bewijsvoering

1. Documentatie met daarin vermeld de uitkomsten en bronnen van de inventarisatie en de vervoersgegevens, bijvoorbeeld een rapportage over de CO₂-emissie-inventaris, zoals beschreven in de CO₂ prestatieladder.
2. Een schriftelijke verklaring met uitleg over de wijze van inventarisatie, de berekeningsmethode en het aantal kilometers, de hoeveelheid brandstof of de hoeveelheid CO₂.

Wat is het totaal aan zakenreizen per vervoersmiddel (in brandstof, kilometer of CO₂) van de medewerkers in het afgelopen kalenderjaar?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van het registreren van de jaarlijks afgelegde afstanden of CO₂-emissie voor zakenreizen, om kwantitatieve doelstellingen vast te kunnen stellen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er wordt geen afstand, brandstof of CO ₂ -emissie geregistreerd.
1	1 relevant vervoermiddel is geïnventariseerd .
2	2 relevante vervoermiddelen zijn geïnventariseerd.
4	Alle relevante vervoermiddelen zijn geïnventariseerd .

Criteria

- Zakenreizen betreft het vervoer van de mensen die in het asset werken, afgelegd voor werk. Dus geen woon- en werkverkeer, maar reizen voor externe bijeenkomsten, conferenties in het buitenland, etc.
- Relevante vervoermiddelen zijn (maar niet beperkt tot):
 - Lange afstandsvluchten (meer dan 7 uur), intercontinentale vluchten
 - Middellange vluchten, korter dan 3200 km of 4,5 uur
 - Korte vluchten, korter dan 800 km of anderhalf uur
 - Auto
 - Trein
 - Tram en metro
 - Bus
 - Motorfiets
 - Fiets
- Inventarisatie van vervoersgegevens gebeurt op basis van betrouwbare gegevensbronnen of onderzoek over het afgelopen kalenderjaar.
- De inventarisatie mag zijn uitgevoerd in brandstof, kilometers of CO₂, met als voorwaarde dat voor alle vervoermiddelen dezelfde eenheid wordt gehanteerd.
- Als gekozen wordt voor het uitdrukken in CO₂, dan moet het onderzoek zijn uitgevoerd door een persoon met relevante kennis en ervaring.

Bewijsvoering

1. Documentatie met daarin vermeld de uitkomsten en bronnen van de inventarisatie en de vervoersgegevens, bijvoorbeeld een rapportage over de CO₂-emissie-inventaris, zoals beschreven in de CO₂ prestatieladder..
2. Een schriftelijke verklaring met uitleg over de wijze van inventarisatie, de berekeningsmethode en het aantal kilometers, de hoeveelheid brandstof of de hoeveelheid CO₂.

TRA12

Milieubelasting goederentransport

Wat is het totaal aan goederentransport per vervoersmiddel (in brandstof, kilometer of CO₂) in het afgelopen kalenderjaar?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Transport

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van het registreren van de jaarlijks afgelegde afstanden of de CO₂-emissie voor goederentransport, om kwantitatieve doelstellingen vast te kunnen stellen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er wordt geen afstand, brandstof of CO ₂ -emissie geregistreerd.
1	1 relevant vervoermiddel is geïnventariseerd .
2	2 relevante vervoermiddelen zijn geïnventariseerd.
4	Alle relevante vervoermiddelen zijn geïnventariseerd.

Criteria

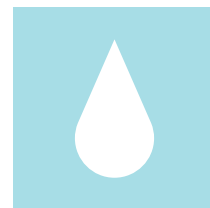
- Goederentransport is de levering van goederen van en naar het asset.
- Relevante vervoermiddelen zijn (maar niet beperkt tot):
 - Grote vrachtwagen
 - Vrachtwagen
 - Bestelwagen
 - Treinvracht
 - Schip/scheepvaart
 - Luchtvracht
- Inventarisatie van vervoersgegevens gebeurt op basis van betrouwbare gegevensbronnen of onderzoek voor het afgelopen kalenderjaar.
- De inventarisatie mag uitgevoerd zijn in brandstof, kilometers of CO₂, met als voorwaarde dat voor alle vervoermiddelen dezelfde eenheid wordt gehanteerd.
- Als wordt gekozen voor het uitdrukken in CO₂, dan moet het onderzoek zijn uitgevoerd door een persoon met relevante kennis en ervaring.

Bewijsvoering

- Documentatie met daarin vermeld de uitkomsten en bronnen van de inventarisatie en de vervoersgegevens, bijvoorbeeld een rapportage over de CO₂-emissie-inventaris, zoals beschreven in de CO₂ prestatieladder..
- Een schriftelijke verklaring over de wijze van inventarisatie, de berekeningsmethode en het aantal (ton-)kilometers, de hoeveelheid brandstof of de hoeveelheid CO₂.

Water

Credit code	Titel	Beschikbare punten
WAT18	Beperking waterverbruik	3
WAT19	Implementatie en bewaking waterbeleid	47
WAT20	Waterbeleid, resultaten	4
WAT21	Waterverbruik afgelopen kalenderjaar	2
Totaal beschikbaar aantal punten		56

WAT18

Beperking waterverbruik

Hoe worden de activiteiten beheerst om onnodig waterverbruik te voorkomen?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

3 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat watergebruik wordt gereduceerd en dat er eisen worden gesteld aan watervoorzieningen.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
0	Er worden geen besparende activiteiten beheerst.	☐
1	Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor het tegengaan van waterverspilling.	☐
1	Medewerkers met verantwoordelijkheid voor het beheer van waterverbruik/zuinigheid krijgen formele, regelmatige cursussen en/of trainingen aangeboden.	☐
1	Er is een feedbackprocedure beschikbaar waarin medewerkers klachten zoals lekkages, maar ook ideeën kunnen melden. Met als resultaat aanpassingen in procedures of strategie.	☐

Criteria

1. Aangewezen medewerkers en/of koplopers moeten het beperken van het waterverbruik aanmoedigen door regelmatig de medewerkers te betrekken.
2. Cursussen en/of trainingen moeten zijn goedgekeurd door hoger kader van het management of de raad van bestuur van de organisatie.
3. Feedback moet eenvoudig in te dienen zijn.

Bewijsvoering

1. Een overzicht van de verantwoordelijke medewerkers en eventueel interviews met betreffende medewerkers
2. Cursus/trainingsmateriaal
3. Relevante feedback procedures

Zijn er waterbeleidsmaatregelen met doelstellingen en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

47 punten

Doel van de credit

Het herkennen en stimuleren van beleidsmaatregelen, met als doel reductie van waterconsumptie en het verhogen van bewustzijn over watergebruik.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
1	De werkingssfeer en doelstellingen voor waterbeleid zijn vastgelegd.	☐
1	Het waterverbruik wordt geregistreerd.	☐
1	Streefcijfers zijn vastgelegd en worden gemonitord om ervoor te zorgen dat de nodige handelingen ook worden uitgevoerd.	☐
1	Er is een waterbeheersysteem aanwezig.	☐
1	Het waterverbruik wordt gemonitord.	☐
Ontplooide initiatieven op het gebied van waterbesparing:		
2	Tips over waterbesparing zijn toegepast met tekst of logo's (bijvoorbeeld op spoelknoppen of via een bord met tekst).	☐
5	Apparaten/sanitaire toepassingen zijn waterbesparend of er zijn maatregelen genomen om het verbruik te beperken, bijvoorbeeld door volumebeperking of doorstroombeperking.	☐
3	Hemelwater wordt op het perceel ingezameld en (her)gebruikt.	☐
3	Grijs water wordt op het perceel ingezameld en (her)gebruikt.	☐
3	Waterverbruik van externe groenvoorzieningen wordt beperkt door opvang en het vasthouden van hemelwater met een bodem bedekkende laag (grove compost, stro, hooi, bladeren, gemaaid gras, houtsnippers of grind).	☐
3	Er wordt inheemse beplanting toegepast die minder water nodig heeft.	☐
7	De waterdruk in het gebouw wordt omlaag gebracht om waterverbruik te verminderen.	☐
3	De lengte van de waterleiding wordt beperkt gehouden.	☐
3	Apparaten (bv wasmachine en afwasmachine) worden alleen volgeladen gebruikt.	☐
2	Er zijn geen waterontharders toegepast of de toegepaste waterontharders hebben een vraag-gestuurde werking (gebaseerd op het waterverbruik in plaats van voorgeprogrammeerde tijdsinstellingen).	☐
3	Er zijn geen apparaten aangesloten op een waterontharder of er zijn alleen apparaten die 'zachter' water nodig hebben dan wat op de locatie wordt aangeboden, aangesloten op een waterontharder.	☐

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
1	Er is zowel een watermeter voor warm als voor koud water om het verbruik van warm water te kunnen meten.	☐
1	Apparaten/sanitaire toepassingen die zuinig met water omgaan worden ingekocht/gebruikt.	☐
1	De gebruiker hanteert een onderhoudsbeleid voor het waterleidingsysteem.	☐
1	Er zijn verbeterdoelen vastgelegd conform de beschikbare informatie over 'best practices'.	☐
1	Het EMS bevat procedures om de positie ten opzichte van een geschikte groep gelijken te beoordelen, met openbaar gemaakte informatie, maatstaven e.d.	☐

Criteria

1. Het waterbeleid moet vaststellen dat:
 - a. De organisatie voldoet aan de wettelijke verplichtingen gerelateerd aan watermanagement.
 - b. De organisatie is gericht op het beperken van het watergebruik door haar bedrijfsvoering en daaraan gerelateerde activiteiten.
 - c. Als onderdeel van de strategie:
 - i. Is er een verantwoordelijke aangesteld, met goedkeuring vanuit het hoger management of raad van bestuur, voor de benodigde communicatie, middelen, actieprogramma en training om de strategie te laten werken.
 - ii. Is er een opleidings- of trainingsvorm voor medewerkers vanuit hun rol of verantwoordelijkheid voor het beperken van het waterverbruik.

Bewijsvoering

1. Documentatie waarmee de antwoordopties worden aangetoond, bijvoorbeeld het beleid, doelstellingen en streefcijfers, de specificaties van het waterverbruik van apparaten/sanitaire toepassingen of de onderhoudsmaatregelen die getroffen worden door de gebruiker.
2. Een visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal.

Toelichting

De drinkwaterleidingbedrijven hanteren in Nederland de volgende indeling voor de hardheid van water:

- Zeer zacht water: tot 4 °D
- Zacht water: 4 tot 8 °D
- Gemiddeld water: 8 tot 12 °D
- Vrij hard water: 12 tot 18 °D
- Hard water: 18 tot 30 °D

WAT20

Waterbeleid, resultaten

Welk percentage van de doelstellingen voor watermanagement zijn het afgelopen kalenderjaar behaald?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat waterbeleidsdoelstellingen zijn behaald, nieuwe streefcijfers worden geïntroduceerd en het watermanagement continu wordt verbeterd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er zijn geen doelstellingen bepaald of bereikt voor watermanagement.
0	< 25%
1	≥ 25% tot < 50%
2	≥ 50% tot < 75%
3	≥ 75% tot < 100%
4	100%

Criteria

1. De doelstellingen hebben betrekking op (maar zijn niet beperkt tot) de onderwerpen die vermeld staan in WAT19 - Implementatie en bewaking waterbeleid.
2. De in deze credit beoordeelde doelstellingen hebben een relevante en significante impact op de verbetering van het watermanagement.

Bewijsvoering

1. Watermeetgegevens van het afgelopen kalenderjaar.
2. Documentatie van het beleid voor water waarin de relevante doelstellingen en streefcijfers zijn gemarkeerd.
3. Een rapportage of document waaruit blijkt welke doelen zijn behaald.
4. Onderbouwing van de relevantie van de doelstellingen.

Hoeveel water (in kubieke meters) is er in het afgelopen kalenderjaar verbruikt?**DEEL:**

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Water

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat gebruikers van het asset zich bewust zijn van het waterverbruik in het afgelopen jaar.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
2	Het waterverbruik in het afgelopen kalenderjaar bedroeg: m ³

Criteria

1. Het waterverbruik is op basis van meetgegevens bepaald.

Bewijsvoering

1. Meetgegevens van het waterverbruik in afgelopen kalenderjaar.
2. Factuur van het waterverbruik.

Toelichting

Volgens de Milieubarometer is in Nederland in kantoren de afgelopen jaren gemiddeld 10,4 m³ water/fte/jaar verbruikt.

Referenties

Kentallen voor verbruik, o.a. water staan op: www.milieubarometer.nl/kantoor.

Materialen

Credit code	Titel	Beschikbare punten
MAT15	Duurzaam inkoopbeleid materialen	7
MAT16	Duurzaam inkoopbeleid materialen, implementatie	51
MAT17	Selectiecriteria leveranciers	3
MAT18	Kwaliteitsmanagementsysteem leveranciers	8
MAT19	Milieumanagementsysteem leveranciers	8
MAT23	Resultaten inkoopdoelstellingen materiaal	4
Totaal beschikbaar aantal punten		81

In hoeverre is duurzaamheid in beschouwing genomen bij de inkoop van materialen?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

7 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat naast de prijs ook wordt gelet op de duurzaamheid van de in te kopen materialen voor de activiteiten van de gebruiker(s) van het asset.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet of niet van toepassing	☐
0	Er is geen inkoopbeleid om de inkoop van duurzame materialen te bevorderen.	☐
1	De emissies van leveringen worden geminimaliseerd.	☐
2	Er is beleid om de vraag naar relevante verbruiksgoederen te verminderen.	☐
2	Bij inkoop van materialen is duurzaamheid altijd onderdeel van het selectieproces.	☐
2	De duurzame inkoop van materialen gebeurt conform de criteria voor maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI).	☐

Criteria

- Onder het inkoopbeleid vallen materialen die nodig zijn om de taken uit te voeren die relevant zijn voor het type asset. Deze materialen zijn bijvoorbeeld (maar niet beperkt tot):
 - Kantoorartikelen
 - Facilitaire inkoop
 - Schoonmaakmiddelen
 - Meubilair en inrichting
- Bij duurzaam inkopen zijn zowel milieuaspecten, waaronder recyclebaarheid, energiezuinigheid, herbruikbaarheid, impact op het milieu (levenscyclus), als sociale aspecten, waaronder werkcondities, veiligheidstandaarden en mensenrechten, onderdeel van het selectieproces.
- De te contracteren leverancier voldoet aan alle nationale wetgeving en richtlijnen.

Bewijsvoering

- Een exemplaar van het duurzaam inkopen beleid
- Eventuele deelnemingsbewijzen aan programma's voor duurzame materialen (zoals FSC of PEFC, of voor overheden het intekenbewijs voor duurzaam inkopen). Een C2C certificaat van ingekochte materialen dient ook als bewijsmateriaal.
- Een schriftelijke bevestiging van leveranciers.

Definities

Maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI), ook wel duurzaam inkopen genoemd: dit betreft de door de overheid ontwikkelde duurzaamheidscriteria en informatiedocumenten. Deze zijn te vinden op de website van PIANOo, het expertisecentrum aanbesteden. Bij MVI worden producten en diensten getoetst op het effect dat ze hebben op bijvoorbeeld het milieu, de welvaart en de gezondheid. Criteria als duurzaam grondstoffengebruik, de uitstoot van broeikasgassen en sociale voorwaarden worden zo onderdeel van het inkoopbeleid. Bij deze inkoop kan het uiteenlopen van kantoorartikelen tot het gebruik van bouwmaterialen bij nieuwbouw en renovatie. De overheid heeft hiervoor duurzaamheidscriteria en informatiedocumenten ontwikkeld.

Toelichting

Een leverancier die PEFC- of FSC is gecertificeerd, levert niet per definitie PEFC-/FSC gecertificeerd hout aan. Of er daadwerkelijk PEFC-/FSC gecertificeerd hout is geleverd, is zichtbaar door het gebruik van een PEFC-FSC claim op de leveringsdocumenten.

Is er beleid met doelstellingen voor de inkoop van materialen en wordt de implementatie daarvan bewaakt?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

51 punten

Doel van de credit

Het bewustzijn verhogen en het continu beperken van de milieu-impact van ingekochte materialen voor activiteiten van de gebruikers.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
0	Nee, er zijn geen beleidsmaatregelen voor de duurzame inkoop van materialen.	☐
1	Scope en doelstellingen voor duurzaam inkoopbeleid zijn vastgesteld en passende maatregelen zijn gespecificeerd.	☐
1	Streefcijfers zijn vastgelegd en worden gemonitord, om zeker te zijn dat acties worden uitgevoerd.	☐
1	Er is een managementsysteem in gebruik dat het efficiënt gebruik van materialen stimuleert.	☐
1	Het beleid bevat procedures om feedback van medewerkers, klanten en andere belanghebbenden te integreren in het inkoopbeleid.	☐
1	De materiaalinkoop wordt bewaakt, rekening houdend met behoefte, hoeveelheden en duurzaamheidsvraagstukken.	☐
1	Er zijn streefcijfers voor verbeteringen vastgesteld op basis van beschikbare informatie over best practices.	☐
1	Ter bevordering van bewustwording worden informatie over, en resultaten van materiaalinkoop gedeeld met alle medewerkers, bijvoorbeeld met seminars, trainingen of formele berichtgeving.	☐
1	Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor materiaalinkoop.	☐
1	Aan medewerkers met verantwoordelijkheid voor de materiaalinkoop worden formele, terugkerende cursussen aangeboden.	☐
1	Er wordt een lijst met voorkeurleveranciers bijgehouden voor alle materiaalinkopen.	☐
1	Het aanwezige milieumanagementsysteem (ISO14001 of gelijkwaardig) bevat procedures om de positie ten opzichte van een geschikte groep gelijken te beoordelen met openbaar gemaakte informatie, maatstaven e.d.	☐
Ontplooiide initiatieven op het gebied van materiaalinkoop:		
2	Er is monitoring en controle om bij vergaderingen te voorkomen dat er teveel drank en versnaperingen, een te grote ruimte en teveel faciliteiten worden besteld.	☐
2	Er worden schoonmaakmiddelen gebruikt die biologisch afbreekbaar zijn.	☐
2	Materiaal wordt gerecycled/hergebruikt – bijvoorbeeld cartridges.	☐

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
4	In overleg met leveranciers wordt er gewerkt aan het beperken van verpakkingen.	☐
6	Er worden printers aangeschaft met een lage milieu-impact, zoals printers met ammoniumvrije en niet kankerverwekkende toners.	☐
8	Minimaal eens per twee jaar worden alle gebruiksartikelen beoordeeld op milieu impact en wordt gezocht naar milieuvriendelijkere materialen.	☐
10	In overleg met leveranciers wordt de milieu-impact in de keten verminderd.	☐
Beoordelingsproces op basis van Total Cost of Ownership (TCO) voor apparatuur en gebruiksgoederen, waarbij het volgende wordt beschouwd:		
2	De levensduur – er wordt gekozen voor producten met een lange levensduur.	☐
2	Onderhoudbaarheid – er wordt gekozen voor producten die makkelijk schoon zijn te maken of zelfreinigend zijn.	☐
2	Upcycling – er wordt gekozen voor ICT apparatuur dat (modulair) te hergebruiken is.	☐

Criteria

1. De geselecteerde beleidsmaatregelen en initiatieven zijn vastgelegd binnen de organisatie. De maatregelen en initiatieven zijn meetbaar en consistent met het beleid. Daarbij wordt de implementatie bewaakt.
2. De organisatie houdt zich in elke omstandigheid aan de geselecteerde maatregelen en initiatieven, tenzij er een geldige, aantoonbare reden is waarom deze niet van toepassing zijn.
3. Beleidsmaatregelen en initiatieven zijn gedocumenteerd en in te zien, voor zover van toepassing.
4. Beleidsmaatregelen en initiatieven kunnen zijn opgenomen in een separaat document, of ze kunnen onderdeel uitmaken van algemeen beleid.

Bewijsvoering

1. Documentatie met onder andere daarin het beleid, lijsten van getroffen maatregelen, eventuele overeenkomsten met leveranciers of verklaringen waarmee ingevulde antwoordopties worden aangetoond. Dit mag een getekende verklaring van de organisatie zijn, waarin de opties specifiek worden benoemd.
2. Relevante keurmerken of certificaten, waarmee wordt aangetoond dat aan de betreffende antwoordoptie wordt voldaan.

Op welke van de volgende wijzen wordt het ethisch en duurzaam beleid van de leveranciers beoordeeld?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

3 punten

Doel van de credit

Het onderkennen en stimuleren van het contracteren van leveranciers die werken met een ethisch en duurzaam beleid.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Leveranciers worden niet beoordeeld op ethisch en duurzaam beleid.
2	Leveranciers worden beoordeeld via een leveranciersonderzoek of een enquête.
3	Leveranciers moeten aangesloten zijn bij een branchevereniging/belangengroep waarbij ethiek en duurzaamheid een rol speelt.

Criteria

1. De beoordeling van de leveranciers vindt jaarlijks plaats en op het moment dat een leverancier wijzigt.
2. De beoordeling omvat minimaal het ethisch en duurzaam beleid van de leverancier.

Bewijsvoering

1. Een verslag/rapport van een recente leveranciersbeoordeling of enquête.
2. Documentatie die naar de leveranciers is gestuurd.
3. Deelnameverklaring, een vermelding op website van branche- of belangengroep.

Toelichting

Organisaties kunnen hun leveranciers vragen om volledige informatie beschikbaar te stellen over hun ethisch en duurzaam beleid. Daarnaast kunnen bijvoorbeeld locatiebezoeken worden georganiseerd om de voortgang (of het gebrek aan voortgang) van de leverancier te monitoren wat betreft doelstellingen. Het evalueren van deze informatie kan onderdeel zijn van de beoordeling van de aanvaardbaarheid van de leverancier.

Welk percentage van de leveranciers heeft een (gecertificeerd) kwaliteitsbeleid?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

8 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat leveranciers een (gecertificeerd) kwaliteitsbeleid hebben en zich inzetten voor kwaliteit.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	< 25% van de leveranciers heeft een kwaliteitsbeleid.
1	≥ 25% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd kwaliteitsbeleid.
2	≥ 50% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd kwaliteitsbeleid EN/OF ≥ 25% heeft een gecertificeerd kwaliteitsbeleid.
4	≥ 75% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd kwaliteitsbeleid EN/OF ≥ 50% heeft een gecertificeerd kwaliteitsbeleid.
6	≥ 90% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd kwaliteitsbeleid EN/OF ≥ 75% heeft een gecertificeerd kwaliteitsbeleid.
8	≥ 90% van de leveranciers heeft een gecertificeerd kwaliteitsbeleid.

Criteria

1. De leveranciers hebben een kwaliteitsbeleid geformuleerd, geïmplementeerd (er wordt aantoonbaar uitvoering aan gegeven) en geborgd (er is een methodiek om het beleid systematisch te herzien).
2. De leveranciers hebben een gecertificeerd kwaliteitssysteem zoals ISO9001, of gelijkwaardig.
3. De organisatie controleert jaarlijks of de leveranciers een kwaliteitsbeleid hebben. Ook wordt er gecontroleerd op het moment dat er een leverancier wijzigt.

Aanvullingen op de criteria

Het betreft leveranciers van zowel goederen als diensten die ten minste de bovenste 80% van het geheel aan geleverde goederen en diensten omvatten, uitgedrukt in volume of geld, naar keuze van de organisatie, en altijd inclusief de regelmatige leveranciers. Hiermee vallen bijvoorbeeld de enkele pizza-leveringen doorgaans buiten de scope, maar de jaarlijkse accountantsdienst en de lease-maatschappij vallen er binnen.

Bewijsvoering

1. Een brief of berichtgeving die aan de leveranciers is verspreid, waarin wordt gevraagd om een kwaliteitsbeleid.
2. Een recent overzicht (niet ouder dan 1 jaar) van alle leveranciers, waarin is aangegeven welke een kwaliteitsbeleid en welke een certificaat van een kwaliteitssysteem hebben. Ook moet uit dit overzicht blijken dat het geselecteerde

MAT18

Kwaliteitsmanagementsysteem leveranciers

percentage wordt behaald.

3. Een verwijzing naar het certificaat van kwaliteitssysteem van de leverancier. Is het kwaliteitsbeleid niet door een derde beoordeeld, dan moet een exemplaar van het beleid worden bijgevoegd.

Referenties

NEN-EN-ISO 9001: specificeert eisen voor een kwaliteitsmanagementsysteem van een organisatie.

Welk percentage van de leveranciers heeft een (gecertificeerd) milieumanagementsysteem?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

8 punten

Doel van de credit

Het zekerstellen dat leveranciers hun activiteiten en processen managen om schadelijke milieueffecten te voorkomen of verminderen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	< 25% van de leveranciers heeft een milieumanagementsysteem.
1	≥ 25% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd milieumanagementsysteem.
2	≥ 50% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd milieumanagementsysteem EN/OF ≥ 25% heeft een gecertificeerd milieumanagementsysteem.
4	≥ 75% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd milieumanagementsysteem EN/OF ≥ 50% heeft een gecertificeerd milieumanagementsysteem.
6	≥ 90% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd milieumanagementsysteem EN/OF ≥ 75% heeft een gecertificeerd milieumanagementsysteem.
8	≥ 90% van de leveranciers heeft een gecertificeerd milieumanagementsysteem.

Criteria

- De leveranciers hebben een gecertificeerd milieumanagementsysteem, zoals ISO14001 of gelijkwaardig.
- De leveranciers hebben wel een milieumanagementsysteem, maar zijn niet gecertificeerd:
 - De leveranciers hebben een milieumanagementsysteem geformuleerd, geïmplementeerd (er wordt aantoonbaar uitvoering aan gegeven) en geborgd (er is een methodiek om het beleid systematisch te herzien).
 - Een leverancier beschikt over een gecertificeerde MVO prestatieladder (elk niveau), als het milieubeleid er deel van uitmaakt.
 - Een ISO26000 zelfverklaring voldoet in beginsel niet, tenzij criterium a) er onderdeel van uitmaakt.
- In het milieumanagementsysteem van de leverancier zijn de significante milieuaspecten geïdentificeerd die van toepassing zijn op hun organisatie. Dit zijn aspecten waar ze direct en indirect invloed op kunnen hebben.
- De organisatie controleert jaarlijks of de leveranciers een milieumanagementsysteem hebben en op het moment dat er een leverancier wijzigt.

Aanvullingen op de criteria

Het betreft leveranciers van zowel goederen als diensten die ten minste de bovenste 80% van het geheel aan geleverde goederen en diensten omvatten, uitgedrukt in volume of geld, naar keuze van de organisatie, en altijd inclusief de

regelmatige leveranciers. Hiermee vallen bijvoorbeeld de enkele pizza-leveringen doorgaans buiten de scope, maar de jaarlijkse accountantsdienst en de lease-maatschappij vallen er binnen.

Bewijsvoering

1. Een brief of berichtgeving die aan de leveranciers is verspreid, waarin wordt gevraagd om een milieumanagementsysteem.
2. Een recent overzicht (niet ouder dan 1 jaar) van alle leveranciers, waarin is aangegeven welke een (certificaat van een) milieumanagementsysteem hebben. Ook moet uit dit overzicht blijken dat het geselecteerde percentage wordt behaald.
3. Een verwijzing naar het certificaat van milieumanagementsysteem van de leverancier. Als het milieumanagementsysteem niet door een derde is beoordeeld, dan moet een exemplaar van het beleid worden bijgevoegd.

Welk percentage van de geformuleerde doelstellingen voor de inkoop van materialen is in het afgelopen kalenderjaar bereikt?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Materialen

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat inkoopdoelstellingen zijn behaald en het stimuleren van de voortdurende verbetering van de inkoop van materialen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er zijn geen doelstellingen bepaald of bereikt.
0	< 25%
1	≥ 25% tot < 50%
2	≥ 50% tot < 75%
3	≥ 75% tot < 100%
4	100%

Criteria

1. De inkoopdoelen zijn conform, maar niet beperkt tot, wat beschreven staat bij credit MAT16 – Duurzaam inkoopbeleid materialen, implementatie.
2. De beoordeling vindt plaats op basis van het afgelopen jaar.
3. De in deze credit beoordeelde doelstellingen hebben een relevante en significante impact op het verduurzamen van de inkoop van materialen.

Bewijsvoering

1. Documentatie met doel- en taakstellingen voor de inkoop van materialen.
2. Documentatie die aantoont welk percentage van de materiaal inkoopdoelen is bereikt.
3. Onderbouwing van de relevantie van de doelstellingen.

Afval

Credit code	Titel	Beschikbare punten
WST02	Afvalpreventie, getroffen maatregelen	8
WST03	Afvalstromen, gescheiden inzameling	4
WST04	Afvalpreventie, beheersmaatregelen	39
WST05	Afvalstromen, registratie hoeveelheden	4
WST06	Afvalprestaties monitoringsfrequentie	2
WST07	Afvalbeheer, resultaten doelstellingen	4
WST08	Hoeveelheid afval naar stortplaats	2
WST09	Hoeveelheid afval hergebruikt/gerecycled	2
WST10	Hoeveelheid afval als brandstof voor energie	2
Totaal beschikbaar aantal punten		67

In hoeverre worden activiteiten georganiseerd om in lijn met de 'afvalhiërarchie' onnodige afvalstromen te voorkomen en in hoeverre worden afvalstromen beheerd om de milieueffecten daarvan te minimaliseren?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Afval

MAXIMAAL:

8 punten

Doel van de credit

Het onderkennen en stimuleren van afvalbeheer dat in lijn is met de 'afvalhiërarchie', met als doel afval en de afvoer hiervan te verminderen en negatieve milieueffecten te minimaliseren.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
0	Er worden geen activiteiten ondernomen om afval te voorkomen.	☐
2	Er zijn beleidsmaatregelen die afvalpreventie omvatten.	☐
2	Er zijn beleidsmaatregelen die hergebruik op gelijkwaardig niveau omvatten.	☐
2	Er zijn beleidsmaatregelen die de recycling van afval omvatten.	☐
2	Er zijn beleidsmaatregelen die de toepassing van afval als brandstof voor energie omvatten.	☐

Criteria

1. Het afvalbeleid van de organisatie toont aan hoe de aanpak van afval in lijn is gebracht met de 'afvalhiërarchie'.
2. Het afvalbeleid van de organisatie gaat over het afval van producten die zijn gebruikt of geproduceerd door de organisatie.

Bewijsvoering

1. Beleid en resultaten kunnen met een contract of rapport van de afvalverwerker worden aangetoond.

Toelichting

In de Europese richtlijn (2008/98/EC - waste framework directive) wordt de toepassing van de 'afvalhiërarchie' aangemoedigd, als prioriteitsvolgorde bij het opstellen van wetgeving en beleidsinitiatieven voor de preventie en het beheer van afvalstoffen. De 'afvalhiërarchie' betreft het volgende:

- a. Preventie
- b. Voorbereiding voor hergebruik
- c. Recycling
- d. Andere nuttige toepassing, bv. energierecuperatie
- e. Verwijdering

De afvalhiërarchie legt een volgorde van prioriteiten vast voor de vraag wat over het geheel genomen de beste milieuoctie is. In bovenstaand overzicht is optie 'a' het meest milieuvriendelijk, optie 'e' het minst. In Nederland wordt ook de Ladder van Lansink gebruikt als standaard voor afvalbeheer. Dit is gestoeld op hetzelfde principe.

Hoeveel afvalstromen worden gescheiden ingezameld en afgevoerd?**DEEL:**

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Afval

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van recycling en terugwinnen wanneer hergebruik niet mogelijk is.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Al het afval wordt als restafval afgevoerd.
1	Er worden 2 afvalstromen apart afgevoerd.
2	Er worden 3 afvalstromen apart afgevoerd.
4	Er worden 4 of meer afvalstromen apart afgevoerd.

Criteria

1. Veel voorkomende afvalstromen zijn:
 - a. Papier en karton
 - b. Glas
 - c. GFT/swill
 - d. Houtafval
 - e. Kunststof (folie)
 - f. Klein gevaarlijk afval (KGA), zoals batterijen, verf, spaarlampen, TL-buizen
2. Restafval is geen aparte afvalstroom, maar een verzameling.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van een jaarlijks afvalcontrolerapport of een jaaroverzicht van de factuur.
2. Visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal.

WST04

Afvalpreventie, beheersmaatregelen

Welke beheersmaatregelen zijn er getroffen op het gebied van afvalpreventie?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Afval

MAXIMAAL:

39 punten

Doel van de credit

Het herkennen en stimuleren van beheersmaatregelen gericht op het verbeteren van afvalpreventie, segregatie en bewustzijn.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
1	De scope en doelstellingen voor afvalmanagement zijn vastgelegd en worden beheerd.	☐
1	Verbeteringen worden volgens de 'afvalhiërarchie' (zie toelichting bij WST02) ingevoerd.	☐
1	Er is een afvalmanagementsysteem (registratie, monitoring, preventie, scheiding en communicatie) in werking.	☐
1	Er is inzicht in de hoeveelheid afval, dat door welke bronnen in het asset wordt gecreëerd.	☐
2	Naast regulier voorkomende afvalstromen worden de volgens afvalstromen gescheiden ingezameld (voor zover van toepassing); blik (frisdrank), (PET)flesjes, GFT/swill.	☐
1	De inzamelingsmiddelen voor de verschillende afvalstromen zijn goed zichtbaar gemaakt door verschillende kleuren en/of tekst om de scheiding te faciliteren.	☐
1	Dubbelzijdig printen is standaard ingesteld.	☐
1	Er worden maatregelen genomen om printen te beperken/voorkomen.	☐
2	Er zijn (elektronische) hulpmiddelen beschikbaar gesteld aan de medewerkers om papierloos te kunnen werken en vergaderen.	☐
2	Voor regulier printwerk wordt standaard gebruik gemaakt van papier met een maximaal gewicht van 80 gram/m ² .	☐
1	Er wordt gebruik gemaakt van gerecycled papier.	☐
2	GFT afval en/of swill wordt beschikbaar gesteld voor compost en/of bio-gas.	☐
2	Met beleid en procedures wordt gestimuleerd dat kantoorartikelen zoals mappen en insteekhoezen worden hergebruikt. Bijvoorbeeld door deze standaard weer aan de voorraad toe te voegen.	☐
2	Overbodige ICT apparatuur wordt beschikbaar gesteld aan scholen, een goed doel of maatschappelijke organisaties. Dit wordt aangetoond door een contract met de verwerker of een ander document (persbericht, verslag).	☐
2	Overbodig meubilair wordt beschikbaar gesteld binnen de organisatie, scholen, goede doelen of maatschappelijke organisaties. Dit wordt aangetoond met verhuisbonnen, een contract met de verwerker of een ander document (persbericht, verslag).	☐

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
2	Er is beleid of een contract met leveranciers om verpakkingsmateriaal te minimaliseren en/of hergebruiken of retour te nemen.	☐
2	Het gebruik van herbruikbaar servies en bestek wordt gestimuleerd.	☐
2	Er wordt intern (ook bij gebruikers) onderzoek gedaan naar manieren om afval te minimaliseren, recyclen en managen.	☐
4	Er wordt voor alle afvalstromen gebruik gemaakt van officiële/geregistreerde afvalverwerkers, ook voor losse partijen afval van bijvoorbeeld verbouwingen, opruimacties.	☐
1	Medewerkers worden geprikkeld tot afvalreductie.	☐
1	Alle medewerkers worden met trainingen bewustgemaakt van mogelijkheden tot afvalreductie en afvalscheiding OF hier wordt regelmatig over gecommuniceerd in bedrijfsmedia.	☐
1	Medewerkers die verantwoordelijk zijn voor afvalmanagement worden formeel en regulier getraind over afvalwetgeving en nakoming daarvan.	☐
1	Medewerkers die verantwoordelijk zijn voor afvalmanagement werken intensief samen met afvalverwerkers (er is regulier overleg/communicatie).	☐
1	Er zijn medewerkers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van de afvaldoelen en het realiseren van streefcijfers.	☐
1	Feedback over het afvalmanagement kan worden ingediend en worden geïntegreerd in het beleid.	☐
1	Het afvalmanagementsysteem omvat een benchmark met vergelijkbare organisatie op het gebied van afval.	☐

Criteria

1. De beheersmaatregelen zijn vastgelegd binnen de organisatie. De maatregelen zijn meetbaar en consistent met het beleid en implementatie wordt bewaakt.
2. Beheersmaatregelen zijn gedocumenteerd en in te zien, voor zover van toepassing.
3. Beheersmaatregelen kunnen zijn opgenomen in een separaat document of onderdeel zijn van algemeen beleid.

Bewijsvoering

1. Bewijs voor de geselecteerde beheersmaatregelen kan zijn:
 - a. Audits
 - b. Procedures
 - c. Strategiedocumentatie
 - d. Interviews
 - e. Een andere door de assessor als geschikt beoordeelde onderbouwing.

Van hoeveel afvalstromen wordt de hoeveelheid (volume en/of gewicht) geregistreerd en gemonitord?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Afval

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van registratie en monitoring van afvalstromen in het 'asset', zodat de organisatie begrijpt wat zij produceert en verbeterde doelstellingen en een goed beleidsplan kan opstellen.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er worden geen hoeveelheden afvalstromen geregistreerd.
1	Voor minimaal 2 afvalstromen
2	Voor minimaal 3 afvalstromen
4	Voor minimaal 4 afvalstromen

Criteria

1. De in deze credit genoemde afvalstromen moeten overeenkomen met de afvalstromen die zijn aangehouden bij WST03.
2. De organisatie moet de registratie en monitoring van afvalstromen binnen het asset aantonen door het aanleveren van tenminste maandelijkse en actuele gegevens van deze afvalstromen.
3. Registratie en monitoring van afvalstromen moet op een dusdanige manier zijn uitgevoerd, dat de gegevens eenvoudig kunnen worden geïnterpreteerd. De registratie moet gedetailleerder zijn dan de jaarlijkse gegevens die worden aangeleverd door de afvalverwerker. Het verstrekken van complexe informatie, zoals de rekeningen van de afvalverwerker, wordt niet beschouwd als monitoring/registratie voor deze credit.

Bewijsvoering

1. Documentatie van de tenminste maandelijks bijgehouden en gemonitorde hoeveelheden van de afvalstromen.
2. Een exemplaar van een jaarlijks afvalcontrolerapport of een jaaroverzicht van de factuur van de afvalverwerker, waaruit blijkt dat op jaarniveau de geregistreerde hoeveelheden overeenkomen.

Hoe vaak worden de prestaties op het gebied van afval beoordeeld?**DEEL:**

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Afval

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van de continu verbetering van afvalprestaties.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	De prestaties worden niet volgens een vaste frequentie beoordeeld.
1	De prestaties worden minimaal eens per jaar beoordeeld.
2	De prestaties worden minimaal twee maal per jaar beoordeeld.

Criteria

1. Bij de beoordeling van de afvalprestaties, wordt het volgende meegenomen:
 - a. De hoeveelheid afval per afvalstroom die wordt gegenereerd.
 - b. De manier waarop afval wordt beheerd (preventie en verwerkingswijze).
 - c. De kosten voor het storten van verschillende afvalstromen.
 - d. Kostenbesparingen als resultaat van afvalbeheer, gericht op het voorkomen en hergebruiken van afval (als historische gegevens beschikbaar zijn).
 - e. De beoordeling heeft plaatsgevonden voorafgaand aan het assessment en in de afgelopen 12 maanden. De beoordeling is gebruikt ter informatie en als update voor het afvalbeheersplan.

Bewijsvoering

1. Een verslag van laatste meeting, een vermelding van een vaste frequentie in de agenda van regulier overleg of andere relevante documentatie.
2. Vastlegging van het beoordelingsproces.
3. Data van de laatste twee uitgevoerde beoordelingen.

WST07

Afvalbeheer, resultaten doelstellingen

Welk percentage van de afvaldoelstellingen en streefcijfers zijn er in het afgelopen kalenderjaar behaald?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Afval

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat afvaldoelstellingen zijn behaald, nieuwe streefcijfers worden geïntroduceerd en het afvalbeheer continu wordt verbeterd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er zijn geen doelstellingen op het gebied van afvalbeheer bepaald of bereikt.
0	< 25%
1	≥25% tot <50%
2	≥50% tot <75%
3	≥75% tot <100%
4	100%

Criteria

1. De doelen maatregelen zijn conform, maar niet beperkt tot, wat beschreven staat bij credit WST04 – Afvalpreventie, beheersmaatregelen.
2. De beoordeling vindt plaats op basis van het afgelopen jaar.
3. De in deze credit beoordeelde afvaldoelen hebben een relevante en significante impact op het verbeteren van het afvalbeheer.

Bewijsvoering

1. Een rapportage met daarin zowel de gestelde doelstellingen, streefcijfers, alsmede de resultaten en de conclusie van het afgelopen kalenderjaar.

WST08

Hoeveelheid afval naar stortplaats

Wat is de totale hoeveelheid afval (in ton gewicht) die in het afgelopen kalenderjaar is afgevoerd naar een stortplaats?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Afval

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Inzicht verkrijgen in het aandeel van de hoeveelheid geproduceerd afval, die wordt afgevoerd naar de stortplaats.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
2	De hoeveelheid afval die naar stortplaats is gegaan bedraagt: ton gewicht

Criteria

1. De gebruiker heeft inzichtelijk gemaakt, hoe de informatie is verkregen.
2. In Nederland geldt voor afvalstromen die vrijkomen in veel gevallen een stortverbod. Indien er geen afval wordt gestort kan er "0 ton gewicht" worden ingevuld.
3. De opgegeven waarde moet gaan over hetzelfde kalenderjaar als de overige afvalvragen (o.a. WST09 en WST10).
4. Indien er geen hoeveelheid in gewicht beschikbaar is, kan voor het antwoord op de vraag deze in overleg met de afvalverwerker worden omgerekend door uit te gaan van de hoeveelheid containers of het volume.

Aanvullingen op de criteria

Uitzonderingen op het stortverbod zijn ladingen waarvoor een ontheffing is verkregen omdat ze niet verwerkbaar zijn verklaard. Of er is een verklaring door gedeputeerde staten afgegeven dat de verwerkingscapaciteit in Nederland voor deze afvalstroom te beperkt is en er mag worden gestort. Als er een officiële ontheffing is verleend voor afval dat afkomstig is van de te certificeren locatie, dan kan deze hoeveelheid worden ingevuld.

Bewijsvoering

1. Een rapportage met daarin de totale hoeveelheid afval die gestort is op een stortplaats of een optelling van facturen.
2. Wordt er geen afval naar de stortplaats afgevoerd, dan moet dit worden verklaard. Bijvoorbeeld door de afvalverwerker of met een paragraaf uit het afvalcontract waarin dit is opgenomen. Dit mag via een algemene verklaring (paragraaf uit een jaarverslag) als de afvalverwerker geen afval stort, of specifiek voor de betreffende organisatie/locatie.
3. Is een milieumanagementsysteem geïmplementeerd door de betreffende organisatie(s), dan moet er een interne en externe audit plaatsvinden, gerelateerd aan het afvalbeheer.

Toelichting

Voor afvalverwerkers die geen weegeenheden op de vrachtwagens hebben komt het getal door een berekening tot stand waarbij het aantal containers, de gemiddelde vullingsgraad en het soortelijk gewicht van de fractie worden gebruikt. De hoeveelheid afval in gewicht kan vaak worden aangeleverd door de afvalverwerker.

Wat is de totale hoeveelheid afval (in ton gewicht) die in het afgelopen kalenderjaar niet naar een stortplaats is afgevoerd, maar is hergebruikt of gerecycled?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Afval

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren en promoten van grondstofrecycling, en daarmee het voorkomen van impact op het milieu door gestort afval.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
2	Hoeveelheid afval die niet naar een stortplaats is gebracht bedraagt: ton gewicht.

Criteria

1. De gebruiker heeft inzichtelijk gemaakt hoe de informatie is verkregen.
2. De opgegeven waarde moet betrekking hebben op hetzelfde kalenderjaar als de overige afvalvragen (o.a. WST08 en WST10).
3. Is er geen hoeveelheid in gewicht beschikbaar, dan kan voor het antwoord op de vraag deze in overleg met de afvalverwerker worden omgerekend door uit te gaan van de hoeveelheid containers of het volume.

Bewijsvoering

1. Een rapportage met daarin de totale hoeveelheid afval voor een kalenderjaar of een optelling van alle verzamelacties.

Toelichting

Voor afvalverwerkers die geen weegeenheden op de vrachtwagens hebben komt het getal door een berekening tot stand waarbij het aantal containers, de gemiddelde vullingsgraad en het soortelijk gewicht van de fractie worden gebruikt. De hoeveelheid afval in gewicht kan veelal aangeleverd worden door de afvalverwerker.

Wat is de totale hoeveelheid afval (in ton gewicht) die in het afgelopen kalenderjaar is afgevoerd naar een afvalverbrandingsinstallatie?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Afval

MAXIMAAL:

2 punten

Doel van de credit

Het stimuleren en promoten van grondstofrecycling, en daarmee het voorkomen van impact op het milieu door gestort afval.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
2	De totale hoeveelheid afval die als brandstof is gebruikt voor energie bedraagt: ton gewicht.

Criteria

1. De gebruiker moet duidelijk maken hoe de informatie is verkregen.
2. De opgegeven waarde gaat over hetzelfde kalenderjaar als de overige afvalvragen (o.a. WST08 en WST09).
3. Is er geen hoeveelheid in gewicht beschikbaar, dan kan voor het antwoord op de vraag deze in overleg met de afvalverwerker worden omgerekend door uit te gaan van de hoeveelheid containers of het volume.

Bewijsvoering

1. Een exemplaar van het jaarlijkse afvalcontrolerapport of een exemplaar van dossiers op het perceel, samen met de door de afvalaannemer in rekening gebrachte facturen.
2. Is contractueel vastgelegd dat er geen afval mag worden verbrand, dan voldoet dit als bewijsmateriaal.

Toelichting

Voor afvalverwerkers die geen weegeenheden op de vrachtwagens hebben komt het getal door een berekening tot stand waarbij het aantal containers, de gemiddelde vullingsgraad en het soortelijk gewicht van de fractie worden gebruikt. De hoeveelheid afval in gewicht kan veelal aangeleverd worden door de afvalverwerker.

Landgebruik en ecologie

Credit code	Titel	Beschikbare punten
LE06	Sponsoring & actieve ondersteuning	3
Totaal beschikbaar aantal punten		3

Draagt de organisatie door sponsoring of actieve ondersteuning bij aan verbetering van de ecologie en/of biodiversiteit?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Landgebruik en ecologie

MAXIMAAL:

3 punten

Doel van de credit

Het stimuleren van organisaties om bij te dragen aan verbetering van lokale ecologie en/of biodiversiteit.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er is geen actieve ondersteuning of sponsoring op het gebied van verbetering van de ecologie of biodiversiteit.
1	Er is actieve ondersteuning en/of sponsoring van internationale natuur- of milieuorganisaties.
2	Er is actieve ondersteuning en/of sponsoring van regionale/landelijke natuur- of milieuorganisaties.
3	Er is actieve ondersteuning en/of sponsoring van lokale natuur- of milieuorganisaties.

Criteria

1. Sponsoring kan bestaan uit een financiële bijdrage of een sponsoring in natura, door het structureel beschikbaar stellen van ruimte of middelen.
2. Actieve ondersteuning bestaat uit deelneming in de natuur- of milieuorganisatie door medewerkers van de organisatie.
3. Sponsoring en actieve ondersteuning worden als meest waardevol beoordeeld, wanneer ze op een lokaal niveau bijdragen. Daarom wordt aan sponsoring of ondersteuning van internationale natuur- of milieuorganisatie niet het maximaal aantal punten toegekend.
4. Het betreft sponsoring of actieve ondersteuning van organisaties die zich specifiek voor ecologie of biodiversiteit inzetten. Voorbeelden hiervan zijn natuurverenigingen, vogelverenigingen of imkers. Met lokaal wordt bijvoorbeeld een grootstedelijk gebied of een specifiek natuurgebied bedoeld.

Bewijsvoering

1. Onderbouwing van de betrokkenheid.
2. Documentatie waarmee de betrokkenheid (financieel, in natura, deelnemen door medewerkers, lidmaatschap medewerker) wordt aangetoond.

Toelichting

Een medewerker die zich actief inzet voor een lokale milieuorganisatie levert hiermee een actieve ondersteuning.

Vervuiling

Credit code	Titel	Beschikbare punten
POL15	Milieubeleid gebruik van het asset	11
POL16	Maatregelen ter beperking van milieuverontreiniging en hinder	33
POL17	Reductie milieuverontreiniging: doelstellingen	4
Totaal beschikbaar aantal punten		48

Op welke manier wordt milieuverontreiniging en hinder vermeden en beheerst?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

11 punten

Doel van de credit

Het voorkomen of het minimaliseren van vervuiling en hinder door het gebruik van het asset.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
0	Er zijn geen maatregelen getroffen	☐
2	De organisatie beschikt over informatie en procedures om effectief te reageren op incidenten, overeenkomstig nationale of internationale richtlijnen.	☐
2	De vervuiling van het milieu wordt in ieder geval gereduceerd en effectief beheerst op het terrein van: verlichting, lawaaiproducerende apparatuur, verkeersoverlast.	☐
1	Er wordt gebruikgemaakt van controlesystemen voor CO ₂ -emissies.	☐
1	Er wordt gebruikgemaakt van controlesystemen voor CO-emissies.	☐
1	Er wordt gebruikgemaakt van controlesystemen voor NO _x -emissies.	☐
4	Er wordt gebruikgemaakt van niet vervuilende/niet giftige alternatieven voor in ieder geval (voor zover van toepassing): schoonmaakmiddelen, koudemiddelen, smeermiddelen, oliën, hydraulische vloeistoffen, verf, lijm en batterijen.	☐

Criteria

1. Risicoanalyse, preventie en beheer van vervuilende/gevaarlijke materialen kan worden aangetoond door middel van (maar niet beperkt tot):
 - a. Evaluatie van risico's
 - b. Inkoop strategie
 - c. Noodprocedures
2. Beheerpraktijken moet jaarlijks worden geëvalueerd, maar ook op het moment dat er veranderingen worden doorgevoerd aan een systeem of gebouwelement.

Bewijsvoering

1. Relevante documentatie van de procedures en getroffen maatregelen.
2. Visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal.

Welke van de volgende beleidsmaatregelen/initiatieven ter voorkoming van milieuverontreiniging en hinder zijn er genomen?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

33 punten

Doel van de credit

Het herkennen en stimuleren van beleid gericht op reductie en preventie van vervuiling en hinder, en het verhogen van het bewustzijn over verontreinigende stoffen.

Punten

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
0	Vraag niet beantwoord	☐
0	Weet niet	☐
0	Er zijn geen initiatieven ontplooid.	☐
1	De werkingssfeer en doelstellingen in verband met beperking van milieuverontreiniging en hinder zijn vastgelegd.	☐
1	Risiconiveaus en incidenten van milieuverontreiniging en hinder worden geregistreerd.	☐
1	Risiconiveaus en incidenten van milieuverontreiniging en hinder worden bewaakt.	☐
1	Concrete streefcijfers met het oog op milieuverontreiniging en hinder zijn vastgelegd en worden gemonitord, om zeker te zijn dat acties worden uitgevoerd.	☐
1	Er is regelmatige inspectie van, en periodiek onderhoud aan installaties/machines/apparaten met als doel het voorkomen van milieuverontreiniging en hinder.	☐
1	Er worden seminars gehouden en cursussen gegeven om alle medewerkers bewust te maken van de preventie en beheersing van milieuverontreiniging en hinder.	☐
1	Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor afvalbeheer.	☐
1	Aan medewerkers met verantwoordelijkheid voor de preventie en beheersing van vervuiling worden formele, regelmatige cursussen aangeboden.	☐
1	Het beleid bevat mechanismen om feedback op te nemen in procedures of strategie.	☐
1	Er zijn streefcijfers voor verbetering vastgesteld conform de beschikbare informatie over best practices.	☐
1	EMS bevat procedures om de positie ten opzichte van een geschikte groep gelijken te beoordelen met openbaar gemaakte informatie, maatstaven e.d.	☐
Ontplooide initiatieven om vervuiling te voorkomen:		
4	Er zijn procedures en trainingen voor de omgang met milieu-incidenten.	☐
6	Er is zeker gesteld dat water met reinigingsmiddel wordt afgevoerd naar de vuilwaterput (en niet naar hemelwaterafvoer of naar het oppervlaktewater).	☐
6	Er is zeker gesteld dat oliefilters aanwezig zijn, en onderhouden worden in gebieden als parkeerplaatsen, garage, keukens en evt. tankplaatsen.	☐

Punten	Antwoordopties (meerdere antwoorden mogelijk)	
6	Er wordt gecontroleerd dat een drainageplan van de locatie toegankelijk is voor de gebruikers.	☐

Criteria

1. De kwaliteitsdoelstellingen zijn vastgelegd binnen de organisatie. De doelstellingen en initiatieven zijn meetbaar en consistent met het beleid en implementatie wordt bewaakt.
2. Beleidsmaatregelen en initiatieven zijn gedocumenteerd en in te zien, voor zover van toepassing.
3. Beleidsmaatregelen en initiatieven kunnen zijn opgenomen in een separaat document of onderdeel van algemeen beleid.
4. In het drainageplan van de locatie staan alle afvoeren aangegeven.

Bewijsvoering

1. Documentatie en/of fotografisch bewijsmateriaal waarmee de aangegeven antwoordopties worden aangetoond.
2. Visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal.

Zijn de gestelde doelstellingen, streefcijfers en verbeteringen voor vervuilingspreventie in het afgelopen kalenderjaar bereikt?

DEEL:

3 - Gebruik

CATEGORIE:

Vervuiling

MAXIMAAL:

4 punten

Doel van de credit

Het bevorderen dat doelstellingen zijn behaald, nieuwe streefcijfers worden geïntroduceerd en de milieuverontreiniging continu verder wordt gereduceerd.

Punten

Punten	Antwoordopties
0	Vraag niet beantwoord
0	Weet niet
0	Er zijn geen doelstellingen bepaald of bereikt voor vervuilingspreventie.
0	<25%
1	≥25% tot <50%
2	≥50% tot <75%
3	≥75% tot <100%
4	100%

Criteria

1. De doelstellingen hebben betrekking op (maar zijn niet beperkt tot) de onderwerpen die vermeld staan in POL16.
2. De in deze credit beoordeelde doelstellingen hebben een relevante en significante impact op het reduceren van de milieuverontreiniging.

Bewijsvoering

1. Documentatie met doelstelling, streefcijfers.
2. Documentatie die aantoont welk percentage van de doelen is bereikt.
3. Onderbouwing van de relevantie van de doelstellingen.